

Universitätsbibliothek Paderborn

**Apologia|| Pro Reverendis. Et Illvstris.|| Principibus
Catholicis, ac alijs ordinibus Impe-||rij aduersus mucores
& calumnias Buce-||ri, super actis Comiciorum||
Ratisponæ.||**

Eck, Johannes

Coloniae, 1542

VD16 E 262

urn:nbn:de:hbz:466:1-33616

70
6

Th. 7287.

2010

D

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

APOLOGIA

PRO REVERENDIS. ET ILLVSTRIS.

Principibus Catholicis, ac alijs ordinibus Impe-

rii aduersus mucores & calumnias Buce-

ri, super actis Comiciorum

Ratisponæ.

*h. 159. Estimatio et ad negotia
h. 159. nimis impudentia
objicitur.*

Apologia pro Reuerendiss. se. ap. Legato &
Cardinale, Caspare Contareno.

IOHAN. ECKIO Author.

Continentur etiam huc Alphonsi Vinysij dissertationes aliquot
Contra Iustianana dogmata.

COLONIÆ, ex officina Melchioris
Nouesiani, Anno ab orbe redempto M.

D. XLII. Mense Maio.

*Liber monasterij Abdinghoff. Ad Bibliothecam
ad. 159. Benedicti R. D. Abbatis ibidem C
paderbornæ.*

in libro et sphaera

BLENCHVS CONTENTO^{rum in hoc libro.}

- Annotatio Buceri in propositionē dīui Imp. improbatur. 7-12
Liber ab augusto Imp. collocutoribus oblatus. 13-64
Annotationes admonitoriae super eodem libro. 64-111
Examen articulorum protestantium contra p̄fatum lib. 111-159
brum.
Responsum Catholicorum principum super colloquio. 159-
Confutatur adiectio Buceri.
Scriptum I. se.ap. Legati super colloquio.
Scriptum II. admonitorium ad Archiepiscopos & Epis-
copos. 160-162
Sententia Imp. super recessu Comiciorum. 162-165
Adiecta maleuole per Bucerum confutantur. 169-175
Responsum principum electorum datum Imp. 175-177
Responsum Catholicorum principum sub obediētia Ro.
ecclesiæ.
Adiecta per Bucerum responso Electorum, rējciuntur. 181-186
Confutatio calumniarum Buceri in Catholicos princi-
pes per XXI. puncta. 186-217
Catalogus Principum Ecclesiæ Romanæ obedientium. 217-222
Apologia pro Reverendis. f. ap. Legato Contareno. 222-240
Hæreticos iuste occidi & comburi. 240-263
Cibrantur edita à Bucio sub Melanch. nomine. 269-289
Amica & mitissima responso Eckij ad accusationem D.
Pflugij & Groperi. 289-290
Epistola Eckij ad illustres dominos à Granuella & Pra-
ta. 290-291

B E A

BEATISSIMO

PATRI S. D. N. PAVLO III. SANCTAE

Romanæ & vniuersalis Ecclesiæ Pont. Opt. Max.

Sacri quoq; collegij Reuerendiss. patribus se.

ap. Cardinalibus, Episcopis, presbyteris,

& diaconis, Dei gratiam ac

felicitatem, de hostibus

Ecclesiæ triūphum

optat.

EATISSIME PATER, Iohann. 14

summe Præsul, ac patres amplissimi, D. noster Iesus Christus, qui est via, veritas, & vita, promisit se ædificaturum Ecclesiam suam super petram, vbi & vnitatem Ecclesiæ des

Matth. 16

finiuit; licet enim per vniuersum orbem plures fuerint Ecclesiæ, hætamen nisi vnitatem seruent cum Ecclesia Romana, nō sunt firmæ & stabilest imo non sunt Ecclesiæ. Vna enim est co-

Cant. 1

lumba mea, perfecta mea, vna est matri suæ; idcirco Salu-

Vnitas ec-

tor noster ait, ædificabo ecclesiam meam, non dixit, ecclesias meas. Nā eti singuli apostoli suas habuerint ecclesias,

clesiæ.

vna tamen duntaxat cathedra est in ecclesia Dei: sicut B. Gregorius ad Eulogium scripsit tres esse sedes, Romanam, Greg.

Antiochenam, & Alexandrinam, sed vnam tantum cathe-

Optatus.

dram, per quas omnis Ecclesia colligatur. Id quod Optatus

Mileuitanus egregie testatur lib. II. contra Parmenianum,

(cuius & diuus Augustinus meminit libro I. contra Par-

August.

menianum c. 3.) Cathedra vna est, & negare nō potes, sci-

re te in vrbe Roma primo Cathedram esse collocatam: in

qua federat oīm apostolorum caput Petrus: in quo vno,

cathedræ vnitatis ab omnibus seruaretur, ne cæteri Aposto-

A ij li, finis

PRAEFATIO AD S. D. N.

li, singulas sibi quisq; defenderet, vt iam schismaticus esset,
qui contra vnam cathedram, alterā sibi collocaret, & infra.
Angelus qui datur ecclesiæ, ei non coniungitur, qui se ca-
thedralæ Petri non coniungit: Et concors & vnanimis est il-

Cyprianus la omnium sanctorum sententia, S. Cypriano martyre die
cente: Exordium ab vnitate proficiscitur, vt ecclesia vna
monstretur: Hanc ecclesiæ vnitatem, qui non tenet, Dei le-
Athanas. gem non tenet, nō tenet patris & filij fidem, verbum non
tenet salutis: Omitto, quod Athanasius idcirco Romanam
ecclesiam, matrem & caput dixit omnium Ecclesiarum, a-
postolicam dicit sedem & summam, in summitatis arce
constitutam, cui Deus præceperit curam habere omnium
Ecclesiarum, Leo, Ireneus, Ambroſius, & alijs multi tam
multa in eandem sententiam scripſerunt.

Firmitas
ecclesiæ,
Matth. 7
Pelagius.
August.

Et nedium vnitatē ecclesiæ, sed etiā firmitatem Saluator
noster testatur, cum ait: Et super hanc petram firmam s. &
stabilem ædificabo ecclesiam meam, nō super arenam, vbi
descendit pluia, flauerunt venti, & irruerunt in domum,
& cecidit: nā aliæ ecclesiæ nō sunt ædificatae super petram,
nisi per Romanā, vt diserte inquit Pelagius Papa diui Au-
gustini authoritate. Etem cum sicut dicimus ecclesia vna
sit, nullam aliam esse constat: nisi quæ in apostolica radice
est fundata, à quibus ipsam fidem vniuerso orbe propagat-
tam esse, non potest dubitari. Et expressius est quod B.

Gregor.
Cypria.
Ambr. 24.
q. 1. aduo-
cauit,

Gregorius inquit ad Eulogium Alexandrinum. Quis ne-
sciat sanctam ecclesiam, in apostolorum principis solidita-
te firmatam, qui firmitatem mentis traxit à nomine, vt Pe-
trus à petra vocaretur. Hinc florentissimus Episcopus

Ambroſius renarrat. Aduocauit ad se Cyprianus Episco-
pum Satyrum, percunctatusq; est ex eodem: Vtrum nam
de Catholicis Episcopis esset, hoc est, si cum Romana ec-
clesia conueniret? Subdit contra Luciferianos, et si fidem
erga D E V M tenerent, tamen fidem erga Ecclesiam Dei
non

ET COLLEGIVM CARDINAL.

nō tenebant: cuius patiebantur, velut quosdam artus diuini & membra lacerari: Nam ob eandem Ambro. causam Nouatianos damnat schismaticos dicens: Non habent Pe Lib. 1. de tri hæreditatem, qui Petri fidem non habent: quam impia diuisione discerpunt.

At quorsum hęc Beatissime Papa ac amplissimi patres, quæ oībus veris catholicis sunt obuia & notissima: vt ostēderem, quā iniqui & impī sunt desertores fidei & ecclesiæ, ex nostris perduelles q omnia superiora carbone notāt, nā Ludder cyrbes & ilias malorū, id qd omnes hæretici fece-
re, caput ecclesiæ summū Pontificē, & Romanā inuasit ec-
clesiam: cum tamen oēs hæretici experti fuerint adeo curę
esse Deo ecclesiā suam, vt priuilegiū ecclesiæ Romanæ in-
expugnabile, semper tutatus sit cōtra inobedientes Imp.
Reges, Episcopos, Vualdeñ, Pighardos, Armenios, Græ-
cos & alios rebelles: authoritate eī Christi fulcitur priu-
legiū istud, ait Papa Nicolaus, quē Platina vnicum dicit in Nicolaus
omniū genere virtutū exemplum. Quod etsi semper ha- Papa.
ctenus Zuingliani & Ludderani conati sint: nunq tamen totā Ger-
ita aperte vlcus schismatis aperuerunt, vt in proximis his maniā vel
comicijs Ratisponæ, vbi toti Germaniæ discessionem à se, Lent schis-
ap. suadere nitebantur: Hoc est, mundū quā totius destru-
endum, & Antichristum accelerandū: stante enim Roma Roma sta
non veniet filius ille perditionis, vt Lactantius scribit li. 7. bilis.
Institutionum diuinarum. Etiam res ipsa declarat ruinā Lactant.
breui futuram, nisi quod incolumi vrbe Roma, nihil istius
videtur metuendum: At vero cum caput illud orbis ceci-
derit, πῦρ esse cœperit, quod Sybillæ fore aiunt, quis dubi-
tet venisse iam finem rebus humanis, orbique terrarum.
Ista est ciuitas quæ adhuc sustentat omnia, precandusq; est
nobis Deus cœli & adorandus est, ne citius quā putemus,
abominandus veniat: qui tantum facinus moliatur, ac lu-
men illud effodiat, cuius interitu mūdus ipse lapsurus est.

A ij Tem:

4
PRAEFATIO AD S. D. N.

Matth. 8 Tempestates huiusmodi passuram ecclesiam, in figura
ostensum est Petro in mari periclitanti, & Christi verba
ad Petrum post promissam ædificationem Ecclesiæ, etiam
si non exprimant: tamen evidenter perturbationes eccles-
iæ affuturas indicant, dum ait: Et portæ inferi non præ-
ualebunt aduersus eam. Nam satis erat testari, portæ non
præualebunt, ut bellum portas moturas aduersus ecclesiam
significaret: Portas autem inferorum esse hæreticos
certissimum est, ut commode & erudite Hieronymus, Cy-
rillus & Theophylactus explicant: cum tot millia homi-
num per hærefes ad inferos descendant: quām multos re-
tulit hæreticos Philastet Brixieni, plures memorat Augu-
stinus: Maiori numero complexus est eos Isidorus Hispa-
iensis, & nostris temporibus accuratissime Lucelburgius
& Alphonsus de Castro omnes sectas descripserunt. At o-
mnium quotquot meminerunt, victrix fuit ecclesia, non
præualuerunt Ebionitæ, Arriani, Nestoriani, Donatistæ,
& reliqua cohors. Ecclesia vero apostolica perseverat in ui-
cta & triumphauit, etiam de hæreticis nostris victoriā in-
dubie habitura: quia portæ inferi non præualebunt aduer-
sus eam petram.

Quod si omnes in Christo baptizati, & qui Christum
induerunt, serio expenderent, vitam in petra ecclesiæ solis
darent, non pateretur se à schismaticis seducit: velut B. Gre-
gorius Theodelindam Reginam Longobardorum instru-
xit. De beati Petri apostolorum principis ecclesia ait nul-
lum scrupulum dubietatis habeatis: Sed in vera fide persis-
tite, & vitam vestram in petram ecclesiæ, hoc est, in confes-
sione beati Petri apostolorum principis solidatæ.

Theode-
linda Ba-
uara, Et profecto iuste in memoriam sanctæ mulieris Theo-
delindæ incidi, tantopere ab Illustribus viris laudatæ: nā
ipsa Garibaldi Baioariæ regis filia fuit, soror Thassilōis se-
nioris: Et ob vitæ sanctimoniam B. Gregorius ei libros Dia-
logorum

5
ET COLLEGIVM CARDINAL.

logorum direxit, vt Paulus diaconus de gestis Longobar
dorum testatur: Nam vitum Agilulfum vt pacem faceret ^{aco.}
in Italia induxit, & Christianum fecit: vt multas possessio-
nes ecclesijs largiretur, & episcopos ad pristinæ dignitatis
honorem restitueret, & Christianis omnibus clemētiam,
pacem, & defensionem exhiberet.

Hanc virginem deuotissimam Bauaram, excellentissimi
principes Bauariæ etiamnum deuotione sua in ap. se. <sup>Vt in ca-
talogo It-
bri fol. 119</sup>
imitantur: Nam etsi plures alijs in Germania inueniantur
Principes Catholici, vt Moguntinus Cardinalis, Treue-
reñ, Brunsuiceñ, Lotaringus, Iuliaceñ, & alijs, tamen Baua-
rici sanguinis Principes in obediētia se. ap., nemini cedūt.
Vt qui antiquitate tituli ducalis reliquos tempore antece-
dunt (nam plærecq; familiae ad fastigium illud ascenderunt
tardius) à quo etiam nunquam exciderunt, breui tempo-
re excepto, quo comites Altoreñ, dicti Guelphones, per
fauores Imperatorum, Henrici. 4. Lotharii, & Cunradi in
trusi fuerunt in Bauariam, statim tamē Ottone Vuitelspa-
chio Bauarorum nobilissimo (vnde Bauariæ duces & Co-
mites Palatini Rheni omnes hodie prognati sunt) à Fride-
rico Barbarossa ad pristinam dignitatem restituto, hāc per
petuo hactenus stabilem retinuerunt. Quo factum est, vt
plures numero sint principes in illa familia actu (vt dici so-
let) regentes quām in alijs, & multitudine quoque domi-
niorum, & regionum illustriores (Austriacos semper exci-
pio) cæteris existant: nam Danubium ex Bauaria transgres-
si partem Sueviæ suam fecerunt, & totum ferme agrum
Noricum vsq; ad fauces nemoris Bohemici. Et Palatum
Rheni adepti, totum ferme Ottonis nemus possederunt cū
pluribus oppidis tractu Rheni vsq; ad Boppardiam sitis,
& Rhenum supergressi inferiorem Alsatiā suā fecerunt.
Sebusios, Obrincam, vulgo hodie Hundsruckum dicunt,
cum alijs dominijs.

Haidelber-
gum. Mo-
nachium.
Landshu-
tā. Amber
gum. No-
uum forū.
Neobur-
gū. Lengē-
feldiū. Si-
merinum.
Mosbachi-
um. Span-
haim.

Quas

Anj

PRAEFATIO AD S. D. N.

in primis nobilissimos Baioariæ principes, traduxit Buce
rus, famam eorum proscidit in farragine nugarum suarū,
quod ab orthodoxa fide nollent ad latum vnguem rece-
dere, aut à sed. apostoli, obediētia discessionem acceptare;
quomodo enim petram relinquerent: quomodo Ecclesi-
am desererent catholicam, & Cathedram Petri, propter
ventum Aquilonarem, portas inferorum, quas sciūt Chris-
to duce, ecclesiæ non præualituras: Ne autem simplices ti-
tubarent in fide, si nemo ex catholicis responderet nugis
Buceranistæ zelo fidei & ob honorem se. ap. ac Illustrissi-
morum Germaniæ principum ei adhærentium, hunc su-
scipi labore, et si non ignorarem me pellem caninam ro-
dere in Bucero: In quo repulsa primo nebula Bucina, librū
à Cæsarianis oblatum anno, vt pius quisq; videat, prin-
cipes Catholicos, iuste librum istum repulisse. Secundo di-
uersariorum articulos (quod collegæ mei omiserunt) exas-
minaui à prora & pupi vt euident fit cuiq; eos cum verbis
iactent pietatem. Re ipsa tamen perfidiam serere molium-
tur. At quia calumniatur Bucerus catholicos Principes.
Imo ipsum Reuerendissimum se. ap. Legatum: quos à ma-
ledicētia Buceri vindico. Quarto autem accusationē quan-
dam mei, benevolenter, nō excutio, sed quasi reuideo. Ser-
uiui Christo, seruiui se. ap. & tibi Pontifex Max. ac Cardi-
neo senatui, meis Principibus Bauariæ, quid dico Bauariæ?
Imo omnibus nobilissimis principibus catholicis ac toti
Christianitatit Non enim cupio pāncretiaſtes haberi, aut
Megarenſi lapide celebrari: sed Deo placuisse & ipſissime
veritati fidei. Tantum enim dixisse volui, quantum tu Pō-
tifex in sede Petri cum tuo Reuerendissimo Cardinalium
orthodoxeo cœtu probaueris, reliqua expuncturus iussu
tuo D. O. M. sanctitatem tuam, & Cardineam amplitu-
dinem, tueatur & dirigat. Ingolstadij 1541. in Decembri.
E. S. ac R. Pp.

Vuilel.
Dux Baua-
rie & Lu-
do.

SCRI-

SCRIPTVM I. DI-

VI CAESARIS CVIVS ME,
minit Bucerus.

ARRAT DELECTOS ES.
se eruditos ab vtraq; parte, qui delis-
berent, qua ratione articuli dissiden-
tes concordari possent: sic tamen ut
actum per collocutores nulli parti
præiudicaret: sed sine fraude ad Im-
per. Maiestat. ac ordines Imperij re-
ferreretur.

Ad hæc sua Maiestas eis librum obtulisset, in quo me- 1.
dia continerentur conciliandi articulos: ac auscultatores
ordinasset: quo omnia quæ aliquid momenti haberent, 3.
consignarentur.

NOTVLA ECKII.

FAcile adducor Cæs. Maiest. illa sic proposuissetat vñ 1.
derit Bucerus: cur postea tam instanter vrgeat articu- Colloquiū
los quos vocat cōciliatos, ab omnibus catholicis principi- fine præiu-
bus recipiendos: cum duo tantū fuerint collocutores, non dicio par-
magni nominis in Theologiat quorum sententię totus or- tium.
do episcoporum ac principum aliorum catholicorū cede-
re deberet: cum Cæs. Maiest. cauerit, ne vlli parti colloquiū
præiudicaret: sed posterius Buceri dolos mani' estabimus.

Quod Imp. Maiest. libri meminit sibi commendati, ve- 2.
reor ne suę Maiestati liber iste plus laudatus sit, quam par Liber plus
erat: quod si suos Theologos Hispanos solū adhibuisset, te quo lau-
non dubito mutasset sententiā: & clare intellexisset librum
istum suę Maiestati obtrusum, plus discordiæ aptum, quā
concordiæ: & quod boni principes catholici non potes-
rant bona conscientia huic sarragini subscribere.

De ordinatis præsidentibus & auscultatoribus pruden 3.

B ter

LIBER PROPOSITVS

ter & recte factum. Vtinam æqualitas etiæ seruata fuisset
vt tot adhibiti fuissent, ex animo catholici, quot fuerunt
diuersæ partis sequaces: Nam de consignandis colloquijs
actis ægre fuit prouisum: nullus fuerit notarius vel
scriptor iuratus, cui hoc onus esset demā datum: licet non
deessent, qui se ingererent ad scribēdum: quali præiudicio
catholicæ partis, non attinet in præsentia dicere. At Bucē
rum appellot est ne alicuius momenti aut minus, Eucharis
tiam circumlatam, aut in ciborio seruatam pro infirmis, à
fidelibus adorari: quia vos negatis manere vere sacramen
tum: ilmo non defuerunt ex vestris, qui si etiam faterentur
Luther ad in Eucharistia esse corpus Christi, negauerūt tamen illud
Vualden. adorandum: Et sic totam ecclesiam iudicatis & condemna
tis de impietate Idololatriæ: Vterq; articulus diligenter est
examinatus in colloquio: vos vero detulisti illum ad ag
men consilij prædicantium vestrorum (non licebat catho
licis quicquam mutire de actis in colloquio, vobis omnia
fuerunt permissa, non solum vt ad frequens consilium des
ferretis, sed etiam vt in omnes angulos vestros, scriptis
spargeretis) & post triduanam deliberationem, tam variæ
& minime stabiles erant inter vos sententiæ, vtruncq; arti
culum reieciſtis de quo nulla fit mentio in totius libri tui
farragine: Vbi ergo fuerunt consignatores tui?

Bucer narrat modo obedientiam collocutorum, vt ar
ticuli & numero plures & præcipui, in quibus inter par
tes ante non conuenerat, conciliarentur.

NOTVLA ECKII.

4. Arbitror catholicos mihi libentius credituros contra
dicenti Bucero, articulos præcipuos mansisse irreconcilia
tos, & vt rem gratam faciam Lectori, enumerabo aliquos
restantes in eadem controuersia.

Articuli
potiores
non recon
tiunt. 2. In sacramento ordinis noluerunt episcopum esse
necessari.

AD COMPOSITIONEM RELIGIONIS.

9
necessarium ad sacerdotē consecrandum: sed commendab-
bant suas ordinationes quas Luther, Pomeranus, & alij
facerent. 3. In baptismo non placuit eis benedictio fontis
baptismi, nec Chrisma, nec sacrum oleum. 4. In confirma-
tione noluerunt assentire, vt episcopus esset necessarius vel
Chrisma. 5. De sacramento Eucharistiae & reali præsen-
tia corporis Christi, Zwingiani non fuerunt rogati de sen-
tentia: cum certum sit in ecclesijs eorum omnem missam
exulare, & vix in duobus mensibus à paucis cœnam, quam
vocant dominicā, tabulatim peragi. 6. Sacramentum pœ-
nitentie & que lacerant vt prius, cum negent confessionem
necessario sacerdoti faciendam, similiter negant enumera-
tionem singillatā peccatorum, & prorsus reiœciunt satisfac-
tionem ecclesiasticam. 7. Sacramentum matrimonij vbi
per diuersarios maculatum est, author libri non attigit: as-
lioquin nō consenfissent ecclesiæ. Ideo opus fuisset docto
Theologo collocutore, ac non inexcitato in eorum er-
roribus: qui plus viceris nouisset acu eruditionis extrahe-
re. 8. Neq; in vñctionis extremæ sacramentum consense-
runt, vt ex responso protestantium est manifestum. 9. De
Hierarchico ordine ecclesiæ plane à nobis dissentunt. 10.
Ceremonijs ecclesiæ multū detrahunt. 11. Sanctos negāt
inuocando, quia neq; precibus, neq; meritis nobis suffra-
gentur: pari temeritate reliquias sanctoru; contemnunt. 12.
De imaginib. sanctorum, et si filuerint collocutores diuer-
sæ partis, aut quia consignator Buceranus non interfuit, ta-
men propalam sui socij durante colloquio Ratisponæ non
sunt veriti declamare furiose aduersus imagines: ad hæc
in magnis ciuitatibus, vbi feliciana & Ikonoklastarū insa-
nia destruxerant, hodie perseverant in eadem impietate. κλασσα.
Videat Bucerus suam Argentinam. 13. At non est præ-
cipuus & maximus articulus dissensionis de missæ sacri-
ficio pro viuis & defunctis: quorum neutrum admittunt,

B ij multo

LIBER PROPOSITVS

multo minus quod in sacro Missæ officio memoria nomis
natim sanctorum habeatur: Sicut vtrunq; canonem missæ
probatissimum in ecclesia, reiçiunt. 14. At cum fortiter
permanent in semel concepto errore Lutherano de abro-
ganda missa priuata, an non per omnia dissident ab eccles-
ia catholica. 15. De cōmunione sub vtraq; specie nulla
est facta reconciliatio. 16. Coniugia sacerdotum volunt
esse libera contra ecclesiam etiam tempore Augustini.
17. Vota monachorum & monialium improbant, & ne-
gant esse obligatoria: Hæc omnia distinctius in articulis
inferius monstrabimus. Vade ergo Bucere, & surdis ac
mutis persuade figmentum tuum, præcipuos articulos dis-
sentionis esse conciliatos: nec mireris cur cordati & catho-
lici principes tuis nugis noluerunt assensum præbere.

NOT VLA ECKII.

Articuli pauci re- conciliati. Altera pars Buceranæ propositionis veritate quoq; va-
cat: quoniam affirmat numero plures articulos cōciliatos,
de quibus prius inter partes non conuenerat: ponamus an-
te oculos eum in causa fidei recessisse à veritate quod ei mi-
nime licuit: quia vt diserte Augustinus inquit, mendacium
in doctrina pietatis magnum scelus est, & primum genus
detestabilis mendacij: Recensemus ergo articulos, quos ha-
bent pro conciliatis. 1. De conditione hominis & inten-
sitate naturæ ante lapsum. 2. De libero arbitrio homi-
nis, quod etsi Luther fortiter improbat cum Carlstadio,
tra bullā. quod omnia fierent absoluta necessitate: tamen posterio-
res hunc errorem iampridem emendarunt in confessione
Aug. de mendacio ad Consen- tium. Luther con-
Coll. Vuor Saxonica Augustæ oblata. 3. De causa peccati liqueat in ea-
dem confessione. 4. De peccato originali recte conuenie-
ramus in deputatione Augustana: & pressius in colloquio
Vuormatiæ: Ob id articulus iste nō fuit ventilatus in hoc
colloquio Ratisponæ. 5. De ecclesia, quæ malos & hypo-
critas habet admixtos secundum externam societatem,
pleniū

11

AD COMPOSITIONEM RELIGIONIS.

pleniū fuit concordatum Augustæ quām in isto libro. 6. Verbum dei, sanam doctrinam, & unitatem doctrinæ esse notam & signa ecclesiæ dei, nunquam fuit controuersum. 7. Pœnitentiam in remissionem peccatorum esse in ecclesia post lapsum, contra Nouatianos, nunquam fuit deducendum in controuersiam, vt nihil conferat ad iactantiam Nouatianum. Buceri. 8. Sacra menta non solum esse signa signantia, sed etiam sanctificantia, et si Lutherus superbe ab initio resistet, vt articulus ille per Leonem x, papam fe, re, sit damna Art. 8. tus: at posteriores non ita auersati sunt, vt in confessione Saxonica liquet. 9. De veritate corporis Christi Lutherans etiam Augustæ consenserunt contra Berengarianos & Zuinglianos, & melius quidem, quām modo. 10. Vinculum charitatis & pacis esse notam ecclesiæ dei, nunquam fuit inter catholicos & Neochristianos controuersum. 11. De disciplina ecclesiastica & disciplina populi, ab omnibus semper ex animo & anxie fuit petitū, vt reformatio fieret tam in capite, quām in mēbris, tam in clero, quām in laicis.

Si modo coniunxerimus articulos superiores. 17. Cum his 11. quos habebit reliquos Bucerus: in quibus verum ostendat, collocutores omnem operā pro virili sua impendisse, vt articuli plures & præcipui conciliarentur: Quare stulta vel ficta est spes collocutorum, Cæs. Maiestatem & ordines imperij, inuenturos media ad articulos non conciliatos, conciliandi: quia ex controuersis nullus omnino est conciliatus. At forte duos obiicit articulos, vnum de iustificatione, alterum de missa fine cōmunicante celebranda. Verum articulū de iustificatione exutiā, dum responsus debo accusatoribus meis Pflugio & Gropero: De missa resellam iniquum consilium libri obtrusū Cæsari in eius cribraſtione. De articulis reconciliatis nugas Buceri apertius desuelabimus inferius, post sententiā Cæs. de recessu faciēdo.

Bucer, Petitum est à Cæsaria Maiestate, vt protestans

B in tium

LIBER PROPOSITVS

stium collocutores, super articulis nondum reconciliatis,
suam sententiam ac consilium separatim exponerent.

NOTVLA ECKIL.

¶ **E**T si ego ab initio fuerim colloquij, & prius in præsen-
tia Cæsariæ ac catholicæ Maiestatis, quando utriusque
parti facta fuit commissio: tamen non recolo hoc fuisse à
sua Maiestate Lutheranis permisum, multo minus ab eis
petitum: nam primum x. Maij inuasit me febris: Tamen
quis crederet Bucero, tam Catholicū regem, tam Christi-
anissimum Imperatorem (velut edictum Vuormaciense, &
recessus Augustanus locuplete & vbertim testatur) laxas-
se frena aduersarijs fidei, vt libro adpingerent, quicquid li-
beret: Contra vero catholicis manus clausæ essent, vt libri
minus elaboratum, cogerentur sequi, vt regulā & albam
amissim: Nam si hoc quoq; catholicis fuisse permisum,
non fuisse tam deses & segnis, & ipse annotationes adie-
cissem libro, de quibus certus fuisse eas consentientes fo-
re catholicis Doctoribus & vniuersali ecclesiæ: Nam quod
minus probauit librum obtrusum, sæpe etiam improbauit,
existimo factum, vt socios collocutores meos exasperau-
erim, vt in supplicatione inferius examinanda tam acerbe
nomen meum prosciderint.

¶ Bucer renarrat Cæs. Maiestatem obtulisse librum sta-
tibus Imperij, vna cum apostillis protestantium: atque eos
rum petiisse de super sententiam & consilium: At ante quā
catholicorum ac obedientium statu Imperij responsum
audiamus, præstat audire librum primo, quia hoc cupit
author eius: deinde q̄ incaute sunt in eo posita aut minus
sana obiter carbone notabimus, tertio loco apostillas pro-
testantium digna censura cōfutabimus: Ex quibus omni-
bus mox erit perspicuum, responsum à principibus da-
tum, ex catholico, vere pio & Christiano animo esse profe-
ctum, vt merito rubeat mucosus Bucerus, quod p̄iissimis
prins

AD COMPOSITIONEM RELIGIONIS.
principibus insultat, vt suo loco arrogantiam & temerita-
tem eius contra principes vindicabimus.

LIBER A CAESARE PRO-
positus collocutoribus, pro ineunda
concordia fidei.

ADVERTE LECTOR LITERAS
in margine, quia eadem nota habebis
inferius annotationem Eckij.

DE CONDITIONE HOMINIS,
& ante lapsum naturæ integritate.

DE VS hominem ad imaginem & similitudinē A-
nem suam condidit. Genesis 1. Non in corpo-
re quidem, quanquam & illud dedit mirifice
ornatum, & diuinis v̄sibus appositum, sed in
mente, quam intellectus & voluntatis viri-
bus p̄reditam secundum seipsum virtute vestiuit, id est, ar-
bitrii libertate, sapientiæ luce, & innocentia pulchritudinē
ne quadam, ac participatione suæ diuinitatis gratuita mis-
erifice decorauit. Eccle. 17. & Eccl. 7. vt esset in laudem glos-
riæ ipsius, ad Ephe. 1. In hac imaginis & similitudinis inte B-
gritate constitutus homo, in intellectu veram ac viuam
Dei sui archetypin notitiam, & rectum de rebus iudicium, C
in voluntate vero ardentem erga Deum amorem & obe-
dientiam quæ in eo tamen sensim crescere debebant, possi-
debat. Eccle. 17. Psalm. 8. Genesis 2.

DE LIBERO ARBITRIO. II.
ET quoniam Deus homini arbitrii libertatē indidit,
adiecit quoq̄ mandatum, relinquens illum in manu
consilij sui, vt si vellet, posset per acceptam & assistentem
gratiam, & vim spiritus sancti, mandatum seruare, & ima-
ginem, in qua conditus erat, incontaminatā custodire, si-
nollet,

B.4

14
nollet, gloriam & honorem suum voluntaria corruptio-
ne amittere, & vitam æternā morte commutare. Ecclesi-
stici 15. Hæc arbitrij libertas, quæ erat in omnibus nobis, si
non cecidisset Adani, futura, nunc aliter se habet in lapsu
post peccatum ante reparationē, aliter post reparationem,
aliter deniq; post glorificationem.

D De libertate ante lapsum scriptum est, ante hominē vi-
ta & mors, bonum & malum, quod placuerit ei, dabitur il-
li, quem nihil in natura sua impediebat, ut faceret bene, ni-
hil impellebat, ut faceret male. Eccle. 17. Verum huiusmo-
di cōcreata libertas faciendi boni, & continendi se à malo,
per hominis lapsum est amissa, sola libertate à coactiōe re-
tenta, quæ tam est in malis, quām in bonis, de qua dictum
est. Quoties volui congregare filios tuos, & noluisti. Mat-
thæi 23. Inefficax quidem ad inchoandam & efficiendam
iustitiam veram, & opera coram deo bona, sicut scriptum
est: Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus dei

E 1. Cor. 2. Et iterum: Sensus carnis inimicitia est aduersus
deum. Legi enim dei non est subiecta, ac ne potest quidem
subiici. Rom. 8. Valens tantum ad efficienda opera exte-
na & vitæ præsentis tam bona quām mala. Nam quod ex
fide non fit, peccatum est. Romanorum 14. Vnde Augus-
tinus in prefatione Psal. 31. Ne qua bona opera, inquit, ap-
pellauerim, quæ non de radice bona procedunt.

F De libertate vero post reparationem Christus dixit. Si
filius vos liberauerit, vere liberi eritis: Iohannis 8. & Paus-
lus Romanorum 8. Lex enim spiritus vitę liberum me red-
didit à lege peccati & mortis. Hæc nobis per filium opifi-
cio spiritus sancti restituitur & conseruatur, iuxta illud
Christi. Sine me nihil potestis facere. Iohannis 15. & illud
Pauli. Spiritus adiuuat infirmitatem nostram, quo à serui-
tute peccati liberamur, & serui iustitiae efficiamur, quemad-
modū dixit Apostolus, liberati à peccato, serui facti estis
iustis

AD COMPOSITIONEM RELIGIONIS.

iustitiae, vocata propterea libertas à peccato.

Deniq; de libertate post glorificationem, quæ est libertas ab omni errore iudicij, & prava concupiscentia, ait A^s postolus, quod Deum tunc videbimus, sicut est: & ei per se cte adhærebimus, imo Deus erit omnia in omnibus.

Et quia per redemptionem quæ est in Christo Iesu vere liberi efficiuntur, vt iam in eo omnia possumus qui nos confortat. Philippens. 4. Idcirco hæc libertas in concionibus ad populum magnis encomijs celebrāda est, vt intelligat, quid in Christo sit adeptus, & quod ad gratiam, quæ est in Christo Iesu, attinet, possit nunc se continere à peccato, Obedire Deo, & facere eius mandata, & quod huc adiuuante spiritu summo studio contendere debeat, quemadmodum facit Apostolus. Peccatum, inquit, vobis non dominabitur, non enim sub lege estis, sed sub gratia. Gratia autem Dei vita eterna in Christo Iesu domino nostro. Rom. 6. & 2. Corin. 6. Adiuuantes, inquit, adhortamur ne in vacuum gratiam dei receptoris. Sic enim gloria Christi, & abundantia aetatis gratiae, & doni iustitiae, quod per eum recipimus, Romanorum 5. commendantur. Etsi interim etiam diligenter inculcandum sit, tantam adhuc in nobis ad bonum, infirmitatem, & ad malum inclinationem remanere, quæ illam vim spiritus remoretur, & prauas cupiditates ignorat, impellatque ad ea facienda, quæ non volumus. Galat. 5. Quo sit, vt nemo sit in hac vita sine peccato. 1. Iohannis 1. Quo magis à Christo pendendum est, & timore, & tremore in hac vita versandum, atque studendum est, ne vnuquam desimus gratiæ dei. Heb. 12. neue contristemus spiritum sanctum, in quo signati sumus in diem redemptoris. Ephesi. 4.

Mallens
protestan
tes sic pos
sunt nunc re
sistere pec
cato & pre
stare in
choatam
obedienti
am.

DE CAVSA PECCATI. III.

CAUSAM peccati constat esse malam voluntatem, diaabolique & hominis, se à Deo auertentem, quæ malitia voluntatis

LIBER PROPOSITVS

Iuntatis non à deo, sed ex diabolo & nobis est. Sicut Christus ait. Cum loquitur mendacium, ex proprijs loquitur.

Inuidia itaq; diaboli mors introiuit in orbem terrarū.
H Sap. 2. & per inobedientiam vnius hominis peccatores cōstituti sunt multi. Rom. 2. Quod factū est, cū Adam astu diaboli circumuētus fidem viuā & amorem dei perdidit,
I & horum loco sui fiduciam & amorem imbabit. Gene. 3.

DE ORIGINALI PECCATO. IIII.

K PEccatum itaq; originale dicimus esse carētiā seu defectum originalis iustitiae debitā inesse. Originalem vero iustitiam intelligimus inesse gratia Dei, & imaginē illam & similitudinem dei habere, ad quam cōditi sumus,
L & quæ spiritum sanctum, & ex hoc notitiam Dei & amorem complectitur, cuius defectus sunt, deſtitui gratia, & spiritu Dei, seu vt Paulinis verbis vtamur, incredulitas & inobedientia. Rom. 3. Gal. 3. & Roman. 5.

Concupiscentiam vero intelligimus esse corruptionē, & inordinatam dispositionem virium humanarum, seu vitiosam inclinationem in malum, quæ & ob id lex membrorum, lex peccati, & peccatum quoq; appellatur. Ro. 7. Cauendum igitur ne regnet peccatum in mortali corpore vestro. Rom. 6. Ad rationem itaq; peccati originalis vestrum simul & coniunctum requirimus, vtputa, & defectum originalis iustitiae debitā inesse, & concupiscentiam seu vitiosum habitum, qui iunctus huic carentiā, non potest non prodire in omne genus peccati actualis, in nō resonatis, in quibus diabolus efficax est. Ephe. 2.

Diserte autē discernimus peccatum originale ab actus ali, sic vt originale dicamus consistere in vera carentia iustitiae originalis, habente coniunctum vitiosum habitum, in N clinantem ad peccatum. Verum quicquid est prēter illam carentiam & habitum vitiosum in nobis peccati, quod in actum aliquem erumpit, siue id fiat cogitatione, siue locutione,

AD COMPOSITIONEM RELIGIONIS.

tione, siue externo opere, siue actus operisve debiti omissione, actuale vocamus.

Peccatum ergo originale secundum suam propriam rationem acceptū, prout distinguitur radix à fructibus, per Adam in omnem posteritatem pertransiit, & in mortem regnauit. *Roman. 5.* Fitq; nobis omnibus nascentibus sola propagatione proprium, sicut dicit Apostolus *Roman. 9.* Cum nondum nati fuissent, aut aliquid mali egissent, &c. *O* Item *Ro. 5.* Regnauit mors ab Adam etiam in eos qui non peccauerunt, & tamen verum est, quod hæc nuda carētia iustitiae debitæ habens annexum vitiosum habitum, res est seu peccatum dignū morte. *Quia Deus in homine hoc peccato oppresso non videt imaginem suam, aut sui notitiam, aut amorem.* Et proinde nascimur omnes natura filij iræ. *Ephe. 2.* A deo vt ne infantes quidē, qui nec dum res nati deceidunt, ab hac damnatione, quæ in parentia diuine visionis & lucis constituta est, sint immunes. *Q*

Tametsi enim in nobis nascentibus adhuc vestigium *R* quoddam imaginis dei reliquum sit, quod lumen naturæ *4.* appellamus, quo etiam in qualemcumq; Dei cognitionem assurgimus, quia tamen hoc vestigium admodum exile est ob contaminationis grauitatem, fit vt deus idipsum non agnoscat, quod ad faciendam spiritualem & veram iustitiam omnino sit inefficax, et si ad condemnandos iustitiae Dei non subiectos sufficiat. *Roman. 1.*

Dissoluitur autem hoc originale peccatum per lauacrum *5.* regenerationis, & renouationis in verbo vitæ, per meritū passionis Christi. *Ephe. 5.* Nam baptismō reatus mali huius per meritum Christi dissoluitur, & gratia Dei restituitur, tum etiam concupiscentiæ vis reprimitur donato spiritu Christi, qui nouos, & sanctos in homine motus excitat, sicut docet Apostolus *Roman. 5.* Sicut per unius delictum propagatum est malum in omnes homines ad cons-

C *ij* *demna*

damnationem, ita & per vnius iustificationem propagatur donum in omnes homines in iustificationem vitæ. Quæ admodum per inobedientiam vnius, peccatores multi constituti sumus, sic per vnius obedientiam multi iusti consti- tuētur. Rursus Cap. 6. Cōsepulti sumus ipsis per baptisma in morte, vt quemadmodū Christus est excitatus à mortuis p gloriæ patris, sicut nos in nouitate vitæ ambulemus.

6. Proinde et si post Baptismum in renatis remaneat materiale peccati, hoc est, concupiscentia, grauis certe infirmitas & radix omnis amaritudinis: formale tamen, quod reatus est, aufertur. Nam eo per Baptismum soluti, Christo induiti sumus, atque ad imaginem filij Dei saltem inchoatam reformati. Sicut dixit Apostolus: Qui tradidit semetipsum pro ecclesia, vt eam sanctificaret, mundatam per Iauacrum in verbo. Et: Quicunq; in Christo baptizati estis, Christum induistis. Idcirco propter meritum passionis Christi, & Christum ipsum habitantem in sanctis, reliquum huius malum non imputabitur in peccatum. Nēq; est peccatum quod eos vlo reatu, qui propter Christum sublatus est, obstringat, donec in aliquem actum, vel cogitationem, vel concupiscentiam erumpit, vel in actus debiti omissionem, luxta illud. Nihil ergo damnatiōis est ijs qui sunt in Christo Iesu, qui non secundum carnem ambulat. Lex enim spiritus vitæ in Christo Iesu liberauit me à lege peccati & mortis. Roman. 8.

7. Vnde Augustinus recte vtitur his loquendi formulis: Reatus ille nascendo contractus, renascendo dissoluitur, libro de spiritu & litera. Item, cōtra Iulianum libro secundo. Lex ista, inquit, peccati, quæ in membris est corporis mortis huius, & remissa est generatione spirituali, & manet in carne mortali, remissa, quia reatus solutus est sacramento, quo renascuntur fideles. Item, omni reatu caret baptizatus. Rursus, omni reatu omnium malorum caret baptizatus.

tus. Præterea ad Bonifaciū scribens, Baptisma, inquit, oēm dat indulgentiam peccatorē, & auffert crimina nō radit. Et in hāc sententiā alia plurima sc̄tūs ille Episcopus scripsit.

Itaq; docendum est cum Augustino diligenter, legem illam peccati, & relictam in sanctis concupiscentiam, si ex se nullum fructum malum edit, non esse peccatum, quod adhuc eos reatu aliquo teneat, omnis enim reatus eius per Christum sublatuſ est.

Cæterum eodem Augustino authore, agnoscendū quo s. que & docendum est, quod Apostolo malum hoc vocetur peccatum. Neq; id solum, quia à peccato inueniūtum sit, sed etiā quia ad peccatum inclinat, & ei inest inobedientia cōtra dominatum mentis. Nam idem vir Dei libro 5. cap. 3. contra Iulianum sic scribit. Concupiscentia carnis, aduersus quam bonus concupiscit spiritus, & peccatum est, quia illi inest inobedientia cōtra dominatum mentis, & pena peccati est, quia reddita est meritis inobedientis, & causa peccati est defectione cōsentientis, vel cōtagione nascētis.

Et aduersus eundem Iulianum libro 1. Quāuis, inquit, 9. iam non eodem modo appelletur peccatū, quod facit reū, sed quod fit reatu primi hominis factū, & quod rebellatio nos trahere ntitur ad reatū, nisi adiuvet nos gratia dei per Iesum Christum dominum nostrum, ne sic etiam mortuum peccatum rebellet, vt. v. incendo reuiuiscat et regnet.

Statim vero vbi in aliquem vitiosum actum, quales sunt contemnere seu odiſſe iudicium dei, & eius promissis diffidere, fremere aduersus deum, & similes etiam lōge minores motus, quibus qualiscunq; accedit aut delectatio, aut assensus, aut tolerātia, erūpit seu ebullit, fit in nobis actus le peccatū, qd indiget noua remissione seu nō imputatiōe. Et qā tāta est nostra infirmitas, & tam fœcūda illa radix a maritudinis, q in nobis supereſt, vt nō succūbamus subinde cōcupiscentiæ, quin radix illa amaritudinis amaros fructus,

C iii hoc

20
Hoc est, neglectum dei & peruersas appetitiones, proferat.

Ideo necesse est, ut omnes sancti, quamdiu sunt in hac vita, dicere opus habeant, dimitte nobis debita nostra &c. Item: si dixerimus quia peccatum nō habemus &c. Differt itaq; concupiscentia, quæ est in non renatis, à cōcupiscentia, quæ est adhuc in renatis, quod illa coniunctum habeat reatum mortis æternæ, ab hac autem renatorum concupi-

Vscentia hic reatus per Christum sublatus fit, sicut illa post se violenter corripit impium. Contra hanc dimicant fideles, eamq; mortificant. Illa autem reprobis illis sic est materia ruinæ, sicut hæc est nobis exercitium humilitatis & fidei. Quoniam igitur reatus ablatus est, & concupiscentia superest, quæ contra spiritum perpetuo exurgit: ideo in concionibus ad populum, vtrunque hoc populo diligenter exponendum est. Primum, ut beneficium gratiæ Christi recognoscant, ac prædicent in eo, quod hoc mali Deus non imputat. Deinde, ut agnita probeq; considerata tanta infirmitate, quæ superest, se totos sanandos Christo medico indies plenius permittant & offerant.

Cumq; ne illicita desideria in se existant velle quidē desbeat (et si dum sunt in corpore mortis huius nō obtineat) in iugi pœnitentia & precatione veniæ perseverent. Postremo, ut cogitent, cū quanto & quali hoste domestico sibi sit pugnandum, ut studiosius opem spiritus dñi semper implorent, & vigilandum in standumq; sibi sciant, ut carnem suam cū vicijs & concupiscentijs suis crucifigant & mortificēt.

Contra vero nō minore studio vis gratiæ in baptismo acceptæ magnifice celebranda, atque adeo docendum est, X eam esse maiorem, modo fide exerceatur, quām est residua hæc nostra infirmitas, quod ea infirmitas & viciositas crucifigi & mortificari possit vscq; ad plenā victoriā in futuro seculo, iuxta illud, Deus misit filiū suum in similitudinem carnis peccati, & de peccato condemnauit peccatum in car-

ne.

21

AD COMPOSITIONEM RELIGIONIS.

ne, vt iustitia legis adimpleretur. Item: Fratres, non sumus debitores carnis, vt secundum carnē viuamus. Item: Qui cunq; spiritu dei aguntur, ij sunt filij Dei. Rom. 8.

DE IVSTIFICATIONE HOMINIS. V.

NVlli Christiano dubitandum est, post lapsum primi parentis, oēs hoīes, vt inquit Apostolus, nasci filios iræ, & inimicos dei, eoq; in mortem & seruitutem peccati.

Item nulli Christiano ambigendum est, nullum hominem posse deo reconciliari, itemq; liberari a seruitute peccati, nisi per Christum vnum mediatorē Dei & hominum, per cuius gratiam, vt inquit Apostolus ad Romanos, non tantum recōcilia mur Deo & liberamur à seruitute peccati, sed etiam efficimur consortes diuinæ naturæ, & filij dei.

Item perspicuum est, quod adulti non consequuntur hæc beneficia Christi, nisi præueniente motu spiritus sancti, quo eorum mens & voluntas mouetur ad detestacionem peccati, nam impossibile est, vt inquit Augustinus, nouam vitam inchoare, nisi prioris nos pœnitentiat. Item Læ vltimo Christus iubet prædicari in nomine suo pœnitentiam & remissionem peccatorum. Iohannes etiam Baptista missus ad parandas vias domini prædicauit pœnitentiam, inquiens, pœnitentiam agite, appropinquat enim regnum cœlorum. Deinde à spiritu sancto mouetur hominis mens in Deum per Christum, & hic motus est per fidem, per quam hominis mens certo credens omnibus, quæ tradita sunt à deo, etiam certissime & sine dubio assentitur promissionibus nobis exhibitis à deo, qui, vt dicitur in Psalmo. Fidelis est in omnibus verbis suis, & ex eo fiduciam capit propter promissionem Dei, qua pollicitus est se remissorum peccata gratis, & adoptaturum in filios credentes in Christū, eos, inquā, quos prioris vita pœnituerit, & hæc fide erigitur in Deum à spū sancto. Ideoq; accipit spiritum sanctum, remissionem peccatorum, imputationem.

22
tationem iustitiae, & innumerabilia bona.

4 Firma itaq; est & sana doctrina, per fidem viuam & eff
cacem iustificari peccatorem. Nam per illam deo grati &
accepti sumus propter Christum. Vocamus aut fidem vi
uam, motum spūs sancti, quo vere p̄enitentes veteris vitæ,
eriguntur ad deum, & vere apprehendunt misericordiam
in Christo promissam, vt iam vere sentiant, quod remissio
nem peccatorū, & reconciliationem propter meritū Chri
sti gratuita dei bonitate acceperunt: & clamant ad deum,
Abba pater. Id quod tamē nulli obtingit, nisi etiam simul
infundatur charitas sanans voluntatem, vt voluntas sana
ta, quemadmodum diuus Augustinus ait, incipiat imple
re legem. Fides ergo viua est, quæ & apprehendit misericor
diam in Christo, ac credit iustitiam quæ est in Christo, sibi
gratis imputari: & quæ simul pollicitationem spiritus san
cti, & charitatem accipit. Ita quod fides quidem iustificans
est, illa fides, quæ est efficax per charitatem, sed interim hoc
verum est, quod hac fide eatenus iustificamur, id est, acce
ptamur & reconciliamur deo, quatenus apprehendit mis
ericordiam & iustitiam, quæ nobis imputatur propter Chri
stum & eius meritum, non propter dignitatem seu perfe
ctionem iustitiae nobis in Christo communicatæ.

Etsi aut is qui iustificatur, iustitiam accipit, & habet per
Christum etiam inhærētem, sicut dicit Apostolus. Abluti
estis, sanctificati estis, iustificati estis, &c. (quare sancti pa
tres iustificari etiam pro eo quod est inhærētem iustitiam
accipere, usurparunt) tamen anima fidelis huic non inniti
tur, sed soli iustitiae Christi, nobis donatae, sine qua omnis
no nulla esse necesse potest iustitia. Et sic fide in Christum
iustificamur seu reputamur iusti. i. accepti per ipsius meri
ta, nō propter nostrā dignitatē, aut opera, & propter inhæ
rentem iustitiam, eo iusti dicimur, quia quæ iusta sunt ope
ramur, iuxta illud Iohannis. Qui facit iustitiam, iustus est.

Et

23

AD COMPOSITIONEM RELIGIONIS.

Et quanquam in renatis semper crescere debent timor
dei, patientia & humilitas, & aliae virtutes, cum renouatio
sit imperfecta, & haereat in eis ingens infirmitas, tamen do
cendum est, ut qui vere penitent, semper fide certissima sta
tuant, se propter mediatorē Christū Deo placere, quia Christus
est propitiator, pontifex & interpellator pro nobis,
quem pater donauit nobis & omnia bona cum illo.

Quoniam autem perfecta certitudo in hac imbecillitas
te non est, suntque multæ infirmæ & pauidæ conscientiæ, quæ
cum graui saepe dubitatione luctantur, nemo est à gratia
Christi propter eiusmodi infirmitatem excludēdus; sed cō
uenit tales diligenter adhortari, ut ihs dubitationibus pros
missiones Christi fortiter opponant, & augeri sibi fidē ses
dulis precibus orent, iuxta illud: Adauge nobis domine fi
dem. Christiano cuique debet esse compertum, non in hoc
datam esse nobis hanc gratiam, & hanc generationem, ut
in eo gradu innouationis nostræ, quem primum nacti sus
mus, ociosi consistamus, sed crescamus in ipsum per omnia,
qui est caput. Ideoque docendus est populus, ut det augmen
to huic operam, quod quidem fit per opera bona, & interna
& externa, à Deo mandata, & commendata, quibus De
us promisit propter Christum in pluribus Euangeliū locis
clare & manifeste mercedem bona tam corporis, quam spūs
in hac vita, prout diuinæ prouidentiæ visum fuerit, & post
hanc vitam in cœlis. Ideoque quis haereditas vitæ æternæ pa
pter promissiōem debeatur renatis, etiam cum primum in
Christo renati sunt: nihilominus reddit Deus etiam bonis
operibus mercedem non secundum substantiam operum,
neque secundum quod sunt a nobis: sed quatenus in fide fis
unt, & sunt a spiritu sancto, qui habitat in nobis, concurre
te libero arbitrio, tanquam partiali agente.

Et amplior & maior erit felicitas eorum, qui maiora et
plura opera fecerunt, propter augmentum fidei & charita
tis,

LIBER PROPOSITVS

tis, in qua creuerunt huiusmodi exercitijs. Qui autem dicunt, sola fide iustificamur, simul tradere debent doctrinā de p̄c̄nitentia, de timore Dei, de iudicio Dei, de bonis operibus, ut tota summa prædicationis constet, sicut Christus inquit, Prædicantes p̄c̄nitentiam & remissionem peccatorum in nomine meo. Idq; ne hac loquendi formula aliter quam prædictum est intelligatur.

DE ECCLESIA ET ILLIVS S. GNIS AC AUTHORITATE. VI.

Eccl̄sia est cœtus, seu congregatio hominum, omnium locorum & temporum, qui uocati sunt in communionem professionis, vnius eiusdemq; fidei, doctrinæ, ac sacramentorum, secundum Catholicam, orthodoxam & Apostolicam doctrinam.

In hoc cœtu quicunque in unitate veræ ac viuæ fidelis per charitatem efficacis sub uno capite Christo, & sub miseratione spiritus sancti cohærent, & eisdem sacramentis spiritualiter communicant, hi soli eam ecclesiam constituant, quæ à Paulo templum sanctum, & domus Dei, corpus Christi. 1. Corint. 6. Ephesi. 2. & 4. 1. Timot. 3. & à Iohanne ciuitas sancta Ierusalem descendens e cœlis, construeta viuis ex lapidibus Apocal. 22. dicitur. Hic est populus Dei sanctus emundatus ab omni iniquitate, & acceptabilis Deo, sector bonorum operum. ad Titum 2. Qui allesgorice hortus conclusus, sons signatus, puteus aquæ viuæ, paradisus cum fructu pomorum in scripturis præfigatus est. Hæc est illa ecclesia electorum Dei, occulta nobis, cognita vero Deo, sicut scriptum est. Cognovit Deus qui sunt eius. 2. Timoth. 2. In qua præscientia sunt quicunque fidei & charitatis spiritum non amittunt, Heb. 3. Etsi non pariter omnes eandem spiritus perfectionem participent, Roma. 12. 14. & 15. Ephesi. 4. In qua etiam iij censentur, etsi non in præsentia, prædestinatione tamē Dei, quo

ille

25

AD COMPOSITIONEM RELIGIONIS.

Ille convertendos nouit, et si nobis foris esse videantur.
Quemadmodum Diuus Augustinus de baptismo contra
Donatistas libro 5. cap. 17. docet.

Deinde sunt in hoc cœtu, quod ad externam societatem attinet, etiam mali æterno suppicio destinati, quamdiu viuis membris, et si non spiritualiter, corporaliter tamen, hoc est, externis fidei signaculis, & visibilibus pietatis sacramentis, veluti palea frumento cōiuncti sunt. Mat. 3. & 13. formam quidem pietatis habentes, sed virtutem eius abnegantes. 1. Timot. 3. Qui ab Apostolo, donec separantur, seu abscondantur à corpore, intus esse dicuntur. 1. Cor. 3. Tollite malum e vobis &c.

Hic ergo cœtus vnius professionis & signorum, habens, dum hic viuitur multos malos & hypocritas admixtos, est ceu magna domus, in qua non solum sunt vasa aurea et argentea, sed & lignea & fictilia, & quædam in honorem quidem, quædam in contumeliam. 2. Tim. 2. Invisibilis secundum eam partem, quæ spiritu Dei vegetata in vitam æternam prædestinata est. Visibilis autem secundum externam professionem, & communionem, per totū terrarē orationem diffusa, incipiens ab Hierusalem, & inde per Apostolorum propagata, in omnes gentes. Luc. 24. & Acto. 1. Ro. 10.

Et ut mali peccatores non sint viua membra Ecclesie, nec de Ecclesia electorum Dei, quæ sancta & communio sanctorum vocatur, nihilominus tamen Christus docuit nos non alibi hanc ecclesiam sanctorum querere, q̄ in illa congregatiōe magna, in qua est hæc veræ fidei, religionis, & sacramentorum professio, & administratio, in qua quisquis permanerit communione omnium bonorum, quorumcunq; piorum, qui ab initio mundi fuerūt, fruitur, nō præjudicantibus peccatis alienis, qđ communio sacramentorum cum malis non maculet aliquē, sed consensus factore.

Quisquis vero se ab hac ecclesia separauerit, hoc solo sce

D in lere,

II

Iere, quod à Christi unitate se iunctus est, non habebit vitā
eternā, sed ira Dei manet super eum.

Et ne quis vacillaret, addidit Christus certissima signa,
quibus hæc magna domus, quæ est ecclesia Dei, nobis co-
gnoscibilis sit, quæ sunt sana doctrina, rectus sacramēto-
vus, & vinculum charitatis & pacis. Ephesi. 4. Roman. 12.
Duæ priores notæ separant ab ecclesia ethnicos seu pagans,
tum hæreticos, primæ Corinth. quinto, 1. Iohan. secū-
do, 1. Timoth. 1. 2. & 3. Tertia nota separat schismaticos,
& rite excommunicatos, primæ Corinthiorum 1. 5. & 11.
Ad hæc quarta Ecclesiæ nota est, quod Catholica sit & vni-
uersalis, hoc est, per omnia loca & tempora diffusa, & pro-
pagata usque in fines terræ.

DE NOTA VERBI. VII.

Has notas dum in hac magna domo superesse vides
mus, non moratur quod multi interim in ea sint ma-
li, atq; etiam præsideant ac dominantur, quo minus creda-
mus, non alibi usquam, quām hic, ubi scilicet viget sana do-
ctrina, verus usus sacramentorum, & vinculum charitatis,
Protestan-
tes maliēt
omini ver-
bū magna
domus. veram ecclesiam piorum esse inquirendam. Hæc enim ma-
gna domus promissionem habet infallibilis præsentia dei
& spiritus sancti, quæ ob permixtos malos ab ea non au-
fertur, sicut scriptum est. Et ecce ego vobis sum usq; ad
consummationem sæculi. Matth. 28. Item, non relinquam
vos orphanos. Iohan. 14. Quid enim si exciderunt à fide
quidam illorum, nunquid incredulitas illorum fidem dei
euacuabit? absit, est enim deus verax, omnis autem homo
mendax. Romanorum 3.

Nouit enim Deus hanc magnam domum mirabili con-
filio conseruare, non in quibuslibet, sed in ihs tantum, qui
veræ pietatis cultores ecclesiæ unitatem ob permixtam ma-
lorum multitudinem nō deserunt, qui & apud Esaiam re-
liquæ dicuntur, in quibus promissiones conseruantur, &
adim

22

AD COMPOSITIONEM RELIGIONIS.

adimplētur, nisi, inquit, dominus reliquisset nobis semen, sicut Sodoma facti essemus & sicut Gomorrah similes essemus. Esa. 1. Et rursus, si fuerit numerus filiorum Israel tanquam arena maris, reliquæ saluæ fient. Esa. 10. Roma. 9. & Apostolus, inquit, an nescitis in Elia quid dicit scriptura? quemadmodum interpellat Deum aduersus Israel. Domine prophetas tuos occiderunt, & altaria tua suffoderūt, & ego relictus sum solus, & querunt animam meam. Sed quod dicit illi diuinum responsum? Reliqui mihi septem millia virorum, qui non curuauerunt genua sua ante Baal. Rom. 21. 3. Reg. 19. Has reliquias Christus oves suas appellat, quæ vocem eius audiunt, & sequuntur, in hoc peculiariter à deo destinatae, non ut extra magnam hanc domum priuata cōsuetudine se colligant, sed ut in his magna illa domus conservetur, fulciatur & sustentet, ne plane & funditus pereat. Ipsæ enim sunt domus illa fundata supra petram, in quam si irruant omnia aduersa, nihilominus firma, stabilis, & immobilis persistet. Matth. 7.

Et ut hæc magna domus non semper æque floreat multitudine piorum, nec sit in ea semper eadem verbi perspicuitas, propterea tamen ambigendum non est, quo minus in ea conseruetur illa vera ecclesia, quæ sola habetunctionem spiritus docentem nos de omnibus. Conseruatur autem dum retinetur doctrinæ unitas, in ihs saltem quæ ad pietatem & salutem sunt necessaria, fuerunt enim, sunt, & erunt semper in hac magna domo, qui hanc doctrinam in fide, spe, & charitate consistentem illabefactatam tueantur.

DE POENITENTIA POST LAS

psum VIII.

IN hac sola catholica ecclesia est remissio peccatorum, quæ non solum in baptisme, sed etiam post baptismum confertur pœnitentibus. Nec tantum in ecclesia est remissio peccatorum leuiorum, quæ iugis sanctificatione nostri res

D iñ purgans

purgantur, verum etiam grauiorum, de quibus dixit Apostolus, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non possident. Et iterum 2. Corint. 12. Timeo ne iterum cum venero ad vos, humiliet me Deus apud vos, & lugeam multos ex his qui ante peccauerunt, & non egerunt poenitentiam super immunditia & impudicitia quam gesserunt. Hanc remissionem peccatorum post lapsum negantes Nouatiani, qui & cathari, recte damnati sunt, quod scriptura & verbo & exemplo testatur, conuersioni locum esse post lapsum. Ezechi. 31. Matth. 18. Luc. 15. Galat. 6. Apocal. 1. Actu. 8. 4. Regum 1. 1. Timot. 1. 2. Corint. 2. Solum enim incredulitas seu finalis impenitentia ac blasphemiae in spiritum sanctum, & desperationis peccatum remissionem non habet, neque hic neque in futuro seculo. Mat. 12. De quo intelligi potest, quod scribit Apostolus ad Hebreos Cap. 6. Impossibile esse eos, qui semel sunt illuminati, & gustauerunt donum cœlestis, & participes facti sunt spiritus sancti, gustaueruntque nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque venturi seculi, & prolapsi sunt, rursus renouari ad poenitentiam, rursus crucifigentes sibi filium Dei, & ostentui habentes. Et iterum cap. 10. voluntarie peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hostia, sed terribilis expectatio iudicij. Significat enim Apostolus eos, qui post acceptam notitiam euangelij, rursus sibi filium Dei crucifigunt & ostentui habent, ac voluntarie peccare non desinunt, non habere aliam pro peccatis hostiam, seu aliam per poenitentiam reuocationem, quale videre est in Iuda proditore, qui tradens & reiçiens Christum, non inuenit poenitentiam locum, tametsi poenitentia commissi sceleris ductus suclamaret. Peccavi tradens sanguinem iustum. Matth. 27. Non enim respexit in redemptorem, quem prodendo repulit, quale etiam de Esau refert, & ceteris omnibus quod excusauerunt se ne eis fieret verbum,

29

AD COMPOSITIONEM RELIGIONIS.

bum, & recusauerunt loquentem. Hebræ. 12.

Quod qui nō credit in Christum iam iudicatus sit, quia non credit in nomine filij Dei. Iohan. 3. qui & subdit, eñ qui incredulus est filio nō visurum vitam, sed mortem super eum mansuram. Atq; hoc est peccatum illud ad mortem, de quo in Epistola 1. Iohan. cap. 6. alioqui testatur in Hebræis Apostolus, excepto hoc incredulitatis & obdulationis finalis immani criminis, nullum esse peccatum, ne blasphemiae quidem, præterquam in spiritum sanctum, qd in ecclesia non remittatur, modo per fidem ad Christum redeamus, in hac hostia, & alia nulla, peccata expiari credamus, sic enim ait cap. 3. Videte fratres ne quando sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis, discedēdi à deo viuo, sed adhortamini vosmetipos per singulos dies, donec hodie cognominatur, vt nō obduretur quis ex vobis fallacia peccati. Nam vt subiçit, participes Christi effecti sumus, si tamen initium substantiæ eius usque ad finem firmū retineamus. Non enim vniuersi qui profecti ab Aegypto peccauerunt, sed qui exacerbauerunt audientes, cor da obdurauerunt, & increduli fuerunt, n̄ soli nō potuerūt introire propter incredulitatem.

Quamvis quoq; pia est sanctorum patrum expositio, qui locos illos Pauli interpretantur, de alia renouatione per baptismum, quām ecclesia, in qua vñus tantum baptisimus est, non agnoscit.

Constat autem conuersionis post lapsum ratio, vt su Aa pra de iustificatione dictum est, mortificatione, & viuificatione. Verum mortificatio hic non tantum contritionem sed & confessionem, & satisfactionem castigatoriæ, de qua infra dicetur, postulat. Describitur enim penitentia post baptismum ab Apostolo, in hunc modum, vt sit dolor seu tristitia secundum Deum, in ihs qui peccauerunt, gignens in eis solitudinem, indignationem, satisfactionem, timorem.

D4

30 LIBER PROPOSITVS

rem, desyderium, vindictam. 2. Corinth. 7.

Efficitur autem hæc mortificatio in nobis, non tam ministerio legis Moysi quæm lege spiritus vitæ, dum hæc in baptismo nobis insita & peccato rursus obruta, per Euangelij verbum in nobis resuscitatur, cordibus nostris inclamans, memor esto vnde cecideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac, fin autem venio tibi cito. Apoca. 2. Item, O insensati, quis vos fascinavit non obedire veritati? ante quorum oculos Iesus Christus præscriptus est, & in vobis crucifixus. Et iterum, irritam quis faciens legem Moysi, sine illa miseratione duobus aut tribus testibus moritur. Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui solum Dei concilcauerit?

Hæc vox spiritum nostrum, præoccupatum peccato, ad contritionem, & inenarrabiles gemitus reuocat, qui in confessionem tandem erumpunt: & sollicitudinem, indignationem, satisfactionem, timorem, desyderium & vindictam pariunt & operatur, de quibus animi motibus dictum est, in David Propheta. Sacrificium Deo spiritus contributus, cor contritum & humiliatum Deus non despicies.

Bb Huic timori succurrit fides, quæ respicit in Christum, quem habemus apud patrem aduocatum iustū, & qui est propiciatio pro peccatis nostris, nō pro nostris autem tantum, sed & pro totius mundi. 1. Ioh. 2. Vnde & saluare in perpetuum potest, accedentes per semetipsum ad deum, semper viuens ad interpellandum pro nobis. Quod maneat in æternum, sempiternum habens sacerdotium. Heb. 7.

Hac fide rursus innovatio spiritus accipitur, & viuificatio mortificationi coniungitur. Sic enim precatur David. Quoniam iniuriam meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper. Asperges me hysopo & mundabor, lauabis me & super niuē dealbabor. Auditui meo dabis gaudium & lætitiam, & exultabunt ossa humiliata.

Spūm

AD COMPOSITIONEM RELIGIONIS.

Spiritum rectum innoua in visceribus meis, redde mihi
lætitiam salutaris tui, &c. Et iterum: Quoniam die ac nos-
tē grauata est super me manus tua. Conuersus sum in æ-
rumna mea dum configitur mihi spina. Delictum meum
tibi cognitū feci, & iniustitiam meam non abscondi. Dixi
confitebor aduersum me iniustitiam meā dño, & tu remis-
fisti impietatem peccati mei. De hac remissione per testi-
monium spiritus, quemadmodum in iustificatione, certi
reddimur: Collocato res prote-
sacramento pœnitentiae, cuius vis in absolutio-
ne consistit, accedente, de quo postea dicendum erit. Hacte
nus de pœnitentia post lapsum, quæ in sola ecclesia Chri-
sti agitur, & remissionem obtinet peccatorum.

DE A U T H O R I T A T E E C C L E-
SIA in discernenda & interpretanda
scriptura. IX.

res prote-
stantium
de hoc to-
to articu-
lo suum
exhibue-
runt scri-
ptum si-
gnatum:

Ecclæ ergo authoritas cognoscenda & requirenda
est. Hæc vero authoritas, ut perspici possit, sciendum
est, Deum, ut hanc ecclesiam sibi compararet, principio v-
sum esse ministerio verbi vocalis non scripti, quod quasi
per manus tradi & communicari voluit. Quemadmodum
& Christus apostolis suis mandauit, ut irent in mundum
vniuersum & prædicarent Euangeliū omni creaturæ.
Quo tamen vocali, & externo verbo Deus non aliter uti-
tur, quam instrumento, quo internum illum affatum ex-
hibet, quo solo aperiuntur corda.

Postea Dei beneficio addita est scriptura, tum ut huma-
næ imbecillitati in obliuionem & errorem procliui, tum
diaboli fraudibus, qui verbum excutere nunquam non
molitur, succurreretur.

Quia vero, ut dictum est, Deus sciebat futurum esse, ut Cc
diabolus viuum illud verbum cōparato in id, omni astu,
corrumperet satageret, & quod homines in hoc subornas-
ret, qui transfigurantes se in angelos lucis, tum scripturas

E aduls

adulterinas, quibus diuinam & apostolicā authoritatem arrogarent, sub ipsorum etiam apostolorum nominibus ederent, tum qui apostolicas in suam ipsorum perditionē depravarent, vinculum quoq; charitatis, quod in eis esset, iniquis discessiōnibus rumperent, idcirco ecclesiæ suam authoritatem eandemq; duplē constare voluit.

Principio apud Ecclesiam esse voluit authoritatem iudicandi inter scripturas, & discernendi Canonicam à non Canonica, quæ & suo tempore apud synagogā fuit, postea per Christum in Ecclesia cōfirmata: qua saluberrimus ille Canon Ecclesiasticus constitutus est, qui sanctam scripturam Canonicam tam veteris q; noui testamenti, certis terminis, & certis prophetarum & apostolorum libris contineri definiuit, ac eminentiam istā Canonicam sacrarē lites rarum cæteris libris ademit, quæ per successionem Episcoporum & propagationem ecclesiarum tanq; in sede quadā sublimiter cōstituta est, cui seruiat omnis fidelis & pius intellectus, vt omnino dubitari non liceat, sit ne verum seu rectum, quicqd hæc scriptura continet. Ad hanc Ecclesiæ authoritatē respicit & illud Augustini: Euangeliō nō credere nisi me Ecclesiæ Catholicæ cōmoueret authoritas.

Quæ tamen authoritas in discernendo tantum veras scripturas à falsis sita est. Nam omnem scripturam, quæ in Ecclesiasticum Canonem, vt vera ac diuina semel recepta est, plane immobilem esse constat, & omni authoritate humana longe maiorem, de qua dixit Christus, quod soli non possit. Ut frustra & irreligiose disputetur, num authoritas Ecclesiæ scripturis anteferenda sit: num Ecclesia abolerere seu mutare possit tradita in verbo Dei: num statuere quid possit contra verbum Dei. Verum cum docente Apostolo Petro omnis prophetia scripturæ propria interpretatione non fiat, quod non humana voluntate allata sit aliquando, sed spiritu sancto inspirati, sic locuti sunt hoīes, voluiq;

33

AD COMPOSITIONEM RELIGIONIS.

voluit quoq; Deus, vt authoritas interpretandi scripturas apud Ecclesiam, quæ spiritu suo regitur, esset, vt idem qui scripturæ author est spiritus, eius etiam sit interpres, vnde dominus legitur Lucæ vltimo, aperuisse discipulis mente, vt inteligerent scripturas.

Non est autem hæc authoritas apud vllum priuatum requirenda, sed ad totam Ecclesiam, & ad cōmunem consensum omnium piorum recurrentum est, quæ est, vniuersalis testificatio spiritus sancti, firmamentum veritatis. In quam sententiam dixit Apostolus. 1. Timoth. 3. Ecclesiā esse columnam & firmamentum veritatis. Summa enim authoritas interpretandi scripturas cui contradici non licet, non apud singula membra, sed apud totam ecclesiam, refidet, quæ non solum germanos sacræ scripturæ libros, à suppositicijs discreuit, sed & germanam scripturæ interpretationem in necessarijs tradidit. Qualia sunt, quod patris, filij, & spiritus sancti eandem naturam & essentiam, & tres personas, & in Christo domino duas naturas & vnam personam confitemur. Hæc enim & pleraq; alia magis scripturarum interpretatione explicata, quam ipsarum scripturarum verbis expressa, ipsis tamen scripturæ verbis implicita, omnis Catholica recepit Ecclesia.

Hinc est q; Athanasius ait: Ecclesiastica semper mos est disciplinæ, si quando hæreticorum noua doctrina exurgit, contra insolentes quæstionum nouitates, rebus immutabiliter permanentibus, nominum vocabula immutare, & significantius rerum naturas exprimere, quæ tamen existentium causæ virtutibus, congruant, & quæ magis easdem antiquitus fuisse demonstrant, non ortus nouitatem mensurant. Hæc ille. Et præclare Ireneus, si, inquit, de alijs qua quæstione dubitatio est, oportet ad antiquissimas recurrere ecclesias, in quibus conuersati sunt Apostoli, & ab eis de proposita quæstione sumere, quod certum est. Quid

E ij enim

34
enim ut subiicit, si neq; apostoli quidem scripturas reliquis
sent nobis, sequi nonne oportebat ordinem traditionis,
quem tradiderunt hi, quibus committebant ecclesias: cui
& barbari assenserunt, sine atramento scriptam habente s
per spiritum in cordibus suis salutem.

Huius autem authoritatis, quam ecclesia circa scripture
interpretationem obtinet, in communione illo & vniuersali
perpetuo consensu sitam, in primis synodos, deinde Eccle
siasticos scriptores omnium temporum, qui tamen suspe
cta fidei non sunt, idoneos testes esse constat, cum vnanis
miter tradunt ac docent doctrinam aliquam ab apostolis
in nos usq; profectam, esse in ecclesia, semper receptam fu
isse, quæ & scripturis consentanea sit.

Porro huic vero & perpetuo consensui, cui synodi &
patres concors testimonium ferunt, obtemperare debe
mus, sed ita, ut ecclesia illi obtemperandum esse censuit.
Differunt enim quæ communione consensu tradita sunt. Quæ
dam enim eorum dogmata sunt plane necessaria, quædam
non item, quæ scilicet pro ratione temporis instituta mu
tari possunt. Quamobrem consensum istum communem ses
cundum eam rationem, qua loquitur nobis, & in illum fi
nem, in quem respicit, accipere debemus, ne in scripturas
impingamus, neve dogmata, quæ Basilius libro de spū san
cto ἄγραφα vocat, cū necessarijs dogmatibus de fide cons
fundamus. Neq; enim par debuit haberi ratio prohibiti es
sus, & suffocati sanguinis atq; interdictæ fornicationis, tā
et si illud eadem authoritate, qua istud, decretum, & multo
tempore in ecclesia, communione omnium consensu, receptum
atq; adeo synodorum Canonibus firmatum sit. Ad tem
pus enim necessarium hoc iudicatum est. Quamobrem sine
religionis præiudicio obsoleuit, sed illud perpetuum est,
quod diuina lege expressum sit, neq; fornicarios, neq; ad
ulteros regnum Dei possessuros. Acto. 15. 1. Cor. 6.

Cæterum

AD COMPOSITIONEM RELIGIONIS.

Cæterum vbi scriptores variant, liberum habet lector
auditorve iudicium, quid approbet vel improbet, ita tamē
ne quis temere sibi confidat, sed in rebus dubijs doceri ma-
gis cupiat quām docere, & vbi necessarium videbitur iudi-
cium de ambiguis Ecclesiæ deferat, iuxta illud Apostoli. Dd
Cæteri dijudicent. 1. Cor. 14. nam & spiritus per Ecclesiā
probādi & dijudicandi, nec statim singulis permittendū,
scripturas, in q̄bus sunt multa difficultia intellectu, pro suo
ingenio interpretari. 2. Petri vltimo. Est autem vniuersa-
lis Ecclesiæ perpetuus consensus & orthodoxorum gen-
eralium conciliorum, quibus pridem omnes Ecclesiæ assen-
sum pr̄bent, ac authoritas, à particularium Ecclesiarū &
synodorum autoritate diserte discernēda. Hoc enim vni-
uersalis ille consensus, ac admirabilis in vnam eandemq̄
doctrinam, conspiratio proprium habet vt eius interpre-
tationi standum sit, quod notis infallibilibus nitatur, que
sunt promissiones diuinæ de spiritu veritatis, Ecclesiæ in-
quam defutura doctrinæ concordia, & cum scripturis cō-
sensio. Quæ vtraq; signum sunt spiritus, qui vnitatis dici-
tur non dissensionis, vt omnis veræ interpretationis, ac fa-
lutaris ordinationis dictator & author est. Hæc cōsensio
Ecclesiarum est etiam piorum sanctimonia, miraculis, &
sanguine martyrum comprobata.

Cæterum Ecclesiæ particulares autoritatem quidē ha-
bent scripturas conferendi, scrutandi atq; etiā interpretā-
di. Iohan. 5. A. C. 17. sic tamen, ne pugnet cum perpetuo il-
lo cōsensu, atq; dum variant sententiæ, particulares Eccles-
iæ minores ad maiores & plures, plures deniq; vbi neces-
sum erit, ad vniuersalem ecclesiam referant, quod fieri de-
bet per cœtus, q̄ in synodis conuenient, quæ aliæ sunt Epi-
scopales, aliæ puinciales, aliæ nationales, aliæ vniuersales.

Atq; hactenus de nota verbi dictum sit.

DE SACRAMENTIS. X.

E iii Secun

36
Ee **S**ecundum signum quo Ecclesia dinoſcitur, sacramen-
ta ſunt, & illorum legitimus uſus, conſtat enim ſacra-
menta duabus potiſſimum de cauſis diuina authoritate in-
ſtituta eſſe, vna ut eſſent ſignacula & velut tefſeræ quædā
huius magnæ congreſationis, quæ eſt Ecclesia. Nā ut Au-
gustinus inquit, in nullum nomen aut verē aut falſum co-
agulari homines poſſunt, niſi aliquo ſignaculo, vel ſacra-
mentorum viſibilium conſortio colligantur. Quāobrem
dñs Ieſus Christus leni iugo ſuo, & leui ſarcinæ nos ſub-
dens, ſacramentis numero paucißimis obſeruatione facil-
limis, ſignificatione prætantillimis, ſocietatem noui po-
puli colligauit. Altera, ut ſint certa & efficacia ſigna volun-
tatis & gratiæ Dei erga nos, & proinde nō ſigna, ut tñ ſi-
gnēt, ſed ut ſanctificēt, & nos de accepta gratia certos effi-
ciāt, utq; in nobis fidem excitant, & ad mutuā dilectionē,
ſanctos & Christianos mores, prouocent, & inhortētur.

Recte ergo deſcribitur, ſacramentū eſſe ſignū viſibile in
viſibilis gratiæ Dei. Eſt eñi tale ſignū, qđ in ſenſum exte-
nū incurrens, admonet & erudit nos, ut qđ foris in ſpecie
viſibili geri cernimus, intus p Dei virtutē effici credamus.

Cōſtat vero ſacramentū duobus, elemento ſenſibili, vti
ſignoret verbo, qđ dū accedit ad elementū, fit ſacramentū.

DE SACRAMENTO ORDINIS. XI.

Iam quia Deus ministerio verbi Euangeliū ſuum, &
per Euangeliū certitudinem ſalutis in omnes gentes
propagare voluit, ordinem iſtituit, primū ne ſi quilibet,
hoc munus præter omnem delectum uſparet, doctrina
fieret incerta, & tanquam paruuli fluctuantes, circumfer-
remur omni verbo doctrinæ in nequitia hominum, per as-
ſutiam ad circumuentiōnem erroris. Ephe. 4.

Deinde ut certi eſſemus, ministerium verbi & ſacramen-
torum non eſſe metiendum ex personis ministrantiū, ſed
ex authoritate diuina, Christus enim à ministris hanc in

ſe

AD COMPOSITIONEM RELIGIONIS.

32

Se transfert, dicens, sicut me misit pater & ego mitto vos, q
vos audit, me audit, qui vos spernit, me spernit. Deniq; vt
sciremus non esse priuato iudicio abrogandā auth oritatē
ministris ob malam tantum vitam, quamdiu doctrinam
Christi & sacramenta vita administrant, & ab ecclesijs to
lerantur: sed legitimē ordinationi, quamlibet eam mali ad
tempus occupent, suam authoritatem non esse detrahen-
dam, sicut scriptum est, super cathedram Moysi, sederunt
scribæ, & pharisæi: quæcunq; dixerint vobis facite.

Hanc ordinationis vim, atque adeo ordinem, esse sacra-
mentum in ecclesia diuinitus institutum ignorantes Do-
natistæ, fœdissime lapsi sunt, quos beatus Augustinus va-
lidissime reuincit, ac confutat.

Verbum huius sacramenti est, quo nos Christus de au- Ff
thoritate ministrorum, & efficacia ministerij certos facit, si
cut, inquit, misit me pater & ego mitto vos. Accipite spiri-
tum sanctū, quorum remiseritis, &c. Item, Euntes in mun-
dum vniuersum prædicate Euangelium omni creaturæ.
Item, Euntes docete omnes gentes, baptizantes eas.

Elementum vero huius sacramenti, secundum genera- Gg
lem eius rationem, est impositio manuum Episcopaliū,
qua significatur, electos cōfirmari in opus ministerij, & ac
cipere potestatem prædicandi verbi, consecrandi Euchari-
stiam, administrandi sacramenta, ordinādi omnia in eccl-
esia, ad ædificationem: & coercendi rebelles ac criminosos.

Vis autem huius sacramenti complectitur potestatē or-
dinis & iurisdictionis. Potestas ordinis, ministerium ver-
bi, administrationem sacramentorum, & ecclesiarum or-
dinationē ac ædificationem. Iurisdictio vero potestatē ex-
communicandi, & resipiscentes absoluendi continet.

Sunt autem in ecclesia alij maiores, alij minores ordines,
qui sunt presbyterorum, diaconorum, subdiaconorū, aco-
luthorum, lectorum, exorcistarum, & ostiariorum, quorū
omni-

E4

omnium legitimus usus, & administratio, ad veteris ecclesiae regulam & morem restitui petuntur.

Cæterum inter Sacraenta, quæ in ecclesia publico ministerio exhibentur, & quibus gratia fidelibus diuino munere confertur, hoc differentiæ habendum est, quod quædam augstiora et magis principalia sunt, veluti Baptismus, ordo, Eucharistia, & absolutio, sine quibus Ecclesia non consistit. Quædam vero in hoc data & instituta sunt, ut sint quidem sacra symbola in subleuationem & medicinam humanæ infirmitatis, at non necessaria ut illa priora, quam valde utilia & salubria, modo tamē religiose & pie administrentur & accipiuntur.

DE SACRAMENTO BAPTISM. XII.

Hh **B**aptismi Sacramentum mandatum Domini, & diuinam promissionem habet, quæ his verbis continetur.
Ii Eentes docete omnes gentes, baptizantes eas in nomine patris, filii, & spiritus sancti. Matt. 28. Et, qui crediderit & baptizatus fuerit saluus erit. Mar. 16.

Elementum vero eius secundum generalem baptismi rationem est aqua, iuxta illud Christi. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Iohā. 3. Est enim Baptismus lauacrum aquæ in verbo vitae. Ephe. 5, quo non carnis sordes abiiciuntur, sed quod fit, ut bona conscientia bene respōdeat apud deum per resurrectionem Iesu Christi, qui est in dextera Dei deglutiens mortem, ut vita æternæ hæredes efficiamur. 1. Pet. 3.

Vis ergo Baptismi in his, qui rite & non ficte accedunt, est diuina virtute ab omni peccato mundari, & per spiritum regenerationis ex filio iræ effici filium Dei. Tit. 3. commori & consepti Christo, & resurgere cum Christo in vita nouitate, ut consepti cum illo, & participes facti mortis eius, participes quoque resurrectionis eius simus, nouam vitam nō nostra, sed diuina virtute, qua ille excitatus est,

39

AD COMPOSITIONEM RELIGIONIS.

est, nobis per spiritum communicata, in nobis inchoantes. *Roman. 6.*

Confert vero baptismus iustificationem, & de ea nos plaze certos facit ut Paulus Galat. 3. testatur. *Quicunque inquit, in Christo baptizati estis, Christum induistis.*

Hæc baptismi vis rememoranda & exercenda est tota vita, ut homo Christianus mortali huic moriatur usui, ut abrenuncians mundo & diabolo, seipsum abneget, ut in deo respiret, & nouam vitam meditetur, donec hoc mortale induat immortalitatem, & caro per infirmitatem se pupula resurgat in gloria. *1. Corin. 15.* Resurrectionis enim nedium spiritualis, sed & carnis, quæ futura est, baptismus pignus est & imago. *Quemadmodum Ambrosius in cap. 6. ad Romanos docet.*

Docendum etiam est, ecclesiam mandatum ab Apostolis accepisse baptizandi paruulos, esseque non solum adulatis, sed etiam paruulis baptismi gratiam necessariam ad salutem, quod & in illis genuinæ fordes peccati sint, quæ per aquam & spiritum aboleri debent, iuxta illud Euangeliū. *Nisi quis renatus &c.* Ad quos etiam promissionē Euangeliū pertinere constat, quam impossibile est pertinere ad eos, qui non sunt Ecclesiae inserti per baptismum, & dannandi sunt fanatici Anabaptistæ, qui paruorum baptismum non recipiunt, & paruulos sine baptismo saluos fieri affirmant.

DE SACRAMENTO CONFIRMATIONIS. *XIII.*

Post baptismum succedit sacramentum confirmationis, quod etsi non sit necessitatis ad salutem, verbo Christi tamen innititur, quo promisit patrem rogantibus sedaturum spiritum sanctum. Elementum vero est, manuū impositionis, ad quam etiā apostolorū tempore spiritus sanctus sensibiliter descendit in fideles. Postea cū amplificata Ecclesia, F donum

LIBER PROPOSITVS

donum illud diuersitatis linguarum non esset amplius ad astrauidam fidem necessarium, remansit tamen manuum impositio: & autoritate quoq; ecclesiastica surrogatū est symbolum Chrismatis, quo inuisibilis & interior vncio spiritus sancti, fidem Christi post Baptisma professis denotatur, ut testantur patres.

Vis ergo sacramēti est, ut qui eo symbolo cū fiducia verbi & gratiē Christi, quemadmodum in alijs sacramētis, cōfirmantur, intelligent ac credant se accipere spiritū sc̄tūm, quo solo in via salutis progredi, pseuerare, & tentatiōibus & insidijs carnis, mundi, diaboli, feliciter resistere possint.

LI Et quia nunc infantes omnes baptizantur, & ad Baptisma fidei professionem per se non edunt, conueniet ut pueri, postquam catechizati, & de religione Christi instituti, ad confirmationis sacramentum percipiendum adducantur, fidem Christi & obedientiam Ecclesiae suo etiam ore profiteantur, quemadmodum in Concilio Aurelianensi Canone tertio (qui habetur de consecratione Distin. 5. capite ut ieuni) constitutum est, ut tamen hinc aliarum Ecclesiarum mos, haec tenus obseruatus nō damnetur, donec concilio generali super eo statuetur.

DE SACRAMENTO EV-
charistiae. XIII.

EVcharistię sacramentum verbum habet, qui est omni potens Christi sermo, cuius virtute hoc sacramentum conficitur, & quo fit ut post consecrationem verum corpus & verus sanguis Domini vere & substancialiter adfint, & fidelibus sub specie panis & vini, illis nimis, hoc est, pane & vino, in corpus & sanguinem domini transmutatis & transsubstantiatis, distribuantur, qui habet in hunc modum. Accipite & manducate ex hoc omnes, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur. Et ad calicem. Bibite ex hoc omnes, hic est sanguis meus noui testamenti, qui

41

AD COMPOSITIONEM RELIGIONIS.

ti, qui pro multis effunditur in remissionem peccatorum.

Elementum vero est panis & vinum, ad quæ cum accedit verbum, fit sacramentum. Duobus enim hoc sacramentum conficitur: Visibili Elementorum specie, & inuisibili Domini nostri Iesu Christi carne & sanguine, quæ hoc sacramento vere & realiter participamus.

Vis huius sacramenti est, ut per viuificatricem carnem saluatoris nostri Iesu Christi ei nedum spiritualiter, sed & corporaliter iungamur, & efficiamur os de ossibus eius, & caro de carne eius, certificati quod in ipso Christo Iesu accepterimus remissionem peccatorum, & in sacramento virtutem extinguendi concupiscentiam in membris nostris hærentem. Dulcissimum certe pignus remissionis peccatorum, vitæ æternæ, & societatis cum deo nobis in Christo promissæ & exhibitæ.

DE SACRAMENTO POENTIÆ seu absolutionis. X V.

Huius sacramenti verbum Mat. 18, quæ ligaueritis super terram, erunt ligata in cœlis, & quæ solueritis, erunt soluta in cœlis &c. Et Iohann. 20, legimus. Hæc inquit Euang. cum dixisset Iesus, insufflavit in Apostolos, & dixit eis: Accipite spiritum sanctum quorum remiseritis peccata remittentur eis, & quorum retinueritis retēta erunt. Verbum sane omni suavitate plenum & redundans, quo mirifice eriguntur conscientiæ lapsorum post baptismū, quibus impñ Nouatiani pœnitentiam in Ecclesia dandā esse, blasphema in Dei misericordiam voce, negauerunt.

Elementum vero est ritus ille exterior, quo impartitur & accipitur absolutio in verbo Christi. Et quā sacerdotes in hoc sacramento medicos agunt spirituales, qui cōsciencias & peccatoū & vitiorū laqueis implicitas expedire, & mole iræ dei pressas cōsolari et erigere debet; idcirco peccata saltem lœtalia, quorum quis sibi conscius est, & quæ cō-

F. n. scien

LIBER PROPOSITVS

Hic protestantes ex*scriptu* l*ibuerunt* scientiam perplexam tenent & angunt, confitenda sunt. Iustum quoq*z* & sanctum est, vt ad minimum quotannis semel quilibet se curationi pastoris sui subi*ciat*, quo pastor fidem & conuerzionem confitentis exploret: & pro sua spirituali prudentia, & prudenti arbitrio, ex verbo Dei informando, morbis confitentis salutarē medicinam adhibeat. Huc enim respicit parabola de Samaritano Lu. 10.

C. Vis autem huius sacramenti est, vt intelligant, nec dubitent, q*o* eo signo à peccatis, quæ iam legitime cōfessi sunt, absoluuntur & ecclesię reconciliantur, se peccatorum vinculis liberari, & Christum in ccelis ratū habere, quod minister eius nomine gerit in terris. Et quoniam potestas clauium se latius, quām ad remissionem peccatorum, porrigit, de ihs postea fusius dicemus.

Nn
Desatisfactiōe pro-
testates ex-
hibauerāt
scriptum
suum si-
gnatum.

D.

De satisfactiōe quoq*z* docendum est, satisfactionē propitiatoriam culp*z*, & abolitoriam æternę poēn*z*, soli Christo tribuendā esse. Satisfactionem vero Canonicā, quę et castigatoria dici potest, à parrochis & præpositis sacramentorum acceptā, & ex fide peractam, præteriorum peccatorum causas excindere, & peccati reliquijs mederi, tēporariam quoq*z* poēnam seu tollere seu mitigare. In exemplū deniq*z* adhiberi. Cæterum poēnarum reseruationem neminem ad integrum nosse nisi Christum Iesum, cui pater omnne iudicium dedit, & propterea poēnarum discussionem, & exactum iudicium, soli Deo relinquendum esse.

DE SACRAMENTO

matrimonij. XVI.

Oo **M**atrimonij sacramentum solis Christianis peculia re est, qui scitū matrimoniu*m*, quod in Dei & Christi nomine iungitur, & cōtrahitur, vnius viri & fœminæ vnius, sanctā & ratam esse cōiunctionem, benedictione & cōsecratione Christi firmatam, q*o* non ita in infideliu*m* matrimonij obtinet. Christus em, sublato Iudaico diuortio, q*d* genti

43

AD COMPOSITIONEM RELIGIONIS.

genti illi Moyses ob duritiam cordis permisit, matrimonium in primæuam vindicauit puritatem. Matth. 19. Id quod etiam intimæ illius sui & ecclesiæ coniunctionis sacram symbolum esse voluit. Ephe. 5.

Verbum huius sacramenti situm est in sermone Christi, dum inquit: Qui fecit hominem ab initio, masculū, & fœminam fecit eos, & dixit: propter hoc dimittet homo patrē & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne una. Itaq; iam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo deus cōiunxit, homo non separat. Et paulo post, Moyses ob duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras, ab initio aut̄ non fuit sic. Quamobrē, quicunq; dimiserit uxorem suā, nisi ob fornicationē, & aliam duxerit, mœchatur. Quod Apostolus 1. Cor. 7. interpretatur, cū ait: His qui in matrimonio iuncti sunt, præcipio, non ego, sed dñs, uxorem à viro non discedere, quod si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari.

Elementū huius sacramenti, est exterior illa viri & mulieris cōiunctio, qua in Dei noīe & Christi in ecclesia copulantur. Quod Paulus vocat nubere in dño. 1. Cor. 7.

Vis ergo sacramenti est, vt intelligent coniuges se non humana, sed diuina autoritate coniunctos, gratiam accepisse, qua ipsis legitimus coniugalis congressus nō imputetur ad culpam, qua & Christianus gentilē coniugem secū manere eligentem sanctificet, & sanctos, hoc est, Deo dicatos filios exuscitet, qua deniq; perpetuam fidem coniugi seruet, vt sint duo in carne una, vt Christus & ecclesia. Tob. 3. & 6. Hebr. vlti. 1. Cor. 7. Ephe. 5. Huius sacramentivim ignorantes Manichæi & Tatiani, qui & Eucratitæ, matrimonium ex doctrina dæmoniorum prohibentes, a postolica censura damnati sunt. 1. Tim. 4.

Quæ vero de diuortijs & matrimonialibus iudicijs de liberanda erunt, reseruentur ad reformationem.

F ij DE

LIBER PROPOSITVS
DE SACRAMENTO VNCTIO,
nis infirmorum. XVII.

VNctio infirmorum in Ecclesia vñtata ex verbo Iacobii Apostoli desumpta est. Hic enim Apostolus, haud dubium non suo nomine, sed vt seruus Iesu Christi vobis tale mandatum reliquit. Infirmitur quis, inquit, in vobis inducat presbyteros vt orent super eum, vngentes eum oleo in nomine domini, & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuabit eum dominusteti in peccatis sit, remittentur ei. Iacob. 5. in quo situm est huius sacramenti verbum qđ fide apprehenditur. Oleum vero est huius sacramenti elementum, quo significatur ægroto, quod morbo suo infirmitate corporis delassatus respirare debeat in uno Christo, qui est vñctus oleo, lætitiae præ omnibus participibus suis, vt cogitet se veluti athletam aliquem in extrema pugna constitutum in nomine domini iniungi, ne vlla vi morbi, nullisve diaboli insultibus succumbat, sed confortatus fide, carne, mundum & satanam sub pedibus velociter conterat, idq; in illo, in quem vngitur, Christo.

Ad hoc ergo hæc vñctio adhibetur cum oratione, vt infirmus in fide, & Ecclesiæ oratione confirmatus, confidat se à Deo velut viuum Ecclesiæ membrum respici & exaudiri, vtq; velut fortissimus miles inuictam spem sumat de aduersis omnibus in Christo triumphandi, vt deniq; certa fiducia, siue moriatur, siue reconualescat, æternam salutis promissionē infallibilis Dei, non aliter, atq; certissimæ anchoræ innixus, complectatur & expectet.

DE VINCULO CHARITATIS,
quæ est tertia Ecclesiæ nota. XVIII.

Pp **T**ertia nota, qua dinoscitur ecclesia, est vinculum charitatis, & pacis, Ephe. 4. inter cætera ecclesiæ charisma ta longe præstantissimū, 1. Cor. 13. qđ vt in ecclesia firmum constaret, vocauit nos initio Deus per baptismū in unitate corporis

AD COMPOSITIONEM RELIGIONIS.

corporis mystici, vnoq; quē ccelitus demissum hausimus,
spiritu nos potauit, vt scilicet inuicem essemus membra.

DE ECCLESIAE HIERARCHI

co ordine, & in constituenda politia
authoritate. IX.

Sic aut̄ corpus istud Mysticum, & multis membris coa- De hoc to-
segmentatum temperauit, vt vnum alterius opera indi- to articu-
geret, & quod pr̄stantius, & nobilis est, ignobilis, & lo exhibue-
infirmius non despiceret, quo nullum esset in corpore schi- runt prote-
sma, sed in idipsum sollicita sint membra, vt si quid patitur stantes suū articulum
vnum membrum, cōpatiantur c̄etera, siue honorificetur de vnitate
vnum membrum, congauideant simul & oīa membra. ecclesiæ si-
gnatū. E.

Vnicuiq; ergo membro data est gratia secundum men-
suram donationis Christi. Nam et si idem sit spiritus, tamen
diuisiones gratiarum sunt idem sit dñs, diuisiones ministe-
riorum sunt idem sit Deus, qui operatur oīa in omnibus,
diuisiones tamen operationum sunt. 1. Cor. 12.

Itaq; ipse dedit quosdam Apostolos, quosdam aut̄ pro-
phetas, alios vero Euangelistas, alios vero pastores & dos-
tores ad instaurationem sanctorum in opus ministerij, in
ædificationem corporis Christi, donec perueniamus oēs
in vnitatem fidei & agnitionis filij Dei, in vitum perfectū,
in mensurā ætatis plenæ adultæ Christi, vt iam non simus
paruuli fluctuantes, & nō circumferamur omni vento do-
ctrinæ, per versutiam hominum, per astutiam, qua nos ad-
oriuntur vt imponant, nobis veritatē aut̄ facientes in cha-
ritate crescamus in illo, per omnia qui est caput Christus,
ex quo totum corpus compactum & connexum, per om-
nem iuncturā subministrationis, secundum operationem
in mensura vniuersiūsq; membra, augmentum corporis
facit in ædificationem sui per charitatem. Ephe. 4.

Quamobrem, vt D. Cyprianus inquit, Ecclesiæ vnitas
firmiter tuenda & vindicanda est, maxime ab Episcopis,
qui

F₄

LIBER PROPOSITVS

qui in ecclesia Apostolorū loco præsident, vt episcopatum quoq; ipsum vnum atq; indiuīsum probemus. Episcopatus siquidem vhus est, cuius à singulis in solidum pars tenetur. Ecclesia vna est, quæ in multitudinem, latius incremento fœcunditatis extenditur, quomodo solis multi rādī, sed lumen vnum, & rami arboris multi, sed robur vnum tenaci radice fundatum.

Proinde quoq; Christus, quāuis apostolis omnibus, vt idem Cyp. ait, post resurrectionem suā, parem potestate tribuat, tamen vt vnitatem manifestaret, vnitatis eiusdem originem ab vno incipientem sua authoritate disposuit: hoc enim vt subiicit, erant vtique cæteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio prædicti, & honoris & potestatis. Sed exordium ab vnitate proficiuntur, vt ecclesia vna monstretur. Hactenus ille.

Hinc scripturæ Petrum veluti verticem, & os, & principem apostolorū describunt, cui Christus nedū potestatem, sed & nomen suum cōmunicauit, et si non ipsi soli, sed tamen ipsi principaliter cū alijs: vt vnitatis ecclesiæ insinuaretur, præcipuā solicitudinem, dū ei pascendas oues cōmiteret, Iohan. 21. imposuit, & curā confirmandi fratres in ædificationem & robur ecclesiæ iniunxit. Lucæ 22. Quam & statim in exordio ecclesiæ suscepisse videtur. Quæadmodum in actis Apostolorū legimus Capite nono, qd transuerit & inuiserit vniuersos, quam tamen non in destructiō nem eorum, quæ cæteri bene ædificassent, sed in confirmationem magis contulit, cū scilicet agnosceretur Euangeliū per cæteros prædicatum per omnia respondere Euangeliū sui apostolatū: statque adeo vnu, & idē Euangeliū omnium esse, quæ & Paulo fuit causa proficiendi Hierusalem, & conferendi Euangeliū cum Petro, Iacobo, Iohanne. Gal. 2. Non quod Euangeliū per Paulum prædicatum, id quod à solo deo acceperat, ab illorum authoritate pendet.

42

AD COMPOSITIONEM RELIGIONIS.

penderet, sed ut illi eandem prædicationis gratiam in Paulo agnoscentes, dextras ei societatis, quod est concordia & conuenientia signum, darent, & eo signo ecclesiæ in fiduci & charitatis vinculo confirmarent, ut inter cæteros Tertullianus testatur.

Et quia Christus hæc ecclesiæ unitatem hierarchico ordine usq; ad finem durare voluit, idcirco in locum Apostolorum, diuina nimirum dispensatione, successerunt Episcopi, qui singuli singulis ecclesijs ut Hieronymus inquit, in schismatis remedium propositi sunt, ne unusquisque ad se trahens ecclesiam Christi, unitatem rumperet. Inter Episcopos quoq; cuiusq; prouinciæ unus Archiepiscopus q; & Metropolitanus, & inter Metropolitanos, Patriarchæ seu Primates constituti sunt, qui initio tres tantum numerabantur. Quorum Romanus, veluti cathedrali Petri vicaria successione obtinens, Primas iudicatus est, non quod dignitate sacerdotij cæteros antecelleret, sed magis amplitudine solitudinis, & prærogativa iurisdictionis, ut ecclesiæ unitas conseruaretur, anteiret. Hoc ordine ita custodito, & per legitimam successionem Episcoporum conseruato, vinculum illud charitatis omnibus charismatibus supereminens in primis firmatur. Quod Ireneus libro 3. & 4. contra heresies sepe testatur ac docet. Cæterum ut vinculum illud charitatis, quod, ut Augustinus inquit, proprium est catholicæ ecclesiæ donum, commodius retinetur, Christus ministris & ecclesiæ suæ potestatem fecit, politiam ecclesiasticam ordinandi, qui in pijs cæremonijs & disciplina ecclesiastica consistit. Iam quod ad cæremonias attinet, mandatum habent & potestatem, qui præsidet, nedium cæremonias, quas ad excitandam retinendamq; piætatem facere arbitrabuntur, ordinis & decoris causa constituerunt: sed & ritus externos in diuinis literis expressos ad fidei & charitatis regulam dirigendi ac exhibendi, ac

G prout

LIBER PROPOSITVS

448
prout secundum temporum ac locorum rationem, fidelium saluti expedire & sufficere nouerint, disponendi ac moderandi, quo spectat illud Euangeli. Quia dominus est filius hominis etiam sabbati. Luce sexto. Item de disciplina (quae a clave iurisdictionis pendet, & sine qua euangelicus vigor in ecclesia non subsistit) constituenda ac diligenter retinenda, praesides ac obediendi prepositis, subditi mandatum habent. Heb. 13. 1. Cor. 11.

Sic tamen, ut haec ceremoniae & disciplina hoc fine in Ecclesia instituantur, & administrentur, non ut in illis fiducia salutis, quae in gratia domini nostri Iesu Christi consistit, reponatur. Hoc enim esset Deum frustra colere mandatum hominum, contra mandatum domini. Matth. 15. & Esaiæ 1. Sed tantum ut sint incitamenta & retinacula piæ etatis, ut omnia in Ecclesia pie, decenter, honeste, & ordine fiant. 1. Corin. 14. Quæ tales quoque erunt, ne vllatenus ab Euangelica puritate & simplicitate dissentiant, ne velas queum conscientijs injiciant, & Christianæ nihil derogent libertati. 1. Corinth. 7.

Libertas autem Christiana in hoc potissimum sita est, ut qui gratia Christi Iesu, & donatione spiritus sancti a coactione legis liberati sumus, vltro facientes, quæ lex moralis præcipit, sciamus iustitiam nostram, quæ spiritualis esse debet, ab externis observationibus non pendere, eas sicut propter retinendam & fulciendam fidem infirmorum, & charitatem institutæ sunt, ita charitati cedere debere, atq; etiam si res ita postulare videtur, sine pctō omiti posse. Ita tamen si absit & scandalum & contemptus. Luc. 6. Tunc enim semper plus illud valet, misericordiam volo, & non sacrificium. Mat. 12. Hactenus de ecclesiæ nosis & autoritate generatim dictum sit.

DOG MATA QVAE DAM, QVAE EC
clesiæ autoritate declarata, firmata sunt. XX.

Cæcili

49

AD COMPOSITIONEM RELIGIONIS.

Caeterum quædam etiam speciatim recensenda sunt, quæ hac authoritate, qua ecclesia, tum in dijudicandis scripturis & dogmatibus, tum in conseruanda politia vtitur, firmata sunt & constituta. Ex prima illa itaque authoritate, qua ecclesia de scripturarum interpretatione, intellecetu, & mente iudicat, sunt sequentia dogmata, & explicaciones veluti diuinitus traditæ, vt sunt Symbolum Apostolorum, de consubstantialitate Trinitatis, de æqualitate personarum, de duabus naturis, & unitate personæ in Christo, de duplii voluntate in Christo, de peccato originali, de baptismo infantum, & similes.

Hac quoq; authoritate receptum est, sanctos, qui ad vitam futuri sæculi præmissi sunt, veluti nobilissima Ecclesiæ membra, quos pater cœlestis filios agnoscit & honorat, Ioh. 12. Filios vt fratres ac cohæredes habet, Roman. 8. Spiritus sanctus templo sua vocat, 2. Corin. 6. laudandos; ac eorum memoriam, & ad excitandam imitationem, & vt meritis eorum consociemur, religiosa solennitate celebrandam esse, quemadmodum Augu. habet, cōtra Faustū Manichæum, lib. 20. ca. 21. Et Paulus ad Heb. 13. Quorum, inquit, intuentes exitum cōuersationis, imitemini & fidem. Sentit enim ecclesia (nec destituta quidē in hoc scripturis) sanctos misero desiderio salutis nostræ (vti vnius eiusdemq; nobiscum corporis membra, quæ sine nobis consummada non sunt, Hebræ. 11.) teneri, & proinde eos Deum pro nobis exorare, Deum quoque sanctos pro nobis sollicitos exaudire, & propter illos nobis benefacere, Exo. 32. Danie. 3. Et vt non dubium est, sanctis sua esse merita, quæ tamen etiam Dei sunt dona; ita communi Ecclesiæ consensu receptum est, vt pie in hunc modum oretur Deus, quo sanctorum suorum meritis precibusq; concedat, vt in omnibus suæ protectionis muniamur auxilio, nō quidem ipsoq; meritis ex se, verè per Christū dominū nostrū, cuius gratia & illi ser-

G n uati

LIBER PROPOSITVS

uati sunt, cui etiam omne meritum illi acceptum ferunt,

Rr Nec damnandum est, si quis religiosa quadam pietate, De hac par & animi quodam ardore in commemoratione tam inti-
te & super paragra- mæ nostræ cum illis in Christo vnonis, eos etiæ nominas-
pho sequē tim appellat, sed extra preces quæ ad altare offeruntur: in
tis protestā quibus ad solum Deum patrem per Christum dirigenda
tes exhibu- est oratio, ut habet concilium Carthaginense tertium. Sic
erunt scri- ptū sūt de tamen ut tota fiducia in solum Christum Iesum omnis bos-
sanctis si- gnatū. F. ni authorem reponatur, & nihil, quod Deo proprium est,

Ss. sanctis tribuatur, tantum vero ut conserui, qui iam merue-
runt fieri supernorum ciuium confortes, non secus quām
qui nobiscū adhuc in carne sunt, sancti dei homines, adiu-
uandas nostras preces, apud deum implorentur.

Et quia facilis est hominum à vera pietate in superstiti-
onem lapsus, diligenter ac sedulo de his docendi sunt hos
mimes, hoc est, de collocanda solum in Deum fiducia, soli
Deo sacrificia offerenda, solum Deum ut vnicum salutis
nostræ authorem inuocandū, sanctos vero non aliter ha-
bendos, quām sedulos apud Deum precatores, nostræ sa-
lutis auidos, eosdemq; non in sua virtute, sed in ipso Deo
(cui de illorum victorijs gratiæ agendæ sunt) honoran-
dos, & imitandos.

Præclare certe Augustinus libro 3. contra epistolam Pe-
lagij ad Bonifacium ca. 3. non, inquit, constituimus mar-
tyribus templa, sacerdotia, sacra & sacrificia, quoniam nō
ipſi, sed Deus eorum nobis est Deus, honoramus sane me-
morias eorum tanquam sanctorum hominum Dei, quivs
q; ad mortem suorum corporum pro veritate certarunt,
ut innotesceret vera religio, falsis religionibus vctis atque
conuictis. Quis autem audiuit aliquando fidelium, stan-
tem sacerdotem ad altare, etiæ super sanctum corpus mar-
tyris, ad Dei honorem cultumq; constructū, dicere in pre-
cibus: Offerotibi sacrificium Petre vel Paule, vel Cypri-
us,

ne,

AD COMPOSITIONEM RELIGIONIS.

ne, cum apud eorum memorias offeratur Deo, qui eos & homines, & martyres fecit, & sanctis suis angelis cœlesti honore sociauit, ut ea celebritate & Deo vero de illorum victorijs gratias agamus, & nos ad imitationem talium coronarum, & palmarum, eodem inuocato in auxilium, ex eorum memoriae recordatione adhortemur. Quæcunque igitur adhibentur religiosorum obsequio in martyrū los- cis, ad ornamenta sunt memoriarum, nō sacra sunt vel sacrificia mortuorum, tanquam Deorum. Hæc ille. De sanctorum martyrum veris reliquijs, ea semper fuit in ecclesia sententia, quod reuerenter & religiose habendæ essent, pri- mum quod hi sanctorum cineres & ossa veluti quedam re- licta nobis pignora, & exuie, nos eius, quæ in illis fuit, fidei & charitatis commonefaciant, dum scilicet recogitas- mus hæc eadem ossa illa, quibus compaginatum olim fuit corpus inhabitantis gratiæ domicilium, quibus cohererūt membra, iampridem templo spiritus sancti fuisse. Qua recordatione fides nostra in Deum, non dubium, excitatur, vt quemadmodum illi per fidem vicerunt regna, & ope- rati sunt iustitiam, ita & nos eundem fidei spiritum haben- tes, eorum exemplo confirmati, aduersa omnia in domi- no vincere annitamur. Quamobrem etiam deum tam in- signia sepe miracula ad martyrum memorias edidisse com- pertum est, nimirum, vt fidem suorum incenderet, & eos ad imitationem sanctorum prouocaret. Nam vt Augusti- nus (cum ecclesiam in miraculo ad memoriam beati Ste- phani facto plaudentem refert) Quid, inquit, erat in cor- dibus exultantium, nisi fides Christi: pro qua Stephani sanguis effusus est.

Deinde reliquiarum venerationem in hoc quoq; utilem iudicauit vetustas, quod & futuram resurrectionem tacito quodam affatu nobis promittant, & spem nostram ad fu- turam glorificationem corporis expectandam erigant, qd

G in certe

LIBER PROPOSITVS

certe tum fit, dum recolimus eadem illa sanctorum corpora, quandoq; et si immutata, ad vitam excitanda, ac Deum nostrum esse Deum Abraham, Deum Isaac, Deum Iacob, Deum inquam non mortuorum, sed viuentium.

Sed quoniam hic facile surrepit supersticio, quod plurimus abusus hactenus ostendit, populus diligenter docendus est, nō fidere reliquijs, nec reliquias adorare, sed in eis tantum exosculari sanctorum fidem, & charitatem, atque hinc vitæ & doctrinæ recordatione accendi, futuræq; resurrectionis spe fulciri debere.

Verum & hoc interim valde cauendum est, ne aliæ quā veræ reliquiae, & vera sanctorum martyrum monumēta habeantur, neve ipsæ reliquiae ad quæstum exponantur aut circumferantur. Quod ita quoque in multis Synodis constitutum est.

Tr Iam & imaginum usum non in totum esse damnandum, communi Ecclesiæ consensu probatur, sed hoc omnino cauendum, ne illis aliter quam imaginibus utamur, quod tū fit, cum ad excitandam modo gestorum recordationem, & historiæ memoriam adhibentur, veluti cum imago saluatoris nostri non ideo statuitur, seu pingitur, vt ipsa quæ si Deus colatur, vel Christi etiam cultus aliquis ad eam instituatur, sed vt proponatur tñi, ad admonendum hoës, Christi, & eorum, quæ pro nobis passus est, vt in eius amore incalescamus, cuius imaginem videre desideramus.

In primis ergo prouidendum est, ne vllæ imagines quā verarum rerum & historiarum in Ecclesiam inuehantur. Deinde, ne ad sæculi vanitatem affingantur. Denique, ne in imagines ipsas vlla fiducia collocetur. Nam tum demum sine periculo retinentur, si nihil eis diuinitatis tribuatur, si nulla spes salutis in eis reponatur, sed tantum ad memoriam, & recordationem, veluti quedam trophyæ rerum diuinitus gestarum habeantur, & quod imagine res

presentas

53

AD COMPOSITIONEM RELIGIONIS.

presentatur, non antem ipsa *imago* veneretur,

Ad hęc omnis Ecclesia, Missam, in qua verum corpus
& verus sanguis Christi conficitur, sacrificium esse consen- Vv
tit, sed incruentum & spirituale, in ea enim (modo pie & De missa
exhibue-
runt Prote
stante pro
prium scri-
ptū signa-
tum. G.
religiose agatur) Deo quatuor spiritualiter offeruntur. Ini-
cio enim Christus, qui seipsum patri in mortali corpore
cruentā sufficientem, & bene placentem prototius mundi
peccatis hostiam cruci affixus obtulit, idem ille in Missa (q
est omnium sacrorum sanctissima actio, & publicum in ec-
clesia ministerium) totius ecclesiaz nomine, representatio-
ne sacrificio, eidem Deo patri immolatur.

Quod certe fit cum ecclesia illum eiusq verum corpus Xx
& sanguinem Deo patri pro totius mundi peccatis pia pre-
ce fiftit. Nam etfi oblatio illa in cruce semel facta trāsfit nō
reiterabilis, victima tamen ipsa immolata perpetua virtus-
te conficit, vt non minus hodie in conspectu patris obla-
tio illa in ihs, qui eā Deo religiosa fide representant, sit effi-
cax, quā eo die, qua de sacro latere sanguis & aqua exiuit.

In quam sententiam patres corpus & sanguinem Chri-
sti in altari p̄sentia, nunc precium pro peccatis totius mun-
di, nunc precium redēptionis nostrā, nunc victimam sa-
lutarem appellare consueuerunt. Et Chrysostomus te-
statur nos eandem hostiam, quæ semel oblata est, in sans-
cta sanctorum semper offerre, atque vnum esse vtrōbique
sacrificium, vnum Christum, & hic plenum existentem,
& illuc plenum, sic tamē, vt quod nos agimus sacrificium
exemplar sit illius, in commemoratiōem eius, quod factū
est semel. Nec ab re, Deus enim in hoc donauit nobis Chri-
stum Iesum filium suū, vt de nostris viribus diffisi, deq; nos-
tris peccatis nobis probe consci, illum veluti vnicam &
potissimam victimam pro nostris peccatis satisfactoriam
Deo patri representemus. Ipse em̄ natus est, ipse datus est
nobis, vt quicunq; in eum credimus, non pereamus, sed pa-
cem

LIBER PROPOSITVS

cem cum Deo, recōciliati per sanguinem eius, habeamus.

Secundo. Ecclesia in hoc Missæ sacrificio seipsam quo^q quatenus Christi myticum corpus est, per Christū deo offerre non dubitat. Dum enim ex immolatiōe Christi ses mel in cruce peracta, spiritualiter agnoscit nos in vniuersum omnes perditos esse, nisi per vnicam illam hostiā res conciliati seruemur, fit ut vicissim se totam Deo consecret, quemadmodum Christus nos omnes in cruce portabat, & totius ecclesiæ causam gerebat, eam in seipso Deo patri offerens. Sic ecclesia tantam oblationem pia deuotione recōlens, se totam p Christum Deo viuo vicissim dedicat.

Et quoniam ramos suos in præterita, p̄sentia, & futura tempora extendit, & membra habet non tantum, qui p̄sentem vitam adhuc ex fide viuunt, sed etiam qui cum signo fidei p̄cesserunt, Idcirco in hoc augustissimo sacrificio, quod per publicum ministerium consentiente fide peragit, cum recolit Christum ob id mortuum semel, ut & viuorum & mortuorum dominetur, non se diuidit, sed veluti se totam colligens non solum præsentium, sed & sanctorum, quos iam certo apud Deum viuere nouit, & aliorum quo^q fratrum & sororum, (qui in domino sed non defecati satis, obdormierunt) meminit, ac testatur se in hoc sacrificio vnitatem corporis Christi intelligere: sc̄q; per fidem tū illorum, qui apud Deum viuunt, societati, suavi commu- nicatione copulari, tum cæterorum omnium in Christo membro^g pia sollicitudine & charitate tangi & teneri.

Quamobrem patres testantur, Ecclesiam in eodem sa- crificio non solum memorias martyrum cum ad excitans- dam imitationem, tum ut meritis eorum consocietur, reli- giose celebrare, sed & p fidelibus defunctis in vniuersum supplicare atque à Deo horum animas eiuscmodi p̄cibus subleuari: qui tamen ut hoc eis post mortem prodesse pos- sit, in hac vita sibi per fidei meritum comparunt.

Tertio.

55

AD COMPOSITIONEM RELIGIONIS.

Tertio. In missa sacrificium laudis (quæ huius quoque constitutionis finis est) offertur, hoc est, sacrificium fidei, spei, & charitatis, atq; id in primis gratiar; actionem complectitur, quam pro illo summo beneficio & nobis & vniuersæ ecclesiæ collato persoluimus, propter quam tremenda & reuerenda ista mysteria, Eucharistica appellantur, q; sint beneficiorum recordatio plurimor; caputq; diuinæ erga nos charitatis ostendant, nosq; faciant debitas Deo gratias semper exoluere. Gratiarum actioni cōmunicatio & confessio doctrinæ, obsecrations, orationes, postulatio nes & preces pro omnibus hominibus, & pia vota, sacrificia certe spiritualia & Deo grata, cōiuncta sunt, quæ etiam in præsentia tanti sacramenti magis efficacia & plus vale re censemur, vt em Cyprianus inquit. In huius veracissimi & sanctissimi corporis præsentia non superuacue mendicant lachrymæ veniam, neq; vñquam patitur contriti cor dis holocaustum repulsam. Hic Hierarcha pius, eleuatione manuum crucis mysterium repræsentans, cōfidenter orat pro sua & populi ignorantia. Hactenus ille.

Postremo, Ecclesia & dona quædā, tam panis quām vi ni, ex quibus partim corpus & sanguis Christi cōficieban tur, offerebat, partim & eleemosynæ siebant. Et iustum est, quod populus in hoc sacrificio se non tantum verbis Deo consecret, sed & symbolo aliquo externo testetur, quod se totum dedicet Deo. Nam is mos in ecclesijs pene abolitus est, cū olim omnibus diebus dominicis panis & vinum, & res aliæ ab omnibus tum viris tum mulieribus ad altare of ferebantur, quemadmodum decreta, quæ Fabiano tribuuntur, testātur. Iam si Canon ille missæ (quem veteres solensem & prolixam precem super panem & calicem trifarie digestam appellantur) in hunc, quē diximus, sensum, intel ligatur, nihil habet in cōmodi, superstitiosa tātum absit opinio: quia quidam, de natura & energia huius sanctissimi

H sacris

56

sacrificij male edociti, virtutem eius ex solo externo opere, quod facit sacerdos, in se deriuari putabant, tametsi illi nullam viuam fidem afferrent, nullam pietatem adhiberent, nulla cōmunione, vel precū seu orationis, sacrificio assensum præberent. Quales erant, qui nulla sua nephanda impietatis & execrandorum flagitiorum habita ratione, in hibuerunt suum arti, culum de peccandi proposito perseuerantes, se huic sacratiss, ac diuini nisi, actioni damnabiliter miscuerunt, persuasi sibi missam priuata missa signata H. solius externi operis, quod sacerdos facit, virtute prodesse. Etsi ipsi nihil probæ metis afferrent. Quæ opinio damnanda est, atq; etiam tales, si publica sint crimina, à sacris arcendi, si occulta, vt se à tam tremendis mysterijs, dum resipuerint, subtrahant, docendi sunt.

DE VSV ET ADMINISTRATIO

Zz. ne sacramentorum, & cæremonijs quis
busdam speciatim. XXI.

Huius sententiae nos sumus, sed consilium quod subiungitur in libro nū id tale sit, vt eo possit trans quillitati ecclesiarii vtrinq; cōmode & Christiane cōsuli relinquisimus Cæs. Ma. et facri imprei ri ordinibus expen dendum. Julius Pflug. Iohannes Cropper.

SVNT ex vna parte, quibus persuasum est, missam peragi non debere, nisi adsint, qui cū sacerdote sacrificante sacramenti corporis & sanguinis sumptione cōmunicent. Quod eo fine hoc sacramentum primū per Chrm institutum & cōmendatum sit, vt vnu panis & vnu corpus mul ti simus: quod ex vno pane & vno calice participamus, atq; hunc fuisse veteris ecclesiæ morem aſtruant.

Sunt ex altera, qui existimant missam etiam pie celebri, si modo adsint, qui spiritualiter tantum cū sacerdote cōmunicent, & sacrificio consensum præbeant, & si horum quoq; sententia populus docendus, & diligenter admonendus sit, vt quā ſæpiſſime cōmunicet, & qui quotidie pescat, quotidie quoq; anhelet ad sumendam medicinā. Atq; hanc sententiam, ne cum veterum quidem more pugnare dendum. dicunt, ac etiam putant hunc vsum iustificationi Christi nihil præiudicare, quod sacerdos hoc publicum in ecclesia ministerium gerens, se omnibus, qui toto terrarū orbe hoc

52

AD COMPOSITIONEM RELIGIONIS.

hoc sacramento participant, per fidē adiungat, ad hævea
rentur isti, ne si hic usus ex ecclesia tollatur, fieri posse, ut (q
est hoīm præsentis tempestatis in frequentandis mysterijs
accidia) hoc sacrificium laudis, quod Christus in Ecclesia
frequentissimum esse voluit, quā rarissime celebretur. Ac
demum etiam in totum fere omittatur.

Hic qm̄ vtriq̄ de sua sententia sunt persuasi, fieri forsan
possit, vt singuli in suo sensu abundare permitterentur, ne
hi qui sine cōmunicantibus sacramentaliter, cum astanti
bus tamen & cōsensu sacrificio præstati bus, sacrificium
offerunt, damnarentur. Illi vero non cogerentur aliter q
præsentibus cōmunicantibus Missam habere.

Rursum sunt ex vna parte, qui dicunt Sacramentū cor
poris & sanguinis sub vtracq̄ specie populo administrari
debere, quod id Christi mandato & institutioni, & mori
veteris ecclesiæ sit consentaneum.

Sunt ex altera, qui cum existimant hoc potissimum in
Sacramentis spectandum, quo signatis magis quam signis
fruamur, & acquiescamus, ac constet interim sub vna tan
tum, quantum sub duabus speciebus contineri, afferendū
non esse, vt impium damnandum, quod ecclesia iam mul
tis seculis laicos vna specie contentos recte communicare
& nihil contra institutionem Christi facere est arbitrata,
eo maxime, quod Christus eam authoritatem ecclesiæ reli
quisse videatur, vt in externis sacramentis ceremonijs eā
moderationem adhibere possit, quæ pro ratione tempore
& loco & fideliū saluti, cū sufficere, tū cōmodare existimat.

Verum cum iā plurima in Germania plebs persuasa sit,
Christi mandatum & institutionem requirere, vt integra
sacramenta accipiat, & omnino cauendū, ne quis ad hēc sa
cro sancta mysteria participanda cū mala conscientia acces
dat, operæ premium videbitur, si ecclesia, ad medendum his
malis, omnibus liberum faciat, sub altera vel vtracq̄ specie

H n̄ cōm̄

communicare, sic tamen ne hinc cuiq; vlla anfa præbeatur, receptam hactenus in ecclesia consuetudinem temere damnandi, vel posthac inuicem iudicandi. Certe cæremoniā istam cōmunionis vtriusq; speciei ad necessitatem aligare absurdum fuerit, vel propter abstemios, & grotos, & similes, qui à vini specie plane abhorrent.

Deniq; sunt ex vna parte qui postulant sacramēta ea lingua administrari, quo à populo intelligatur, vt is clare ac diserte intelligens qd agatur, ad omnia respondeat Amē.

2. 2 In quo Paulum Apostolum 1. Cor. 14. authorem citant.

Sunt ex altera, q; putant in Latina Ecclesia latinam linguam retinendam esse, ac sufficere arbitrantur, si populus subinde in concionib; de his quæ in missa aguntur, clare ac diligēter edoceatur, ac admoneatur singulis actionibus suum adhibere cōsensum, pioq; desiderio apud Deum ambire, vt publicis ecclesiæ votis aurem suæ benignitatis accommodet, si tamen ad hæc populo, quod epistolæ nomine, & quod ex Euangeliō recitatur, lingua ab eo intellecta explicetur. Atq; hi etiam verentur, ne si hæc summa mystæria ad tantam ac tam promiscuam multitudinem (quæ est præsentis ecclesiæ facies) lingua vernacula frequenter afferrantur & decantentur, fore vt ab impijs & male institutis in canticū & proverbiū vertantur, atq; ita impingatur in id q; inhibuit Chrs, ne, scilicet, sanctum canibus daretur.

Verum hic facile ab eruditis & pijs viris ea moderatio inueniri ac institui poterit, q; fiat vt neq; dignitati sacramentorum quicq; detrahatur, neq; sanctæ plebi plus rerū, quæ geruntur, intellectos, & suū amen subtrahatur. Et cum antiqui ritus & obseruationes, qui circa sacramentorum administrationem nobis quasi per manus traditi sunt, raram pietatem redoleant: erunt quoq; diligendi viri tum docti, tum pi, q; eosdē ritus ac formulas diligēter inspiciat & examinat, vt si qd forsan irrepserit, qd ad pietatē nihil fecerit,

id

AD COMPOSITIONEM RELIGIONIS.

Id tollatur, & antiqua puritas & synceritas sacris restituat.

DE DISCIPLINA ECCLESIASTICA. XII.

Hanc constat in ecclesia quam maxime necessariā esse, quod ea sola fidei ac spei nostrae retinaculum sit, & custos itineris salutaris, dux, magistra, fomes, & nutrimentum virtutis, quae facit in Christo & unitate corporis eius semper manere, iugiter in Deo ad proximi utilitatem vivere, & ad promissa cœlestia, & diuina præmia peruenire, quam sectari salubre, negligere lætale est. Quemadmodum D. Cyprianus docet, Hęc est quam Apostolus Timo theo ac Tito Episcopis prescribit, ut norint, quomodo eos oporteat in domo Dei conuersari, quae est ecclesia Dei, columna & firmamentum veritatis. 1. Tim. 3.

Iam ut hęc ob nimiam rerum præsentium exulcerationem subito ad seueritatem antiquorum canonum reuocari non possit, annitendum tamen modis omnibus est, ut saltem, quoad fieri potest, ecclesię restituatur, ac indies magis ac magis augescat.

Est tamen in ecclesia duplex omnino disciplina spectans, da & requirenda, una cleri, altera populi.

Vt autem cleri disciplina instituatur, ante omnia necessarium est, ut ad gubernandas & regendas ecclesiæ, ac alia publica ministeria gerenda, nulli nisi probati & idonei assumatur. Id quod debet omnibus omnium graduum ministris, tam summis quam mediis & infimis, obtineri. In usum itaque reuocandæ sunt canonicae electiones, & electorum examina, manuum impositiones, confirmationesque ad apostolicā regulam & veteres canones exigēda, & omnino prouidendū, ut quae gratis impartiri Christus mandauit, gratis quoque dentur, & omnis omnino symoniæ labes ab ecclesia tollatur. Item, ut nulli nisi ad certum ministerium, ut habeat Chalcedonense Concilium, ordinentur.

H. ij. Des.

LIBER PROPOSITVS

60
 Deinde ut quilibet suum officium sedulo ac diligentē faciat & exequatur, ac interim caueat ne falcam suā in messem alienam mittat, secundum veterum canonum instituta. Et inter cætera ut Episcopi Germaniæ, qui ecclesiārum regimini, Imperatorum beneficio, ciuilem administratiōnem coniunctā habent, eā quam debent ecclesijs curā, p̄cī p̄uam habeāt, & in hoc potissimū sint, vt ecclesijs vbiq; de idoneis ministris p̄spiciant, manus nemini cito imponāt. 1. Tim. 5. sed viros constituāt boni testimonij plenos spiritu sanctō, ac sapientia, nō ad ocium, sed super opus. Act. 6.

Insuper, quo nihil magis necessarium est, sedulo inuigilandum erit, vt vita ac mores ministrorum sua professiōē digni sint, vt primum vita, deinde doctrina populum instituant, ne quos sermone ædificant, destruant exemplo, vtq; singulorum ministerijs mores quoq; respondeant.

Hic optimus habendus est præceptor Paulus, q; quale oporteat esse Episcopum, quem & presbyterum appellat, & quales diaconos, suum Timotheum ac Titum diligenter edocet. Ex qua Apostolica formula pene omnes antiqui Canones, qui de vita ministrorum sunt, dimanauerunt.

De celibatu Protestantes ex huberunt suum scriptum. L. Et quoniam viderunt Patres, Paulo quā maxime curā fuisse, vt qui ministrarent ecclesiis, ab omni solicitudine liberi, ea tantū quæ dñi sunt curarent, atq; eum qui cū uxore est de ihs nō posse nō sollicitū esse, q; sunt mundi. 1. Cor. 7. plurimū semper fuerunt propensi ad indicendam ministris perpetuam continentiam, et si in hac re non eadem se ueritate vetus & recentior ecclesia vsæ fuisse reperiantur.

Vetus enim ecclesia eos, qui tantum vnius uxoris matr̄i essent, ad sacerdotium asciuit, ac decreuit etiam ne tales uxores suas religionis obtentu abiicerent, vt habet canon Apostolorum octauus Gangarensis conciliij, & sententia Paphnutij in concilio Niceno recepta. Eos vero qui post baptismum duabus nuptijs implicati fuissent, aut concubinam

61.

AD COMPOSITIONEM RELIGIONIS.

binam habuissent, aut viduam duxissent, aut diuortio ses paratam à viro, aut meretricem, aut ancillam, aut aliquā, quæ publicis spectaculis mācipata fuisset, à sacerdotali cō sortio excludebat, vt habet Canon Apostolorum 16.

Cæterum ijs qui cœlibes ad sacerdotium vel diaconatū peruenissent, matrimonio interdixit, vt habet Canon A^s postolorū 25. Nisi tamen diaconi in ipsa ordinatione protestati fuissent, se velle habere vxores, nec posse se contine re. Hi enī si ad nuptias venissent, manebant in ministerio, propterea quod ijs Episcopus licentiam dedisset, vt testas tur concilium Ancyranū, Canone 9. Eos vero q nullā protestatione facta contra tacitā professionē nuptias contra xissent, à ministerio tātum submouebat, hoc est, offerre, et sermonem ad populum facere, aut aligbus sacerdotalibus officijs perfungi non permittebat, laica tantū communio ne eis concessa, vt habet Canon 15. conciliij Ancyranī.

Deniq^z, qui contra expressam professionē, & votū, matrimonīū contraxissent, excommunicabat, sed interim ea erat apud Episcopū loci authoritas, vt talibus cōfidentibus humanitatē facere posset, vt habet Canon conciliij Chal cedonensis 15. & 16. Matrimoniū vero nō diremit, vt testatur Augustinus Canone nuptias 27. quæstione 1.

A.3.

A.4.

Porro, ne Episcopus aut quisq ex clero subintroductā mulierē haberet, omnino vetabat, vt habet Canon 3. Synodi Nicenæ. Clericos vero in fornicatione deprehensos extra eccleſiam abiecit, & ad pœnitentiam inter laicos agens dam redegit, vt habet Canon 1. conciliij Neocæsarieñ.

Postea recentiores Canones cōiugatos ad sacerdotiū seu diaconatum promoueri vetuerunt. Presbyteros quoque & diaconos, qui ante ordinationē nuptijs iuncti fuissent, abstinere ab omni opere cōiugali, atq^z adeo separariā cōiugibus iusserunt. Matrimonia quoq^z q presbyteri seu diaconi post suscepū ordinem contraxissent, diremerunt, & irrita

H₄

irrita declararunt. In hac ergo Canonum diversitate, si potestremi Canones omnino post hac retinendi sunt, necessarium quoque erit, ut censuræ, quæ in fornicarios in veteribus canonibus distringuntur, in usum quoque reuocentur, ne publicum scandalum ex impura ministrorum vita ecclesiæ ingeraatur.

Post vitam cleri recte institutam, pari cura prouidendum est, ut Parrochi puram & sinceram doctrinam populo tradant, ut sanam habeant verborum formam, cuius finis sit ea quæ veræ fidei, & charitatis sunt, reiectis omnibus fabulis & quæstionibus curiosis, sedulo inculcare, quemadmodum Apostolus docet. Quod finis precepti sit charitas, de corde puro, conscientia bona, & fide non simulata. Item, ut verbum sine ullius contumelia, sed absque contentione spargatur, ab errore caueatur, falsam doctrinam arguant, sanæ vero doctrinæ fortiter adhærescant. In quoque opus erit, ut breuis aliqua formula, quæ doctrinæ summam continet, publica autoritate edatur, ad quam ubique Parrochi suas conciones exigant.

Prouidendum est quoque, ut in Ecclesia nihil, neque in precibus, neque in hymnis, neque in lectionibus, quamquod ex scripturis, & receptis authoribus depromptum est, recitetur. Item, ut externi ritus, qui ad pietatem, honestatem, ordinem, & tranquillitatem ecclesiæ faciunt, obseruentur.

Et cum diuersitas ordinum, monasteriorum, & plerique abusus, qui in monasterijs committuntur, multis scandalo sint, nec monasticæ eum fructum presenti ecclesiæ afferat, quem attulit olim, reformationi quoque eius inuigilandum est, ut post hac sint monachi, apud quæ doctrina Christiana vigent, quæ linguas, & bonos authores conseruent, scripturas scrutentur, & explicitent, cōcionibus & se, & populum instituant, sic tamen ne Parrochis in officio præiudicent, ac ea faciant, quæ eos antiqui Canones facere debere censuerunt.

Ut autem tales in Ecclesia ministri, ac etiam monasticæ professores haberi queant, constituendæ sunt apud cathedrales

63

AD COMPOSITIONEM RELIGIONIS.

drales & collegiatas ecclesias, & in monasterijs scholæ, qui
bus præficiantur viri tum docti, tum pñj.

Et qm̄ operarius dignus est mercede sua: & ministris
ecclesiæ, & professoribus honesta stipendia seu salarya
conferenda sunt, ne egentes in suo munere tepeſcant.

Postremo, ut hæc omnia in perpetuo cursu retineātur,
habendæ sunt suis temporibus generales, nationales, pro-
uinciales, Episcopales, Archidiaconales, & aliæ synodit in
quibus de omnibus istis diligens inquisitio fiat. Item ut
gradatim appelletur, & secundum veteres Canones de cau-
fis Ecclesiasticis ordine & rite cognoscatur.

DE DISCIPLINA POPVLI. XXIII.

CVM in sancta plebe sint senes, anas, iuuenes, puellæ,
mariti, vxores, parentes, liberi, domini, serui. Sint itē
diuersa viuendi genera, & vocationes, curæ erit Ecclesiæ
ministris, ut omnes & singuli suam vitam & mores ad do-
ctrinam Euangelicā conforment, ut vocationi suæ seruis-
ant, & tranquillitati studeant & paci.

Deinde vius clavium, qui iurisdictionis dicitur, in eccl. A. 5.
siam, quoad fieri potest, reuocandus est, & censura Ecclesiastica secundū Apostolicā & veterē Canonū censurā reſtituenda, ut q[uod] publice criminosi sunt & impuri, seu refta-
ctari & contentiosi, & qui ecclesiæ scandalō sunt, à cōmu-
niōe & sacris, donec resipuerint, arceant & prohibeātur.

Pœnitentia quoq[ue] publica, quantū fieri potest, in vsum
reuocanda, ut non nisi facta ἐξαμολυγήσαι & obtenta recō-
ciliatione, q[uod] publice deliquerunt, in Ecclesiā recipiantur.
Idq[ue] ad eam moderationē, quā præsentia tempora ferant.

Postremo de ieiunijs, de delectu ciborū, ferijs, & simili A. 6.
bus corporalibus exercitijs, q[uod] partim cærimonialia sunt,
partim disciplinæ, facile cōuenerit, si viris aliquot, pñjs iu-
xta ac doctis, hoc negotiū delegetur, ut hæc omnia ad eā
moderationem reducant, quo nulli laqueum iniiciāt, seu
1 oneri

ANNOTATIO ECKII

oneri sint, sed ad exercendam pietatem & opera vere bona (de quibus Decalogus & Euāgelium præcipit) nos redant alaciores.

ANNOTATIONES ECKII

in præcedentem librum, ubi uel errat, uel
fri get uel caute legendus est.

P R A E F A T I O.

Mprobaturus aliqua libri præcedentis, pauca præfari volo; primo omnium nemo existimat me in cuiusquam odium hæc annotasse, aut detrahendi libidine adactum; sed veritate coactum (cuius merito semper debet esse victoria) in defensionem veræ fidei catholicæ, hæc ad priorum instructionem & consolationem scripsisse, quæ si Cæs. Maiestati (quæ mihi sacrosancta est ac augustinissima, ac à deo ordinata, digna profecto quæ feliciori seculo imperaret) fuissent monstrata, librum illum prorsus reieceret, nedum eñ principibus catholicis, aut collocutoribus obtulisset; Nec est res noua, huiusmodi libros principibus visris obtrudit:nam & Diaus Constantinus pius Augustus fidei expositionem ab Arrio & Euzoio suscepit, tam artificiose compositam; vt Imperator arbitraretur ipsos similia credere his patribus, qui in Nicæa conuenerant; unde persuasus ita est Christianissimus princeps, vt testaretur eorum rectam esse fidem per epistolam ad Alexandrinos, Aegyptum & Lybiam. Nemo enim sufficit satis cauere hæretis corum dolosnam Impe. volens experiri de Arrio, percūctatus est, an Nicæni Concilij decreta seruaret; Ille repente subscriptus & Imperator miratus ei iuramentum detulit qui etiam fraudulenter hoc egit; scripsit enim hæresim suam.

Hist. Tri-
part. lib. 3
cap. 6

Cap. 10

65

IN LIBRVM OBLATVM.

suam in charta, quam sub ala ferebat: unde vere se iurare
credidit, dicens sic se sapere, sicut scripsisset, sicut Zozomes
nes & Socrates hæc in scriptis reliquerunt: Sic circumuen-
ti sunt dolosis scriptis, patres in Mareote, ut per calumniā
contra Athanasium gesta confecerint, dum Sardicam mit-
terentur: Sic & Syrmij tentati sunt catholici, quos callidita-
te verborum hæretici decipere nitebantur: Hoc idem sim-
plicibus evenit occidentalibus episcopis Arimini, agente
Thauro präfecto: Non enim intellexerunt illis proposi-
ta, patrum sententia Nicenij Conciliij esse contraria: sicut Damasus.
Damasus Papa testatur in epistola in Illyricum missa.

Porro iure quodam librum hūc expugno: qui primus ECKIVS
errata, & minus sobrie dicta illius, antequā veniret in col-
loquium, coram Reuerendissimo patre D. Antonio à Gra-
nuella Episcopo Attrebateñ. viro optimo & catholico de-
texi. Quod etsi nescio quem fingerent authore libri, ante Author II
biennium mortuum: statim autem violenta präsumptio-
ne deprehendi authore libri, qui tum aderat: nam librum
conabatur defendere: aut si non potuit resistere obiectiōis
bus meis, nitebatur mitigare scripta libri, scribamus sic, fas-
ciamus ita omittamus ista, cū similibus: Tacitus argumen-
tabat apud me, nisi esses author libri, nō auderes librum à
Cæsare propositum, mutare, minuere aut ei addere: Dum
autem infirmitate grauarer molestius, intellexi amicorū,
& viroꝝ fide dignoꝝ relatione omnibus catholiciſ docto-
ribus displicuisse hunc libꝝ, in quem etiā scripfit Reueren-
dus pater D. Iohan. Mensing Suffraganeus Halberstateñ:
annotauit quædā Petrus Maluenda Burgeñ. cum alijs Hi Doctores
spanis D. Petro Orticio, D. Aluaro à Mascoso &c. ab ini- quibus il-
tio vſq; ad calcem iudicium desuper fecit, D. Nicolaus A, le liber di-
pelles Bauarus, annotauit quædā D. Burckhardus de mon- splicuit,
te Geldrius, quædam etiam annotarat D. Iohannes Co-
chleus, cuius zelū in fide iam viginti annis, tota nouit Ger-
mania

I ij mania

66
ANNOTATIO ECKII

mania: Displicuit liber iste etiam alijs Doctis, Alberto Pighio p̄eposito Traiecteñ. D. Roberto Scoto alumno Parhisię, veteri amico meo, à tempore nunquam satis Laudati Cardinalis Dominici Grimanni Veneti se, re. Iudiciū magistri sacri Palaciū F. Iohannis ord. Pred. ex actis Reuerendissimi legati Gasparis Conterreni facile inferius patesbit. Pater Euerhardus carmelita Colonieñ. & Hermānus Monasterieñ, minime approbarunt scripta libri illius, & secreta quorundam consilia. Idem sentio de D. Chunrado herzēbachio, de Alberto Konig Iuliaceñ, de nouo prouinciali ord. prædicatorum cum patribus suis: super sedeo enumerare D. Iohannem Astmannum p̄epositum Phorzensem, D. Petrum Speiser Curieñ. D. Iodocum Hoffalter Lubeceñ. D. Iohannem Militis Seduneñ. cum multis aliis: Ideoq; audacius meam quoq; sententiam, priuatim Illu strissimo principi meo catholicō D. Vilhelmo Comiti Pa latino Rheni ac superioris & inferioris Baioariæ Duci, inter frequentes paraxismos scriptam, non grauabar huc responere licet tunc, destitutus non solum sanitate, sed & librorum præsidio: Ideo eam hic pinguiorem reddam & succesiorem.

Proderunt autem annotationes istæ, non modo, vt pius lector moneatur ne impingat, sed etiā ad hoc vt docti videant, quām lippis articulis transfierit ista Bucer: qui si tam eruditus esset, quām vult videri (Licet & ego opiner eum non omnino indoctum) expunxisset plāaque in hoc libro, neq; à catholicis, neq; à diuersarijs recipienda. At ne oratio excrescat in caput, promissa exequamur.

ANNOTATIO IN ARTICULVM I.

- A. 1. **A**rticulus iure omitti potuit, cū nunq; fuerit inter catholicos & diuersarios cōtrouersus: at cum librum facere volumus, oportet extraria & peregrina congerere.
B. 2. Citat Ecclesiasten. Solūmodo hoc inueni, quod Deus feces

fecerit hoīem rectum, & ipse se infinitis miscuit questionis Eccle. ea. 7. 30
bus. Parum hoc probat propositum: sed rectius sua cōpro- 3.
bat ex Eccle. 17. At q̄ ex Ephesijs citat. Paulus loquitur nō Eccle. cap.
de hoīe in statu instituto naturę integrę, vt liber citat, sed 17 Ephe. 1
de lapsō, t̄hī p̄r̄destinato & restaurato: Et quod subdit.

Homo in hac integritate constitutus, veram ac viuam C. 4.
Dei sui noticiam possidebat.

Hic noua profert author, prius inaudita, hominem in
paradiso viuam habuisse Dei noticiam, & non apparet in-
tellexisse quæ dicit: Nam nec scriptura, nec patres loquun-
tur de noticia viua: licet apud illos legamus, de fide viua, ser-
mone viuo, de operibus viuis, de aqua viua, fonte viuo: at
de noticia viua non memini: fateor tamen scripturam in- Iohan. 17
telligere noticiam viuam, illam scilicet beatificam, dicente
saluatore. Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum de-
um verum, & quem misisti Iesum Christum.

Et vt fundum negotij tangam, Author vult Adam ha-
buisse noticiam viuam in paradiso, ac si per hoc differret à
nobis, cum si esset bonus Philosophus & naturalis Theo-
logus, debuit scire omnem noticiam esse viuam, dicente 2. De ala.
Aristotele, viuere in viuentibus est esse: sic & intelligere in
intelligentibus est esse, id quod clarius alibi dicit. Viuere 9. Ethic.
est sentire vel intelligere: Itaq̄ omnis noticia nostra est a-
ctus vitæ, est vita & viua: Et hoc adeo est verum, quod si
non est viua, siue in brutis, siue in animantibus, non est no-
ticia: cum recte iuniores in hoc consentiant, ad hoc quod
noticia sit noticia, requiratur quod vitaliter immutet potē-
tiam: nam habitudo efficientiæ, non requiritur, habitudo
subiecti non sufficit, vt post alios Petrus de Candia subti- Petrus de
liter declarauit. Primum patet in sapientia Salomonis, in Candia.
scientia apostolorum: secundum liquet, si noticia ponere-
tur in lapide, non esset ei noticia secundum Aliaceñ, licet Petrus A-
liacensis, alibi ostendam acutum aliter posse dicere.

I iii At

68
ANNOTATIO ECKII

Euseb. At dicet quispiam pro libro. Adam habuisse clariorem noticiam, quam nos habeamus, licet non intuituam? Respondeo, author libri non sic locutus est, sed nouator recessus à modo loquendi doctorum, dixit viuam noticiam in eo fuisse: & ego nō dubito, quin non intellexerit seipm. **Improbatur.** Habuit quippe Adam clariorē noticiam, quia ipse habuit cognitionem rerum in se quomodo ēm̄ imposuisset nomina omnibus animantibus: Nondum Deus infixerat vulnus potentiae intellectiū, ut nihil esset intellectu, quin prius esset in sensu, uti modo fit. Hoc quidem etiam Aristoteles nouit, sed causam ignorauit: unde merito mirabatur hunc præposterum ordinē, quomodo nobilis intellectus ab inferiori penderet potentia & ancilla, à sensu: Hoc vulnera nos læsi, nullam substantiam in se cognoscimus, nisi in conceptu cōmuni substantiæ & accidētis: Vnde plures **Contra Dialecticos.** Dialectici loquentes de terminis & conceptibus absolutis errant, cum prædicamentū substantiæ vacet in nobis viatoribus, in conceptibus ultimatis. Et quod mirandum est, quanto substantia est simplicior, & ita plus habet de intelligibiliitate, tanto minus simpliciter & absolute eam intelligimus: Adeo ut ipsum quoq; Deum simplicissimum, intelligere non possumus, nisi in conceptu composito & complexo, maxime in Theologia affirmatiua, ut Dionysius dicit. **Ecclesiasticus.** Negationes de Deo sunt veræ, affirmations vero in compactæ, ut in mystica Theologia explicauit: Et quod magis mirabere, hoc etiam addo, ex hoc vulnere fit, ut quanto animus magis in contemplationem cœlestium ascendit, tanto corpus in quandam infirmitatis debilitatem cadit: sic Daniel inquit, vidi visionem hanc grandem: & non mansit in me fortitudot&c. alio tempore ad visionem languebat & ægrotabat: Simile accidit Ezechielii. Vidi, inquit, & cecidi super faciem meam. Tres etiam discipuli in transfiguratione domini ceciderunt in facies suas: Et Paulus lucis refusus

69

IN LIBRVM OBLATVM.

resulgentia exercitatus creditur. Ex quo patet (inquit Card. Camerac*h*. in speculo considerationis) in quantum misericordiam cecidimus: qui ipsum bonum ferre non possumus, ad quod creati sumus: Author vitae Dionysij Rickel narrat, Rickel, quam infirmus factus fuerit in raptu, in extasi, in mentis excessu, at de hoc alibi plura.

Et quod euadēdo dixit, Adam enim habuisse noticiam intuituam Dei, quid si ei opponerem suum Thomā par. 1. q. 94. art. 1. vbi dubitat an in raptu viderit, quando Deus immisit in eum soporem, & ait Dorbellis sicut Paulus in raptu & Moyses: de quibus Augustinus fatetur li. de vivendo Deo ad Prohabam, & de ecclesiasticis dogmatibus. Ideo fuit sopor extaticus, quare euigilans prophetauit, & verba eius Christus dixit esse verba Dei.

Siauthor libri fuisse doctus in Theologia: potuisset triplicem annotasse noticiam Dei ex S. Paulo. Videmus nunc per speculum in enigmate tunc autem de facie ad faciem: Vbi nunc refert totum statum viatoris: Vnde homo noticiam habet specularem, quae est clarior, in statu innocentiae seu paradiſo. Aenigmatica, quae est obscurior, pro statu lapsi & destituto. Faciale, quae est beatior, in coelesti patria: Et Alphonsus ponit quartā super intuituam, nos non impedit. Hęc si author libri sciuisse, librum suū fecisset meliore.

Inquit author libri, Homo in integritate constitutus, in s. voluntate ardenter erga deum timorem & obedientiam possidebat. Eccle. 17. Psal. 8. Gen. 1. Hic primo ponit notulā improbatuam: dein, imprudentiā authoris tam inconsiderate citatimo torquet, authoritates sacræ scripturæ.

Quod ergo asserit in Adam fuisse ardenter amorem, Aug. in est contra communem sententiam Theologorum, Auguſtini, Magistri, quia fuit creatus in iustitia originali, sed non in gratia gratum faciente: quę duo habent se sicut excedentia & excessa: ideo concludunt doctores, Adam per gratiam

gratiam in creatione communicatam potuisse resistere ma-
lo, sed non potuisse mereri.

Part.1.q.95 Doctior aliquis Theologiae respondebit pro authore
libri, Adam creatum in gratia est expressa opinio Thomæ
& multorum Theologorum, qui semper fuerunt habitu
catholicis. Respondeo, hoc Canonista author libri ignorat
ut neque per hoc euacuatur annotatio mea non enim dixi, sen
tentiam authoris esse haereticam, sed contra communem: Id
scilicet volens indicare, librum istum insulsum, à Gloriosissi
mo Imperatore nostro, & sacri Romani Imperij ordinibus
non fore approbandum: quoniam Theologi sub Imperio, præ
merentur auctoritate libri istius, tanquam magni alicuius con
cilij: unde materia oriretur, & seges scandalorum: Nam in tra
dendis communitatibus, oportet sequi sententiam communem &
tritam. Sicut Fortunatus præcepit, ut tendu verbis publica
moneta signatis. Communis autem sententia sequitur Augusti
num & Magistrum ut meminimus. Gregor. Ezech. 28. Au
rum opus decoris tui. Hugo s. de S. Victore lib. 1. de sacra
mentis par. 6. ca. 17. & G. Altisidorensis, narrans opinionem
Præpositini: nobis magis placet via communis, quod angelus non
habuerunt gratuita. Alexander de Ales part. 2. q. 96. Bonas
uentura dis. 29. art. 2. q. 2. secundi, Richardus ibi, Iohannes
Scotus, Egidius Romanus, Michael de Bononia, Thomas
Argentinus, Landulphus, Hugo de nouo castro, Marfilius
us q. 16. 2. G. Vorrilon. Stephanus Brulifer, Nicolaus de
Orbellis, Iohannes Gerson super canticum, canticorum. Pe
trus Aquila dicit se tenere hanc partem, propter auctorit
ates sanctorum, G. Gorris, Pelbartus, Albertus magnus
præceptor S. Thomæ, et si credat Adam creatum in gratia
tamen dis. 24. & dis. 29. concludit cum communis, ut ipse ait pro
pter magistrum. Omitto quomodo acuti arguunt S. Tho.
quasi sibi contradicentem in dis. 2. q. 3. secundi, & in dis.
29. q. 2. in solutione secundi argumenti.

¶ Nunc

IN LIBRVM OBLATVM.

¶ Nunc videamus, quām dissute author libri enocet scripturas, tres scilicet, Ecclesiastici 17. Psal. 8. Gen. 2. In Ecclesiastico nihil habet, quām quod ait, & secundum se vestiuit illum virtute; at sunt & aliæ virtutes quām charitas & gratia. Melius citasset Ecclesiasten. Solummodo hoc inuenit, qd Deus fecerit hominem rectum, & ipse se infinitis misericordiis questionibus; at profecto magna fuit iustitiae originalis rectitudo, etiam sine gratia gratum faciente.

¶ Psal. 8. loquitur de homine Christo, vt inducit Paulus ad Hebr. quod si etiā de Adam loqueretur & membris Christi: tamen male colligit. Gloria & honore coronaisti eum, ergo gratia & charitate: quia magna gloria fuit, iustitiae originalis, dominij gratuiti, cognitionis rerum &c. Heb. 2.

¶ Gen. 2. Nec vno apice facit pro dicto libri melius alegasset Gen. 1. Sed ibi commendatur homo factus ad imaginem & similitudinem Dei, & quod datum est ei dominium gratuitum creaturarum; sed nulla mentio gratiae gratum facientis.

ANNOTATIO IN ART. II. DE

libero arbitrio.

A Vthor libri. Concreata libertas faciendi boni, & continendi se à malo, per hominis lapsum est amissa, sola libertate à coactione retenta, &c.

Pudendus est ille error, & toti sacræ scripturæ contrarius: nam sic p̄t̄ores non haberent maiorem libertatem arbitrii, quām dæmones & damnati in inferno: cum impossibile sit voluntatem cogi, iam enim non esset voluntas, vt pulchre Bernhardus post Augustinum afferit, & oēs Theologici consentiunt, de actu voluntatis elicito: licet possit cogi extrinsece quo ad actum imperatum, vt Fran. Mar. ans. notauit circa libr. 1. Augustini Confessionum, & doctores communiter in 4. dist. 29. Gotfridus de Fontibus quot 13. q. 15. Ideo omnes qui loquuntur de coactione voluntatis,

K. loquuntur

Bernhard.
Au. de lib.
arb. lib. 1.
Cap. 13.

72
AN NOTATIO. ECKII

Aristot. 3. Joquuntur de coactione secundum quid & externa. Nec
Ethi. me præterit quomodo acuti admittunt voluntatem posse
necessitari, sed non cogit sicut beatinon possunt non diligere Deum: nunc occurrit mihi Vilhelmus Ockam in se-
cundo & in quarto.

Gene. 3. Non autem solam mansisse in homine libertatem à co-
actione tota scriptura clamat, & quotidie in nobis experi-
mur: nam dominus dixit ad Cain. Si male egeris: statim in
foribus peccatum tuū aderit: sed sub te erit appetitus eius:
Marc. 14. & tu dominaberis illius: Sic Christus dixit Apostolis. Pau-
peres semper habebitis apud vos: illis potestis benefacere,
1. Cor. 7. si volueritis: Et Paulus. Potestatem habens voluntatis suę,
non necessitatem, cum plurimis alijs locis scripturæ in En-
chiridio contra Ludderanos citatis. Manet ergo vera diui-
August. de Augustini sententia. Semper in nobis voluntas libera est,
gratia & lib. arb. sed non semper bona est.

Reliqua in hoc articulo facile improbarem: at nolo p-
fundius ingredi hanc materiam de libertate arbitrij, quia
illa essentialis libertas voluntatis æqualiter est in omnibus
secundum doctores: nec capit maius, neque minus: licet in
vno sit magis impedita, in alio magis expedita.

Dist. 23. 21. Magis placet Hugo li. 1. de sacramētis par. 6. ca. 16. q̄ po-
nit solū tres status libertatis. Solū despiciamus quām ines-
pte torquet locos Euangelicos: Sic enim Luderani voluntatis vis-
deri Euāgelici, si plura citauerint, etiam nihil vel parab. ad re-
facientia: forte habuit authot libellum huiusmodi concor-
dantiarum Luderanorum vel parabaptistarum.

E. Matthæi 23. Quoties volui congregare filios tuos, & no-
luisti. Locus ille omnino non habet, quod in peccante
Aug. 23. 27. non sit libertas, nisi à coactiōe: sed euincit potenter lib. ar.
quia deo uolente, illi nolunt, vt Augustinus in Enchiridio
docet: vnde non frustra Galli meminit, vt idem super Io-
han. tractatu 15. explicat.

Ioh.

23

IN LIBRVM OBLATVM.

Iohan.8. Si filius vos liberauerit, vere liberi eritis, loqui p.
tur de liberatione redemptionis à culpa & seruitute pec-
cati: sed non probat diabolicam libertatem à sola coactio-
ne. Iohan.15. Sine me nihil potestis facere, nihil ad rombū:
sed quia nihil boni possumus facere, nisi Deo nos mouen-
te & trahente.

Sic pro libertate glorificatiōis in epte & illud citat apo- G.
stoli, quod Deum tunc videbimus, sicut est, & erit omnia Iohan.6.
in omnibus. Nam de notitia Dei intuitu logitur, & modo Iohan.3.
essendi Dei in omnibus, vnde omnium nomibus appellat- 1.Cor.15.
ri potest, & omninomius est, ut inq. Diony, sed non memi- Dionysius.
nit plus libertatis illius, quām cuiuscunq; alterius rei.

Si quis dixerit, illa distinctio, quæ hic improbat, est ma-
gistro in 20. dist. 25. & Bernh. Respon. nō improbo distincti-
onem, sed declarationem, & quod ait hominē post lapsum
non habere libertatē, nisi à coactione, quam etiā habet dia-
bolus. Magister Bernhardus, Hugo recipiunt ab omnibus:
sed hoc dictum authoris à nemine catholico admittitur.

ANNOTATIO IN ART. III.

Hic articulus modo superfluit: nam et si P. Melanch- P. Melanc.
ton ab initio, nimium feruens in erroribus Lutheri,
scriperit. Certa sententia omnia à Deo fieri, tam bona quā
mala, ita ut non solum permissive, sed etiam proprie agat
etiam mala, ut Davidis homicidium &c. Adeo ut sit eius p-
rium opus, non minus Iudæ proditio, quām Pauli Voca-
tio. Tamen errorē istum emendauit cum multis alijs in cō-
fessione Saxonica & apologia desuper edita.

At declaratio libri non est toleranda, cum author fastu
verborum ait. Adā astu diaboli circumuentus: Sic solent H.
Grammatici, in paruis labi. Rectius autem Augustinus
super Genesim. Cum Apostolus Adam præuaricatorem August.
fuisse ostendit dicens. In similitudinem præuaricationis Roma.5.
Adæ seductum tamen negat, ubi ait. Adam non est ses- 1.Timo.1.
K iij ductus,

74
ANNOTATIO ECKII

ductus, sed mulier. Vnde Adam interrogatus à domino,
non dixit. Mulier seduxit me, sed dedit mihi & commes-
Lib. II. Su per Gen. c. 42. di: Mulier autem ingenua fatetur se seductam. Serpens in-
quit decepit me, & commedi.

Admonui ego authorē huius errati, quod et si pleraq; emendauerit, hoc tamen reliquit intactum: Admonitus à maiori, Reuerendiss. contempſit.

I. Et cum, inquit author libri, fidem viuam perdidit, non sum memor me legisse vel in scripturis, vel sanctis patriis, Adam habuisse fidem in statu innocentiae, sub ratione propriæ fidei; licet fidem in statu innocentiae non neget sanctus Thomas, Richardus, Egidius cum alijs ita men verior appareat Alexandri de Ales sententia & sequacium. Ad cunq; in re tam seria & maxima, non debuit author incerta & dubia, pro certis & veris obtruderet: quia fides videtur includere ænigma. In paradiſo habuit clariorem & specularem noticiam, non ænigmaticam.

ANNOTATIO IN ART. IIII.

Vuorma-
cie. **H**ic articulus prius controuersus, iam Vuormaciæ fusi-
onem, sex electorum, ac sex aliorum principum commis-
sarijs & oratoribus. Maluissim ut author libri, quia non potuit afferre meliora, substituisset cōcordiam illam: at vole-
luit doctior videri Theologis, qui illa tractarunt Vorma-
cie, contra illud Sapientis. Ne innitaris prudētiæ tuæ: ideo aliam posuit materiæ istius declarationem, satis ruinosam & in multis locis explodendam. Vnde & in colloquio, cui ego adhuc interfuisanus, reiecta illa multiloquentia, remi-
simus nos ad concordata Vuormaciæ. Articulo ergo in se vero, audiamus, quæ merito in libro iugulentur.

K. Author. Originalis iustitia complectitur gratiam Dei, imaginem Dei, spiritum sanctum habere, &c.

Illa superius sunt expugnata, quia iustitia originalis dif-
fert

25
sunt à gratia, alioquin puer baptizatus accipiens gratiam, acciperet iustitiam originalem: & de spiritu sancto eleganter ait beatus Augustinus in q. noui & veteris testamenti. Comperi quosdam ex fratribus nostris non plene discussisse scripturas, sed simplicitate animi asseuerare, quod Adam factus sanctum acceperit spiritum, quem peccans amisit: postea improbat.

Au. q. 113.

Author. Defectus iustitiae originalis sunt, destitui gratia, & spiritu Dei, seu ut Paulinis verbis utar, incredulitas & inobedientia. Hic author onerat pueros enormibus peccatis, scilicet incredulitate & inobedientia, quod est Melanchtonicum, ab ecclesia & patribus alienum: ista enim magis sunt peccata actualia, quam originalia. Non est tyranus asserere puerum in cunis esse inobedientem: qui hodie ignorat distantiam boni & mali, ut Moyses ait, nam fatebatur incredulitatem esse magnum vitium, sed in adultis, qui nolunt credere: & illa incredulitas includit peruviciam & obstinationem mentis, scilicet, nolle credere, non meram negationem. Id quod Lutherani expressius dixerunt in confessione Saxonica Augusti: sed ab Impe. & statibus Imperij illa fuerunt reiecta.

Hæc omnia fient luculētiora, dum ponderamus, quam indocte & corrupte, more Lutherano citat authoritates sacræ scripturæ. Citat enim Rom. 3. & 5. & Gala. 3. Primo in c. 3. nihil habet de incredulitate, sed commendat fidem: Propinquius accedit, quod cap. 5. euocat. Sicut enim per Rom. 5. inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, &c. at hoc frangit ceruicem authoris: non enim, inquit Paulus, paruulos peccatores, quia inobedientes, sed quia per inobedientiam Adæ constituti sunt peccatores, Sic ineptit dum Paulum citat ad Galatas, quia nullum illorum dicit, quæ hic affirmat author, nam quod Paulus in Rom. 5. inquit, omnia conclusit sub peccato, intelligitur de peccato

K in origi

ANNOTATIO. ECKII

originali licet quod Lutherani in eorum vagis & male consonantibus concordantijs, artant & illud, conclusit Deus omnia in incredulitate cum manifestum sit Paulum ibidem loqui de actuali incredulitate Iudeorum & Gentilium, ne alter efferret se alteri & superbiret.

M. Author. Concupiscentia, habitus viciosus, coniunctus carentiae, non potest non prodire in omne genus peccati, in non renatis in quibus diabolus efficax est. Cum author non sit gnarus Philosophiae in scholis cum vexarem, quomodo diceret, concupiscentiam qualitatem connatam, esse habitum viciosum, & ut communiter dicunt, corporis esse habitum. Aliud vero prorsus negamus, cum tam multi philosophi, Graeci, Romani, abhoruerint ab avaritia, homicidio, adulterio &c. ut sancti aliquando nobis hos proponant in exemplum, maxime Augustinus: & Ninivitas Christus anteponat malis Iudeis: Non me præterit, quod Augustinus lib. 2. cōfessionum inquit, quilibet Deum diligat, per quem videt se tantis peccatorum laguoribus non implicari. Vbi talis colligitur doctrina, quilibet homo sibi derelitus, facheret omnia mala, quæ ab eo fieri possent, nisi a deo præseruaretur, ne omnibus malis implicaretur: sed hæc in adultos dicuntur, non in paruulos.

N. Author ponit differentiam peccati actualis & originalis, quæ modo trāseat: at memor sum hic in exemplari p̄nitendum habuisse errorem: verum quia hunc confutauit eum sustulit, velut multa alia errata. Utinam in omnibus fuisset mihi obsecutus.

O. Author libri. Peccatum originale fit nobis omnibus na-
scientibus sola propagatiōe proprium, iuxta illud Rom. 9, 9. Cum nondum nati fuissent aut aliquid mali egissent, &c. Quis non miretur hominem tam indoctum rerum Theologicarum, libri principibus offerre, ut secundum istū, tanta mysteria in fide controversa, concordarentur: nemo vnu-
quam

Luc. 11.
Cap. 7.

IN LIBRVM OBLATVM.

quā ex veteribus vel recētioribus intellexit verba ista Pau-
li, de peccato originali: sed loquitur Apostolus de æterna
præscientia Dei electiua, vel reprobatiua: sicut & Prophē-
ta inquit, Jacob dilexi, Esau autem odio habui.

Malach. 1.

Author ad idem citat Paulū ad Rom. 5. Regnauit mors ab Adam etiam in eos, qui non peccauerunt: Paulum facit mox sibi contradicentem, qui ante ista verba dixerat de Adam, in quo oēs peccauerunt. Vbi ergo dabit nobis Neo theologus, mortem regnantem in eos, qui nō peccauerūt. Quid si aliquis doctior Theologæ obīceret authori af-
firmatiue legendum textum, regnauit mors in eos qui pec-
cauerunt: & ita legit Origenes, ita legit Ambrofius, & con-
queritur negationem falso immisiam: & multa conque-
ritur de Græcis libris corruptis, & ratione nititur ostendes-
re, affirmatiue legendum: Sic omnino censet Erasmus, qui
etiam Theophylactum afferit sic sensisse.

P. Roma. 5.

Ibidem.

Orige.
Ambrof.

At quia Chrysost. legit negatiue, & Cyrillus lib. 1. & 12. Chrysost.
super Iohannem, citat hunc locum Pauli negatiue, & Ireneus lib. 3. contra hæreses cap. 20. Ireneus.
Augustinus qui et si fatea- August.
tur in aliquibus latinis codicibus hunc locum legi sine ne-
gatione tamē testatur Græcos omnes habere negationē:
ideo in sensu negatiuo exponit lib. 1. de peccatorum meri-
tis & remissione. Hieronymus in epitaphio Nepotiani ad Hierony.
Heliodorum, & ad Paulam super obitu Blefille, & alias sæ-
pe legit negatiue. Theophylactus quoq; in uito Erasmo le Theophyl.
git negatiues ut mirum sit quomodo no puduerit Erasmū
falsū, quod Theophylacto imposuit: Et potissimū propter
Aphricani cōcilij definitionem, quod locum Pauli de pec- Cōcil. A-
cato originali intellexit, non de proprio vniuerscūq; pec phr. ca. 17
cato, ut faciunt, qui affirmatiue legunt.

Tamen præter hæc omnia videmus egregium verboꝝ Rom. 5.
Pauli truncatorem, cum citati Regnauit mors ab Adā eti-
am in eos qui non peccauerunt, cum debebat addidisse,

inf.

K 4

in similitudinem præuaricationis Adæ, qui est forma futuri, alioquin Paulus falsum dixisset.

Author. Deus non videt in peccatore peccato originari imaginem suam, &c.

Aug. li. 14. ^{et tractat} Hoc est contra communem scholam Theologorum Augustinianorum dicente. In ipsa enim mente, antequam sit particeps Dei, eius imago reperitur. Et si enim amissa Dei participatio de Trinitate, deiformis sit, imago tamen Dei permanet. Eo enim ipso mente est imago Dei, quo capax eius est, eiusque particeps esse potest. Non ergo consistit ratio imaginis, in formitate vel diffinitate, sed in capacitate Dei.

R. Author. In nobis nascientibus adhuc vestigium quoddam imaginis Dei est reliquum, quod lumen naturæ appellamus.

Quam effuse ridebunt hic scholæ balbucientem auctorem, cum ex Augustino didicerunt vestigium dei esse in omnibus creaturis, imaginem vero dunt taxat in rationalibus.

Aug. li. 6. ^{et tractat} Quia addit de lumine naturali, extra chorū saltat, & indicat se nescire quid sit lumen naturale, nolo prolixiorem de Trinitate. ^{et tractat} ingredi disputationem, quam quod Paulus ad Romanos affirmat. Deus illis manifestauit. Inuicibilis enim ipsius à creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque eius virtus & diuinitas, ita ut fint inexcusabiles. Franciscus Picus in libro prænotionum, & in theorematibus de fide, qui non ita extenuat lumen vultus Dei Picus. super nos signatum, sicut auctor libri.

S. Author. Per baptismum reformati sumus ad imaginem filij Dei saltem inchoatam.

Bene hoc, sed Melanchtonice, patres & sancti alium receptum habent loquendi modum: quos malum imitari quod nouicios Theologos: puer enim baptizatus habet iustitiam in suo genere perfectam pro statu viatoris.

Aug. T. Author. Nam idem vir Dei (Augustinus) lib. 5. ca. 3. contra Julianum scribit. **Concupiscentia carnis & peccatum est,**

IN LIBRVM OBLATVM.

est, & pœna peccati, & causa peccati. Hylarius docet intelli Hylarius,
gentiam dictorum ex causis dicendi sumendam: Augusti
nus scripscrat, concupiscentiam esse pœnam peccati, insur
git Julianus, ergo laudabilis est concupiscentia, illam rati
onem subuertit Augustinus: qd idem possit esse pœna pec
cati & peccatum, quod etiam de actualibus probat ex Pau
lo ad Rom. 1. & ex simili quod adfert de cœcitate mētis cō
stat Augustinum loqui de actuali: vnde hic non oportet si
gere pedem, vbi Augustinus hæreticum confutat Julianū: Augus.
dum alias s̄epe & pleniter explicet, qua ratione dicat cons
cupiscentiam esse peccatum, vt libro 1. cap. 23. ad Valerium,
sicut locutio dicit lingua, & manus vocatur scriptura: hoc
idem dicit libro primo contra duas epistolas Pelagianos
rum ca. 13. Et libro secundo contra Julianum citat author
Augustinum, ex sententia sua dicentem. Quamuis iam nō
codem modo appelletur pct̄m, quod facit reum: sed quod
reatu primi hominis fit factum: & quod rebellādo nos tra
here nititur ad reatum, nisi nos adiuuet gratia Dei per Ies
sum Christum dominum nostrum: nec sic etiā mortuum
peccatum rebellet, vt vincēdo reuiuiscat & regnet. In hac
sententia debuit perfistere author.

Author. Illa concupiscentia post se violenter corripit
impium. X

Contra voluntarie peccant, non violenter: quomodo
enim violentia esse potest in pct̄o: cum voluntas nec cogi
possit, nec violentari, vt diximus: si esset in membris ab ex
trinseco, mēte non consentiente non peccat. Porro apud
omnes philosophos violentum fit a principio extrinseco,
passo non conferente vim, sed renitente: quomodo velit
aptare pct̄o non video. Nam in omni violento mobile in
clinatur actiū: ad oppositum: quod etsi in alijs motibus vis
deatur dissimile, quam in motu locali: sicut Aristoteles ge Aristot. hi.
nerationem aliquam appellat naturalem, similiter & mor 1. physic.

L tem,

80
ANNOTATIO. ECKII

tem, & e regione corruptionem: tamen quod applicetur peccanti per concupiscentiam, non video posse fieri. Vnde si nihil aliud obesset, hoc noceret ijs, quod nouitate gaudent, praeter autoritatem scripturæ & sanctorum: liberis verbis vtuntur Philosophi: nobis ad certam regulam los qui phas est, ait Augustinus.

August.
Roma.7.

¶ Quod pro libro aliquis doctus attulit Paulum dixisse, quod nolo malum illud facio. Admitto, sed ubi Paulus, aut quisquis alius dixit, violenter corripere impium: Imo secundū naturam destitutam non est violentum, sed cōueniens huic destitutioni. Sic q̄ assertur de projectione mercurium, q̄ est volūtarium mixtum, & Oyta ait semicoctam voluntatem: Tum mercator non violētatur, ideo bene cōcludunt doctores, illam projectionem esse simpliciter voluntariam: quia si nollet non projiceret: & hoc est, quod di

Aristot. 3.
ethico.
Scotus.

cit Aristoteles, Mixtæ quidem tales operationes, assimilantur autem magis voluntarijs: & fine concludit. Volūtaria ergo talia. Sic habet & Scotus in tertio, dist. 15. Nolo ingredi materiam, an aliqua volitio possit esse violenta, an operationes violentæ sint inuoluntariæ, &c. de quo remitto me ad Buridanum & Burleñ. in 3. ethicorum.

X. Author. Vis gratiæ baptismalis, modo fide exerceatur. Mallem diceret, modo charitate, & operibus exerceatur: alioquin semper redolet lutum Lutheri volētis fidem præferre charitati.

ARTICVLVS V. DE IVSTIFL
catione hominis.

A Vthor. Hunc articulum crucifixerat, multa falsa asumendo & erroneat: quæ tamen omnia me improbante ab authore rejecta sunt: & alia declaratio in locum substituta. De illa in præsentia parum dicam, quod inferius in supplicatione Pflugij, & Gropperi excutiam omnia plenius: quia hic totus quasi Melanchtonisat, nullius sancti patris

IN LIBRVM OBLATVM.

patrii secutus sententiam, aut modum loquendi.

ARTICVLVS VI. DE ECCLESIA

& illius signis, ac authoritate.

AVTHOR. Ecclesia est cœtus, & cætera, recte incipit, po Y.
Attea citat Apocal. 21. Civitas sancta Hierusalem descendens e cœlis &c.

Hic torquet verba S. Iohannis, non enim loquitur de ecclesia militante, sed triumphante, ut ex ordine literæ liquet: quia in fine cap. 20. egit de extremo iudicio, post illud describit statum ecclesiæ triumphantis post iudicium: patet etiam ex initio capituli: Vidi cœlum nouum & terrā nouam: hoc non fiet nisi in extremo iudicio: tūc enim absterget omnem lachrymam ab oculis sanctorum.

Apoca. 21.

Ibidem.

Author. Hęc est illa ecclesia electorę Dei nobis occulta.

De primo mox plura, quia in ecclesia sunt boni & mali pisces, virgines prudentes & fatuæ, non solum electi dices re autem ecclesiam mathematicam & occultam, est Lutheranum: Sic enim nemo posset dicere ecclesiæ vel eam audi re iuxta mandatum Christi: Illa item ecclesia prædestinatrum non habet potestatem iudicandi, discernendi, cū alijs infra memorādis, cum sit occulta, ut dicit: ideo oportet ad manifestam, & externam ecclesiam recurrere, quę est in Pōtifice, Episcopis, & alijs prælati: Ideo author impertinēter citat 1. Timoth. 1. Et quod ex Heb. 3. euocat, non sic ibi legitur, sicut nemo negat diuersitatem membrorum & do noꝝ in ecclesia: At viderit Author cū citat ca. 4. ad Ephesios, quomodo seipsum expugnat: nam Paulus ait, quosdam dedit Apostolos, quosdam prophetas, alios autē Euā gelistas, pastores, & doctores: illi autem sunt cogniti etiam nobis, & minime occulti: Sic scribūt qui plus ramis quā radicibus doctrinæ incumbunt.

Quę sequuntur, mirum quod diuersarij tacuerunt, & non reclamarunt.

Matth. 18.

Ephe. 4.

L. n. Ars

ANNOTATIO. ECKII

ARTICVLVS VII. DE NOTA VERBI.

Author. Hæc magna domus non semper æque flos-
ret & cætera.

Multa hic sunt notatu digna: vereor tamē ne ab aduers-
sarijs desumpta, ipsos reddant obstinatores. Nā cum ob-
ſicimus eis. Ante 25. 30. 40. annos &c. fuit ecclesiastib[us] fues-
runt, qui negauerunt veritatem corporis Christi, sacrifici-
um Missæ. Inuocationem sanctorum &c. Eo confugiunt,
quia etſi nesciamus qui hoc senserint: tamen semper deum
conseruasse aliquos, qui retinerent doctrinæ vnitatem in
his quæ ad pietatem & salutē sunt necessaria: fuerunt eñi,
sunt & erunt semper in hac magna domo, qui hanc doctri-
nam, tueantur. Sic mihi respondit Oecolampadius in diſ-
putatione Badensi: sic respondet Luther quoties vrgetur
authoritate conciliorum præferens suos ignotos abscon-
ditos in angulis Christianos, omnibus prælatis & doctori-
bus, super candelabrum positis, vt qui ingrediantur vide-
ant lumē. Eadem rima & Bucerus nititur euaderet verum
sophistas in hoc agunt, & ecclesiam Dei amittunt, vt nec fi-
bi, nec suis valeant hanc ostendere, sed ad abstractionem
mathematicam recurrūt: Cuperem itaq[ue] eis hoc foramen
non apertum, que ipſi & alij per eos seduicti scādalizantur
& in erroribus fiūt pertinaciores: quid autem offendit Bu-
cerum, quod author ecclesiam appellat magnam domum?
Non enim poterit negare quin dicatur domus: & cum nō
fit parua, quia extendit ad fines terræ nisi malit cum noua-
to hæretico dicere totum mūdum esse magnam domum,
vt improbat Ambros. 2. Timoth. 2.

Luc. 11.

ARTICVLVS VIII. DE POENITEN-
tia post lapsum.

Author. De quo intelligi potest, quod scribit Paulus.
Hic assimilat homines de quibus hic Paulus loq-
tur, his qui sunt increduli, finaliter impenitentes, blasphe-
mi

IN LIBRVM OBLATVM.

mi vel desperati:quia non habent remissionem neque hic,
neq; in futuro s;culo. At errat prorsus author, cū hic Pau-
lus non doceat p;enitentiam non esse reiterandam, sed bas-
ptissimum: Ideo nō, inquit, rursus p;enitere, sed rursus reno-
uarit. Hoc testatur sanctus Ambrosius lib. 2. de p;enitentia ^{Ambrofi.}
cap. 2. Ergo quod ait Paulus ad Hebræos, eo spectat, vt de
baptismo dictum credamus, in quo crucifigimus filiū Dei
in nobis. Testatur & B. Hierony. lib. 2. cōtra Iouinianum: ^{Hierony.}
Theophylactus quoq; astipulatur Paulum hic docere bas-
ptissimum non reiterandum, non p;enitentiam: Sic commo-
de interpretatur Chrysostomus & in c. 6. & in c. 10. ad He-
bræos contra illos qui insurgunt cōtra p;enitentiam, eam
reputantes non reiterādam: habet hoc & glossa ord. super ^{Theophyl.}
Paulo. S. Thomas citat D. Athanasium in epistola ad Ses-
rapionem, improbantem Nouatianum, ex Paulo conten-
dentem p;enitentiam non esse reiterandam: Verum super
hoc me monitus author, emarginauit: Quāuis quoq; pia
est sanctorum patrum expositio: & vtinam & in alijs ma-
liisset monita mea sequi, quām temere in semel cōceptis er-
roribus progrederi: & qui aduertit, legens hanc particulam,
statim sentit eam esse assutam, & infeliciter quidem.

Author. Constat autem p;enitentia mortificatione & Aa-
viificatione, & cætera.

Hunc modum loquendi de p;enitentia, non suscepit au-
thor in scholis Theologicis, sed placent fibi magistri pru-
cientes auribus: nam in rei veritate, contritio, confessio &
satisfactio non mortificant, sed viuificant animum p;enit-
tentis, & Theologi ac declamatores verbi diuini omnes
ponunt tres partes p;enitentia: mutabunt ne omnes ser-
mones propter hunc librum: Ratisponeñ. Imo author nō
intelligit seipsum, quia mortificatio & viuificatio pertinet
ad p;enitentiam, quæ agitur per totam vitam, quam Pau-
lus docet ad Roma. 8. & Col. 3.

L iij Aus

64
ANNOTATIO. ECKII

Author. Hinc timori succurrerit fides.

Et hoc Lutherice, mallem diceret, succurrerit gratia. Si enim non crederet deum iustum vindicem peccatorū, nō timeret: Etsi ergo fides sit p̄oenitenti necessaria, tamen nunquam ei remittuntur peccata per fidem, sed per gratiam & charitatem, quae faciunt fidem esse vitam. Etsi de illa fide loquitur, debebat expressisse, ne cum hostibus ecclesiæ suspectus esset consentire. Hac fide rursus innouatio spiritus accipi falsum enim est hoc, quia charitate & gratia recipit innouatio spiritus. Ideo torquet hic author Psalmū 50. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, &c. Nihil hic de fide Lutherica, aut quod fide remittantur peccata, sed quia ille fatetur se peccatorem, quod etiam fit in confessione, & quia peccatum est contra eum semper, per displicentiam & confessionem, recte petit se aspergi hysopo, non fide Lutherana, ut mundetur & dealbetur. In spiritu enim Dauid præuidit, omnia peccata non remitti, nisi merito effusionis sanguinis Christi, cuius figura fuit sanguis agni paschalis, qui hysopo aspergeretur super postes dorsum. Vnde etiam leprosus iussus est hysopo aspergi in sanguine passeris, ut mundaretur. Et recte hysopi meminit, quia est symbolum humilitatis & purgationis. Nam humiliis herba est hysopus, ut ait Augustinus et Gregorius cuius radix petræ adhæret & saxorum viscera penetrat, & ut Hieronymus ait curandis pulmonibus prodest, & purgandis interioribus. Aspersus ergo humilitatis. Hysopo & merito sanguinis Christi mundatur à peccato per remissionem, & dealbat per gratiæ susceptionem. Hic videt quisq; sensatus, quomodo anxie petitæ sint allegationes ad ostentationem, sicut facere solent Lutherani prædicatores, simplicē plebem inani scripturarum luctatione seducentes, sicut hic sequens allegatio Psalmi, ubi prorsus nihil habetur, fide accipi innouationem spiritus, sed dicit manū Dei super se

gra

85

IN LIBRVM OBLATVM.

grauatam, & se conuersum in ærumna: vnde confessus deli-
ctum suum non abscondet, sed se accusans & aduersus se-
ipsum agens remissionem pectorum adeptus fit. Ideo fidē
non dicit sufficere, sed multa explicat ad pœnitentiam ne-
cessaria, quo accipiat innouationem iactatione spiritus.

ARTICVLVS IX. DE AVTHORITATE

ecclesiæ in discernenda & interpretanda
scriptura.

Author. Deus sciebat futurum. Ut diabolus verbum Cc.
illud viuum, &c.

Scimus quod Paulus inquit, Viuus & efficax est sermo
Dei, pertin gens vsq; ad diuisionem animæ ac spiritus &c.
at quia author à viuo verbo Dei transtulit se ad verbū scri-
ptum, vt humanæ imbecillitati consuleretur. Illud autem
verbum scriptum dicere viuum, in patribus nondum didi-
ci. Quin Origenes testatur etiam in nouo testamento esse
literam occidentem. Id quod experimur quotidie in hære-
ticiis & Iudeis, qui mortem capiūt ex scripturis vt pulchre
Augustinus tradidit quomodo nigrum illud scriptum pos-
set dici viuum: de quo Hiero. inq; illos Christum crucifi-
gere, qui nudam literam sequantur. Consentunt Ambro.
Chrysost. Greg. Bern. &c. Ita cum tot heroes contradicāt:
non video quomodo author possit defendere verbum scri-
ptum esse viuum. De quo egregie præ cæteris scripsit do-
ctor Wolfgangus Calpelmaier Bauarus, olim condiscipu-
lus Lutheri, qui solus sufficeret ad expugnandum errorem
aduersariorum literæ mortuæ incumbentium.

Author. Cæteri dijudicent.

Aut longe petit, aut in vanum proferti loquitur enim
Paulus de prophetis. (Non credas Paulum hic loqui de p-
phetis, qui futura prædicunt: sed loquitur de prophetis,
id est, expositorisbus & interpretibus sanctæ scripture cum
ergo duo aut tres prophetæ dicant, alijs dijudicent, an re-
cte

Hebr. 4.

Origenes
Supra Le-
nir. ho. 7.
Aug. li. 2.
contra ad-
uersarium
legis & pro-
phetar. Hierony.
Mat. 16.

Vuolfgan-
gus Calp.

Dd.

1. Cor. 14.

E. 4

ANNOTATIO. ECKII

Et exposerint. Author in alijs optime & docte explicat articulum istum: ut mirum sit, si sensum habeant aduersarij, quomodo dissentiant. At illud A. signatum aduersario rum inferius virgula censoria ut par est tractabimus.

ART. X. DE SACRAMENTIS.

Ec **R** Ete & Catholice sentit: at vbi dormitarunt tam profunde glires Luderit quod non obtulerunt scriptum. Cum eoz patronus tam pertinaciter negauerit sacramenta Leo Papa. ta efficere gratiam. Ideo Leo Papa x. fe. re. eius damnauit articulum. Hæretica est, sed vfitata sententia. Sacramenta nouæ legis dare gratiam illis, qui non ponunt obicem. Cum audierint & approbauerint librum præsentem: vbi author dicit: Altera, vt sint certa & efficacia signa voluntatis & gratiæ Dei: & proinde non signa, vt tantum signent, sed vt sanctificant: Quæ velim conferatis ad ea quæ vester prophænus Daniel scripsit in captiuitate Babylonica.

Articulus tamen esset locupletior, si expressisset numerum sacramentorum.

ART. XI. DE SACRAMENTO ORDINIS.

Ff **O** Rdinatio seu ordo es sacramentum: tam in hoc defi dero explicatoria verba, dum inquit. Verbum huius sacramenti est: dum inquit. Sicut me misit pater, & ego mittio vos: accipite spiritum sanctum, &c. Illa requirunt exactiorem traditionem, quam forte author de industria omisit breuitatis studio: non potuit enim illa ignorare, quæ sunt omnibus obvia: & ego in Homilijs de sacramentis accurate exposui.

Gg Author. Elementum vero huius sacramenti est impositio manum.

Desidero in libro, cur non aperte protulit, in quibus ordinibus adhibenda sit impositio manuum, s. diaconatus, p. byterij, & episcopatus. Nec etiam meminit unctionis in sacris literis probat: quam turpiter lancingant & histrionice irrident

82

IN LIBRVM OBLATVM.

irrident Neochristiani, potestatem quoq; ordinis & iuris
dictionis non bene discriminat. Acutius hoc facit Alias
cen. & post eum Gerson & Gabriel.

ART. XII. DE BAPTISMO.

Ordo non est bonus, dicebant veteres: quod s̄a pe in Hh.
authore desidero: qui apparet esse multilegus, sed
qui nunquam publice fuerit professus: ideo arte tradendi
caret: debebat semper vnum ex alio pulcherrimo ordine
naturali protrahere, vt filum ex filo: optimus enim con-
textus indicat expeditum & intelligentem artificem.

Hactenus fuit dictum de varijs. Item, de ecclesia, de eius
authoritate, de p̄nitentia, de ordine, &c. Cur non du-
dum egit de baptismo, qui est ianua ecclesiae & ianua om-
nium sacramentorum: quid si quis esset ordinatus presby-
ter non baptizatus extra de presby. non bapt. Sed placuit
nouitas, alioquin egregium habuisset ordinem tractandi
apud Petrum Longobardum.

Cæterum nolo esse anxius in alijs mallem librum tan-
ta cura & eruditione editum, vt non esset opus aliqua vel
mutare, vel expungeret: at dum inquit. Mandatum domini
de baptismo. Euntes docete omnes gentes, &c. Acutus sta
tim obijceret, apostoli habuerunt mandatum de baptizan-
do: Itaq; ipsi primo fuerunt baptizati: Et Chrysost. existi-
mat ex his verbis domini ante passionem, Qui lotus est, nō
indiget nisi vt pedes lauet, sed est mundus totus, apostolos
tunc fuisse baptizatos: nam statim post initium prædica-
tionis incooperūt apostoli baptizare ex mandato Christi,
quanquam ipse non baptizaret.

In sequentibus non video quin catholica sint sane ins-
tellecta.

ART. XIII. DE SACRAMEN-
TO confirmationis.

M Author.

Kk **A** Vthor. Cōfirmatio innititur verbo Christi : qui pro-
misit patrem rogantibus se daturum sp̄n sanctū.

Manhu quid audio , tot sententiarij , tot summarum
scriptores tractarūt de institutione huius sacramentūt: nul-
lus tamen confugit ad eum locum, quem author profert:
Iohan. 14 qui tamen in ista verborum forma apud nullum Euange-
listam reperitur: pollicetur quidem apostolis se rogaturē,
vt pater illis mittat & det, alium paracletum: Porro ratio
non permittit institutam esse confirmationem, vt author
pr̄scribit, quia confirmatio est sacramētum irreiterabiē,
si autem confirmatio fieret, dato spiritu sancto ad rogatū.
Iam s̄epius reiterari posset: Veriores modos & fundatio-
res narrauimus in Homilijs de sacramentis.

Author. Et quia nunc infantes.

Li Appendicem illam totam reijcerem, nisi in fine author
seipsum inclinaret, quia puer baptizatus & cōfirmatus ha-
bet maiorem gratiam, quām baptizatus tantum. Sequitur
puerum baptizatum & cōfirmatum, morientem p̄emari
maiori gloria beatitudinis, cuius vnu gradus excellit om-
nes diuitias mundi. Ideo acceleranda est confirmatio in-
fantis, inquit Holcot, & maioris, neq; oportet expectare
vsum rationis ait Gerson. Quod citat concilium Aurelia-
neñ. c. 3. Sic etiam citauit Gratianus, sic Iuo, in Panormia,
attamen in impresso Concilio Aurelianeñ, non reperitur,
quod si etiam inuenitur, liquet canonem loqui de adultis,
qui sunt perfectæ ætatis, debent venire ieiuni ad confirma-
tionem, facta prius peccatorum confessione.

Perperam omisit pr̄cipuum huius sacramenti, scilicet
ministrum, Episcopum, nam ob hoc solum sacramentum
confirmationis est dignius quibusdam alijs, & Lutherani
sacerdotes attentantes nihil facerent, sicut nec in eorum
prophana ordinatione, quām cuperet Bucer esse Episco-
pus, sicut Nouatus & Aetius.

Artic.

29

IN LIBRVM OBLATVM.
ARTICVLVS XIII. DE EV-
charistia.

Dormiente Petro vigilat Iudas, certum est & experis Matth. 26
coriam viginti tribus annis haereticos diligentiores
catholicis, qui nec laboribus, nec consilijs, nec impensis
parcant, filij huius saeculi prudentiores filii lucis ait Christus Luke 16
stus. Protestantes fecerunt annotari eorum scriptum fal-
sum, quod suo loco probabimus, at mei collegae non cura-
runt, ut annotaretur scriptum nostrum catholicum. Vbi hic
sunt cōsignator Buceranus, de q ab initio fecit mentionē.

De elemento huius sacramenti non accurate distinxit,
verum facile potest in sensum catholicum explicare, reli-
qua videto in confutatione scriptorum protestantium.

ARTICVLVS XV. DE SACRA-
mento pœnitentiae.

Si author obseruasset ordinem doctrinæ, tunc totum ar-
ticulum 8. debebat huc transplantasse.

Author. Verbum huius sacramenti citat Matthæi 18.
& Iohan. 20.

Si accurrius expendisset, inuenisset locos illos esse di-
uersos, vt expendi li. 2. de pœnitentia c. x. & de primatu
Petri: Quia soli Petro promisit claves, hic autem omnibus
apostolis promisit. Rursus quod Petro soli promisit, apud
Iohannem ei præstítit, sed quod discipulis promisit, præsti-
tit, Iohan. 20. Itaq; sunt diuersa.

Author. De satisfactione docendum est.

Incircumspecte esse dictum apparet, nam titulus arti-
culi est de sacramento pœnitentiae, modo satisfactio Chri-
sti non est sacramentalis: Ideo minus apposite huc posita
est. Neque satisfactio Christi est simpliciter & in se propi-
tatoria culpæ, sed solum dum applicatur eius virtus & effi-
cacia in sacramentis aut per gratuitam Dei voluntatem: Ideo patres &
sancti patres & doctores sic loquuntur in hac materia per doctores.

M ij absolu-

M m
Matth. 16
Matth. 18
Iohan. 21
Iohan. 20

N n

ANNOTATIO. ECKII

absolutionis sacramentum aboleri pœnam æternam, vi
 & merito passionis Christi in sacramento operatis, eadem
 commutata in pœnam temporariam: cui satisfiat per pœ
 nitentiam à sacerdote iniunctam, quæ solet canonica ap
 pellari: aut per opera satisfactoria voluntarie suscepta, vt
 1. Cor. 11 Paulus inquit. Si nos met ipsos dijudicaremus, non utiq; iu
 dicaremur à dño. Sic scholæ ab August. edoctæ 500, annis
 docuerunt. Sic concionatores declamarunt sœculares & re
 ligiosi, & in hunc diem faciunt per ecclesiam catholicam.

ARTICVLVS XVI. DE SACRA
 mento matrimonij.

Oo. **A**uthor. Matrimonij Sacramentum.

Mirum cur diuersarij nō sunt protestati de contra
 rio, & cum sint tam prodigi scriptorum, cur hic etiam non
 obtulerunt signatum a b c. cum manibus & pedibus pu
 gnent matrimonium non esse sacramentum: Id quod &
 alij post durandū incaute & imprudenter scripserunt.

Author. Matrimonij Sacramentū solis Ch̄ristianis, &c.

Mallem fuisse et cauio: quia regulariter solet omne ma
 trimonium dici sacramentum: Sic Augustinus ait. Sacra
 mentum matrimonij est omnibus ḡetibus communet sed
 sanctitas Sacramentis solū est in ciuitate Dei, & Innocentius
 us Papa. Sacramentum matrimonij est apud fideles & in
 fideles: testis est etiam Paulus. Si quis frater vxorem habet

infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, nō dimittat
 illam dicit. Si modo matrimonium est sacramētum apud
 infideles, quanto magis apud fideles in lege naturæ & scri
 pta: Moyses duxit filiam Ietro, Joseph Putifar, Naason
 Raab, Obeth Ruth, Salomon filiam Pharaonis, Samson
 Philisteam. Quare incaute dictum. Sacramentum matri
 monij solis Christianis peculiare: Si limitasset, quia a
 pud infideles & veteres non est Sacramentum veritate si
 gnificationis & sanctificationis, sicut Brulifer inquit, Ma
 trimo

August.
 Innocen.
 C. gaude
 mus de di
 uor.

1. Cor. 7

trimonium infidelium est dimidiū Sacramentū: quia bona matrimonij sunt mutila & imperfecta apud infideles ait Richardus: Et hoc est qđ rotunde dicunt nostri, apud infideles est legitimū matrimonij, sed non ratum: Neque August. neq; Ambro. his cōtradicunt 27. q. r. Idololatria, &c. quæsiuit de diuor. Quæ omnia prolixe tractauit Homilia 71. De Sacramentis. Si author profundius trutinasset verba sua, nō hæfisset in hoc, quoniam verbum Christi ads fert pro hoc Sacramento Matth. 19. sed Christus ibi loquitur de coniugio Adæ & Euæ: quare oportuit agnoscerre esse ibi Sacramentum, licet non magnum illud in signi Ephe. 5 ficatione, vt Paulus affirmat, in Christo & ecclesia.

Augu. &
Ambro.ARTICVLVS XVII. DE SACRA-
mento vñctionis infirmorum.

HVnc articulū vñctio & catholicum, à declamatoribus Lutheranis & ecclesiasticis admissum, laici ex protestantibus repulerūt, & recātarunt. De quo infra loco suo.

ARTICVLVS XVIII. DE VINCULO
charitatis, tertia nota ecclesiæ.

SAtius esset hunc articulum omittere iuxta ea quæ su- Pp
perius dicta sunt de ecclesia: Vnde author recte per magnum & doctum virum fuit admonitus, vt mallet profiteri vinculum vñionis, quā charitatis, ne mali excluderent ab ecclesia mitto, qđ aliqui sunt electi secundum præsens tem iustitiā, alij vero secundū æternā prædestinationem, qđ sunt veri electi & tamen nō semper habent vinculū charitatis contra impiū Iouinianum, sicut Dauid adulter, homicida, superbus numerator populi. Non discutio, qua ratio ne citarit authoritates, alioquin non deesset, quod dicerē.

2. Reg. 11
Ibid. 24ARTICVLVS XIX. DE ECCLESIAE
Hierarchico ordine &c.

QVām fluctuat author, quia non ædificauit supra firmā petram, sed super arenā: si esset solide in Theologij M iij logia

logia doctus, obseruaret ordinem doctrinæ: & non iam tertio rediret ad ecclesiam & eius authoritatem.

Declaratio vero erudita est, & quæ frangere possit cœr-
uices aduersariorum: Ideo iterum scriptum exhibuerunt
minime Euangelicum. Quod inferius sub incude, vt me-
retur, fortiter prememus.

Qg Author. Sic tamen vt hæ cœremoniæ, &c.

Nimis hic extenuat cœremonias: Et vt cunctæ catholice
& doctissime articulum hunc deduxerit tamen Lutheræ-
ni, vt aranea, non suggent dulcedinem, sed venenum, & at-
trahent ea, quæ vel ad corticem literæ coram indocta ple-
be, eis suffragantur, etiamsi sciant hoc esse contra authoris
mētem. Cauisset hoc author, si arctius strinxisset intentū.
Quid enim ædificat in plebe, dicere, cœremonias esse tan-
tum incitamenta & retinacula pietatis, ac si opera externa
cœremoniarum non placerent deo. Ut non dissentiant ab
Euangelica puritate. Omnino scandalosum est hoc, ac si
cœremoniæ in catholica ecclesia obseruaret dissentirent ab
Euangelio, quasi laqueos conscientijs iniaceret, quasi Chri-
stianæ derogent libertati, hæc omnia Lutherica sunt, non
catholica. Nam mox stentorea voce vociferabunt, ieunia
soluemus, festa sint libera, in quibus cunctæ diebus carniū
& ouorū eus sit licitus, quia præcepta illa ac inhibitiones
sunt cōtra libertatem Euangelicā. Ita impie præcinunt ru-
di populo, nouitatum & licentiæ studio. Itaq; satius fu-
isset caudā huius articuli vna litura circunducere. Non enī
potest nisi scandalū parere, apud eos qui propensi sunt, vt
ab ecclesiæ obedientia recedant, cum audiant iustitiam no-
stram ab externis obseruationibus non pendere. Sacerdos
ergo patuipendet dicere horas canonicas, quia externum.
Monachus negliget matutinas & ieunia, quia externū.
Nihili faciet peccatorum cōfessionem, quia externum. Ut
in paschate sumat Eucharistiam floccifaciet, vt externum,
cum

IN LIBRVM OBLATVM.

93

cum mille similibus. Non est scandalosissimum, q̄ in fine addit. Cæremorias posse omitti si absit scandalum & contemptus. O author, si hoc tacuisses, satius fuisset, cū oīs insobedientia sit verus vel interpretatiuus cōsensus. Nō excusio, quā violente torqueat allegationes sacræ scripturæ, q̄ prorsus nihil faciunt, neq; probat, q̄ ille molitur probare.

ART. XX. DOGMATA QVAE DAM
ab ecclesia declarata & firmata.

DE INVOCATIONE SANCTORVM.

A Vthor. Nec damnandum est, si quis religiosa. **R** etiam nominatim appelle. Hoc catholice asseritur, at qd annectit, sed extra preces, quæ ad altare offeruntur. Hoc impium est, & ecclesiæ catholice de honestatiuum, quæ non mō nominatim appellat plures sanctos in Canone maiori missæ: sed etiam in peculiaribus missis secundum occurrentes sanctorum festiuitates, collectas de sanctis nominatim habet, licet per mediatorē Christum, vt alias, concludat. Ergo affirmare sanctos nominatim appellandos, sed extra p̄ces ad altare, hoc est totius ecclesiæ catholice cōsuetudinē improbare. Ideo atro lapillo notandus est hic locus & expungendus, tanq; insolens, & ecclesiæ rebellis.

Quod si insurgat aliquis vir doctus, & obijciat, authorē clare admittere inuocationem sanctorū, qñ ad ipsos vertitur oratio, vt in letania fieri solet: qua ratione inuocandi in orationibus missæ ecclesia vtitur, vnde reprehensio illa est mera calumnia. At obijcienti ego respōdeo. Parcius ista viris, nullam facio authori calumniā. Nam quod tribuit authori, eum admittere inuocationem sanctorum, quādō ad eos vertitur oratio, vt in Letania, qua ratione in uocandi Ecclesia in orationibus missæ vtitur, illam enim palliationem non admittit author libri, sed prorsus excludit & rejicit, cū inquit, Sanctos nominatim appellādos, sed extra

M₄

extra preces, quæ ad altare offeruntur: quis hic non videt glossam esse contra textum. Glossator dicit, nominatim inuocandos sanctos, ut in Letania & orationibus missæ. Textus authoris habet eos non inuocandos in precibus ad altare oblati, sed extra: Nisi quis hic torqueat, oratiōes in missa non esse preces quæ ad altare offeruntur.

Rr Quod citat concilium Carthaginē, facit more solito,
 Cācil. Car hoc est, allegat, & nihil ad propositum: Nam q̄ orationes
 tha. cap. 23 ad sanctos porrigitur patri per filium: Id fit in & extra
 Iohan. 16 missam, in singulis etiam horis canoniciis: & est noua for-
 ma orandi Euangelica à Christo tradita. Amen amen di-
 co vobis: si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit
 vobis, ut latius explanaui Homilia dominicæ v. post pa-
 scha. Concilium itaq; Carthaginē, 3. nihil constituit de
 sanctis inuocandis: sed præscribit formam concludendi
 collectas per mediatorem Christum.

Ss Author. Sancti tantum ut conserui implorantur, non
 secus quām qui nobiscum sunt adhuc in carne.

Quantum extenuat intercessionem sanctorum & bea-
 torum, ut non possit non scandalizari plebs hæc audiens:
 Nam beatos & omni miseria exutos, ciues cœlorum, non
 ardenter, efficaciter & placabiliter Deum pro nobis orare,
 quām viatores infirmos, fragiles, peccatores, adhuc in ma-
 ri fluctuantes, qui necdum portum salutis attigerunt: Hie
 Hierony. ronymus improbat in Iouiniano. Aduersatur etiam con-
 suetudini ecclesiæ, quæ in letania inquit S. Petre ora pro
 nobis: sed nullum ex viuentibus quantumcunq; sanctum
 sic inuocat. Idem fit in Canone maiori missæ: & in publi-
 cis missæ & orandi officijs memoratur cœlites in collectis,
 & solenniter officia de eis aguntur, sed de adhuc viuētibus
 nulla collecta intercessionis habet, nec officiū solēne. Imo
 ecclesia prohibuit, ne q̄s pro sancto veneretur, q̄ iudicio eœ
 cœlī nō sit in canonem receptus, ut in cap. 1. & 2. de relq.
 & ves

95

IN LIBRVM OBLATVM.

& vener. sanct. in antiquis, & August. de Ancona. q. 14.

At surgit aliquis pro authore libri, & fatetur beatos es-
ficatus orare pro nobis, q̄ viatores: sed vtatur hic quasi ar-
gumento à minori: quia si conserui viatores minori chari-
tate orāt pro nobis in hac vita, multo magis pro nobis or-
rant sancti prædicti maiori charitate: sed author excludit
benignā illam interpretationem: Ait enim, Tantum ut con-
serui implorentur. Pondera tantū: Et quorsum tendat ex-
clusio, subiicit. Nō secus, quām qui nobiscū sunt in carne
pondera, nō secus: nam suos excusationis nō admittunt.

Quod si in scholis essem, obijcerem defensori. Non cō-
mode factum argumentum à minori, hoc loco: quoniam
et si bona sit argumentatio, & sententia mea efficax ad pros-
bandū: tñ apud diuersarios, quibus hic author blanditur,
nihil euincit: admittunt enim antecedens. Viatorē inuocā-
dum vt intercedat: at negant illationem à maiori & illa-
sum, ergo sancti sunt inuocādi, vt intercedant: licet noue-
rim quō eorum temeritas apertissime conuincenda fit.

DE IMAGINIBVS EO. ART.

DE imaginibus recte author, nisi quod Iconoklastæ Tt
pro se arripere possent (quod solent facere captiuncu-
latores) dum ait. Imaginum vsum non in totum esse da-
mnandum: nam existimo, neminem vñquam fuisse tā sto-
lidum, qui vsum imaginum, in totum damnasset.

Vt autem sit pinguior declaratio libri, addendum appa-
ret. Imagines conferre non solum, quia excitent ad gesto-
rum memoriam & recordationem: sed etiam ob id, quia
instruunt simplices, admonent scientes, & afficiunt oēs.

Contra hæresim Fœlicianā hoc quoq; addatur (q̄a alii
qui prælati ecclesiæ imprudēter in genere, negauerūt ima-
gines adorādas, vnde pusilli scandalizantur) venerabiles
esse imagines, sed nō adorādas per se: ut posse adorari, quā-
do adoratio terminatur, nō ad ipsam imaginem, sed ad id

N quod

Basilius. quod imagine significatur, & vt Basilius ait, referatur ad
 Prototypum. Ideo lapsus arbitramur authorem cum ait,
 Non autem ipsa imago veneretur.

Propotypus p. 102.
 exemplar.

Mixtus quod protestantes hic nullum scriptum exhibus-
 runt, cum Argentinei. & Constantieii. modo illis coniunc-
 tis acerbissime imagines reuiciat, & idolatriæ accusent, &
 maxime Bucerus, qui etiam obtulit cum quibusdam alijs se de-
 fensurum disputatione Berii. Ego qui laceram illam & miseram
 disputationem Biblicis scripturis & authoritate patrum,
 confutaui & eneuaui, ac edidi, nihil vidi quod gigantes il-
 li responderint 13. annis, at si malæ causæ eorum ita confis-
 dunt, adhuc respondeant, non cedet ex arena Eckius.

DE MISSA EO. ARTICVLVS.

Vii **H**oc merito displicet non solu mihi, sed & multis bo-
 nis catholicis, qd author aliquas materias cōtrouer-
 sas, maximi dispedi, vt de inuocatione sanctoꝝ, de imagi-
 nibus, & de sacrificio missæ &c. cōmisceat, vt no dignatus
 sit illas sub proprijs titulis & articulis proponere, sed noua
 inscriptione prefixit. Dogmata quædā, ecclesiæ authoritate
 declarata & firmata, quasi illa no haberemus quo qd ex scri-
 pturis, sed voluit Lutheranis adulari & dogmata appella-
 uit, ac si essent philosophoꝝ placita, aut Hippocratis decre-
 ta; sed omisso suspecto et neglecto titulo, veniam ad rem.

Viii Author. Victima in cruce immolata, non minus hodie
 est efficax &c.

Hanc impietatem aures Christianæ ferre non valent, di-
 cere Eucharistie oblationem in missa esse tam efficacē ho-
 die, quando religiosa fide deo representatur, sicut fuit in
 cruce eo die, quando de sacro latere sanguis & aqua exiuit.
 Sic præcipitant sententias suas, qui nunquam in scholis
 sunt exercitati. Si oblatio hodierna est æque efficax, sicut
 in die parasceues in ara crucis, sequitur nullam esse distan-
 tiā inter sacrificium cruentum & incruentum, nullā esse
 difference.

differentiam inter oblationem veram realem, & inter re-
presentatiuam: Nihil referre, inter Christum vere oblatū,
& exemplar illius & commemorationem semel facti sacri-
ficij. Sequeretur si essent oblationes æque efficaces, essent e-
iusdem valoris oblatio autem Christi in cruce fuit infinita.^{1. Iohann.}
tivaloris, quia ipse est propiciatio pro peccatis nostris & Bernard.
totius mundi & ut Bernard. ait, etiam si essent infiniti mū-
di oblatio autem quotidiana in missa est finiti valoris,
alioquin sufficeret quotidie una missa in toto mundo: Ali-
oquin sufficeret una missa pro anima defuncti, qd statim
liberaretur, imo omni die totum purgatorium evacuare-
tur, quia missa esset infiniti valoris. Sequeretur etiam una
sufficere missam pro defuncto, nō esset opus anniversario,
septimo, velut trigesimo: Nulla esset porro differentia ap-
plicationis missæ, cum eius efficacia esset infiniti valoris. Un-
de sanctus Augustinus curans missam celebrari pro mor-
tua matre ad ostia Tybernia, æque profuisset missa illa om-
nibus eo tempore mortuis. Et nec stulto dictum authoris
est verisimile, oblationem quotidianam esse æque efficacem,
sicut illam in cruce: Cum plus sit semel se in mortem offer-
re, quam millies millies illius passionis & mortis memoriam
celebrare: Vnde valor missæ finitus, valor mortis Chri-
sti infinitus. Ideo semel mortuus est, semel oblatus est in a-
ra crucis, cuius tamen memoriam quotidie agimus in my-
sterijs: pulchrum est quod Ambrosius ait: In Christo se-^{Ambro. 2.}
mel oblatæ est hostia potes ad salutem. Quid ergo per nos
Nonne per singulos dies offerimus? Etsi quotidie offera-
mus, ad recordationem mortis eius fit, & una est hostia nō
multæ, quia semel oblatus est Christus. Hoc autem sacrifici-
cium exemplum est illius. Christus hostiæ obtulit ipsam
offerimus et nūc sed qd nos agim⁹ recordatio est sacrificij.

Nemo ergo reducat nobis propositiones, unam missam
æque efficacem omnibus animabus, sicut una cædela illumina-

N. 2. nat.

De conse-
dis. s. non
mediocri-
ter.

nat totā habitationē: Nemo torqueat Hiero. Cum pro cē-
tum animabus missa vel psalmus dicitur, nihil minus, q̄ si
pro vno quoq; eoz diceretur, accipitur: nam qua ratione
dicat, praeiecit. Melior est quinq; psalmoz decantatio, cū
cordis puritate & serenitate & spirituali hilaritate, quā m
totius psalmi modulatio cum anxietate cordis & tristitia;

Stat ergo q̄ diximus, authoris dictū vt falsum, & scan-
dalosum prorsus reīciendū: Minuit em̄ dignitatē & effica-
ciā amarissimæ passionis & mortis domini Iesu Christi.

At surgit quispiam eruditus, plus nimio affectus librot
Id quod in libro reprehenditur, est verissimum, vnam scis-
licet oblationem Christi semper esse eiusdem virtutis, ne-
que esse aliquo pacto ob diuturnitatē temporis imminus-
tam: differt tamen ab oblatione sacerdotis, & efficacia eius
nobis applicatur per oblationem sacerdotis, quibusdā ma-
gis, quibusdam minus, &c. At moneo defensorem istum,
vt verba libri recte inspiciant: nam hoc liber non habet, q̄
ille assumit, vnam oblationem eiusdem virtutis: hoc sciui-
mus, oblationem Christi & eius virtutem semper duratu-
ram, quā diu s̄eculum stabit: Hoc debebat tueri defensor,
oblationem quotidianam in missa, tam efficacem esse, sicut
in cruce, fusō sanguine & aqua, ac posita anima, quod est
falsissimum, & egregie confutat inter iuniores præpositus
Gabriel: licet enim sit idem Christus, qui vtrobique offer-
tur, ac ita in oblatō nulla est differentia, sed in modo offerē-
di, ac efficacia oblationis: At hic defensor relictā tutela li-
bri, hoc ipsum fatetur: quia alia sit oblatio sacerdotis, alia
etiam efficacia secundum applicationē sacerdotis plus vel
minus. Utinam hanc materiam in corona doctorum viro-
rum, publica disputatione, deberem ventilare. vbi etiā hoc
adderem. Oblationis in missa efficaciam non esse eandem
vel æqualem (non respicio hic ad sacerdotem bonum vel
malum, deuotum vel frigidum) quia offerēs principalis, ec-
clesia

Lect. 27.
Canonis.

eccl^{ia} militans, cuius minister est sacerdos, non semper est, etiam aequalis meriti & acceptationis apud deum, sed in uno tempore plus, in alio minus. Vt cunq^z Henricus G. nitatur in contrarium: licet in declamationibus ad populum, magis secutus sim S. Tho. cuius opinio non solum appetit vera, sed etiam plebs facilius intelligit. Aliud paradoxum quoque defenserem, missæ efficaciam itidem ex opere operato, non esse aequalem, etiam eodem tempore: at quia aduersarij ista non intelligunt, missa facio.

Yy.

Author. Ecclesia seipsum offert in missæ sacrificio.

Quantum placet nouitas: et si tres libros scripsimus de sacrificio missæ ante 15. annos, & saepe hanc materiam in scholis Theologicis disputauimus, etiam ante triginta annos: ubi diligenter legi sanctos patres & doctores, non recolo tamen me legisse, quod ecclesia offerat seipsum in missa: hoc inueni, ecclesiam se offerre per opera misericordiæ Deo viuentis: Inueni quod iusti offerunt Deo corpus & vitam, ut ecclesia martyrum: hoc inueni, quod Paulus docuit ecclesiæ, Roma. 12. exhibeat corpora vestra, hostiam viuam, sanctam, Deo placentem. Hoc inueni, quod sacrificium Dei est spiritus tribu Psalm. 50. latus, cor contritum & humiliatum. Inueni quod tota ecclesia offeratur a Christo Deo patri, & est sacrificium universale Christianorum, quod fit etiam in missa: At quod ecclesia seipsum offerat in missa, non memini me legisse, nec credo verum. Sicut non dubito ecclesiam a Christo in cruce Deo patri oblatum, & quotidie offerri in missa.

At venit defensor, quod ecclesia seipsum offert in missa, expresse dicit Augustinus li. x. de ciuit. Dei. Dico acutum disputatore debere reddere singula singulis: Augustinus nuncq^z hoc dixit, q^z ecclesia seipsum offerat in missa, sed q^zd offeratur: & haec est rei veritas: quod liquet ex verbis eius in fine c. 6. Hoc est sacrificium Christianorum, multi vnu corpus sumus in Christo; quod etiam sacramento altaris,

N iij fides

ANNOTATIO. ECKII

fidelibus noto, frequentat ecclesia, vbi ei demonstratur, qd in ea oblatione, quam offert, ipsa offeratur: Aduerte non dicit, quod seipsum offerat, sed in ea oblatione s. Eucharistiae, quam offert ecclesia, ipsa etiam offertur, at non per se, sed per Christum, qui est sacerdos magnus, qui corpus suum verum obtulit in cruce, iam quotidie offert corpus suum verum & mysticum in missa.

Zz Author. Dona quædam tam panis & vini offerebat.

Quod sub missa varia solebat offerri, in ecclesia, hoc hodie obseruatur in Germania & Græcia, vbi offeruntur panes, vina, cera, farina, panni, oua, sal, & panis omni domini

co die, vt audio, benedicitur in Gallia, quem morem suo

Augst. tempore obseruatum in Aphrica testatur S. Augustinus

sed quid hæ oblationes laicæ, ad diuinissimam oblationem

sacerdotalem in missa, cum vnum tantum sit sacrificium ex-

ternum ecclesiæ s. Eucharistia: multa tamen alia offerantur,

iuxta c. ois Christianus, de conse. dis. i. & c. statuimus. 16.

q. i. Et David lætabatur, quando vidit cunctum populum

ingenti gaudio offerre donaria. i. Para. vlt. Et hoc præce-

pit Deus per Moysen Exo. 23. Non apparebis in cōspectu

meo vacuus: Offeruntur itaq; vel ex præcepto, vel consue-

tudine, vel deuotiōe. Et ad honore dei, vt agnoscatur tanq;

summum bonum, rector & gubernator supremi dominij, &

in suoꝝ ministriꝝ sustentationem, tñ huiusmodi oblata

non sunt, quæ perferantur per manus sancti angeli in sub-

lime altare Dei, in cōspectu diuinæ Maiestatis suæ, sicut est

sacrificium missæ vnicum, sed sic præsentantur sicut aliæ

orationes fidelium, & actus latriæ, Deo debiti.

ART. XXI. DE ADMINISTRATI-

TIONE SACRAMENTORUM & CÆREMONIIS

quibusdam speciatim.

&& A Vthor duas recenset sententias. Vnā falsam & dam-

nabilem sacerdotem non debere celebrare missam,

nisi

nisi habeat cōmunicantest. Alteram, q̄ possit celebrare, mo-
do assint, qui spiritualiter cōmunicant. Bucer dolose adiecit
in margine ea, quæ duo collegæ mei, Pflugius & Groppe-
rus annotarunt: hæc scilicet verba, Huius sententia^z nos su-
mus, & ita posuit, vt simplex Lector, potius ad primam sen-
tentiam se applicaret, quā secundā. Sic fraudibus, vti solent
vulpes, demolientes vineam domini sabbāoth.

Bucer.
Pflugius.
Groppe.

At quia illa prima sententia est contra vsum & consue-
tudinem totius ecclesiæ, contra fundationes ecclesiarum
cathedralium & collegiata^z, contra ius parochiale, cōtra
vltimam voluntatem eorū, qui beneficia fundarunt, contra
ritum & obseruantiam oīm bonorum religiosorū: Nulli
etiam rationi consonat, sed ex fonte promanat hæretico,
nunquam persuadebor prefatos dominos collegas meos,
fuisse illius peruersæ & ab ecclesia alienæ sententiæ, sed po-
tius ipsos indicasse secundam eis placuisse sententiam.

Author. Quoniā vtricq; de sententia sua sunt persuasi. 99

Illud est consilium malum, totius Ecclesiæ & Christia-
næ deuotionis destruciuum, multas in se hæreses comple-
ctens. Nam primo errant, quod nolunt celebrari missam,
nisi adiūt cōmunicantes. 2. Quod nolunt plures celebra-
ri missas in vna ciuitate vel ecclesia eodem die, etiam si sint
L. beneficia fundata, aut L. monachi in vno monasterio.
3. Consectarium est, sacerdotem, etiam si habeat cōmuni-
cantem, nō debere tamen celebrare missam: si sit alius, qui
legat publicam & communem missam eiusdem ecclesiæ. Lutherant
celebrant
& nō com-
municant.

4. Turpissime & impie errant, omnes missas priuatas abro-
gando, siue fiant in priuatis facellis, siue celebrentur in al-
taribus seorsum, extra vnum cōmune & publicum altare^z
hinc in multis ecclesijs, altaria Turcice funditus diruerūt.
5. Sacrificuli eorū pigri & mordente conscientia, hæc etiam
inuenerunt impietatem, vt ipsis celebrantibus & cōfiscran-
tibus, ac laicis communicatibus, ipsis se à cōmunione cons-
tineant,

N₄

ANNOTATIO. ECKII

tineant, contra totius ecclesiae consuetudinem, contra omnem honestatem, contra expressam concilij Toletani constitutionem: quae sic habet. *Quicunq; sacerdotum diuino altario sacrificium oblaturus accesserit, & se à communione suspenderit: ab ipsa qua se indeceter priuauit gratia cōmunionis anno vno repulsum se nouerit: Nam quale erit illud sacrificium, cui nec ipse sacrificans particeps esse cognoscitur: Ergo modis omnibus tenendum est ut quoties cunq; sacrificans corpus & sanguinem Iesu Christi dñi nostri in altario immolatitoties perceptionis corporis & sanguinis Christi, participem se præbeat.*

Et rationabiliter loquitur canon, quia cum sacerdotes sint pastores, rationi aduersatur, quod laicos pascunt & nō seipso: Cum populum ad synaxim inuitant, eam laudat ab effectu sacramentit: quis eis credet: si ipsimet non communicat: Nam ipsi maiori debent pollere munditia & sanctitate, quibus peculiariter dicitur: sancti estote, quoniam ego sanctus sum: At vrget eos conscientia in eorū Epicurea & Iouiniana vita, vt ad sancta sancto: ingredi non audeant: quantulācunq; sibi excusationē fingentes. Sed diabolus insidiabitur calcaneo eog: dū in fine vitæ verme excitat conscientiæ, q; non moritur, sicut nec ignis extinguet.

Missas priuatas semper fuisse in ecclesia proprio libello probauit, in hoc conuentu Ratisponeñ, editor: ad quem Bucer nondum respondit.

Sepelire missam. Zuinglia.

Admisso consilio, iam via esset hæreticis facta ad sepelirendum missam penitus: Id quod Zuinglii, iam fecerunt Argentinæ, Constantiæ, Basileæ, Bernæ, Memingæ, Augustæ, Vlmæ, & cohærentibus: Idem eueniet apud Lutheranos: nam frigescente charitate, iam octo diebus nullus ad esset cōmunicans: Postea, per mensem. Deinde, per trimestre, &c. & sic paulatim euanesceret missa: Vbi tunc manaret iuge & quotidianum sacrificium in Ecclesia Dei: Ad quid

quid zelus veterum Christianorū fundasset I. Monachos aut sacerdotia in vno loco, si sufficeret vna sola Missa publica in septimana aut mense. Quot fratres in vno monasterio collegit sanctus Benedictus, S. Maurus, S. Leonardus, S. Pirmunius. Et apud S. Gallum aliquando quadringenti fuerunt fratres. Ad quid tot altaria, tot capellæ, in & extra Ecclesiam, ab antiquissimo tempore sunt in vno loco cōstructæ, sicut B. Gregorius tredecim meminit altarium Sanctionis extructorum.

Cum Missa profit viuis & defunctis, ac toti Ecclesiæ: cur ob defectum non communicantium sacerdos vellet illos priuare fructu tā vtili & necessario: Et quia Missa celebrat, etiā aduersarij sententia, vt recolatur memoria passiōis Christi & mortis: modo laici etiam non communicātes, tñ astantes Missæ, priuantur illo commodo: vt nec excites tur ad gratias agendas, redemptori Christo: nec simul spiritaliter offerant cum sacerdote in Missa, hostiam illam viuificam, vti alias à deuotis fidelibus fieri solet.

Et vt rem planissime dicam, quam Laicus quisq; corda Plures Missus facile intelligat. Si bonum est memoriam mortis Christi & sacrificium in vna Missa agere, & Deo placet: quanto magis diuinę placebit maiestati, si s̄p̄ius & pluries fiat in eius commemorationem: Et hæc ratio obiecta est Ludero in Schmalckhaldia: & frigide respondit.

Ad hæc cauterias faciet conscientias habentibus beneficia fundata ad plures Missas: quomodo enim illæsa cōscientia possunt illas omittere, contra supremam fundatorum voluntatem, quos debitiss defraudant suffragijs. Nam si etiā nullus ex plebe sit idoneus ad communicādum, ipsi parent se idoneos iuxta beneficij institutionem.

Impium & blasphemum est nouum aliquorū commen Sicca Missum, & à Christo passo in ecclesia inauditum, de sicca Missa, iuxta vulgare Germanicū. Eam autem appellat ficciam,

O quando

ANNOTATIO. ECKII

quando die dominico aut festo sacerdos simulat omnia quæ sunt celebrantis, cum introitu, collecta, epistola, Euā- gelio, & canticis: tamen quia non habet communica- tem, nec ipse vult communicare, ideo non consecrat, sed est Missa sicca sine Eucharistia, sine corpore & sanguine Christi: Nonne hoc est irridere Deum, & illudere Christo cum Iudæis faciem eius velantibus, spectaculi more simula- re id, quod in veritate non agitur?

Consiliū Postremo author libri hīc aduersatur Cæsari, similiter
bri contra duo collegæ mei, qui committunt Cæsareæ Maiestati, &
ordinibus imperij Consilium illud an pro sit, expendendū:
Nā Catholicus & gloriōsissimus princeps Carolus Impe-
noster, tā in indictiōe huius conuentus, quām in tota hac
actione, semper protestatus est, quod per acta & delibera-
ta nullum fiat præiudicium recessu Augusteñ, in quo ro-
boratur edictum Vuormacieñ, contra Ludderum & ads-
harentes Anno salutis 1 52 1. emanatum. At in recessu
Augusteñ, huiusmodi articulus continetur.

Similiter debent publicæ & priuatæ Missæ, cum Canticis, & incorporatione maioris & minoris Canonis, & alijs orationibus, vestibus, cæremonijs & ordinationibus, omni- modo sicut hactenus laudabiliter in Ecclesia Catholica obseruatum est, & hodie obseruatur, peragi, & in his omni- bus nulla mutatio aut nouitas attentetur.

Alius quoq; articulus in eo habetur. Item, specialiter de-
bent ecclesiæ cathedrales & collegiatæ, monasteria, parro-
chiæ, beneficia, cum eorum statutis, ordinationibus, regu-
lis, institutiōibus, fundationibus, Canticis, Lectiōibus, Præ-
dicationibus, Missis, orationibus, sepulturis, & cōsuetis lau-
dabilibus & vistatis cæremonijs Christianis, sicut hactenus
in Ecclesia Catholica exercentur, manuteneri ac defendi.

Cum ergo constet de mente Christianissimi Imperato-
ris nostri, male obtruduntur ei aduersa & minus Christi-
ana

Una consilia, & quod antea tam maturo ac deliberato consilio, vna cum ordinibus imperij, cōclusit ac p imperium publicauit, iam denuo reuocet in dubium, ac tanquam rē incertam denuo expendat, an sit vtile tranquillitati ecclesiarum. Ea quā semel certā habuerunt & concordem defini^{24. q. 1. c.} maiores, non debent iterum in dubium reuocari.

In summa, qui consulunt Missam in totum aboleri, vt Zuingliani, aut in parte, sicut Lutherani, aut qui in voluntate celebrantiū conferunt, vt author libri, omnes illi sunt præcursores, & præparant viā, non domino, sed Antichristo, qui auferet iuge sacrificium iuxta Daniel, vaticiniū, & Dani, 11:1 ponet abominationem in desolationem.

DE COMMVNIONE SVB VTRA-

que specie sub eo. Art.

Author. Cum plurima plebs Germana sit persuasa.

Requiero melius hic iudiciū & cādidius in authore: vult enim Germanæ plebi debere permitti hanc communionē liberam, vt sub vna vel duabus speciebus communicet. Hoc posset fieri, sicut Basileæ fuit actum cum Bohemis, & in Augustanis Comicijs fuit tentatum cum Lutheranist. At quod hāc rationem affixit, quia plebs sit persuasa mandatum Christi requirere integra Sacraenta: & cauēdum est ne quis ad sacrosancta mysteria participanda accedat cum mala conscientia insinuat hoc: si ille habet conscientiam de sumenda vtraque specie: sumit vnam tantum, format sibi desuper conscientiam. At friuolæ sunt hæ ratios ac temerariæ. Imo concludunt potius contrarium, eccliam nō debere eis p mittere vtranq; speciem: quia plebs Germana sic esset persuasa in errorem. Et sic ecclesia permittendo, firmaret in eis errorem: quia credunt vniuersalem ecclesiam facere contra mandatum Christi, contra institutionem Christi: & permittēdo ecclesia roboraret eos falsam sententiam, vbi æstimant omnes laicos catholicos

O n male

malefacere, omittendo alteram speciem. Author non nos uit modum sanctorum patrū & ecclesiæ, in his erroribus expugnandis: non enim extinguntur hæreses permisso- nibus, sed dū contraria statuuntur. Ut dum Nestoriani ne garent Mariam esse Theotokon, sed Christotokon: eccles ia hoc non permisit, sed condemnato Nestorio in concilio Ephesino etiā prohibuit, ne diceretur Christotokos, quā uis ipsa benedicta mater vere fit Christotokos. Sic dum Hebionitarum hæresis inualesceret, legalia obseruanda cū Euangeliō, vnde negabant posse confici in pane fermēta- to, eo quod omnis oblatio quę offertur domino, sit sine fer- mento. Hanc hæresim non permisit Leo tunc Papa, sed cō- trariū præcepit, vt omnes fermentato conficerent, vt Ri- chardus & alij meminerunt.

Leuit. 2.
Leo Papa.

Commu-
nio sub v-
traque spe-
cie eate-
nus permit-
tenda.

Non tamen in totum reiō, vt permitti non possit illis vtraque species, sed non illa ratione, quam author libri, seq- tur, sed sicut Cæsarea Maiestas in cōcordia obtulit Luthe- ranis Augustæ ad imitationem conciliij Basilicū. sub eius- modi articulis & punctis. 1. Quod credant cōmunionem sub vtraq; specie nō esse præceptam. 2. Quod credant & ita doceant laicos non peccare, qui sub altera specie tantum communicant. 3. Credāt & doceant non plus sumi sub du- abus speciebus quām sub vna. 4. Quod sub vna specie sus- matur totus Christus, id est, tam corpus eius, quām san- guis. 5. Quod diuersarij in ecclesijs suis, laico petenti alte- ram speciem, non denegent. 6. Cura adhibetur per vtrans que potestatem, ne Sacramento calicis irreuerentia exhibe- atur. Hanc concordiam & sub huiusmodi schemate, si au- thor proposuisset, Catholici forte non fuissent aspernati: at hæreses & erroneas confirmare persuasiones, vt author libri facit, ecclesia non consentiet.

QVA LINGVA SACRAMENTA
administrentur sub eo. Tit.

Nihil

IN LIBRVM OBLATVM.

Nihil offendit, nisi sententia authoris esset, in Missa ep̄i A 2.
stolam & Euangelium non legenda latine: quia sic reiçere
mus eum. Bene tamen agitur in ecclesia latina, vt Missa ea-
dem lingua legatur, ad Vualdeñ. errorem cauendum.

ARTICVLVS XXII. DE DISCIPLI
na Ecclesiastica.

Author. Qui cōtra professionē & votum, cōtraxerint.

Displacet, & nō parum suspicionis habet, quod author
præcipios articulos nostra tempestate cōtrouersos, nescio
quomodo furtive commiscet, vt sub proprijs titulis non p
spiciantur. Ita fecit superius de veneratione sanctorum, de
imaginibus, de sacrificio Missæ. Hoc idem iam facit de cœ
libatu cleri, & de votis monasticis: cum tamen viderit Lu
theranos in confessione Saxonica Augustæ, illa suis titulis
proprijs distinxisse & proposuisse.

At veniendo ad rem, primo author ait, *Contra hētibus* A 3.
cōtra votum, episcopus loci humanitatem facere potuit, Cōcilium
Calcedon.
Hoc verum est & habet Canon 16. Conciliij Calcedoñ,
sed nō dicit qđ in coiugio perseverabant: sed potius oppo
fitum probatur, quia, inquit, ipsis confidentibus, & sic se ac
cusantibus, & pprium facinus improbantibus, episcopus
loci potuit eis humanitatem ostendere, non tam seueram
pœnitentiam eis iniungēdo, sicut rigor canonū exigebat. A 4.

Author. Matrimonium tamen non dirimit, & testa-
tur Augustinus.

Hoc inquam est falsissimum & de iure & patribus im-
probatum, expressam s. professionem & votum nō dirime
re matrimonium, quia contrarium definitum est in c. cō-
suluit c. insinuante extra. Qui cler. vel vount. & 27. distin.
c. presbyteris. c. vountibus: Et in allegatis causa & quæ vidua.
stione c. vidua c. & quia aliquos c. vt lex c. quæ Christo
cum concord. Et in eo ipso c. nuptiarum, quem allegat
author, expresse dicit August. de vountibus. Non solum
O iij nuptias

ANNOTATIO. ECKII

nuptias capescere, sed etiam si non nubant, nubere velle,
 Hierony. damnabile est: quod etiam Hierony. eisdem ferme verbis
 testatur. At sequētibus verbis deceptus fuit author, in hac
 August. materia non satis eruditus, cum Augustinus dicit damnata
 ri fidem voti fracti, quia primam fidem irritam fecerunt;
 sed non damnari nuptias & matrimonias simile quid dicit
Theodorus. Verum in scholis didicisset votum simplex
 impedire matrimonium, sed non dirimere contractum: nō
 Extra qui enim separantur ab iniicem c. rursus c. meminimus. Qui
 cle. vel cler. vel vou. &c. quidam dist. 27. & sunt verba B. Augustini
 vou. ad Julianum. Votum vero solenne & impedit matrimonium
 contrahendum & dirimit contractum, per iura superius allegata: Loquitur ergo Augustinus de voto sim-
 plici, non de solenni, & expressa professione. Hoc debebat
 author didicisse ex Graciano post dictum c. presbyteris sic
 dicentem. Hinc distinguendum est, quod vountium alij
 sunt simpliciter vountes, de quibus Augustinus & Theo-
 dorus locuti sunt: alij sunt quibus post votum benedictio
 accedit consecrationis, vel propositum religionis: de quis
 bus Hierony. & Nicolaus, & Calixtus scripserunt.

Quod odiosius perstringit monachorum ordinem præ
 cæteris, non videtur ex bono zelo factum. Multo minus
 quod tacite suggillat diuersitatem ordinum, & multitudinem monasteriorum, ex Lutherana fece apparent profes-
 tum, sicut & illa quæ cohærent: Sub fuso enim honestas
 tis illa proponunt Lutherani, ut Melanchton sæpe rhetor-
 icatur & exclamat de scholis habendis verum illę non mi-
 nus egerent hodie reformatione, quam monasteria. O dij
 quando cogito, quę grauitas erat doctorum, quę honestas
 magistrorum, quę disciplina scholarium, quam diligentes
 lectiones, disputationes, quam frequens erat auditorium
 in omnibus Collegijs meo tempore Heidelbergæ, (hoc
 Heidelber, enim fuit primum studium meum approbatum.) Et confe-
 ro

ro ad tempora nostra, & quæ iam vidi & audivi, liberet potius flere, tanta facta est desolatio, ruina & deformatio. O tempora. Etiam in ecclesijs cathedralibus dignitas, existit scholasticit: at prouentus recipiunt, etiam absentes, & raro docti. Porro de officio nihil curant, aut paꝝ substitutæ pauperes, qui minus accipiūt: at hic defectus notabilis per concilium generale omnino debet reformari.

ARTICVLVS XXIII. DE DISCI-

plina populi.

Ste articulus sicut & præcedens mores respicit: & profecto vterq; status misere lapsus est à sua integritate, & magna egent reformatione: quod à multis copiose tractatum, & à pñs propterea desideratum concilium generale, quo his languoribus medicina fieret: forte author, qui tamacre vtranque rem tractauit, eo respexit indubie plura al laturus, vbi res poposcerit.

Author. Deinde vsus clauium, qui iurisdictionis dicit. A 5.

Id quod vbiq; ferme desidero in authore libri, hic aper te ostenditur, eum in rebus Theologicis, speculatiis & practicis, minus peritum & exercitatum: Nam Chimeram ab initio videmus, vsus clauium, qui iurisdictionis dicitur, & explicando ad excommunicationem transit. Nam siveros Theologos vel à limine salutasset: perspicuum ei fuisset aliam esse potestatem clauium, aliam iurisdictionis: Nouisset vsus clauium simplicibus etiam sacerdotibus cōmunicatum, qui nullam habent excommunicandi iurisdictionem, nisi ex consuetudine hoc haberent incertis casibus. 2. q. 1. Nemo. Et profecto mirandum est de prus. 2. q. 1. c. Ne Germaniæ: qui grauiter tulerunt si quis conciuium ab Episcopo excommunicaretur, quod rarenter fiebat: Modo cōtendunt, & omnibus viribus enituntur, eorum simplices sacerdotes, coniugati, & cætera, vt pro libito possint excōs

mūs

14

ANNOTATIO. ECKII

Nurmbet. **municare.** Prudenter Senatus Nurmbergen, hanc insolentem prædicatorum suorum petitionem repudiauit: Res deo ad authorem libri, si nouisset Episcopum electum vel nominatum & confirmatum, posse excommunicare, suspendere, interdicere, & alia facere, quæ sunt iurisdictionis esto quod claves non habeat, non sit sacerdos, vt definitum est clare in iure nostro c. Transmissam de elect. Imo

<sup>6. Trans-
missam ex
tra de elec.</sup> non solum electus ad episcopatum, sed etiam archidiacos

nus, vicarius, Officialis Episcopi, nō sacerdos, modo sit clericus, est capax usus illius & potestatis excommunicandi, scriptum suum emendasset. Ideo quod ad iurisdictionem

proprie pertinet, non dicitur esse clavium, in excommunicatiōe.

Bonavent. Sic Bona, inquit, potestas excommunicandi est gla

dius, non clavis. c. 3. distinct. 19. Extense tamen possunt di

Scotus. ci claves ait Scotus, & bene appellatur potestas ligandi &

Lōgobar. soluendi in his, qui possunt excommunicare, vt Petrus Lō

gobardus in textu habet ea distinct. Non ingredior materiā de clave scientiæ & potestatis: sufficiat, quod euices

rim usum clavium, non esse iurisdictionis excommunican

di, quo tendit author. Hoc unum supereft, illas potestates

esse distinctas ex eo conuinci, quod distincte Deus dedit

Matth. 16. potestatem clavium, promissiue Matth. 16. Iohan. 20. exes-

Ioh. 20. cutiue. Potestas autem iurisdictionis data est, dicente

Matth. 18. Christo ad Petrum. Si peccauerit in te frater tuus, &c. Et

infra. Dic Ecclesiæ, quod si Ecclesiam non audierit, sit tibi

sicut Ethnicus & Publicanus: loq̄ semper de illa iurisdis-

cione in excommunicatione. Quia omnibus obuium est, sa-

cerdotem non posse exercere potestatem clavium sine iurisdis-

cione: alioquin posset absoluere non suum: Imo qui-

libet posset absoluere quilibet, vt indocte sensit Armac.

Armac. In quæstionibus Armeniorum: quem tamen imprudens-

Durādus. ter sequitur Durandus, dicens multum improbabiliter,

hanc esse probabilem sententiam.

Aue

IN LIBRVM OBLATVM.

Author. Postremo de ieiunijs, ferijs, & delectu ciborum. A. 6.

Quantum veneni in hac breui periodo lateat, non me latet: sed prodeat qui velit, inueniet Eckium, modo vixerit, Ecclesiæ catholice assertorem: Nam quod viri pij ac docti (hominum eligentium sententia) in consulta se. Apo. cui supremus honor & iudicium debetur, in hac viatrice ecclesia, deberent decernere de ieiunijs, ferijs, delectu ciborum, & alijs ecclesiæ constitutionibus, non video quomodo fieri possit: Et maxime suspectus est author, quod ait, Quo nulli laqueum iniiciant, hæc vox luporum est, non ouium: nam & Lutherani contra ecclesiam, hunc inanem & falsum cauillum prætexunt: At dum respondebimus scriptis protestantium, huiusmodi dolos explicabimus. Hæc autem de libro dixisse, quām breuissime fieri potuit, sufficiat.

SOLI DEO GLORIA.

SCRIPTA LV.

THE RANORVM ADVERSVS LIBRVM
à Cæs. Maiestate oblatum: quæ & titulis & literis
Alphabeticis inscriperunt.

ARTICVLVS I. DE AVTHORITATE conciliorum, datus ad art. IX.

Iest articulus nonus in libro nobis collocutoribus proposito: in quo profecto author vere & egregie ostendit schismaticis, & quām necesse sit authoritatem ecclesiæ sequi & conciliorum, ad veram fidem & beatitudinem consequendam: At hi qui ecclesiam Dei reliquerunt, qui ex nobis exierunt, qui sibi fidem constituunt secundum Phantasmata mentis suæ, nō possunt illa audire

P de

CONFUTATIO ECKII

de authoritate ecclesiæ, sed clamant durus est hic sermo & Luciferana superbia scripta Canonica acceptat pro libito, & pro licentia & libidine reiiciunt, interpretantur, aduersus ecclesiam, aduersus Concilia, & sanctos patres, hinc illæ lachrymæ. Sed dolos, errores, & fagos eorum, fidelibus Catholicis palam faciamus. Et quia nauseam pareret, si singula verba essent renarranda, per puncta placet prosequi errata non spero, quod incusaturi fint me indiligentia, utrumque ex Bucero intelligam illos mihi minus fauentes.

Punctum 1. Bucer. Præcipua reverentia post Deum & verbum, debetur ecclesiæ.

Cofutatio. Quia hic pendet fundamentum omnium haeresum, quod contemptu ecclesiæ iudicio, scripturam præferunt: quæ pro libidine sua vertunt, inuertunt, imo etiam pervertunt, ut circa articulum illum nonum pauca attulimus ad hanciam modo alia, semper tamen pro firme habentes, quod non loquimur de verbo scripto per spiritum sanctum in cordibus fidelium, sicut Paulus ad Colos, scribit.

2. Cor. 5. Epistola nostra vos estis, scripta in cordibus & infra. Epistola estis Christi, ministrata à nobis & scripta, non a atramento, sed spiritu Dei viui, non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus.

Recensebo tamen per ordinem, quæ Catholici sentunt in hac materia.

Verbum Dei scriptum, de quo loquuntur aduersarij, non est p̄ferendum ecclesiæ: quia finis est melior medio ad finem, propter unumquodque tale, &c. Verbum autem scriptum, est datum propter ædificationem ecclesiæ, quare necesse est ecclesiam esse digniorem quam verbum scriptum atramento.

Christus plantauit ecclesiam, & tamē nihil scripsit, neque iussit Apostolos scribere, sed docere omnes gentes, ut verbū illud quod mentibus fidelium imprimeret, esset verbū spiritus, excellentius quam nigra littera scripta occidens.

Sic

SCRIPTORVM PROTESTAN.

Sic promisit Deus per Hiere. Dabo legem meam in vilce ^{3.} ribus eorum, & in corde eorum scribam eam, & ero eis in deum, & ipsi erunt mihi in populum. Lex ergo Euangelica principalis est illa, quæ est scripta in corde ecclesiæ, & lex scripta est solum signum illius legis mentalis, iuxta illud Aristot. sunt autem ea quæ sunt in voce, notæ earum passi- ^{Aristot. 1.} onum, quæ sunt in anima. 1. Perihermen. ^{Periher.}

Hinc sequitur quomodo scriptum Euangelij ^{4.} habet suam literam occidentem: Nullus enim vñq̄ fuit hereticus, non scripturis niteretur male intellectus: sed iudicium tūc est apud Euangelium mentale, in corde ecclesiæ.

Quis enim nescit maiorem esse iudicem iudicato: quis nescit totū esse maius sua parte: sed scriptores Canonici, Matthæus, Petrus, Paulus, & ceteri, fuerunt solum pars ecclesiæ, & de varijs scriptis Euangeliorum titulo, ecclesia iudicauit per Euangelium mentale, respuendo Euangelia Thomæ, Bartholomæo, Andreæ, Barnabæ, & alijs inscripta, & approbauit Euangelium Marci, de quo non cōstat, an viderit Christum.

Et scriptores Canonici semper prius habuerunt Euangelium mētale, quām ederent illud nigrum in literis. Hinc est, quod ecclesia aliqua mutauit de scriptura, vt sabbatū, esum suffocati. Baptisma in nomine Iesu, Christus cœnatis dedit Eucharistiam, Ecclesia ieiunis, Christus sub ambabus speciebus, ecclesia laicis sub vnat Paulus permisit disperges in fide coniuges, ecclesia improbauit.

Cum ergo credimus ecclesiæ dicenti, Iohannes scripsit Euāgelium, quod alias nesciremus: ita & alias ecclesiæ credere debemus dicēti. Christum illa & illa instituisse sacramenta, tradidisse Apostolis obseruantiam quadragesimæ, confitendi rationem, vñctionem infirmorę, & huiusmodi.

Quibus etiam periculæ Luder vinctus, tribuit ecclesiæ hāc potestatem, vt possit discernere verba Dei à verbis hoc

P ij minum:

CONFUTATIO ECKII

minum: sic eadem ratione potest discernere Sacra menta fidei ab alijs signis: quia non minus necessaria est ecclesiæ, cognitio Sacramentorum, quam scripturarum.

9. Ex quo infertur adhuc unum notabile, & quod fragit certitudinem aduersariorum. Si ecclesia potest cognoscere de scripturis: multo magis potest cognoscere suberto dubio, quod sit verus sensus scripturarum: quia eodem spiritu scripturarum interpretantur, quo conduntur. Sic recte intelligendus est Augustinus contra epistolam fundamenti Euangeli non credere, nisi authoritas ecclesiæ me commoueret.

Hanc potestatē ecclesiæ fatentur hic protestantes, quia ecclesia habeat Euangeliū, spiritum sanctum gubernatorem, habet ius vocandi ministros, habet intellectum & interpretationem doctrinæ diuinitus traditæ, habet administratiōem Sacramentorum & suam iurisdictiōem & iudicia. Et infra. In ecclesia est triplex authoritas s. testificandi de scripturis, vere interpretandi scripturas, constituti iudicia de doctrina.

10. Iam quilibet uter ratione, apertissime videt, quomodo sibi contradicunt, & non puduerit eos Cæsareq; Maiestati, ac ordinibus imperij pugnantia scripta offerre: dicunt enim ecclesia potest testificari quod sit vera scriptura, quis sit verus intellectus, potest iudicia constituere de doctrina scripturarum: Et cum hoc tamen vociferatur. Maiorem esse authoritatem scripturarum, quam totius ecclesiæ.

ALIA ERRATA IN HOC

articulo.

11. **D**onum interpretationis est penes veram ecclesiam, sed non est certis personis aut locis alligatum, & alias est in pluribus, alias in paucioribus.

Hoc donum interpretationis non est apud impiam multitudinem, neque apud hos, quod oportuit propter nota crimina excommunicatos: sed hoc donum ad pios pertinet.

12. Cum ecclesia pronunciat iuxta verbum Dei recte intellexit,

115

SCRIPTORVM PROTESTAN.

Etum, necesse est omnes parere, ponunt exemplum. Sic nostræ ecclesiæ nobis assentiunt cōtra Anabaptistas & alios.

Cum aut̄ possit accidere, vt plurimæ personæ in synodo ^{4.} sint impiæ, fatendum est synodos generales & pruinciales errasse, vt Smyrnæ: præterea etiam p̄i habent suos lapsus.

CONFUTATIO ERRORVM

illorum.

Faciunt hic ecclesiam mathematicam & fictitiam: quia ^{1.} cum non sit alligata personis & locis, vbi ergo est: Procede Buzere & mōstra ecclesiā: qd si cōtum ostenderis ex votifragis monachis & monialibus & sacerdotibus: om̄es boni dicent hanc esse impiam multitudinem, periuram, ac omnibus honoribus destitutam: Non dubium congregatiōnem Cardinalium, Episcoporū, Monachorum & Theologorum, pro solita vestra modestia, & reuerentia erga pr̄positos ecclesiæ (quibus sanctus Paulus obediēre iubet) denotastis in impia multitudine.

Vestra autem & Pickardorum ac Anabaptistarum mathematicam Ecclesiam (eodem enim hic laboratis morbo) s̄æpe improbavi: quia Paulus & Barnabas, & quidem alij inuenerunt ecclesiam in Concilio Hierosolymitano: Et Christus iussit fratre peccante, & non audiente correptore: debeat dicere ecclesiæ, non vtiq; Mathematicæ, ^{Actu. 15.} Matt. 18. frater Pauli per omnes ecclesias, sed nō Mathematicas laudem habuit. Dauid inquit, apud te laus mea in ecclesia magna: protestantes eam contrahunt nescio in quas angustias Germaniæ: Quod si vrgentur, vbi fuerit ecclesia ante 25. annos, ad paucissimos ignotos homunciones redigunt ecclesiam. Rectius Augustinus probat latitudinem ecclesiæ ^{August.} contra Donatistas. Non est ecclesia Lutherana posita à Christo super candelabrum, vt ingredientes videant. Non est ecclesia, ciuitas illa in monte posita, quæ procul videatur: In synagoga erat prouisum, quo erat eundum in ambi-

P iñ guo,

CONFUTATIO ECKII

guo, ad summum, s. sacerdotem: & in ecclesia omnia erunt tam recondita & occulta, vt nemo sciat, quo eundum sit ad Mathematicam fictitiam ecclesiam?

Ephe. 4.
Deut. 17.

Cum Paulus ait. Ipse dedit quosdam Apostolos, alios Evangelistas, alios pastores, &c. ad ædificationem corporis Christi: nōne illi fuerunt visibiles? Qui si cōuenirent in cōcilio legitime congregato, quomodo non representaret ecclesiam? Quis enim evidenter potest conuinci non audisse ecclesiam, quām qui non audit generale concilium?

Rom. Ec-
clesia. Lib.
3. cap. 3. &
lib. 4. cap.
6. epi. 65.

Ecclesia Romana manit semper firma secundum successionem Episcoporum usq; in hunc diem: Ex hac successione argumentatus est Ireneus ante M. CCC. annos: Ex eadem successione Apo. se. argumentatur Augustinus: aliae autem ecclesiæ Apostolicæ cessarunt, vt Hierosolymitana, Alexandrina, Ephesina, Corinthia, & cæteræ, Roma, na mater ecclesiarum conseruatur à Deo usque ad tempus Apoca. 12. Antichristi, vbi fugiet in solitudinem per tempus & tempora & dimidium temporis. Valeant ergo somniatores cū imaginaria & ficta eorum Ecclesia, solum vt decipient & circumueniant simplices.

2. Si donum hoc nō est apud impiam multitudinem, hoc est, concilium, Episcopos, Monachos, sed apud pios: quid si tota ecclesia illos quos vocas impios agnoscit pro pijs, & à Deo ordinatis? Dicis illud donum esse apud pios: & cum simus incerti, qui sint pijs vel peccatores: Deus enim est scrutator cordium: sic sequeretur omnia esse incerta & dubia in fide nostra, quod est blasphemum. Certum est & negare non potestis, Pickardos & Parabaptistas externa conuersatione maiorem præ se ferre honestatem, quām Lutherum clerum, qui in otio, crapula, & luxu continuo vivit, neglectis horis Canonicis, diuinis officijs, ieiunijs & similibus operibus Deo placentibus.

3. Tum demum noster Bucer vult credere ecclesiæ, quando

112

SCRIPTORVM PROTESTAN.

do pronunciat secundum scripturas recte intellectas: Iam iterum facit omnia dubia & incerta: cum oporteat primū reddere nos certos, quod Ecclesia pronunciat, secundum verum intellectum. Hui pulchrum est exemplum de Parabaptistis: vbi Zwinglius vicit Baldafarem & vbi Oecos Lampadius Denckium & Bernæ & Argentinæ disputastis cōtra eos, quid obtinuistis: nihil: Verum intellectum quæ siuistis in carceribus, in tortura, in exilio, apud lictores in igne, aqua, furca, gladio. Inquis. Contra Anabaptistas & alios. Qui sunt hi alij: Zwingiani, Capharnaitæ, Suermesri: Vbi autem habetis ecclesiæ vobis consentientes: Argentinæ, Constantiæ, & Basileæ, & alij s̄ vrbibus superius nominatæ in quibus non solum Missam Catholicorum, sed etiam Lutheranorum relegarunt: Vbi Carlstadius Luthero consensit: Tum primo, quando nullibi audebat securus cōsistere præ timore Sueuici foederis: posteaquam gladium lictoris Rotenburgi euaserat, fortis ille, sed obliuiosus disputerat pro Luthero Lipsiæ contra Eckium.

Si ecclesia errat in Concilio generali: vbi ergo dabis ecclesiæ illam tuam, quæ triplici illa fungatur autoritatet: Semper contra quem pronunciatur, excipiet: quia iudices non sint p̄i, non iudicent secundum verum sensum scripturæ, & similia cauillabitur, sicut vos iam cum iniuria sanctissimis facitis concilijs.

De synodo Smyrnæ conciliabulum fuit iussu Cōstantij hæretici congregatū ex Episcopis Arrianis, pulsis Catholicois Episcopis, & aduersus sacratissimum Cōcilium Nicæum: Ideo non mirū, q̄ non obtinuit. Sicut nec Ariminianæ nec assensu Rom. Pont. fuit collectum: & hæretici omnia violenter agebant, vt etiam Oſium in exilium actum pro fide reuocatum, quia eis consentire respuit, plagis & tormentis affligerent. Sed quid hæreticorum conciliabulum, p̄ius dicare poterit concilijs legitime congregatis?

ART.

P. 4

CONFVATI O ECKII
ARTICVLVS II. PROTESTAN-
tium de Eucharistia & est materia art.
XIII. in libro.

1. Errata in fide in hoc scripto.

Corpus & sanguis cum pane & vino exhibentur su-
mentibus.

Non fit transsubstantiatio panis: sequimur multorū pa-
trum firma & perspicua testimonia, citant Ireneum.

CONFVATI O.

1. Iacet hic recte diffiniant veritatem corporis Christi cō-
tra veteres & nouos Capharnaitas, q̄uis forte p̄sentes
nō ōes in hoc scripto cōsenserunt, sicut q̄ mordicus adhuc
Zuingli sententiam sequuntur: tñ qđ Berengarij h̄eresim
adhuc in parte amplectuntur, non sunt tolerabiles. Recti-
us multo habuit confessio Saxonica Augustæ oblata Cæ-
sareæ Maiestati. Docetur, verum corpus & sanguinē Chri-
sti veraciter sub speciebus panis & vini in cœna esse p̄sen-
tia: Non dixerunt, cum pane & vino: Et nec in latino pos-
suerunt: sed postquā Schmalckhaldij in vnum corpus Lu-
therani & Zuingliani redacti sunt, vt complacerent Zuin-
gianis, addiderunt illam particulam. Cum pane & vino
exhibentur: licet contra Lutherum, qui reiecta p̄positio-
ne Cum, concedit panem esse corpus Christi.

2. Quod ergo negant transsubstantiationem panis & vini
cum Berengario, Vuickef & alijs h̄ereticis pessime faciūt,
contra determinationem vniuersalis Cōciliij Lateranij, sub
Inno. III. q̄ nullum fuit generalius à Christo passo: fuerunt
enim in eo tres Patriarchæ, Romanus, Constantinopolis-
tanus, & Antiochenus: intersuerūt mille & quadringenti
Episcopi, tam orientalis, quām occidentalis ecclesiæ.

Et panem & vinum transsubstantiari sancti patres ap-
tissime testantur: & ordo literæ Euangelicæ liquido pro-
bat: Nam Christus accepit panem: & dixit, hoc est, corpus
meum,

Lateran-
conciilij.

119

SCRIPTORVM PROTESTANT.

meū, ecce panē, subinde, ecce corpus, q̄ nō est factum sine mutatiōe, vt acute textū ponderat Alphonsus Zamoreñ. ^{Alphon.}

Porro hic sunt falsarij, adiçientes de suo, cum pane est corpus Christi, quod neq̄ Matthæus, Marcus, Lucas aut Paulus posuerūticum corā rudi plebe semper iactitēt scripturas, & nihil sit docendū in ecclesia Dei, q̄ nō habeat in scripturis, cur ergo regulā eoz in p̄senti loco nō obseruāt?

Patres sancti oēs fatentur transubstātiationem, etiam ante conciliū Lateraneñ. Vt Ambroſius li. de mysterijs & sacramentis, qui appellat mutationem & conuerſionem, Chryſtostomus immutationem, August. ſimiliter, Grego. Nyſſenus conuerſionem Grego. magnus versionē, Theo- phylactus conuerſionem, & transformationem, & transmutationem, Damascenus transmutationem, & conuerſionem, Cyrillus quoq; conuerſionē appellat, hos sanctos patres partim in Homilijs de Sacramento Euchariftiæ induco, partim in Enchiridio titulo. 36.

Sequitur quām vana fit Buceri iactantia, sequimur testi monia patrum firma, prodeat & nominet patres: nos contra expreſſimus patres, qui perſpicue tantur conuerſionem, transmutationem panis, ipſe nec vnum potis est nos minare, neq; vlla ſcriptura, quam iactat, aſſerit ſubſtātiā vel natūram panis manere. Cur ergo Gigas mouet bellum ecclesiæ, Lateraneñ, concilio, patribus allegatis, ſine autho ritate, ſine ratione, nullius ſcti patris fulcitus testimonio.

Ireneum mutile allegant, vt incauto imponant lectori, Ireneus li. & videatur eoz fauere ſententia, cum tamen catholicus 4. cap. 12 ipſe, omnino eis refragetur: ita em̄ ait. Christus eum qui ex creatura panis eſt, accepit & gratias egit, dices, hoc eſt cor pus meum: & calicem ſimiliter, qui eſt ex ea creatura, quæ eſt ſecundū nos, ſuum ſanguinē confeſſus eſt, & noui teſta menti nouam docuit oblationem, quam ecclesia ab apollo ſacriſtis accipiēs, in vniuerso mundo offert Deo, citat pro ſacriſtio

CONFUTATIO ECKII

ficio Malachiā 1. ca. cōfirmat hoc denuo Ireneus de obla-
 tione in sequenti cap. 33. Repetit subinde de sacrificio, cap.
 Ireneus de oblatione 34. Et de Eucharistia inquit. Quomodo aut̄ eis (Hereticis)
 C. 33. q. 34 constabit, eum panem, in quo gratiæ actæ sunt, corpus esse
 dominii sui, & calicem sanguinis eius, si non ipsum fabrica-
 toris mundi filium dicunt, & infra. Quemadmodum qui
 est à terra panis, percipiens vocationem Dei, iam nō cōmu-
 nis panis est, sed Eucharistia, ex duabus rebus constans,
 terrena & cœlesti. Hic sanctus pater aperte testatur, panem
 terrenum post vocationem, hoc est, consecrationem, non
 esse cōmunem panem, sed Eucharistiam, quod autem ait,
 Eucharistiam duabus rebus constare, ad species panis & vi-
 ni pertinet, & ad corpus & sanguinem Christi.

Idem li. 5. ca. 1. Aduersus hæreses inquit. Quando ergo
 & mixtus calix, & fractus panis percipit verbum Dei (i.e.
 consecratur) fit Eucharistia corporis & sanguinis Christi,
 ex quibus augetur & conficitur nostræ carnis substantia,
 Expende, panis & calix fit Eucharistia sanguinis & corpo-
 ris: si fit corpus, ipse panis non manet.

Postremo, quod Paulus Eucharistiam appellat panem,
 in disputatione Badeñi, diximus contra Oecolampodium,
 & in Homilijs, & in Enchiridio, ac in Apologia pro rege
 Angliæ, quod ob hoc non oporteat dicere substantiam pa-
 nis manere. 1. Sed quia fuit panis ante conuersionem. 2.
 Propter species panis. 3. Quia Christus est panis viuus,
 4. Et corpus Christi dicitur panis. Hier. xi.

DE CONFESSIONE SCRIPTVM
 protestantium pertinet ad art. 15. C.

ERRATA.

PLacet, quod retinere volunt ministerium absolutionis
 priuatæ, quia fit vox Euangeliæ, applicatæ remissionem
 peccatorum: sed demiror, cur Luther, Bucer, Hosander & sis-
 miles arietes à tot annis nunq̄ sunt confessi: nō vñ euāges-
 lica

127

SCRIPTORVM PROTESTANT.

Ilica voce: Oblitus est Bucius, qd olim scriptit priuatā absolutionē nihil efficere, et Luderanos i probauit sup Matthēo c.3. Et qd irrident catholicos de applicatione meriti Ch̄ri, Missæ &c. cū iam eā q̄q̄ fateantur: Sed ab ecclesia recedūt.

Enumeratio delictorum nec mandata est iure diuino, 1.
nec necessaria: quia fine ea peccata remittuntur contritis,
& fide se sustentantibus: Citant Prosperum.

Necessitas imponi nō potest, occulta recitandi, & vbiq; 2.
seducunt suos, quia confessio non sit necessaria.

EXAMEN ILLIVS SCRIPTI.

Hærefis est Iacobitarum, Vualdenium, Vuiklef, Píkar-
dorum, confessionem non esse necessariam: Ideo sacrosan-
cta Synodus Constantieñ. sessione octaua inter articulos
Vuiklef damnauit etiam istum de confessione. Vnde li.2. de
p̄c̄nitentia probauit confessionem esse iuris diuini & Euan-
gelici, quæ a temporibus apostolorum fuit v̄sq; ad nos in
ecclesia Dei. Porro magna impietas est dicere enumeratio-
nem peccatorum non esse necessariam, vt miseri homines
sic maneant captiui in vinculis diaboli: quia futuræ est sic,
vt oēs maiora criminis, & de quibus plus erubescunt, reti-
cebunt, & leuiuscula solū dicēt: super quo ludet diabolus:
quia eneruabitur vigor & vis confessionis: Quomodo aut̄
sacerdos absoluet eū à maioriibus criminibus, quæ nescit?
Sententia non debet proferri, nisi cum cognitione causæ:
Qua item clave vtetur sacerdos, cum nescit an sit dignum
vt soluatur vel retineatur. Imo nunq̄ vtetur clave retentio-
nis, quia nullus confitebitur retinenda, si cautus fuerit.

Et quid est quod adeo cōmendant absolutionem tam
vtilem, salutarem, & sanctuosa: dum vbi maxime opus
est non impendunt: & à veritate coacti fatentur enumera-
tionem delictorum vtilem, excitantem ad p̄c̄nitentiam, et
quod conspectui nostro subiçiat turpitudinem peccato-
rum, & magis nos admoneat de ira Dei,

Q. n̄ In

CONFUTATIO ECKII

In confessione Saxonica Augustæ oblata. Plurimi faciunt absolutionem, quia sit vox Dei & mandatum Dei, & quantam consolationem afferat cōscientijs, sed huius consolationis nolunt eorū prædicatores esse participes. In easdem confessione assignant causam cur nō omnia peccata sint enumeranda. At postea per responsa catholicorū edociti friuolam esse hanc rationem, eam modo non adducūt, quia oīa sunt enumeranda, quæ non subterfugunt cognitionem nostram, licet omnia p̄ctā scire non possimus.

De pœnitentia lib.

Omnia aut̄ peccata enumeranda pr̄ter prædictas rationes, p̄baui alibi authoritate Tertulliani, Cypriani, Hylarij, Augustini, Ambrosij, Gregorij, Hieronymi, & aliorū ad quæ nullus Lutheranus mihi in hunc diem respondit.

Prosper ad
uerfatur
Lutheranis.

Ad Prosperum, quem non vidi: nisi de gratia & libero arbitrio: sed quantum ipsi afferunt. Prosper testatur se loq de peccatis, quæ humanam noticiam latent, de illis sufficit illud Psalmi. Ab occultis meis mūda me domine. Sed hic afferunt ensem Aiacis, quia Prosper affirmat, temporalibus pœnis æterna mutari supplicia, qđ aduersarij negant. Prosper hic affirmat, satisfactiones. Quod ipsi iudices fiant & velutis uæ iniquitatis uultores, in se voluntariam pœnā exerceant, & lachrymis ex vera cordis cōtritione fluentibus, restinguunt æterni ignis incendia. Ludderani contra, solā fidem dicunt sufficere, & per eam satisficeri. Velle tamē Prosperum in fonte videre, quia non esset nouum Mucero illi, corrupte & false allegare authores.

Origenes.

2. Occulta peccata etiam confitenda ratio dictat, quia egēt clauē soluente. Vnum Origenem adducam. Etenim omni genere pronūcianda sunt, & in publicū proferenda cuncta quæ egerimus: si quid in occulto gerimus, si quid in sermone solo, vel etiā intra secreta cogitationum cōmisiimus &c. Magnus astus diaboli, quia eorū prædicatores querunt placere populo, & cōsuunt puluillos sub cubitis peccatorū, vt

123

SCRIPTORVM PROTESTANT.

vt ait Ezechiel, Et quia impudens esset mendacium negare confessionem, contra Euangelium (licet ab initio reperiuntur qui eam totam reijscerent.) Ideo ut conciliarent fibi plebem, commenti sunt, ut indulgerent eis, confiterentur ea duntaxat quæ vellent. At pergamus ad alia.

DE SATISFACTIONE PROTESTANTES eodem articulo. D.

ERRATA.

Satisfactiones canonice quondam institutæ sunt ab episcopis exempli causa, aut propter disciplinam.

Paulatim creuerunt hæ pœnæ accedente errore, quod mererentur remissionem peccatorum.

Neceſſe est extare in ecclesia doctrinam de gratuita remissioni peccatorum, non per opera.

Opera instituta sine mandato dei, nō sunt cultus dei. Frustra me colunt mandatis hominum, huiusmodi est satisfactio.

Deus etiam electos punit, non ergo satisfactio ad peccatores pertinet. Et multa delicta conuersorum puniuntur peculiaribus pœnis.

Vtilius esset populo inculcari doctrinæ de ira Dei, erroris ecclesiæ &c. quæ proponere spectacula satisfactionū, quæ obscurant doctrinam de gratia & veris cultibus.

Per bona opera mitigantur calamitates communes ecclæsiæ, & per pœnitentiam.

Famosos peccatores castigari ab ecclesia Episcopi permittunt exempli vel disciplinæ causa, ut anabaptistas & homicidas: Id tamen non fiat secundum veteres ritus pœnitentiæ, quorum aliqui sunt pleni periculi ut de adultero.

Magistratus docendi sunt, ut manifesta delicta puniantur: quod plus prodeſſet, quam canonice satisfactiones. Nec sine periculo miscentur ministerium Euangeliæ, & officia politicae potestatis.

EXAMEN ILLIVS SCRIPTI.

Q. iij. CA.

CONFUTATIO ECKII

1. **C**anones pœnitentiales in publicis criminibus & sibi
Cant. s. & lenni pœnitentia visitatos in exemplum, vt alij caue-
n. rent ab huiusmodi peccatis non negamus: at usus præcis-
Concilio Carth. s. c. pius canonum fuit: vt sacerdos nosset imponere emendā-
11. confitenti, vt in Concilio sacratissimo Nicæno sanctū est:
Constituti sunt ergo canones pœnitentiales, non mō in ex-
emplum, sed etiā in satisfactionem, & principalius quidē:
hoc passim est videre in concilijs, tamen bonam horū pars
tem collegit Gratianus de pœnitentia. **Quia** & Isidorus, &
Theodorus, & Bonifacius Germanis scripserunt canones
pœnitentiales, qui tamen semper fuerunt mitiores: cum
decrecente charitate, populus minus & minus ferret au-
steritatem pœnitentiae: vt iam Lutherani eam totaliter su-
stulerint in eorum ecclesijs nec mirum, quia & alia extin-
xerunt sacramenta, cum eorum antesignanus Luther alie-
quando ponat solum tria Sacramēta, aliquando solū duo.
Porro canones pœnitentiarios fuisse ante Concilium
Nicænum contra Lutherum patet ex canonibus Gregorij
Neocæsarieh. Episcopi auditoris Origenis & Petri Alexā-
drini Martyris.
2. **I**niuriā facit patribus & falsum assumit: Non enim cres-
uerunt sed decreuerūt satisfactiones, & austeras canonū:
Seipso autem non intelligunt: nam cum canones pœnitentia-
rii disponant de satisfactione, & ita de remissione pœnitentie
illi recurrent ad remissionem peccatorum, quod sit per sa-
cerdotis absolutionem & Sacramentum pœnitentiae.
3. **Q**uis negat remissionem peccatorum ex gratia & gra-
tuitam, eat ad Pelagianos: non enim erit filius ecclesiæ ca-
tholicæ, at quod Deus per gratiā condonans & remittens
peccata, nō exigat opera, vt homines faciant dignos fru-
ctus pœnitentiae, sacræ scripturæ, & spūi sc̄tō est contrariū.
4. **H**uic posset opponi. Virginitas nō est mandata à Deo
s. Cor. 7, & tamen consecrata deo, placet deo, & est cultus gratissi-

mūs

125

SCRIPTORVM PROTESTANT.

mus Christo castitatis amatori. 1. Cor. 7. & Isa. 56. Simili- Matt. 19
ter paupertas Euāgelica, & deo seruire in illa. Vade & ven
de omnia quā habes. Similiter falsum est, quod satisfactio
nō habeat mandatum Deit:nam satisfactio consistit præci
pue in illis tribus, scilicet oratione, iejunio & eleemosynat
alia enim opera satisfactoria reducuntur ad illas ut docent
Theologi dist. 15. quarti & Gracianus de pœni. dis. 6. ¶ 1.
Vnde Bucer repugnat spiritui sancto, orare pro remissiōe
peccatorum non sit satisfacere Bernæ,

Fatemur catholici Deū punire vel permittere ut puniā s. *Bonv. Aug. dicitur
finitim. certos puni.*
tur sancti & electi, ut vult Gregor, vel ob peccata eorū ut
Dauid, vel ad probandam eorum patientiā, ut Iob & Tos
biā, vel ad custodiā gratiæ, ut stimulus carnis Pauli, q̄ cre
puit oculus Brigittæ, vel ad augmentum meriti, ut Abel. S.
Lauren, vel alijs in exemplū. At sophisma est cū inferunt, *Sophisma ut. 8. cōmētū et
iusta spes, ut vix se vide*
ergo satisfactiōes pœnitētiariæ sunt frustra: Cū Paulus dis- *ut vix se vide
iusta spes, ut vix se vide
citat: Si nos ipsos iudicaremus, nō utique iudicaremur à dño. 1. Cor. 11. iusta spes, ut vix se vide*
chab humiliato & alijs.

Sic quod Deus aliquando punit peccatum, quis hoc ne
gat? Vidimus in Adam peccatore, & nos hodie sentimus.
Non est intentio sacerdotis, ut per satisfactionem inunctā
velit impedire flagella dei: sed est bona spes, nobis emen-
datis cessare flagella Dei: Si pœnitentiam egerit gens à ma
lo suo: agam & ego pœnitentiam super malo, quod cogi-
taui ut facerē. Sicut de Niniuitis scriptura testatur, de A: *Hiere. 18
3. Reg. 11*
chab humiliato & alijs.

Vel stultus est Bucer vel insigniter malus, cum docere 6.
vult Catholicos doctrinā de ira Deit: nisi em̄ timerent De-
um, quē satisfaciendo placare humiliter proponunt, nō se
cōmitterent arbitrio sacerdotis in satisfactiōe. Eat potius
& domi prædicet suis temerarijs, & præsumptuofis, qui ni-
hil curant iram Deit: quia Bucero & Luthero doctori- *Error, cul
pam & pœ
nā simul
remitte*
bus remissa culpa, nō oportet satisfacere pro pœna: sed cul-
pa & pœna simul remittuntur: Culpa autem eis sola fide in
Chri-

¶ 4

CONFUTATIO ECKII

Christū remittitur. Quō ergo homines isti timebūt iram Dei, cū Lutherus ipse cōqueratur hoīes fieri præsumptuosos ex huiusmodi doctrinis & carnaliter securos, vt latius explicabimus respondendo ad Gropperi supplicationem.

Satisfac-
tiones nō
spectacu-
la.

Lucce;

ECKIUS.

Opera bo-
na placat
iram dei.

ECKIUS.

Quā vere dixit Hiero. Hæretici irrident simplicitatē ecclæsiae: sicut hic friuole Mucor satisfactiones ecclesiasticas appellat theatrali modo spectacula: sed vade retro Sathanā, quia non sapis ea, quæ Dei sunt, sed quæ hominūt Sansa & ecclesia veneratur huiusmodi religiosa spectaculain Io hanne Baptista: qui varia satisfactionis genera ad se venientibus, pposuit: & facta obseruauit ecclesia à Christo pafso. Et tamen nihil volunt recipere, nisi in scripturis exprefsum. Vbi tamen scriptura negat pœnitentibus imponendas satisfactiones? Nam quod argutantur ex quibusdā loscis, per capillos huc tractis, & corrupte interpretatis, mea sunt sophismata & præstigia, quia non solum praxis & consuetudo ecclæsiae est pro nobis, sed & scriptura tota veteris & noui testamenti, vt luculenter lib. 3. de pœnitentia deduco, & minime obscurant doctrinam de gratia, sed auctent cultum Deit: cum desides, pigri & acediosi Lutherani, nec tantillum impendant cultui diuino: Cauent ne media nocte surgant & confiteantur domino, quod tot catholici vtriusq; sexus in ecclæsia catholica faciunt.

7. Si per bona opera piorum & pœnitentiam mitigantur communes calamitates Christianitatist: cur Neochristiani omittunt letanias, publicas supplications, processiones cum vexillis crucis, missas cōtra Turcas, pro fructibus teræ, pro serenitate aeris, contra pestem: omittunt etiam publica illa ieunia & dies rogationum &c. At succurrit memoriæ, quod hoc habent in mandatis à magistro sectæ Lutheri, quia non debemus inuocare Deum vel sanctos pro bonis temporalibus. Sed ego euidenter probauit contrarium in Homilijs de S. Sebastiano: Non ergo obstāte, quod per

127

SCRIPTORVM PROTESTANT.

per opera piorum mitigantur communes calamitates: tam
men stat firma & incōcussa sententia veritatis, vt qlibet pri-
uatus impleat satisfactionem sibi peculiariter iniunctam.

Quod iactitāt de pœnitentia Anabaptistar, hoc faciūt
ex inuidia: quia in plerisq; articulis, Baldasaro scribēte, Pa-
rabaptistē sunt meliores Luderanis: De homicidis, plus fa-
ciunt ex hypocrisi, cum animicidis nullam iniungant sa-
tisfactionē. De adultero cui canones imponant in satisfa-
ctionē, vt per longū tempus interdicatur ei consuetudo
vxoris, si vix proferunt, tunc intelligendi essent canones,
vt interdicere marito, ne peteret debitū, sed reddere non
prohibere: alioquin illa esset pœna probæ mulieris, nō in-
fidelis mariti. At q canon 22. Conciliū Arelatēsis sic dispo-
nit, pœnitentiā cōiugatīs, nō nisi ex consensu dandam, ve-
reor ne Bucer, vt est familiare huius farinæ hoībus corru-
pte alleget & falsorego nō memini me legisse: In concilio
Ancyrano: (qd est antiquius Nicēno.) imponitur adultero
pœnitētia solennist sed cōsuetudo vxoris ei nō interdicit.

Nemo ex catholicis aliter docuit, quā quod magistra-
tus vtatur iure suo, puniat delinquentes, nō enim sine cau-
sa portat gladium.

CONCLVSIO DE SATISFACTIONE.

Constat ergo ex scripturis, concilijs, & patribus, satis-
factionem esse tertiam partem pœnitentiæ, qua redi-
muntur peccata, eleemosynis scilicet ieiunijs & oratiōē: nā
illud redimere peccata est satisfacere: Sic Cyprianus incre-
pat Nouatianos, quod satisfactionem subtrahant pœnitē-
tia. Aduersarij autem seducunt populum, docentes pœnā
simul remitti cum culpa: Melius David timens Deū clas-
mat. Et peccatum meum contra me est semper: Ideo pro-
sententia vera ecclesiæ induxili, 3. de pœnitentia, Cypri-
num, Tertullianum, Ambrosiū, Augustinū, Leonē, cū aliis Ecclesiā, 5.
is, adduxi scripturas. De propiciato peccato noli esse sine Ecclesiā, 21.

R metu

Concil. A.
relatense
Bucer cor-
rupte alle-
gat.

Rom. 13

Satisfa-
ctio.
Cyprian.

Psalm. 50

Ecclesiā, 5.
Ecclesiā, 21.

CONFUTATIO ECKII

metu. Fili peccasti, non adiicias iterum, sed & de pristinis
deprecare, vt tibi dimittantur: Vbiq; in cōcilijs agitur de
satisfactionibus. Itaq; contra claras scripturas, concilia, pa-
tres, contra totam ecclesiam aduersarij rehiciunt satisfacti-
onē, sine verbo Dei, sine scripturis, sine patribus, sine rati-
one, solis ludūt cauillis & sophismatibus: qui alioquin tā
insolenter iactant verbum domini, ac si sint pleni scriptu-
rarum, hoc loco sicut in multis alijs, sicut famelici & men-
dici, nihil exhibent, nec possunt exhibere, scripturarum.

DE VNITATE ECCLESIAE ET
ministris scriptum protestantiū. Art. XIX. E.

ERRATA SCRIPTI.

1. **E**vangelium propagatū per patres, prophetas, per Christum, per apostolos.
2. **V**oluit Christus vocari pastores fungētes officio docēdi.
3. **A**d tollenda schismata accessit vtilis ordinatio, vt esset
aliquis episcopus, alius archiepiscopus, & supra hos patri-
archae Romanus, Antiochenus & Alexandrinus.
4. **P**ontificibus & Episcopis qui aduersantur piæ doctri-
næ, authoritatem tribuere non possumus.
5. **P**otestas episcopoz est vt cōdant traditiones, vt de cer-
tis ferijs, vt sciat populus, q; tēpore conueniendū sit, sed hę
traditiōes nō putētur esse cultus, i. merita & bona opera.

EXAMEN.

- Lucus 10
1. **E**n Anaxagoreos Theologos, qui oīa miscent & con-
fundūt in vñ Chaos, nouum testamentū cōfunden-
tes cum veteri, apostolos & Euangelistas cū prophetis &
patriarchis cū Christus prætulerit apostolos. Quatuor ha-
bemus Euāgelia, quomodo in numerz venient prophetæ
Ezechiel vidit quatuor animalia, oculata & alata, vidit Io-
hannes in Apocalypsi, quæ significant quatuor Euangeli-
stas. Nouū testamentū solum, gaudet honore Euangelij,
solus Christus attulit, scripserunt, Matthæus, Marcus &c.
Solum

SCRIPTORVM PROTESTANT.

Solum enim Euangeliū prædicat regnum cœloge. Ideo cō Matt. 9 fundere cum lege & prophetis est magna peruersitas, quia vinum nouū Euangelicum mittunt in vtr̄es veteres cōtra prohibitionē Christi. Hinc Hieron. August. Ambrosius, Chrysostomus & alijs sancti cōparant legem ad Euangeliū IIaie 41, & quō Euangeliū excellat, manifeste testātur, quia est plaustrum nouum in monte triturās: Brevitati studens omittit quomodo Hiero. explanat quatuor Euāgelistas esse quadrigam domini, annulos arcæ, quatuor paradisi flumina, quatuor fabros, quatuor mensas cum similibus.

Perpetuo impingūt Luderani, q̄ pascere fit docere, quā si pastor nō habeat alia quōq; officia. Vñ melius expōnent, pascere, hoc est regere, vt de primatu Petri cōtra Luderū & Zwingliū probō, & euincitur ex Paulo, q̄a alios desdit apostolos, alios Euāgelistas, alios pastores & doctores, &c. Et in p̄sentia nō est opus verbis, q̄a mox explicant officiū pastoris, vt non solū doceant Euangeliū, & administrent Sacramenta, sed etiam vt palā contumaces in ecclesia puniant excom̄municatione, videlicet eos, qui vel cōtra fidem doctrinam prauas opiniones serūt, aut malos mores emēdare nolūt, debet enim iure diuino obedīt̄la pastoribꝫ.

Ex q̄ in infero cōtra Bucerū & alios disputationes Berneñ. fol. 9. & male eos negasse potestate ecclesiasticam, etiā in apostolis, 11. quibus nullum volebant permettere regimen, sed nudum ministerium. Contrarium hīc permittitur, stultus Bucer supremum officium apostolorum dicit fuisse docere. fol. 11. Bernæ. Alterum est cum pastores possunt excom̄municare serētes prauas opiniones. Non mirum ergo quod Leo papa x. fe. re. excom̄municauit Luderum, Carlstadium, & alios. Et hodie pontifex Bucerū cum asseclis excom̄municare deberet, sicut singulis annis excommunicat in cœna dñi.

Tertio, quia fatetur iure diuino præstādam obedientiā superiori etiā ecclesiastico. Ideo toto cœlo errauit Luther,

R. n. tris

tribuens hoc solum iuri humano positivo, & Bucer tam aſcerbe proſcidit omnem potestatem ecclesiasticam in eadē dissipatione Berneñ.

3. Recte fatemini hic gradus dignitatis ecclesiasticæ diſſerentes: sed cur patriarcha vester Luder dixit illas esse ficti ones, quia in ecclesia Christi non ſint huiusmodi gradus: ſed iſti ſint membra diaboli.

4. Etiā Episcopis aduersantibus piæ doctrinæ nullā tribuunt authoritatē, bene faciunt: ſed viderint ne corrupto iudicio Episcopos damnantes eorum hærefes, dicant aduersari Hæretici non patiū iudicū episcoporum. piæ doctrinæ: Nā hoc oēs hæretici fecerunt, dū prælati ecclesiæ reprimere volebant impia dogmata, conquerebātur hæretici, episcopos ſanam doctrinā improbare: quod fecerunt Nouatus, Arrius, Eutyses, Nestorius, Donatus, Pelagius, Vuiklef, Huss, et mō Luther cum ſuis aſtipulatōribus, qui non verētur ſacris concilijs iniuriari, quia ſanæ doctrinæ aduersent. Sic ergo paucos iudicium Buceri cū ſuis adhærentibus, ſuperabit iudicium Patriarcharū & 1400. Episcoporum in concilio Lateraneñ. Præponderabit iudicio omnium Theologorum in Parrhifieñ. Laudatissima acadēmia à 400. annis & citta. Vah quanta temeritas.

5. Præſides ecclesiæ poſſe ſancire conſtitutiones, catholici nunquam negauimus: hoc enim pertinet ad potestatē regiminiſ: licet Luther ſæpe negauerit, quia non poſſint coſtituere vnu iota ſuper homine Christiano. Hic etiā Bucer ti. Ideo re: videatur mitior: tamen nihil conſert veritati fidei, 1. Tridauī eū ſu- buit præpoſitīs, vt ſtāuant de ferijs, hoc recte, ſed appen- per diſpu- dix, vt ſciat populus qn̄ conueniendū fit: hoc eſt Vuickles- tatiōe Ber ſicūm: quia feriæ ſunt institutæ ad honorē dei, ſicut Deus nar. fol. 77 & 2. at pī ſcī magis præcepit. Sabbatum ſanctifices, & vt ſanctorum memo- ria celebrent, 2. Statuit in illis conſtitutionib⁹ nō eſſe cul- mutus ni- hil reſpon- tum Dei, nec homines mereri, aut eſſe bona opera; At illa ſit. nō conſtant cum ſuperiorib⁹: Iam dixerat obedientiā de iure

731
SCRIPTORVM PROTESTANT.

jure diuino: si quis ergo obedit superiori, quia est ordinatus ^{Rom. 13}
tus à Deo, & constitutus à Deo: cui ordinationi ipse vult ^{1. Reg. 15}
parere, cur hoc non placet Deo? Si victimis colitur Deus,
melior est obedientia quam victima. Porro quod ait, non
mereri subditos per huiusmodi obedientiam, est omnino
falsum & irrationabile, quia inobedientes peccant, cum ob
edientia sit de iure diuino, & omnis prævaricatio & inob
edientia accipiet iustam mercedis retributionem. Cur ergo per
obedientiam non mererentur, & facerent bona opera: Cum Paulus commendat Romanos. Obedientia ve
stra vbiq; diuulgata est, Ita hortatur Petrus castificantes a
nimas vestras in obedientia charitatis. Nam dicere contra
rium, esset facere ex Deo clementissimo tyrannum: Nam
facta constitutione, si subditus non obedit, peccat, si obe
dit nihil lucratur. Cum tamen Deus sit pronior ad mises
randum, quam puniendum: At de hoc alibi plura.

In hoc ēn scripto cauerunt dolose, ne Romani pontifi
cis agnoscerent primatū, tanq; supremi Christi in tertis vi
carij: Nec Romanā ecclesiā, vere apostolicā, suspiciunt oīm
ecclesiarum matrem, & caput: quæ vniuersalē totius Chris
tianitatis curam gerat, alijs Episcopis in partem sollicitus
dinis vocatis, papa plenitudinem habet potestatis: hoc egi
tribus libris de primatu Petri contra Lutherum.

DE SANCTIS SCRIPTVM EO^s

rum ad articul. XX. F.

ERRATA.

Sancti mortui non sunt inuocandi, vt propter sanctos ^{1.}
rum merita iuuemur.

Nec possunt directe inuocari. Ora pro me sancte Petre,
quia est vñus mediator: cum nullus cultus Dei sit in eccl^e ^{2.}
sia, qui non sit approbatus verbo Dei.

Directa inuocatio absentis tribuit ei omnipotentiam: ^{3.}
quia audire vota cordium est solius Dei.

R ij Quia

CONFUTATIO ECKII

4. *Quia mediatoris Christi officium obscuratur cultu sanctorum. Ideo reprobamus.*

EXAMEN CONFUTATORIVM.

1. *S*anctos qui ex hac vita decesserunt non esse inuocantur. Hæresis VI
g. antr.

*S*dos est damnata hæresis Vigilatij, ut Hierony. testatur & ante Hieronymum ob errorem illum fuit damnatus Eu-
stachius in concilio Gangreni. fuscitarunt hanc hæresim
Paterini, pauperes de Lugduno, Pickardi, & alijs sed semper ab ecclesia damnati, & aduersarij non respondent ad
inuictas rationes Hieronymi: vnde recte noui Vigilantiani
sunt à catholicis appellati.

2. *Cum Oecolampadius in disputatione Badeñ. (quia pri-
Oecolam. us prorsus etiam intercessionem negarunt) & aduersarij
Augustæ admiserunt, & Melanchton in apologia, & ange-
los & sanctos honorandos esse, & orare pro nobis, & hoc
voluit Hieronymus: sed negant sanctos propterea inuo-
candos, profecto ignoro an maior sit illorum inscitia vel
malitia: Nam non improbat, si unus peccator scribit alteri.
Ora pro me, vel commendabo me orationibus tuis: qd est fres-
quens apud viros bonos huius vitæ, cur ergo non possem
me commendare orationibus viri beati multo certius: scribit
B. Paulus Coloss. & alijs, ut orent pro eis fideles aut oran-
tes pro alio nouerunt per Christum esse orandum ex regula
fidei. Ad hec possunt ne stulto persuadere hoc esse malum,
cum fateantur sanctos orare pro nobis, ut dicamus eis, fas
cite quod facitis, i. orate pro nobis, quia oratis pro nobis.*

Iohann. 16
Iob 5
Zach. 1
Baruch. 3
2. Mach. 15

Errant porro, quod arbitrantur cultum hunc sanctorum
fuisse introductum in Ecclesia sine verbo spiritus, qui regit
ecclesiam, & docet eam omnem veritatem: Sic docuit Iob
& amicos eius, sic fecit Angelus Zachariæ, Baruch, Onias,
Hieremias, & principes doctores religionis nostræ, Diony-
sius, Cyprianus, Leo, Augustinus, Paulinus, Chrysostomus,
Gregor. Berñ, & omnes qui in ecclesia à M. C C C. an-
nis

nis fuerunt: Quomodo saluator noster Christus reliquis-
set ecclesiam tot annis, qui vix lxx. annis reliquit synago-
gam in captiuitate Babylonica. Locos citatos fidelis Le-
ctor inueniet in Enchiridio nostro.

Paulum euocant, vnu est mediator Dei & hominum: sed ^{1. Tim. 2.}
quero, an intelligent de mediatore intercessionis: tunc se-
queretur vnum viatorem non intercedere pro alio, quod ipsi
negant, & coguntur negare propter expressas scripturas: Si
vero nolunt Paulum loquuntur de mediatore intercessionis, tunc te-
xtus ille nihil facit contra intercessionem sanctorum: & haec est
rei veritas, quia loquitur de mediatore redemptionis.

Ista est inanis ratio & cauillus sophisticus Melanchto-
nis, quo persuasit vni principi, ut conqueritur Vuicelius: At ^{3.} Vuicel.
mediocriter doctus mox sentit, vbi impingit quia noscere
secreta cordium ex natura sua est solius creatoris, at sancti
non per naturam norunt preces nostras, sed vel per reue-
lationem angelorum, aut vident in verbo, & in speculo es-
sentiae diuinae, ut Gregor. ait. Quid non vident, videntes ^{Gregor.}
videntem omnia: Videns enim verbum videt omnia quae in ^{Sulpitius.}
verbo sunt. S. Martinus cognovit procul irrisiones Bricij,
& Helisaeus verba & facta Giezi serui sui.

Minime obscuratur gloria Christi, sed magis illustra-
tur: cum tanta sit eius bonitas & clementia, quod etiam san-
ctos, seruos suos tanto dignatur honore, & per illos vult
exaudire, & certe mirabilem se ostendit in sanctis suis, in ^{4.}
quibus etiam vult laudari: Sicut enim gloria deitatis non
obscuratur per inuocationem animae Christi, quae est cre-
aturae: Ita nec gloria Christi obscuratur per inuocatio-
nem sanctorum.

Nec aduersarij habent vnum apicem ex scripturis, quod
sancti non sint inuocandi: sed propria temeritate catholi-
cae rebelles sunt ecclesiae, hostes sanctorum, cineres Vigis-
lantij excitant, & Pickardos confortant.

DE

R4

CONFUTATIO ECKII
DE MISSA PROTESTANTES.

eo. articul. ¶. 3.

LAPSUS ADVERSARIORVM.

1. **S**vmens corpus & sanguinem Christi applicat sibi fide beneficia parta per mortem Christi.
2. Cum tria sint in missa, cena domini, recordatio, & preses seu gratiarum actio, sancti patres totam hanc actionem vocarunt sacrificium: preces sunt sacrificia laudis, & oblationis, sed cena non applicatur pro alijs in remissione peccatorum: sed quia fide accipimus promissam reconciliacionem, erigimur per fidem contra terrores peccati & mortis: citant Cyprianum.
3. Non sentimus fieri applicationem pro alijs, viuis & mortuis: nam quisque fide sibi applicat beneficia Christi, non propter meritum alterius hominis.
4. Sacramentum est institutum pro viuis, quomodo ergo applicatur mortuis. Vnde dolendum est, tanta magis esse occupata cultibus pro mortuis, quam ministerio pro viuentibus.

EXAMEN.

Sacrificiū
missæ.

Malach. 1

August.
Ireneus.

Dani. 12

In missa Eucharistiam offerri pro viuis & mortuis, ostendit tribus libris, quibus in hunc diem aduersarij non responderunt: Nam tota hoc semper obseruauit ecclesia, & omnes sancti patres docuerunt, Dionyius, Ireneus, Ignatius, Tertullianus, Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, Leo, Basilius, Chrysostomus, Theophylactus, tot sancti, pontifices Romaniani, ecclesia martyrum, sacerrima concilia. Hoc iuge & quotidianum sacrificium missæ praevidebat Malachias in spiritu, cap. 1. & 3. Ut explicat Augustinus, lib. 10. de ciuitate Dei c. 6. & Psalm. 39. & epistola 69. Ad Paulinum. Et ante Augustinum sic intellexit prophetam S. Ireneus, lib. 4. c. 32. Praevidit Daniel, c. 12, cum alijs per me adductis. **Q**uis autem non citius credet tot patribus, concilijs, & toti ecclesiæ cum scripturis, quam cauillis neochristianorum, sed volunt, ut nusquam eo.

gæ eorum & sophismata audiantur,

Cum dicunt, Sumens &c. Si credunt in sumptione esse ^{1.} oblationem, sunt in magno errore, ne cum sciunt quādo ecclesia offert Christū, nam dum sacerdos sumit, est communio, non oblatio. Extranee etiam loquuntur, sumensem sibi applicare beneficia Christi, Christus applicat, licet etiam ministro suo sacerdote applicante sola voluntate, Christus ratum & gratum habet in effectu.

Solent schismatici vbique studere nouitatibus, cū nemo ^{2.} ex catholicis antiquis aut recētioribus missam sic diuidat, vt aduersarij hic faciunt. Nam aliqui diuidunt missam in ^{Partes} tres partes. 1. Est præparatio populi & materiæ consecran ^{missæ} dæ. 2. Est Eucharistie consecratio & oblatio. 3. Est Eucharistie communio & totius mysterij cōclufio. Albertus Albertus, de officio missæ facit tres partes, Instructionem, oblationē, & cōmunionem: Alij faciunt 4. partestri. Durat vſque ad offertorium inclusiue. 2. Vſque ad Canonē maiore exclusiue. 3. Vſque ad cōionem. 4. Vſque ad finem vt hoc late prosequi- tur Ales in summa, Thomas & alijs Gabriel in expositio- ne canonis missæ, & Clitophæus, Innocētius, Vuilhelmus, in rōnali diuinorum, Tuicen, antiquus Abbas Augustinus Berno.

Ad hæc nouatores isti non cōmode diuidunt, & inepti- us explicantnam primo missa nō est recordatio cœnæ do- minicæ, in quo sæpe fallitur Luther, vt erudite redarguit eum Hier. Emser fel. memo. De precibus rectius Augusti- nus de conse. dis. 2. Vtrum, In verbis Christi sacrificia con- ficiuntur: reliqua omnia quæ sacerdos dicit, aut chorus cle- ri canit, nihil aliud sunt, quām gratiarum actiones, aut cer- te obsecrations & fidelium precatiōnes.

Emser.
Augst.

Quum citant Cyprianū est admirandū, cum non nesci- ant sanctum martyrem toties testari sacrificium missæ, in epistola ad Cecilium. Sacerdos sacrificium verum & plenū tunc offert in ecclesia Deo patri, si sic incipiat offerre, secun- dum

S dum

CONFUTATIO ECKII

dum quod ipsum Christū videat obtulisset. Et infra. Calix
qui in eius cōmemorationem offertur mixtus vino offeras
tur, renarrat August. lib. 4. De doctrina Christiana.

August.
cap. 11

Et ad Cornelium papam cū Synodo scribit. Quia sacer-
dotes sacrificia Dei quotidie celebramus, hostias Deo &
victimas preparemus: Id facit in multis alijs locis. Definite
ergo tam sanctum & antiquū patrem contra sacrificium
proferre: Licet Deo permittēte vbi reliquiæ eius adseruan-
tur, nulla prorsus fiant ecclesiastica sacrificia.

3.
Missa ap-
plicatur
alijs.
t. Tim. 2

August.

August.
Tertull. In
Apoc. cap.
30. & 31
Ambro.

Cypria.

Perperam & hoc sentiunt, nō posse fieri applicationem
pro alijs siue viuis siue mortuis eorum quæ fiunt in missa:
Nam huius contrarium docuit S. Paulus. Obsecro primo
enim fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiaæ
actiones pro omnibus hominibus, pro regibus, & pro om-
nibus, qui in sublimi potestate sunt constituti, vt tranquil-
lam & quietam vitam agamus, &c. Hoc em̄ bonum est &
acceptum corā Deo. Quibus verbis Paulus teste Augustis
no ad Paulinum, glo, ord. Haimone & alijs, dedit formam
orandi & applicādi missam pro alijs, sicut hodie vtitur san-
cta ecclesia in officio missæ, cum dicit. In primis offerimus
pro Papa nostro, & Imp. nostro Carolo, & Rege nostro,
& omnibus orthodoxis: Testatur hoc etiam Augustinus
ad Pringium, cū ait. Et quem pro vobis in sacrosanctis my-
sterijs semper inuocauimus: Testatur Tertullianus, q̄ ante
M. CCCC, ferme annos in ecclesia martyrum floruit, nos-
minatim citans hunc locū Pauli. Et Ambro, super illo lo-
co ait. Hæc regula ecclesiastica est tradita à magistro genti-
um, qua vtuntur sacerdotes nostri, vt pro omnibus suppli-
cent, deprecantes pro regibus huius seculi.

Cyprianus quoq; & ipse in ecclesia martyrum, ante M.
& CCC, annos hoc clare testatur in epistola ad Felicem
presbyterum, in ordinationibus sacerdotū, immaculatos
eligere debemus, q̄ digne & sancte sacrificia offerētes deo,
audiri

132

SCRIPTORVM PROTESTANT.

audiri in precibus possunt, quas faciunt pro plebis dñicæ incolumitate: in epistola quoq; ad plebem Furnis, prohibet oblationem pro eo fieri, qui elegit sacerdotem tutorem.

Et profecto magna est impudētia aduersariorum, quod non erubescunt negare applicationem missæ, quæ semper fuit & erit in ecclesia Dei usq; ad cōsummationem sēculi. (Iuniores Gregor. Bedam, Berñ. Hugones non adduco, q̄s constat ecclesiasticæ subscribere sententiæ.) Existimo surdos & cæcos esse aduersarios, non videntes Apostolum docentem applicationem pro alijs. Omnis pontifex ex homi Hier. 5 nibus assumptus, pro hominibus constituitur in his quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia p̄ peccatis; propteræa debet quemadmodum pro populo, ita etiam pro se ipso offerre pro peccatis. Potuit ne clarius affirmare applicationem sacrificij pro alio, vas illud electum? Ita in Leuit. 4 tico pluribus locis iubet dñs sacerdotem offerre pro populo, & rogare pro eo, & tota scriptura est plena.

Obijceret aliquis Coryceus sectę illius: Inducta faciunt mentionem de viuis, vos autem in vestris missis manum mortuis. extenditis etiam ad mortuos. Respondeo, non deesse nobis etiam testimonia de mortuis: Nam ita scribit Tertullia Tertull. nus in li. de Monogamia de vidua. Enimuero pro anima eius orat, & refrigerium intimat, postulat eñ & in prima resurrectione consortium, & offert annuis diebus dormitionis eiustecce ante M. CCC. LXXX, annos anniuersaria peracta pro mortuis. Augustinus pro matre mortua cu rauit sacrificium missæ offerri, vbi etiam orat omnes lectores, ut meminerint matris suæ ad altare Dei. S. Gallus dixit S. Gallus. Magnoaldo diacono. Post huius noctis vigilias patrem meum columbanum ad cœlos migrasse cognoui, pro eius requie, salutis hostiam debeo offerre.

Verum est Eucharistiam, ut Sacramentum pro viuis in- 4. stitutam: sed in missa tractatur non modo ut sacramētum, 2. Cor. 9 Roma. 14

S ñ sed

CONFUTATIO ECKII

sed etiam ut sacrificiū: Christus aūt in cruce obtulit se in sacrificium pro viuis & mortuis apostolo teste, & pro omnibus mortuis est Christus, & ad Rom. ait, In hoc Christus mortuus est, vt viuorū et mortuorū dominaretur, cur ergo sacrificium ecclesia non applicaret pro viuis & mortuis. Si

a. Mach. 11.
August.

Iudas Machabæus obtulit sacrificiū legale p mortuis. Et Augustinus toto libro de cura pro mortuis agenda, & omnibus opponit autoritatē ecclesiæ, quæ tunc nō steterat D. annis, quanto fortius nos Luderanis obijciamus authoritatem ecclesiæ, quę M. D. stetit iam annis. Roborat Ambr. de obitu Valentiniani, rationem septimi & tricesimi explicans: Imo in cōcilio Cabalioneñi, sanctum est, in omnibus missis pro defunctis esse orandum. Ideo nō mirum, si tempora sint occupata suffragijs mortuorum, in quibus tamen semper ministerium accedit pro viuis.

Ambro.

Cabaliō-
neñi.

DE PRIVATA MISSA EO.

art. XX. ¶. 4. H.

ERRATA SCRIPTI.

1. Consuetudo vetus fuit, & canones sanxerunt, frequenter fieri communionem, optandum esset hunc modum non esse mutatum.
2. Ibi adhuc erant ignoti abusus missæ applicandæ pro alijs viuis & mortuis.
3. Opinio obrepit, quod sacerdos offerat pro Ecclesia, mereatur sibi & alijs.
4. Imaginatio accessit, singulas missas plus valere pro singulis, quam vnam pro multis.
5. Hos horrendos abusus peperit mutatio apostolicæ consuetudinis, quā in missa fiebat communio plurimorum.
6. Nihil dubium, reprehendendam esse applicationem oblationis, & opinionem meriti pro alijs viuis & mortuis, quia illa opinio partitur meritum in passionem Christi, & opus sacerdotis.

Probant

Probāt errorem. i. quia Christus seipsum obtulit, ergo ^{7.}
non aliis. 2. Non iussit se offerri in cœna ab alijs. 3. Quisq; propria fide applicat sibi beneficia Christi. 4. Christus in cœna non obtulit, sed distribuit Eucharistiam.

Opiniones de priuata missa sunt reprehendendæ, & il- ^{8.}
la applicatio missæ taxanda, & concedendum volentibus
omittere priuatas missas. Quid tibi videt catholice lector, ^{Apoca. 20}
an non legio dæmonum impugnatores ecclesiæ diuexet,
& solutus sathanas de carcere suo, seducat gentes.

CONF V T A T I O P R A E S T I G I O-

rum contra sacrum officium missæ.

Frequenter communicasse fideles in primitiua eccl- ^{1.}
sia, nouimus tacentibus aduersarijs, vt in Homilijs scri-
psi de cœna dominij:nam primo quotidie, dein singulis do-
minicis. Postea in magnis festiuitatibus, posthac res deue-
nit ad tres festos dies: postremo omnino frigescente chari-
tate præceptū fuit de semel cōmunicando tēpore paschæ:
tamen sæpius cōmunicare semper fuit laudatum, & timē-
tes Deum obseruarunt. Bucer affirmat paulatim docendo ^{Lutheran-}
reuocauerint veterem consuetudinem communicādi, sed ^{ni p̄dican-}
peterem ab ipso cur tam raro ipse cōmunicet: quis proxī-
mo decennio vel ter saltem in anno vidit cōmunicare Lu-
therum, Bucerum, Blarerum, Schnepfium, Hosandrū, Mu-
sculum, Frechium, & similes sectæ capitaneos: An non va-
na est illorum iactantia de frequenti communione: cū eos
rum sacerdotes adeo abhorreant à communione, vt etiam
celebrantes & laicis communionem exhibentes, ipsi tamē
à communione abstineant, vt supra ostendimus.

Si de laicis suis loquitur Bucer, audiui sane pluries, ab
initio frequentē (vt sunt hominū animi ad nouitates pro-
ni) fuisse cōmunionem: sed initia hæreticoꝝ feruēt ait Cy-
prianus, mox tepuerunt, vt rarissimus fit communicans iā
apud eos, s. in magna ciuitate duæ aut tres vetulæ veniāt

S iij ad

CONFUTATIO ECKII

ad altare: Hoc quoq; audio in plærisq; ciuitatibus aliquos
 accedere, solū vt captent benevolentiam magistratus, vt vis
 Barbarica
 cōmunito
 Luderano
 rum.

deātur egregie Lutherani, aliquos accedere vino sublima
 to ebrios, eructantes ad vomitum vscq; rarum esse viꝝ ho-
 nestū cōmunicantem & bene moratū, & vbi est, qꝫ superis-
 us iactarū neminem admitti ad Eucharistiam, nisi explo-
 ratum. Et cū sciant hoc esse falsum, mirum qꝫ non pudefi-
 ant, huiusmodi contra conscientiam glorioſiſſimo & Ca-
 tholico Imperatori nostro Carolo in scriptis offerentes.

2. Oftensum est p̄cedenti annotatione, ecclesiæ apostoli
 cæ & martyrum, fuisse notam applicationem Missæ provi-
 uis & mortuis, vnde impius est, quicunq; ecclesiam catho-
 licam suggillat, eius consuetudinem spiritu sancto docēte
 receptam, abusum culpando.

3. Non opinio, sed veritas catholica à spiritu sancto inspi-
 rata, qui est ei datus vt doceat eam omnem veritatem, hoc
 Iohann. 14
 habet vt sacerdos offerat pro se & pro alijs viuis & mortu-
 is: vt priori paragrapgo euidenter probatum est.

4. Nec est imaginatio, sed rei veritas plures missas maioris
 Matth. 16
 esse valoris apud Deum, quām vnam, vt ostēdimus: quod
 si nulla ratio exhiberetur: sufficiat nobis & sufficere debet
 ecclesiæ catholicæ authoritas, aduersus quam nec portæ in
 feri p̄ualebunt.

5. Horrendæ sunt impietates & à synceritate catholica re-
 motissimæ negare missas applicādas & valere viuis & mor-
 tuis. Ineptus est sophista, cum Bucerus argutatur ab obla-
 tione ad communionem: quæ sunt diſiuncta & separata,
 sacerdotis est offerre, laicoru est communionem recipere.
 Licet neminem opinor esse fidelium, qui non optaret lai-
 cos, vt olim frequenter communicare ex feruenti charita-
 te & deuotione: Verum qui sunt indeuotiores apud Lu-
 theranos s̄epius cōmunicant, & quasi pro spectaculo ha-
 bent communionem, sicut Zuingliani pro conuiuio.

Quām

Quām supinum afferunt errorem, quia sententia catholica partiatur meritum missæ in passionem Christi & opus sacerdotis: quis vñquam vel per insomnia sic locutus est. Nos dicimus totam efficaciam missæ esse à Christo, qui est summus pontifex & sacerdos, hic est quod consecrat, offert, et Deū patrem omnipotētem placat. Sacerdos autem homo solum est minister Christi & Ecclesie, vt insulse diuidas meritum Christi & ministri eius. Quod autem Christus homini concedit, vt meritū missæ applicet, huic vel alteri, est immensa dei bonitas & clementia, à nobis nō expugnāda, ^{Sophisma} ta Bucera sed cum laude & gratiarum actione humiliter suscipiēda. na.

Ad cumulum sophismatum breuiter dico. 1. Christus se obtulit, fateor: ergo alius non offert eum, scilicet sacerdos, si legisset magistrū: nouisset Christū oblatū à patre, à seipso, à Iuda, à Iudæis: tachodie offert à sacerdotibus ministris & tota ecclesia in mysterijs. 2. Falsum assumit dominum non iussisse, vt offerretur: nā dicēdo, hoc facite in meam commemorationem, facite, hoc est, consecrate, offerte, accipite, manducate &c. quæ omnia hoc loco includit facere: Si es saxeus & negas: dic mihi, vbi dominus & salvator noster dedit potestatem discipulis & sacerdotibus conficiendi hoc venerabile sacramentum Eucharistia: nisi forte hæresim Zuingli non omnino exuit, quādo scripsit super Matthæo contra Lutherum. Nulli homini datur facultas efficiendi corpus Christi, Mat. 26. & Iohan. 6. negavit verbis confici Eucharistiam: vbi totissimus est Zuingli anus. 3. Non nego timentem Deum sibi applicare & se facere participem beneficiorum Dei per fidem, quæ per dilectionem operatur, vt ait Paulus, & per varia bona opera nobis à spiritu sancto in scripturis commēdata. At sophisma est, ergo per missam nobis beneficia Christi nō applicantur: cum in omnibus sacramentis nobis gratia merito passionis Christi applicetur. 4. Falsum assumitur, Christū se non

Bucer.

Galat. 3.

S4

CONFUTATIO ECKII

Christus
se obtulit in cœna: Nā primo obtulit se in cœna figura
in cœna. raliter in agno paschali, vbi imposuit finem vmbatili sa-
Hebrœ. 10 crificio & sacerdotio, & vt Paulus ait, abstulit primum, vt

sequēs statueret: deinde obtulit se sacramentaliter sub specie
Esaia 43 bus panis & vini secundū ordinem Melchisedech: obla-
Psalm. 109 tionē vero victimæ ab Isaia prædictæ, cōsummauit in cru-
ce: Quod si negas Christū obtulisse in cœna, ostēde vbi ob-
tulerit panem & vinū secundum ordinem Melchisedech:

Ironia. 8. Quā bene instruunt ecclesiā, ecclesiæ desertores, Missas
priuatas abrogandas, applicationem missæ taxandā, per-
mittere vt cōtra institutionē canonicā, contra fundatorū
supremā voluntatem, priuatæ missæ negligantur, omnia
videlicet contra totius vniuersalis ecclesiæ vsum abolean-
tur, q̄ ab ecclesia martȳ ad nos peruererūt propter schis-
maticos à 22. annis in angulis Germaniæ natos in Saxo-
nia, quam ægre Carolus magnus Imp. decennali bello ad
fidem Christianā suscipiendam coegit. In auctario Enchi-
ridij missas priuatas afferuimus ex Alexadro papa & mar-
tyre, sub quo iam dicebantur missæ pro defunctis ante M.
Pro priua
ta missa. CCCC. XX. Annos, ex Honorio papa, Sothero, Tele-
sphoro, Leone, Gregorio magno, Gelasio, Iohanne & alijs
Fol. 54 pontificibus. Ex Augustino, Ambroſio, Nazianzeno, Io-
hanne eleemosynario, Tertulliano. Ex cōcilijs quoq; Aga-
tensi, Triburieñ. Laodicensi. Aurelianeñ. Carthaginæñ. &
sexta synodo. In q̄bus apertissime priuatæ missæ approban-
tur, & testatur hoc multitudo capellarum antiquissimæ
rum, & multitudo altarium, tā in ecclesijs cathedralibus,
quām monasterijs, in quibus etiā sancti viri Chunradus,
Ulricus, Gallus & alij missas priuatas celebratunt. Appli-
cationem missæ & orationum taxare non possumus, nisi
velimus taxare spiritum sanctum, qui applicationē huius-
modi in nouo & veteri docuit testamento, vt superiori ar-
ticulo probauimus, & in auctario fusius fecimus: ad q̄ ad-
uersarij

143

SCRIPTORVM PROTESTANT.

uersarij nihil responderūt, sed nec possunt respōdere. Ideo sponsam Christi ecclesiam sequamur, probatissimos martyres & sanctos, sancta quoq; concilia abhorrētes noua & impia consilia, veritati, gloriæ dei, ac saluti fideliū aduersa.

DE VSV INTEGRI SACRA.

menti eo. Art. 21. C. 5.

ERRATA SCRIP TI.

NOrunt plures fuisse morem ecclesiæ vti integro Sa-^{1.}
cramento.

Sciunt hunc morem à Christo traditum esse. ^{2.}

Christus commendat nobis hoc sacramentum nomi-^{3.}
ne testamenti, testamentum autem non est violandum.

Si ergo eis nō porrigitur Sacramentū integrū, alijs prorsus ^{4.}
abstinent, alijs cum perturbatione conscientiæ accedūt.

Si vsus ille restitu eretur, iam esset cōcordia: quia nostri ^{5.}
nō accusant nondum satis institutos, sed persecutores, qui
mutant institutionem Christi, & probant illam.

Ecclesia superior nō damnatur: habet enim ecclesia san-^{6.}
cta interdum aliquas stipulas.

Prædictum est postrema tempora ecclesiæ plena pericu-^{7.}
li futura, sicut multis exitio fuerūt lex de cœlibatu, super-
stitiones monasticæ, abusus missarum & cultus sanctoꝝ.

EXA M E N.

Ilbum examinando repurgauimus illam sententiam
modo propositam, nō eam tollere errores, sed auges-
re & firmare, non facere conscientias trāquillas, sed læfas, Fol. 14
cauterias & erroneas, ad illum ergo locum superiorem
me remitto. Ideo paucis nos expediamus.

Fuisse hunc morem cōmunicandi laicos sub vtraq; spe-^{1.}
cie non negamus in aliqbus ecclesijs Græciæ, Aphricæ, &
Germaniæ, & maxime in ecclesia martyre, vt sanguinem
Christi sub propria specie sumentes, alacres fierent ad san-
guinē pro Christo fundendū. Adhæc si etiā vtriusq; speci-

T ei

CONFUTATIO ECKII

ei vsum habuerint, non tñ dixerunt esse de necessitate p̄cepti, neq; alias ecclesias vnā speciem laicis dantes contemperunt, neq; eas damnauerunt, velut mutantes institutio nem Christi. Id quod veteres & noui faciunt schismatici Calicearij & Lutherani. Et in ecclesia Romana nō memini me legisse Eucharistiam sub vtracq; specie communicat̄ laicis, nisi q̄ argumentū colligi possit ex vita S. Laurentij,

Matth. 10. 2. Hunc morem obseruauit Christus, sed apostolis dedit, non laicis. Iamdudum elegerat eos, & fecit vt essent duodecim. Vtramq; speciem dedit, qui perfectum sacramentū instituit, noluit facto ostendere se sacerdotem secundū ordinē Melchizedeck, aut nullibi Christus docuit esse de necessitate p̄cepti laicis vtramq; speciem dari.

Lib. 3, ca. 2. 3. Corrumput verba & mentem Christi non em̄ loquitur hic de testamento, vt est suprema volūtas morituri &c. sed vt est lex noua, tesiifcans mentem & voluntatē Dei, vt pleniter ostendi de sacrificio missæ: symbolice posse tractari, vt testamentū, hoc nemo Christianus negauit & nostri largissime prosecuti sunt, quām vñq; vllus Luderanus: verum proprie dici testamentum pro vltima morituri volūtate, adeo non est de mente saluatoris nostri, vt ei quā maxime refragetur. Ait enim: Hic est calix (sanguis) noui testamenti, non dicit, nouum testamentum, quod si etiā dis-

Marci 14
Luc. 22 4. ceret, vt in Luca, intelligendum esse cōfirmatiue, sanguis confirmat testamentū, hoc est, legem Euangelicā, sicut Moses ait, in confirmatione veteris testamenti, aspergens populum sanguine. Hic sanguis testamenti, quod mandauit ad vos Deus. Iniuriam facit ecclesiae, qui dicit eam violare testamentum sponsi sui Christi. Audi Bucere, es oblitus quod frater tuus Zwinglius scripsit ad regem Franciæ esse abusum quod sanguis dicatur testamentum.

Zwingli. 4. Quia male seducti per nouos p̄predicatores nuper natos, deponat conscientiā erroneam, & nō abstineant à cōmuniō-

145

SCRIPTORVM PROTESTANT.

munione tempore statuto ab ecclesia, ne peccent per inobedientiam, & cessabit omnis perturbatio conscientiae, quan*Frouer.*
do fudit & credit ecclesiae catholicae, & non innititur propriæ prudentiæ contra sapientem, inanes cauillo & sophis-
mata contra vniuersalem ecclesiam sibi affingens: Sicut si
liola quæ discit filare, si quando fila inuoluuntur, quanto
magis vult illa facere recta, tāto magis implicat & irretit
si autē offert matri, illa mox nouit inuoluta explicare. Sic
filius ecclesiae, si implicatur dubio aliquo in articulo fidei,
maxime laicus, si vult dubium illud explicare proprio inge-
nio & ratiōe humana, magis implicat & inuoluit se in plu-
res errores: Quod si matri ecclesiae obtulerit ore & corde
dicens. Credo ecclesiā catholicā, credo sponsæ Christi, cre*1. Tim. 3*
do columnæ & firmamento veritatis, quia regitur magis
sterio & doctrina spiritus sancti extra illam arcā diluvio
peribo, his solidis fundamētis repellat omnes nebulas du-
bitationis, & conscientiæ perturbationes. Maxime cum ec-
clesia omnes hæreses finaliter vicerit quotquot fuerunt.

Non est filius germanus ecclesiae, qui vellet cōcordiam, facere cum iniuria matris: citius scandalum nasci permittitur, quām quod veritas relinquatur ait Gregor. Et diserte ait S. Basilius, ecclesia facile pacem obtineret ab hereticis, si veritati cedere vellet: hoc autem nunquam impetrabunt. *Gregor.*
Basilius.
Cōcordia impotensa.
Esto quod tota Germania faceret, quid ditissima Hispaniæ regna: Quid Italia parens religionis: Gallia cum suo Christianissimo Rege: quid Portugallia, Hūgaria, Polonia, Scotia, Anglia, Sicilia, Neapolis, Croatia, Nauarra: Quid potētus maximus, Veneti cum regno Cretæ & Cypri, Mediolanum, Florentia, Genua, Senis, Luca, & fortissimi Helvetiorum Cantones octo cum Valesijs, nunquid consentient & manus dabunt, & fatebūtur se & antecessores suos mustasse institutionem Christi: O temeritas.

Sed magis absurdū est, quod addunt se nō accusare, nō-

T ij dum

CONFUTATIO ECKII

Christiani
bene insti-
tuti.

dum satis institutos: ac si in regnis & dominis supra me-
moratis Christiani nondum essent satis instituti, ac in reli-
qua Germania sed expectassent, exitios monachos, fides-
fragos sacerdotes, grammaticos, textores, fabros, cerdos-
nes Lutheranos. Ego contrarium dico in hoc articulo, &
alijs, fideles bene institutos: aduersarios autem Zuingle-
nos, Parabaptistas, Luderanos, Suermeros à varitate & fi-
de destitutos, ne quid grauius dicā. Vnde quod ab initio
Eccles. 19 valde orant, ac si supplices forent: tamen est qui nequiter
se humiliat, ait Sapiens, & interiora eius plena sunt dolor:
orant hoc eis permitti, quo se Euangelicos iactarent, & to-
tam ecclesiam hæresesos damnaret: Cum fideles laici inte-
grum recipient signatum Christum, etiam si non recipiat
integra signa huius sacramenti.

Ecclesia a
liqua mu-
tauit.

Sæpe adferunt institutionē Christi mutatam: at in hoc
iniuriatur Ecclesiae catholice, quæ licet mutauerit aliquan-
do formam baptismi, in nomine Iesu baptizans, & in san-
guine & suffocato commedendo contra cōcilium aposto-
lorum, (vbi videmus maximam ecclesiae auctoritatem) at
hic nihil factum est ab ecclesia contra Christum: cum ipse
nullibi instituerit aut præceperit communionē laicis sub
vtracq; specie, & etiam in primitiua ecclesia aliquando ob-
seruatum fuit contrarium. In cœna Christus plus formu-
lam missæ monstrauit, & sacramentum instituit, quām qd
laicis formam communicandi præscriberet.

6. Multas gratias debemus misericordiæ ad uersarioꝝ, qd
Hier. 1 non dānant ecclesiā superioris ætatis, homines misericor-
des videlicet, q; habent potestatē vitæ & necis, vt euellant,
destruant, disperdant, dissipent, ædificant & plantent. At
Hierony. solum dolus est & fucus, vt Hiero. ait: Hæretici pacem si-
mulant, quā non exhibent, quia hanc obiectionē aliter di-
luere nesciunt. Si vera esset eorū sententia superioris ætatis
Christiani oēs essent dānati: Sentiunt q; crudele hoc esset
dicea

142

SCRIPTORVM PROTESTANT.

dicere, tantam multitudinem per totum orbem Christianum in Christo mortuam, damnare: ideo hunc fucum praetexunt, vt de Eucharistia etiam Oecolampadius fecit in disputatione Badeñ. sed mentita est iniquitas sibi cum ignorantia eorum, quae sunt in Euangelio explicita neminem excuset, vnde maligne incusat ecclesiam, in hoc habuisse stipulas suas cum ipse Deum orare deberet, vt a ligno æterni ignis liberaretur: rectius senserunt concilia generalia & tota ecclesia, quam nuper nati schismatici, qui ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis.

Recte hic conuincuntur errorum aduersarij, nam dominus & saluator noster loquens de periculis temporibus nouissimis, cum Paulo, Petro, & Iuda, dígito monstrant magistros illos prurientes auribus, & q[uod] dicat hic est Christus, apud Zuinglios: alius autem hic est Christus, apud Lutherum: Sic alius apud Parabaptistas, &c. Christus & apostoli predixerunt errores, & hæreses, ac dissensiones à fidibus venturas validissime. Cōtra h[oc] iactitant, primum iam solem Euangelicum ortum, & Euangelium sub scanno extractum: Cum ergo veteres resuscitent hæreses, & nouas adjicant: quomodo tam cæci sunt, vt non videant pericula nouissima tempora de eis & propter eos dicta: Cum ecclesiæ sanctæ doctrinæ & consuetudines ab apostolis, à martyribus, à sanctis cōfessoribus ad nos usque dimanarūt, vt de sacrificio missæ, de inuocatione sanctorum, de confessione, de sacramentis, de suffragijs mortuorum luculenter & manifeste in superioribus probauimus.

Proderit euocare verba, quæ frangant cœrueces aduersarij: Nam Christus inquit, surrectu[m] in nouissimo pseudoprophetas, qui seducent multos. Et Paulus inquit. Discedent à fide, attendentes spiritibus erroris & doctrinæ dæmoniorum in hypocrisi loquentium mendacium. Et iterum nouissimis diebus instabunt tempora pericula: 1. Tim. 3

T in fa,

No.

^{1. Joh. 2}

In cœcitatatem Ludd.

CONFUTATIO ECKII

sa, & erunt homines speciem pietatis habentes, virtutem autem eius abnegantes, semper discentes, & nunquam ad scientiam veritatis peruenientes: qui resistunt veritati, sicut Iamnes & Mambres restiterunt Moysi: mali homines & seductores, proficient in peius errantes, & in errorem alios mittentes. An nō suis coloribus depicti sunt hic Neochristianorum prædicatores. Petrus ait, Fuerunt pseudoprophetæ in populo, sicut & in vobis erūt magistri mendaces, & alio loco. Venient in nouissimis diebus in deceptione illusores, iuxta proprias conscientias ambulantes, (quod schismatici hodie faciunt.) Similiter admonuit Iudas. Quoniam in nouissimis temporibus venient illusores, secundum desideria sua ambulantes in impietatibus hi sunt, qui segregant semetiplos animales, spiritum non habentes.

Quæ omnia aperte in aduersarijs apparent, in exemplis eorum. Nam inter doctrinas nouissimi temporis enumeraunt coelibatum, de quo tamen statuit Carthaginensis, concilium ante M. CC. annos, & reiicit in priora tempora discessus, quod ipsum seruavit antiquitas. Enumerant Monasticen, quæ tempore Apostolorum incepit, ut ex Dionysio liquet, & Philo de S. Marco testatur: Basilius quoq; ante M. CC. annos, scriptis de institutis monachorum, & haec tenuis cum maximo fructu durauerunt in ecclesia.

Exemplum dant de missa, quā primus celebrait Christus, dein Iacobus apostolus sexta synodo teste, ut supra de missa & veneratione sanctorum ostendimus.

At & nos veraciter manifestemus fructus nouissimi temporis & noui Euangeli, qui sunt, Monachos fieri existicos votifragos, ac relicto spiritu & seruicio Dei sequi voluntates & desideria carnis, reiçere ieunia, relinquere cultum diuinum, Matutinas extinguere, ecclesias ornatae spoliare, Missam iuge sacrificium Ecclesiæ vel mutare, vel ex toto cum Antichristo tollere, sanctis preces & honorem subtra-

*Carthaginensis
huius alluvata
Idegit & Hesilinda*

Basilius.

*Synodus
sexta.*

*Fructus
Luthera.*

149

SCRIPTORVM PROTESTANT.

subtrahere, Monachas similiter seducere, vt virgineo chosro & flore relicto, Veneris turpitudines, ac spurcitas pro libidine sequantur. Defunctis in purgatorio non suffragari, à sede ap. & ecclesia Romana discessionem facere, sacramenta vilipendere & irridere, Eucharistiae sacramentū vel penitus negare, vel multis erroribus ac abusibus conspucare, matrimonia temere separare, & illegitime conjugere, cæremonias, & solennitates baptismi, sicut & aliorum Sacramentorum exuflare, confessionem vel abolerere vel enervare, templa omnia exuere cantibus, organis, imaginibus, ornatibus, cæreis, altaribus, &c. vt sint loca desolationis secundum Danielem, apta in quibus sedeat abominatio Antichristus filius perditionis, sanctos patres & doctores improbare, conculcare sancta concilia, imagines Christi & sanctorum deturpare ac more Turcico confringere, summo sacerdoti maledicere, Cæsari iniuriazri, fideles imperio ad defectionem inducere, subditos ad rebellionem incitare, vnde in Germania plus quam censum millia virorum bello seruili interierunt, ultimas voluntates defunctorum infringere, reliquias sanctorum violare, ecclesias passim & altaria subuertere, monasteria diruere, ecclesias cathedrales & collegiatas cum prædijs occupare, honestum clerum & monachos probos in exilium pellere, calices, cruces, arculas argenteas diripere, redditus ecclesiasticos propriâ authoritate in prophanos usus conuertere, libertatem ecclesiasticam tollere, processiones & actus ecclesiæ subsannare, subditos ad has impietates, precibus, muneribus, minis & pœnis inuitare, & quasi cogere. Habetis ne aduersari quod ecclesiæ catholicæ opposatis de periculis nouissimi temporis: cum tot & tanta ergo vobis obiecerim mala à vobis mundo illata: quæ oem impietatem superiorum hæreticorum vincant: Responde, si audaces estis.

DE

T₇

CONFVATI^O ECKII
DE COELIBATV SCRIP^TV^M
vltimum.

Quam incircunspectus est Bucerus, vnde euidenter conuincitur quædam pro sua libidine, vel mutasse, vel addidisset nam præcedentem articulum omnino non consignauit in libro, vt suspicer scriptum illud non fuisse oblatum ab initio, & quia articulum præsentem de cœlibatu signauit circa librum charactere I. Quem modo priori articulo præfixit, & hic substituit L. At ihs ad rē nō multū pertinentibus, omissis, rem ipsam potius aggrediamur.

ERRATA SCRIP^TI

1. **O**ptamus vt gubernatorum authoritate tollatur ex ecclesia lex iniusta de cœlibatu, quæ est fons damnationis turpidinis.
2. Paulus vocat prohibitionem coniugij doctrinam dæmoniorum.
3. In nouissimo iudicio apparebit, quantam ruinam traxerit diabolus hac lege in ecclesiam, quæ agmina animarum perdiderit, quia fornicatores, & adulteri regnum Dei non possidebunt.
4. Nostrorum scripta perspicue ostendunt legem de cœlibatu pugnare cum iure diuino.
5. Paulus vult presbyterum esse maritum.
6. Prima cura in ecclesia esse debet de constituendis ministris, vt idonei elegantur, siue sint mariti, siue cœlibes: & electio cœlibi liberum fit etiam postea ducere vxorem, vitanda scortationis causa secundum Aposto.
7. Nec sacerdotum, nec monachorum voto impeditur coniugium, quia est factum contra mandatum Dei.
8. Siricius cum Hispanis sacerdotibus præciperet uxores dimittere, citat hoc dictum, & torquet qui in carne sunt, Deo placere non possunt.
9. Voto impliciti sunt superstitionis cultus, certum est ex seconde

cundo mandato decalogi, tale votū non placere Deo.

Supersticio est, si cœlibatus existimetur res excellens pl. 10.
cans Deum, & coniugium putetur non placere Deo, aut
vix placere, aut quod polluat sacerdotes aut Sacra menta,
cum omnia sint munda mundis.

Ex redditibus monasteriorum dentur stipendia pasto: 11.
ribus, professoribus, & schola sticis.

EXAMEN SCRIP T I.

LEx cœlibatus nō peperit vitia, sed hominum malitia, 11.
& Episcoporum negligentia, qui non obseruant sœueri-
tatem canonum: Alioquin lex diuina, quam multi præua-
ticantur, diceretur fons peccatorum. Imo nullum est pec-
catum, nisi quia lege diuina prohibitum: lex autem de cœ-
libatu bona est, refrenans carnem, ne concupiscentias eius
sequamur, sed subfit menti & rationi, ac mortificantur mē-
bra eius iuxta apostolum, at aduersarij licēter volunt per-
mitti dominatum carni, quādo libertatem Euangelij, aut
in occasionem carnis contra Paulum, & libertatem Euan-
gelij habent pro velamento malitiæ contra Petru: Quod
evidentissime ex eo liquet, quod hic optat, vt prælatorum
authoritate tollatur lex illa, & ipsi non expectata superio-
rum authoritate, & nec petita, ducunt propria temeritate
præsumptas coniuges ingenti scandalo pufillorum, &
contempta canonum & prælatorum authoritate secun-
dum pruritum carnis & libidinem. Impij sunt aduersarij,
qui legem à Christo & Paulo consultam dicunt iniustum
& fontem turpidinist Calumniantur præterea tot sacra
concilia, tot sanctos patres, & ecclesiam catholicam à tem-
pore apostolorum & martyrum, à quibus hæc lex rationa-
bilis & iusta iudicata est: Ut ex Canone 17. Apostolorum
liquet. Et ex concilijs, A ncyranō, Cæsarieñ, Carthagineñ,
Agateñ, Gerundeñ, Meldeñ, Neocæsarieñ, & pluribus To-
letanis patet aptissime: Vnde conciliū Canthagineñ, Tit. 3.

V De

Non expe-
ctata super-
riorum li-
centia, con-
trahunt
Ludderani

Cœlibatus

CONFUTATIO ECKII

De cœlibatu cleri inquit. Ut quod Apostoli docuerunt, & ipsa seruauit antiquitas, nos quoq; custodiamus. Sed contempta vetustissima lege Neochristiani pudenda nouitate, in his periculosis nouissimis temporibus libidinoso & prohibito incœstu, monialib; viduis ac etiā meretricibus sub fuso coniugij, etiam contra legem diuinam miscentur.

Leui. 21
Ezech. 44

Sic legem illam sanctā iudicarunt Pontifices, sancti in ecclesia martyrum & ipsi martyres & sequentes, Calistus, Siricius, Gregorius, & plures alij: Et oēs sancti patres & doctores ecclesiæ astipulantur successores, Origenes, Nazianzenus, Athanasius, Hiero. Augusti, Ambro, Gregor, Chrysostomus, & alij sancti, vt alias prolixe induxi. Et in hoc quoq; Græci & Calabri sunt meliores illis, qui nunq; contrahunt post sacerdotiū, sed coniugatos admittunt ad ordines sacros suscipiendos, tñ in Episcopum non recipiunt nisi cœlibem, diuersi ab ipsis salacibus Neochristianis.

2. Id quod Paulus dixit contra Marcionem, Manten, Tascianum & alios hæreticos nuptiar; dñnatores, sinistre tortes nubere quent contra ecclesiam, quæ tñ non prohibet nubere, sed his qui fecerunt votū verum vel interpretatiū prohibet, ne vota violentur, nā ante votum libe; erat cōtrahere, neminem cogit ecclesia: Sicut em̄ coniugatus prohibetur ducere aliā viuente vxore, quia non debet diuidere carnem: sic ecclesia non vult vouentem, qui tradidit corpus suum Christo, dare alteri potestatem corporis sui, quod ex Paulo alibilique. Et profecto mirandum esset, si sancta concilia, & tot sancti patres non intellexissent verba Pauli, vsq; quo venissent grammatici Luderani & Suermeri.

1. Tim. 2

3. In nouissimo iudicio manifestabitur quanta ruina peccatorum, ex omnium legum transgressionibus, vt de adulteris & fornicatoribus, quorum multo maior est numerus in immensum, quam sacerdotum & monachorum cœlum violantiū: licet nec illis parsurus sit Deus.

Enor

Enormiter hic lēdunt ecclesiam, afferentes hanc legem 4.
 esse contra ius diuinum, & naturale. Ergo Christus, Iohannes, Paulus, Titus, Timotheus, Ireneus, Cyprianus, Martinus, Augustinus, Hierony, & alij innumerū cœlibes peccaverunt contra ius diuinum, & naturale: Cur tūc Christus laudauit se castrantes propter regnum Dei: Cur Paulus vi 1. Timo. 5. tandas præcipit viduas, quæ primam fidem (hoc est cœlibatum) irritam fecerunt: quæ ideo habent damnationem. Quod vero remittunt se ad scripta suorū, & nos referimus nos ad concilia, & scripta sanctorū patrum, referimus nos ad confutationem Saxonicae cōfessionis, per glorioſissimū Imp. nostrum, vere Catholicum Carolum V. Augustæ factam: Referimus nos ad scripta Fabri episcopi Vieñ. Clitouei, Schazgeri, Dietenbergi, Vſingi, Köllin Vlmeñ, & similiū doctissimorum virorum.

Falsum imponit Paulus: non enim præcipit, aut sancit epis- 5.
 scopo, vt maritus sit, sed vt docte Chrysostomus, & elegan- Episcopus
 ter princeps Carpeñ, explanant, nam quædā absolute præ- vnius vxo
 cipit episcopis, vt illa quæ prauitatem excludunt: quædam ris vir.
 aut sub conditione requirit, vt quod sit vnius vxoris vir, Chrysost.
 non bigamus, trigamus: Item quod filios habeat subditos, Carpen.
 id est, quod filios nō habeat rebelles & iniquos. Vnde non præcipit, non suadet, neq; permittit coniugium episcopis, sed qualis esse debeat eligendus in episcopum ostendit, qd non sit bigamus: Ideo quod inquit. Oportet episcopū esse vnius vxoris virum, refert rem iam factam & præteritam, non futurām: Nam violenter exponendo, nec Christus, Io hannes, Paulus, & ipse Timotheus & alij cœlibes, vel non fuissent episcopi, vel peccassent contra præceptum Pauli.

In diligendis ministris ecclesie, debent seruari concilio- 6.
 rum & sanctorum patrum ordinationes, non ab ecclesia exclusorum placita: Quod aut Apostolus ait. Vir habeat S. Paulus
 permittrit ducere vxorem propter fornicationem s. vitandā: cur nō afferunt xorem.

V ij verba

CONFUTATIO ECKII

verba Pauli proxime precedentia. Bonum est homini mulierem non tangeret: permittit ergo Paulus ducere vxore, ut infra ait. Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium: quod si Paulus laicis indulget, non praescipit matrimonium, quanto minus sacerdotibus: Indulget ergo Paulus coniugium, sed non sacerdotibus, neque votentibus. Sed sunt alia etiam remedia fornicationis, auxilium s. gratiae diuinæ: quia fidelis est Deus, qui non patitur nos tentari supra id quod possumus, sed facit cum tentatione prouentum, ut possimus sustinere: Et sapiens ait. Scio quod aliter non possum esse continens, nisi Deus det, & hoc ipsum erat sapientia, scire cuius esset hoc donum. Hinc Paulus insquit. Omnia possum in eo qui me confortat.

1. Cor. 10
Sapien. 3
Philip. 4
7. Falsum est & apostasie incitamentum, vota illa facta esse contra mandatum Dei. Et quia iactitatis vanissime sacras litteras, producite vel unum locum, ubi Deus prohibeat in homine libero, vel votum castitatis, vel votum cœlibatus. Imo illa vota emittuntur secundum consilium Christi, ut & Apostolus explicat, adeo non pugnat cum lege Dei.

8. Siricius sanctus pontifex hic, ab aduersariis carpitur, quod multis modis eis aduersatur scribens Tarraconeum. Episcopo: Nam eliminandas dicit personas monachorum & monialium, quæ sacrilega contagione se miscuerint, contra publicas leges & ecclesiastica iura, decernit in erga sculpsit retratas penitentiam agere. Improbat eos, qui post numerosa coniugia sacerdotium vel episcopatum ambient, & saepe constitutione inhibet sacerdotum coniugia, citans illud Pauli. Qui in carne sunt, Deo placere non possunt. Bucer arbitratur eum hoc fecisse vel per malitiam vel inscitiam, ledicentia. neutrum licuit tam sancto & docto Pontifici impingere, qui cathedram Petri ante M. C. L. annos rexitt: nam qui conuincuntur euidetius in carne esse, quod qui carnis tentatione & concupiscentiis vici, vota & statuta rejiciunt, & carnis desideria

Rom. 8

Buceri ma

desiderijs cōsentient, qd & Paulus testatur: Qui cū vxore ^{1. Cor. 7} est, solitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuisus est: Et quæ nupta est cogitat quæ sunt mundi, quomodo placeat viro. Ideo noli Bucere cum mortuis pugnare, ante tot annos sancte in Christo defunctos, & hasten à nemine laceratos, nisi iam à vobis Neochristianis, veritatis & castitatis hostibus.

Appellare cultus ex voto superstitiones derogat fidei ⁹⁸ catholicæ, quod viuant caste, abnegent volūtatem propriam, ieunant, vigilant, iugiter officijs diuinis inferuiūt, mū dum reliquerūt, & alia faciunt, quæ sunt regularis obseruantia, est ne hēc superstitione pugnat ne cum secūdo præcepto decalogi: In vanū ne assumit nomen Dei: cū tāta reuerētia, deuotio, & zelo ei seruitur, vt glorifice & sanctifice nomē ei. Nec stulto Bucer assumptū suū verisimile faciet, cum isti sint laudabiles cultus latrīæ et minime vitiōsi.

Cur autem non existimarent cœlibatum aut Monasticen rem excellentiorem, cum scriptura hoc expresse testetur, nam laudat Christus, qui seipso castrarunt propter regnum Dei, apud Isaiā promittit eis locum in domo sua, & nomen melius à filijs & filiabus, nomen sempiternum, liquet excellentius præmium, ergo & excellentius meritum, eorum qui in castitate seruiunt Deo.

Errat & hic Bucer, q cū ecclesiæ doctores virginitatem & cœlibatum laudent præ coniugio, q propterea negent coniugiū placere Deo, aut vix placere, vt error est Encratitæ, Manichæi, & similiū, quia honorabiles sunt nuptiæ, thorus immaculatus, sed excellētior castitas & cœlibatus: Neq; polluit matrimonij sacramentū, sed q in datione legis Mosaicæ iussi sunt se cōtinere à mulieribus, & ne manducaret panes ppositionis, & q seruiebāt tēplo separabāt se à cōsortio vxorū, velut Zacharias. Iussi ergo sunt se sanctificare ad ministeriū dei, quāto magis ad Eucharistiā.

V ij Cæ

Laus voto
rum.

^{10.}
Matth. 19
Cœlibat
res excel
lens.

Exod. 19
Encratitæ.

Lucæ 1

CONFV TATIO ECKII

II. Caudam argenteam habet totū illud scriptum Luddes
 Cauda argentea. ranorum, vbi magno dolo fucare volunt, q̄ bona ecclesias
 rum, monasteriorū & beneficiorum diripiūt. O bona pau-
 pertas quæ Ludderanos facit opulentos. Cum tota Ger-
 mania sciat, quomodo illa bona direpta veniant in camerā
 principū vel ciuitatū, in fiscum, in horrea & cellaria illorū,
 & tamen hac fraude nobis illudunt, quia debeantur pasto-
 ribus, scholaribus & pauperibus: cū nulla vel minima ras-
 tio illorū habeatur: Imo potius bona monasteriorum do-
 nant vel vendunt laicis, argentum cedunt in nummos, gē-
 mis et lapidibus abutūt ad pompā & vasis deauratis, ve-
 Bona ec-
 clesiarū.
 Danie. 5
 lūt Baldasar rex apud Danielē, vbi prius c. aut ccc. miseris
 dabat cleemosynæ ex monasterio, iā nulli pauperi quicq̄
 vel parum datur. At hæc omnia iustus iudex videt & no-
 uit, qui potens est reddere vnicuiq;, secundum quod bo-
 num vel malum gessit in corpore, qui adiuet sponsam su-
 am sanctam Ecclesiam catholicam, qui est benedictus in
 sæcula. AMEN.

FINIS EORVM QVAE LVDDERANI
 contra librum à Cæsare propositum, adiecerunt,
 RESPONSVM DATVM CAESARI
 per principes catholicos.

CVm colloquium super libro & articulis Luderano-
 rum fuissest absolutum, Cæsarea Maiestas librū ob-
 tulit cum scriptis aduersariorum, ordinibus imperij, & e-
 osq; petijt iudicium. Bucer vero hic multa immiscuit de suo
 mucore, quæ nos tanquam priuatim scripta postremo lo-
 co tractabimus, quantum ad negotium nostrum faciunt.
 At quæ contra principes catholicos magna malitia & ma-
 ledicentia effutivit, præterire non possumus, quin obelis
 expungamus.

ANNOTATIO IN PRAEFATIO-
 nem Responso principum præfixam,

Bucer

Bucer homo negotiosus, nō orantibus catholicis ordi-
nibus præfationē affixit aculeatam: In qua optimos
principes audet notare, & suo mucore aspergere, q̄ pro ho-
nore illo nō possum surda aure præterire, licet & hoc ex
me nō petat, sed zelus & fero r̄ fidei me v̄rget, & vt lector
mox possit conferre, Buceranū pus annotatiōibus inserā.

Principes catholici non abhorrent à vera & pia cōcor-
dia, vt mordet eos Bucer, sed hanc attentatam, intellexe-
runt paucorum opera subornatam, prudenter prospicien-
tes, eam tendere vel ad religionis ruinam, vel ad maiorem
discordiam in Germania excitandam.

Male suggillat excucullatus iste excellentissimos prin-
cipes, quasi omne consilium diuī Imperatoris de pacificati-
one Germaniæ abolere censuerint: cum constet ipsos ma-
xime cupere pacem, vt vere Euangelicos, modo esset hone-
sta, quæ honorem Dei non minueret, & religionē nostrā
non violaret. Alioquin omne bellum magis optandum,
quām veritatem fidei relinquere, fortes & præclari Roma-
ni pro patria sanguinem fundere non dubitarunt: quanto
magis catholicos principes fortes esse conuenit pro eccles-
ia, pro legibus ecclesiæ, & auita religione, velut alios Ma-
chabeos & Carolos. **Quod censuerunt librum abiicien-
dum, nihil obfusset, sed profuisset concordiæ.**

Porro quod censuerūt edictū Vuormacieñ. & recessum 3.
Augusteñ, confirmando. At non iuste & prudenter consu-
luerunt pro antiqua religione conseruanda, pro honore
Cæsaris quoq; & Germanicæ nationis gloria tuenda: Si
enim Cæsarea Maiestas decreta mature deliberata cū om-
niū principum assensu, doctissimis in Germania Theolo-
gis suffragantibus, & per Christianum orbē promulgata,
iam propter stipulā Buceñ aut alios à fide & obediētia ap-
pe, discedētes, mutare vellet. A Pontifice, ab omnibus regi-
bus Ch̄riani, ab ipsis principibus catholicis Germaniæ, p-
arun-

Principes
catholici
non aduer-
santur Im-
p. sicut alii.

V₄

CONFUTATIO ECKII

arundine, quæ agitur à vento, haberetur, absit hoc à constā
tissima Cæsar is nostri cōstantia, lōge absit à catholico Ma
laus Im- iestatis suæ animo. Cor Regis in manu Dei. Imo cū in hoc
peratoris: periculoso tēpore omnia experiamur mala in orbe Chri-
stianissi- stiano, bella Turcica, intēstina, hæreses, rebelliones, pestis
musnobis lentias, morbos insolitos, inundationes aquæ, nimium
a Deo da- iam æstum ac fccitatem, alio anno nimis pluuiosum tem-
pus, vt fructus maturare nō possint: Hoc solum boni habe-
mus reliqui à Deo, quod nobis Imperatore dedit potentē,
ad debellandū hostes fidei, Mauros, Turcast magnanimū,
ad maximas res perficiendas, & ad longissimas profectio-
nes expeditissimum. Animo tam iusto, tam clementi, tam
religioso atq; infracto, vt tota Christianitas non sufficiat
Tertull.

Deo gratias agere, pro tanto beneficio, & munere. Et ob-
secrare, vt det ei Deus vitam prolixam, imperium securū,
domum tutā, exercitus fortes, senatum fidelē, populū pro-
bum, orbem quietū, & quæcunq; hominis & Cæsar is vo-
ta sunt. Viuat Carolus Imp. Viuat & triumphet.

4. **Quod iterum Bucerus insimulat catholicos principes,**
Principes quasi studuerint impedire concordiā. Insignis ardelio est,
non impe- tam firme omnia narrat, ac si omnium principum interfū-
diunt con- cordan- isset consilijs, non fidus secretarius, sed egregius manifesta-
cordiam. rius, iniuriam facit Reuerendissimis Episcopis, nobilissi-
mis principibus, Reuerēdis prælatis, Generofis comitib⁹,
prudentissimis ciuib⁹ catholicis, qui quærunt ea quæ ad
pacem sunt, concordiæ amantissimi.

5. **Affirmat principes eo etiam nixos argumento, non li-**
Principes cere eis statuere quid certi de religiōe mutāda, sine Roma-
in fide ni- ni Pontificis assensu. Et qd tibi videtur Bucere & alijs schi-
bil statue- smaticis prædicatoribus: nōne piū & religiosum fuit hoc
re volunt principū respōsum: q vnitatē ecclesiæ catholicæ, obediētiā
sine Papa. fe. ap. vscq; ad sanguinē defendere parati sunt, nolentes fas-
2. Theſs. 2 cere discessionem, qualē Paulus prædixit: Hanc em̄ obedi-
entiam

759

SCRIPTORVM PROTESTANT.

entiam Asiatici, Aegyptij, Græci, Mauri obtulerunt Romas
næ ecclesiæ, vt sumnum iudicium in fide haberet, vt liquet
ex Epistolis Athanasij Alexandrini, Iulij Papæ c. hæc est sis Authori-
des 24. q. 1. Hieronymus in epistola ad Damasum Papam, ecclesiæ.
quæ incipit. Quoniam vetusto. 11. dis. Quis nesciat. 24. q. 1.
aduocauit. &c. pudenda. Et. c. inferior dist. 21. c. Omnes
dist. 22. cum mille concordantibus. Si ergo vetustissimos,
sanctissimos patres & concilia secuti sunt principes incli-
ti, quid eis vicio vertis? Imo Christianissimos imitati sunt
Imperatores, Constantinum, Iustinianum, Valentinianum,
Martianum, Theodosium & Carolum magnum, quorum
verba adfero lib. 2. de primatu Petri. cap. 16. & 17.

Nouus Palemon usurpat sibi potestatem iudicandi de Bucer v-
principibus, noua simia. Quia alij plus iusto adhuc tribue- surpat in-
rent Romano Pontifici. (nimia obedientia vitium est a- debite iu-
pud schismaticos). Alij sibi metueret à Papa & eius satelli- dicandi of-
tibus, at si pontifex paratū haberet exercitū Ratisponę, as- ficium.
liqt puto mulaꝝ. Alij pollicebantur sibi aliqd de integrita
te legati, & recte quidem, honesta polliceri sibi poterat de
venerando sene doctissimo & integerrimo, quæ vnitatem
ecclesiæ promouerent, non scinderent. Cuius eruditione
ac vitæ sanctimoniam omnibus vxoratis obijcio Luthes-
tanorum prædicatoribus.

RESPONSVM

PRIMVM ELECTORVM ET PRIN-
cipum catholicorum datum Imperioriæ Ma-
iestati de actis colloquiij.

Ostquam inuictissimus Imperator, dominus
noster clementissimus, electoribus, principi-
bus, & statibus clementer patefecit, & scripto
comprehensa offerri curauit, ea quæ consigna-
ta fuerunt à collocutoribus, quos sua Maies-
tas

X stas

CONFUTATIO EQKII

fas ad id, cum hoc sibi communes status detulissent, deles-
git, vt viam & rationem ad conciliandam religionem cis-
tra tamen aliquod præiudicium quærerent, petiqtque sua
Maiestas, vt ab Electoribus ista cognoscantur, suamque
ipsorum sententiam, hi super istis rebus Imperat. Maiest.
communicent: Electores & cæteri Principes, atq; horum
absentium legati, arduum istud negotium, pertinens nis-
mirum ad gloriam & honorem Dei omnipotentis, salutē
animatorum, & communem Germanicæ nationis vtilitatē,
diligenter, quantum per temporis breuitatem licuit, expē-
derunt. Ad negotium igitur huiusmodi commode expē-
diendum, vtile & consultum eis videtur, vt Cæsareæ Ma-
iestati scripta sex collocutorum, in quibus de articulis reli-
gionis controuersis agitur, iterum reddantur, suaque Ma-
iestas, tanquam aduocatus & defensor catholicæ ecclesiæ,
humillime rogetur, vt cum legato pontificio, iuxta decre-
tum Haganoense, sex collocutorum scripta cognoscere, et
communicare velit. Præcipue vero articulos, in quibus col-
locutoribus conuenit, exacta & summa diligentia exami-
nare, ita, vt si quid in collocutorum scriptis repertum fue-
rit, quod vel sententia vel verbis pugnet cum sanctis patri-
bus & laudabili ecclesiæ consuetudine, si quid adhæc for-
san abusuum in ecclesia deprehēsum fuerit, id mutetur, es-
mendetur, tollatur. Præterea si opus sit declaratione alii
qua, ad ea elucidanda, q; in articulis obscurius posita sunt,
ea vt adiçiantur, huiusmodi vero resolutionem factam, re-
ferendam, quām primum fieri potest, ad status imperij, vt
ficcum Imp. Maiest. iuxta id, quod initio comiciorum ipsa
proposuit, concorditer status de his rebus agere possint.
Vt deniq; Impe. Maiest. dare velit operam, vt protestantes
consentiant in aliquam Christianam formam & rationē
conciliandi reliquos articulos nondum conciliatos, quod
si nec hoc à protestantibus impetrari poterit, vt ad genera-
le con-

SCRIPTORVM PROTESTANT.

Le concilium rejiciantur, aut saltem ad nationalem synodū (si habendi generalis nulla spes fuerit) modo illa rite, & legitime cōuocetur, q̄ tandem in Germanica natione, Christiana pax & tranquillitas conseruari possit.

MALIGNA BUCERI INTERPRETA-

tio super responso Catholicorum.

Quantum progressa est sub novo Euāgelo hominū temeritas, vt homo priuatus Bucerus nulla dignitate conspicuus, solis erroribus notus & insignis, postquam cucullum exuit sibi & coniugi, audet obedientium principum calumniari responsum, & hoc quidem amarulentius facit, alterū responsum improbās, vt suo loco videbimus.

Cum aut̄ diuus Imp. noster à deo coronatus prædecessorum suorum sequatur vestigia, ac Romanum Pontificē, Christi in terris vicariū, omni veneratiōe debita prosequatur, velut Bononiæ fecit 1519. Romę 1535. & hoc anno 1541. Lucet: tamen ob exulceratū animum (sicut solent habere Lutherani) in summū Pontificem S. D. N. affingit multa dicta diuo Cæsari, contra Pontificem & se, ap. Reiecit eñ responsum principum, eo quod causam detulerint iudicio Papæ, vbi nihil horum sperandum, si qui nouerint, quid Romæ credatur & viuatur, quæq; sint Papæ, maiorisque Cardinalium partis studia. Ideo officium erat principum, hanc causam, nō ad alios, minime autem omnium ad Romanos rejicere, &c. An Bucerus Romę fuerit an nō, nesciō vagum eum fuisse aliquando audiui per arces, tamen si ex me quærit quid Romæ credatur & viuatur. Respondebo ego eis: Bonos, quorum magna est ibi multitudo, tam honeste viuere, tam religiose Deum colere, tantam habere devotionem vt per dies vitę meā, maiorem nunq; viderim. Cōtra vero, tantam vidi impudentiā in discolis ac viuendi licentiam, contra quā ecclesia mandat & obseruat, vt Buce-
ro & sibi similibus, ecclesiæ p̄cepta, ieunia, & cæremonias

Bucer fal-
sarius.

Xij vili

CONFUTATIO ECKII

vilipendentibus, maxime æquare videantur, nisi forte de si
de melius sentiant & credendis, q̄ Bucerus cū cohorte sua.

Non possum ergo adduci, vt Catholicus noster Impe-
verba præfata contra Papam dixerit, sed sicut facta à Buce-
ro, q̄ ex proprio loquitur, & amaro corde in se. ap. Quod
vt verum sit audiamus responsum suæ Maiestatis, in quo
nihil huiusmodi contemptus reperitur.

RESPONSVM IMP. AD PRIN-
cipes catholicos.

Imperatoria Maiestas, Clementissimus Dñs noster, res-
sponsum Electorum, principum, statuum, & legato-
rum, eorum principum, qui absunt, pertinētem ad causas
religionis, & ad librum eis à sua Maiestate oblatum, probe
intellexit. Sperauerat autem sua Maiestas, Electores, prin-
cipes, ac reliquos status, postquam satis longo tempore li-
brum habuerunt, ac eum procul dubio examinarunt, alii
quanto explicatius ac clarius exposituros suā sententiam.
Porro, quia semel in ea sententia, quā obtulerūt Imperat.
Maiestati, obfirmarūt animos, ne officio suo deesse sua Ma-
iestas cuiquam videri possit, nihil ipsa intermissuram se of-
fert in hac re, quod quidem suam Maiestatem decet. Tra-
dere itaq; librum legato pōtificio parata est, ac cum eo cō-
municare, q̄ de huius etiam sentētia fieri certior possit &c.

Vt ergo Imperat. Maiestas acta colloquiū expendenda
tradidisset legato Romano, Gaspari Contareno, S. R. E.
Cardinali, viro quidem ætate, eruditione, & moribus gra-
uissimo, & reuerendo. Is per literas respondit.

RESPONSVM LEGATI.

Nos Gaspar, miseratione diuina, Tituli Sancti Ap-
pollinaris S. Romanæ ecclesiæ presbyter Cardinalis,
Contarenus, Sanctissimi Domini nostri Papæ, & sanctæ
fedis Apostolicæ, in partibus Germanicæ, de latere legatus.
Requisiti à Cæs. Maiestate, suo, ac Reuerendiss. & Illustriſ.
Princis.

163

SCRIPTORVM PROTESTANT.

Principum sacri Romani imperij nomine, quid nobis videatur de his, quæ in negocio religionis tractata sunt, inter collocutores catholicorum & protestantium, à Cæs. sua Majestate deputatorum, & scriptis mandata, in quodā libro, exhibito eis à præfata Maiestate, cum quibusdam apostolis vtriusq; partis, nec non in quibusdā quinternionibus Protestantium dicimus, quod, omnibus bene discussis & consideratis, nobis videtur. Cum Protestantes in nonnullis articulis discedant à cōmuni consensu Ecclesiae Catholicæ, in quibus tamen non desperamus, aliquando ipsos quoq; Deo bene iuuante, nobiscū consensuros, nihil amplius de reliquis omnibus statuendum, sed remittenda esse summo Pontifici, & Apostolicæ sedi, quivel in cōcilio generali, cuius celebratio non multo post fiet, vel modo alio, magis oportuno, si res ita exegerit, ea poterit iuxta Catholicā veritatem diffinire, nec nō habita rerum & temporum ratione, statuere, quæ videbuntur fore expediēta reipub. Christianæ, & huic inclitæ nationi Germanicæ.

GASP ARVS, CARDINALIS CONS

tarenus, Legatus apostolicæ sedis.

Legatus vir optimus & regæ ecclesiasticaq; impense pteritus, interea vocat Archiepiscopos & Episcopos oēs, ac paterne eos adhortatur noīe S. D. N. vt honestatem ac religionem seruent in diocēsibus suis secundū canonū sanctiones & decreta patrū ac concilioq; qd magna fecit maturitate, vt est integerimus, magna verborq; copia, vt est eloquentissimus, argumentis efficacibus, vt est prudentissimus, quia noluit approbare errores aduersariog; in eum qd dirius scripsisse fertur Melanchton: qd eti suapte natura sit mitissimi ingenij, patit tñ se seduci & exasperari, vt suos quoq; prodat aculeos: Mordet virū inculpatissimū quoq; hic Butzer & suo mucore aspergit: Etsi dñs placet, contentit inanissimis verbis apud sectas esse consensum totius

Contaren.
Legat.

X iii Ecclesiae,

CONFUTATIO ECKII

Ecclesiæ, & nō apud Catholicos ac Romanā ecclesiā: hoc agit tanta impudentia, ac inanibus cauillis & sophismatis bus, vt indignum sit, vt nūgis suis respondeatur: cū multa verbositate arrogat sectis doctrinæ puritatē, sacramentoꝝ religionem, ac cæremoniaꝝ pietatem, quæ oīa vana, falsa, & à veritate aliena, tota nouit Germania: & manifestum fecimus in repurgandis Lutheranoꝝ scriptis. Itaq; omissis nenījs Buceranis (nam cū benedicere nescit, semper pergit Pontifici Maximo, Legato honoratissimo, ac Catholicis, maledicere) ad acta comicioꝝ reuertamur. Et cum Bucer queratur se non habuisse ad manum exhortationem pienissimi D. Legati, quia hodie fortuito dum hæc scriberem venit in manus meas, volo eam hīc reponere, vt oīs pī agnoscant vere Christianum animum D. Legati.

EXHORTATIO REVERENDIS. PA
tris se, ap. Legati, ad Archiepiscopos & Epis
copos Germaniæ. XIII. Iulij.

A persona
nostra.

R Euerendissimi & Illustrissimi Domini. Cum heri Reuerendissimæ & Illustriss. dominationes vestræ ad nos venissent, ac nos quædam illis exposuissimus, quæ nobis ad reformationem Christianam facere in primis vides bantur, petierunt illæ, vt ea, quæ à nobis dicta fuerunt scriptis mandare, eorumq; exemplar Reuerendissimis & Illustrissimis dominationibus suis tradere vellemus, vt ea commodius visere & perpendere possent. Quare nos vt eis satisfaceremus, quod heri dixisse nobis vīsi sumus, hic quām potuimus breuiter scripsimus.

Illud primū, quod in domino hortamur, & monemus Reuerendissimas & Illustriss. dominationes vestras pertinet ad vniuersitatisq; nostræ, vitæ & viuendi rationē, in qua dāest oīs oīa, vt Deo optimo placeamus, & fideles dispensatores inueniamur, ac legitimi dñici gregis pastores. Vita bim⁹ ergo primū scandalū omne, ne scilicet populus posse

fit

fit vel leuiter suspicari, esse nos vllis voluptatibus addictos aut avaritię aut ambitioni, vitandus est etiā luxus oīs, in eī pulis, in domus apparatu, vestibus, cæterisq; oībus, q̄ solēt laicos & vniuersum populum multum scandalizare.

Secundū pertinet ad familiā, ex cuius moribus si Chriſtiani & boni fuerint, populus ædificatur, si vero mali fuerint, multū offenditur, & facile coniecturā facit, mores Epiſcopi, ex moribus familiæ, idcirco ut copioſe admonet Bernhardus in li. de cōſideratione, Eugenium Pontificem maximū, maxima est adhibenda cura prælato cuicunq; in cōparanda ſibi honesta familiā, & in ſeruāda ab omni mala labe, & ſuſpicioſe, imo iſtituenda ut ex familiariū noſtrorum cōuerſatione, populus iſtruatur & ædificetur.

Tertiū pertinet ad curā gregis nobis cōmissæ, ad q̄ maſime putamus pertinere, ut episcopi habitent in locis frequentioribus ſuāz diocēſiū, vbi facile cauere poterūt, & præuidere ſi quid labis huius q̄ grassatur per Germaniam obrepſerit, & confeſſim in tempore remedium adhibere.

Proderit etiam habere fidos exploratores in locis alijs, vbi episcopi nō habitant, ut per eos certiores fieri possint, ſi qua fraude aduersarius noster eos tentauerit, ac confeſſim queant prouidere & mederi, visitare etiā diocēſes frequenter, multum proderit, quo more vti ſolent Imperatores, in vrbibus obſeffis, & oppugnatib; ab hostib; curare etiam ut cultus diuinus vigeat in ecclesijs noſtris, & beneficia, à nobis confeſſantur viris probis & idoneis.

Quartum pertinet ad dispensationem facultatum & reddituum episcopalium, ex qua magna cōparatur inuidia apud populum, ſi viderit episcopū ſumptus magnos faceſre in luxu & apparatu domus & familię, pauperes vero negligi, ideo vitandisunt omnes ſumptus huiusmodi, & pauperes quā maxime fouendi ſunt, in eorumq; necessitatibus maxima utendū est largitatem, hac eīm rōne & deū faciemus nobis

Cura paſtoralis.

CONFVATI O ECKII

nobis propicium (nam sceneratur dñs qui miseretur pauperis, vt inquit Salomon) & populū nobis benevolū, maximi momenti est hæc facultatum nostræ dispensatio.

Quintum pertinet ad disciplinam & institutionem populi, comparādi sunt concionatores seu prædicatores, viri probi & docti, qui possint verbo & exēplo docere bonos mores, & orthodoxam doctrinā, qui non sint contentiosi, neque insectatores aduersariorum, adeo vt videantur odī se, sed potius amare & optare eis bona, ac præsertim eorum salutem, nam acris insectatio eos irritat, & magis pertinaces facit, neq; ædificat populum.

Sextum pertinet ad institutionem iuuentutis in literis & disciplinis, qua in re videmus ptestantes nihil prætermittere, sed omnem lapidem mouere vt in suis gymnasījs habeant viros doctos, & illustres, quorum fama inuitatur iuuentus germanica, & præsertim nobiles ad eorum gymnasia, vbi imbuuntur simul cum literis etiam doctrina Protestantium, qua corrumpuntur ipsi, ac deinde per omnem germaniam dispersi alios quoq; inficiūt. Idcirco danada est omnis opera, vt apud Catholicos instituātur scholæ, & gymnasia, cōducantur doctores Catholicī vere docti in bonis literis & disciplinis, qui sunt celebres, vt eorum fama alliciatur iuuentus, & nobiles ad nostra gymnasia vbiq; bonis literis & orthodoxa doctrina imbuantur, ab episcopis etiam admoneantur parentes, ne velint liberos suos institui, in gymnasījs, in quibus orthodoxa fides non viget, præsertim cum habuerint scholas orthodoxas paratas.

Hæc voluimus dominationibus vestris reuerendissimis & illustrissimis, proponere, vt capita quædam generalia, qbus multa particularia addi possunt, pro cuiusq; prudentia, vt pareamus S.D.N. Pont. maximo, qui nobis mandauit, vt eas hortaremur ad Christianam reformationē, si mulcēt, vt fungeremur officio personæ, quam gerimus, Legati

162

SCRIPTORVM PROTESTAN.

gati inq sedis A postolice, ad quam pertinet cura omnium ecclias, ac etiam ut satisfaceremus charitati fraternae, & illi necessitudini, quā cōpluribus de causis, sentimus nobis esse cum hac nobilissima & inclita vestra natione.

Hanc exhortationem esse, piam, & Catholicam, nemo honestatis amans negare poterit, vt cumque calumniatur Bucer. Habito autem Pontificij legati responso inuictissimus Cæsar noster Carolus, coram ordinibus imperij, proponi fecit subsequentem deliberationem, pro parando recessu Comiciorum.

SENTENTIA IMP. DE DELIBERANDO super recessu Comiciorum.

Imperatoria Maiestas, dominus noster clemetissimus ius 1.
Extra sententiam & consilium Electorū, Principum, & Statuum Imperij, quæcunq; inter collocutores acta sunt, legato pontificio communicauit, deq; his legati sententiam ro-
gauit, hanc deniq; causam, similiter & reformationem, vt
illa quamprimum (sicut ea summe necessaria est, & in priorib; Comicijs sēpe postulata) institui possit, summa diligētia eidem Legato commendauit. Ad quę ambo Legatus
respondit binis scriptis, quid ei faciendum videatur, quæ
scripta Imperatoria Maiestas statibus hic offert.

Postquam autem sua Maiestas in hac causa religionis, 2.
quantam omnino potuit, diligentiam adhibuit, nec tamē existimare potest, vt hisce Comicijs quicquam amplius agi
& effici queat, præsertim cū Legatus pontificius ea, quæ scri-
ptis eius continent, rñderit: deinde qā ob hanc causam mul-
tum iam tēporis effluxit, licet nihil sit effectum, vt cūq; sua
Maiestas plurimum & laboris & molestiæ insumpserit: vis-
sum est ei, statibus sententiam suam, & deliberatiōem, quæ
ad recessum, & summarium decretum horum Comiciorū
conferre possit, exponere. Ea vero sic habet.

Consideratis laboribus, & diligentia, longo iam tēpore 3.

Y multis

CONFUTATIO ECKII

multifariam adhibitis ad causas religionis componendas, ne ea causa religionis denuo in controuersiam trahatur, vt etiam caueantur, & auertatur vteriora incomoda, & vt quam minimum dissidiij relinquatur, vt etiam posthac auxilio Dei omnipotentis ad omnimodam concordiam articulorum, qui adhuc in controuersia supersunt, eo facilius perueniri possit, videtur Imp. Maiesta, deliberandum esse, an consultum sit, vt saluo quidem recessu Augustano, articuli, de quibus inter collocutores vtriusq; partis conuenit, recipiantur tanquam Christiani, nec amplius in disceptationem reuocentur, idq; saltem vfq; ad Concilium generale, penes qd sit vterior examinatio illo& & alio& id genus articulorum, id quod etiam Legato Pontificio videtur, vt ilius scripta satis testantur, dummodo, vt Legatus pollicetur, & certiores eos facit, primo quoque tempore habeatur Concilium, aut tantisper dum per alias vias legitimas, cum consensu statuum, rationes aliæ suscipiantur, quibus expediri tandem hoc negotium possit.

Præterea, an consultum videatur, si vel concilij celebrandi spes nulla sit (quod tñ vt habeatur, necessario religionis rationes efflagitant) vel id tardius, quam conuenit, congetur, vt tuc alius conuentus statuum imperij indicatur, in quo de religionis causis agatur quo tandem commode ad salutarem finem perducantur omnia.

5. Qua in re Imperat. Maiestas, quantum ad se attinet, nihil intermissurum se pollicetur. Estque in ea sententia, vt quamprimum fieri potest, in Germaniam iterum, auxilio Dei omnipotentis, redire velit, atque ea præstare, quæ digna sunt Imperatore Christiano, quæque huius officium requirit. Proposuit denique sua Maiestas, se daturum operam, vt in propria persona conueniat iam Pontificem Romanum, vt certe ab illo cognoscat, quidnam de consilio sperandum sit.

Con-

CONFUTATIO ADDITIONIS BV.

cericæ super propositione per Cæsarem facta.

QVia Bucerus post hanc propositionem diui Cæsa-
ris, adiecit friuole multa ex maleuolo & deprauato
animo suo, quibus pro cōsuetudine sua iniuriatur ecclesiaz,
iniuriatur Romano Pontifici ac principibus Catholicis:
solum ut simplicibus imponat & laicos à vera religiōe ab-
ducat: obiter respondebo maledicentiaz suaz.

Adulatur in primis Cæsari & Cæsarianis: nam verum ^{1.}
est animum Cæsaris paterne affici Germaniæ in causa reli-
gionis: At quod Bucer aut alius prædictor Lutheranus ex
animo bene velit suę Maiestati, fieri non potest, qui iam à
tot annis. declamarunt ad populum, Turcam potius feren-
dum, si eos permitteret in eorum suscepta religione, quām
Cæsarem. Deinde nemo excitauit maiorem inobedientiam
in imperio, quām peruersi isti prædictores, laicis vbiqz in-
stillando, ne formident Cæsaris potentiam, suos protecto-
res numero & potentia præcellere Catholicis. Et in Comi-
cijs Augustanis inter alia peruersa dogmata Lutheri, etiam
sequentes signauit articulos diuino Augusto Carolo, à Deo
coronato iniurios. 1. Cæsar ac principes manifestis agūt
mendacij, & simul contraria inuulgant mā data. 2. Pœ-
nitet quod me submisi Cæsari Vuormaci, iudices patiēdo
doctrinę meę; licet non profuerit apud tyrannos. 3. Tur-
ca decies est prudentior quām principes nostri. 4. Nul-
lum est pulchrius ius sēculare, quām apud Turcam, qui nō
habet ius Canonicum vel Ciuile. 5. Vocatus Vuormaci
am sum ingressus, etiam si scirem mihi fidem publicā à Cæ-
sare violatam. 6. Deus dedit principes sēculares in re-
probum sensum, & vult eis finem imponere, sicut Ecclesi-
sticis domicellis. 7. Subditi nec possunt nec volunt nec
debent tyrannidem vestram diutius ferre: Alibi quoque
innocentissimum Imperatorem nostrum appellat saccum

X ñ tar

Luther cō-
tra Cæsare.

170
PRO CATHOLICIS

tarmorum. Tanto honore afficitis Augustale caput.

Odiosius dein proscindit Romanam ecclesiam, quia Imperator compertas habeat Romanas disciplinam & artes: Non arbitror diuum Cæsarem tam perperam sentire de ecclesia Romana, sicut Bucerum & alios, qui ab obediētia Romana recesserunt & defecerunt: Hoc experitur Cæsar & compertum habet Bucerum & suæ farinæ homines nolle acceptare Concilium generale, sicut hactenus in ecclesia solitum fuit congregari: sed omni studio illud contempserunt, omnibus conuicijs, ledorijs, & irrisiōibus conspurcarunt, tam Mantuae indictum, quām Vincentiae translatum: Non enim ex animo querunt Concilium, sed velut Arriani fecerunt procurantes cōciliabula Arimini, Smyrnę, Niceę, Thracię, Antiochię, Philippopolis, & vt Sosomenus testatur Arrianos decem & plura habuisse concilia. Similia querit Bucerus cum suis, nullum legitimū suscepimus concilium, sicut nec Marcolphus arborem in qua suspenderetur. De quo plura inferius..

Luderani contra cōciliū.
3. Integerimum quoq; D. Legatum, à tota Germania venerabiliter susceptum, Gasparum Contarenū, sicut & Reuerendum patrem D. Iohannem Morum Mutineñ. Episcopum, patres profecto Reuerendissimos, ac rari exempli: qui non nisi maximam laudem se. apo. fecerunt. Vtinam, ovtinam præcedentes legati & nunciij Apostolici sic præcauissent scandalum pusillorum, velut hi prudentissimi viri. Tamen integritas legati non potuit transire, quin carbone Bucerico notaretur, quod remoras iniijceret, & impedimenta conciliationis ecclesiarum & reformatiōis. Cum omnes qui nouerunt Contarenū, sciunt eum paratum etiam sanguinem impendere, non proficta aut erronea, sed Catholica conciliatione.

Legati Cōtarenī pius animus.
Virulentius est quod postea expuit in eundem oppido venerandum patrem D. legatum, Cæsarem videre se tantum

rum ludificari à Roma: quia non sit nisi ludibrium Christi, Ecclesiæ, & Imperatoriæ Maiestatis, quod legatus tam grā uiter à Cæsare appellatus de reformatione instituēda, ipse admouerit conuocatos cōmuni oratione de luxu & pompa & studijs restituendis. At quid aliud faceret vir probatissimus, quād quod Archiepiscopos & Episcopos cum clero stimularet ad virtutes, absterreret à vicijs, vt secundū sacros Canones vitam & normam viuendi instituerent in clero subiecto, h̄ereses Luderanas ac Zwinglii extirparent, vt liquido in responso suo exprimitur.

Causatur homo maledicus, maxime in prēsentia obſti-
tisse C̄esari Legati responsum, ne reformationis initium fa-
ceret (mordet interea proceres imperij impedientes cona-
tus C̄esaris) qui omnem religionis causam ad Pontificem
pertinere respondit. Quomodo ista simia transiliit à refor-
matione ad religionem? Sed Cayphas etiam prophetat: cū
enim Bucerus cum suis tantopere dissidet in religione ab
ecclesia Catholica: illi maximum exhibent negotium C̄es-
sari & obſtaculum, vt prosequi & expedire nequeat quę p
Catholico & pio animo suo vellet & cuperet expedire: cū
tantam videt eoz obſtinatiōem ac p̄tinaciam: qđ ab eis ha-
betur cōtemptui, exteris forte freti & cōfisi auxilijs: vnde
nobilissimos principes Catholicos, mucosus iste finistre
suggillat, q̄ in iudicio fidei, sicut oportebat Romanę Eccle-
się omnium ecclesiarum magistrę detulerunt.

Pergit calumniari Bucerus. Imperator & Principes re-
ligiosi vident iampridem, quid à Roma expectari possit
ipsoſ facit summos populi Dei pastores, qui cunctis male-
ſcientibus terrori esse debent, sicut Deus omnem animam
ipſis subiectam esse voluit, & ab ipſis rationem pereuntiū
animaę, reposcet: Quis hic nō videt malitiā Buceri, qui (ſi
cut oēs alij Lutherani pr̄dictatores) dum eis commodū est
afferunt potestatem Ecclesiasticam diuerſam à ſeculariſ-
tate.

Y iii Dum

CONFUTATIO ECKII

Dum vero libet abuti, omnia confundunt & miscent, curā
etiam pastoralem sacerdotalibus principibus tribuentes.

7. Collocuto
res. Collaudat porro Cæsaris consilium, de articulis per
collocutores conciliatis, ut hi recipiantur: ac si iustum esset
tot principes Illustrissimos, tot Reuerendissimos Episco-
pos pendere à duorum hominum iudicio, qui nunquam
professi sunt Theologiam, nūquam his tractatibus inter-
fuerunt: & quot errores liber propositus in se habeat, ab
initio clarissime ostendimus: nec principes Catholici ali-
ter consenserunt in has personas, nisi quod de omnibus a-
ctis eis fieret relatio: & relatione facta nunquam approba-
uerunt, quæ illi perperam contra totius ecclesiæ consuetus
dinem, aduersarijs concederunt.

8. Sed stupeo totus, cum video Bucerum non pudefierit dū
ita apte & ppalam mentitur (parce pie Lector, quod du-
tius verbum excidit) & mendacijs manifestis suas hæreses
tueri conatur: Et id non in priuato, sed edito libro, & cal-
cographorum opera mille exemplaribus euulgatis toti or-
bi se prodit: adeo ut suis quoque hic displiceat Bucerus, &
quamuis ab initio satis detexerim vanitatem hominis, ut
vix duo articuli possint dici Ratisponæ vere cōciliati: Enar-
remus tamen eius catalogum, vt falso hic pponit de arti-
culis in quibus conuenerit inter collocutores.

1. De viribus humanis ante & post regenerationem.
2. De peccato originali.
3. De iustificatione.
4. De regeneratione hominis.
5. De vi spiritus sancti regenerantis.
6. De fide.
7. De gratia Dei & merito Christi.
8. De bonis operibus, eorum precio & mercede.
9. De Ecclesia & notis eius.
10. De vanis & falsis Ecclesiæ membris.

xi. De

173

SCRIPTORVM PROTESTAN.

- xi. De Canonicis scripturis & earum authoritate.
- xi. De iudicio ecclesiæ & conciliorum.
- xiii. De virtute, & vsu Sacramentorum.
- xiv. De pœnitentia.
- xv. De ministerio Ecclesiæ & ministrorum authoritate.
- xvi. De traditionibus Ecclesiasticis.
- xvii. De sanctorum memorijs & reliquijs.
- xviii. De imaginibus.
- xix. De Missa, qd in externo opere non oporteat fidere.
- xx. Missa celebrari non debeat, nisi sint, qui spiritualiter cum sacerdote communicent.
- xxi. De integro Sacramento populo impertiendo.
- xxii. De Ecclesiæ disciplina quo ad clerum.
- xxiii. De disciplina Ecclesiæ quo ad populum.
- xxiv. De Canonica electione, ordinatione ministrorum.
- xxv. De visitatione.
- xxvi. De synodis.

Confer rogo amice Lector hæc portenta verborū ad librum communē collocutoribus, & inuenies quā multos articulos Anaxagoras cōfuderit: de qbus in colloqo nunq̄ ex proposito fuit actū: Inuenies plures articulos quos ipse dicit conciliatos, per Bucerū & suos deputatos collocutores fuisse rejectos, nam addito scripto, quid ipſi ſentirent ad uersus ecclesiam, velut illa scripta pteſtantium ſupra cōfuit: In primis tñ me refero ad diſcussionem libro oblato p̄pofitam, in qua euidenter monſtrauī, vix duos articulos concordatos, ſuper quibus priuſi diſſentiebamus.

Pergit Bucer maledicere principibus Catholicis & eorū confiliarijs, quia vere Cæſar teſtatus ſit (male informatus)⁹⁰ multos & p̄cipuos articulos religionis noſtræ conciliaſtos eſſet: Sed vane, alij qdem ſuis principibus ſuggeſſerunt, de paucis articulis conueniſſe, & ijs de quibus conueniſſe haud multum interſit, & eos qui in controuersia manſerūt maioriſ

Y4

174
PRO CATHOLICIS

Impieates maioris esse momenti: Comprobant maledicentiam suam,
Buceri.

qa re ipsa in dissensione h[ab]et, de transsubstantiatiōe, de enu-
meratione pctōrum, de Missa sine communicantibus, vtili-
tate precum pro defunctis? Sed non es memor Ardelio nu-
gacissime, quod nolebatis Eucharistiam adorandam? Es
oblitus quod negasti Eucharistiam seruandam & impie-
perstitisti in ea sententia, quod Eucharistia nō esset sacra-
mentum nisi in vsu: Excidit memoria, quod impias ordina-

Articuli
notabilio-
res non cō-
ciliati.

tiones sacerdotum vestrorum defendebatis, quos vos ca-
nino more sine Episcopo, sine chrismate pr̄sumitis con-
secrare: parum tibi videtur, quod conciliorum authorita-
tem infirmatis, dicentes ea errare & errasse: vos autem san-
ctuli errare non potestis: dic vitupero, vbi conciliatus est
articulus de sacrificio Missæ pro viuis & mortuis: dic vbi
conciliatus articulus de inuocatiōe sanctorum: Dic vbi cō-
uenit de Missa priuata abroganda, quod esset extinguere
omnia beneficia simplicia & canonicatus in ecclesijs cathe-
dralibus & collegiatis: dic & fortiter parate ad mentiendū,
vbi est conciliatus articulus de votis monasticis, quo om̄ia
monasteria tam viroq; q̄ virginum, vestalium omnes ordi-
nes professionum extinguitis: Et qd maxime cuperes cum
alijs tuis carnalibus, & militibus veneris vbi est conciliatus
articulus de cœlibatu clerit: vbi conuentum de satisfactio-
nibus de Hierarchico ordine ecclesiæ, de authoritate eccle-
siæ, de imaginibus: sup qbus si esset cōuentum restitueretis
imagines Argentinæ, Augustæ, Constantiæ, & alijs locis:
Mōstra tñ vbi conuentū sit de vtraq; specie Eucharistiæ lai-
cis danda: Hi inq; articuli potiores & maioris momenti mi-
nime sunt reconciliati: vt iuste & vere Catholici principes
sunt conquesti: q̄s tu iniuste reprehendis momus nugacissi-
mus: Utinam amabilis Deo Imp. super illis omnibus recte
fuisset informatus, & sensisset dolos vestrōs & pessimos co-
natus contra sanctam religionem: At iam ab initio confu-
tauimus

Fol. 1. & 2.

tauimus insignem Buceri lapsum de articulis conciliatis: Ideo vanissime iactat & insidiose, quāta bona peruentura sint ad ecclesiam, si articuli conciliati recipiantur. Id est, si ecclesia fiat cum hæreticis hæreticis, & in correctione libri & confutatione articulorum protestatium superius abusus de docuimus & euidenter probauimus.

At manifeste hic dolus aduersarioꝝ p̄ditur, cur iam tribus annis tam anxie colloquium petierunt, vt si aliquos articulos lucrarentur, quo apud simplicem populum exclassaret, suam doctrinam esse sanam, quam etiam Romanenses probassent post longam reluctatiōem: laus Deo qui diuū Cæsarem spiritu veritatis confirmauit, vt in propositione ordinibus imperij facta adderet, saluo quidem Augustano recessu, an cōsultum sit articulos conciliatos recipi: Neq; moratur me falsa glossa Buceri quæ textum corrumpeſtus est interpretari, cuius est condere: Diuī itaq; Imperatoris est verba sua explicare, qd officium insigni temeritate sibi Bucerus usurpat. Laus Deo qui animis principum inspirauit, ne articulos quos falso reconciliatos appellat, recipiērēt, sed diuino nutu eos reiſcerent, & fraudulentum aduersariꝝ intentū frangereſt: Nam cōſtat Buceroꝝ cū ignobilis Sturmio ex Gallijs fugitiuo, ſæpe & multum tentasse, continuo accessu & colloquio, quendam corrūpere, vt corruptis glossematibus subdolam concordiam & fictam cū ecclesia inirent. Qua de re non clam est, quoꝝ opera effectū fit, vt is diuō Cæſari, obtrudereſt, velut cōcordatori cuius mētem iāpridē Bucer p̄spexerat, & flexu verbōꝝ incautum deceperat: at D.O.M. noluit p̄mittere, vt Catholicis principibus his dolis imponeret: Audiamus ergo respōſa principum super propositione Cæſariana.

RESPONSVM PRINCIPVM ELECTORUM Catholicorum datum ad propositionem diuī Cæſaris super recessu faciendo,

Z Vt

PRO CATHOLICIS

VT Imperatoria Maiestas Clemētissimus dominus noster, acta vniuersa eorum, qui ad colloquium deputati fuerant, Legato Pontificio communicarit, ad cognoscēdam eius de actis illis sententiam, vna cum respōso, quod idem Legatus dedit, & alijs, quae ad faciendam Comiciorum cōclusioneim & decretum pertinent. Principes, Electores, & absentium Legati, qua decet, submissione, ex facta benigno iussu Maiestatis eius narratione, cognouerunt.

Principio bene memores sunt electores, fidelis ac indecessē diligenzē, quam aliquot iam annis Imperia, Maiest, ex paterna & clementissi, benevolentia erga Germanicam nationem, adhibuit, vt dissensio in religione ad Christianā concordiam, & conciliationem redigeretur, ac in Imperio pax, & tranquillitas constitueretur, ac conseruaretur, pro quo fidelis studio, ac opera, Electores præsentes, absentiūq; Legati Imperia, Maiest, humillime gratias habent, parati semper, re etiam ipsa, gratos se declarare.

Expenderunt autem diligenter Electores, scriptum Imperia, Maiest, ante omnia vero, quantum quidem ad controuerias in religione tractatas à collocutoribus attinet, deliberarunt apud se certo confilio, vtile ac bonum esse, atque adeo sibi placere fatentur, vt articuli, qui à collocutoribus conciliati sunt, tanquam boni recipiantur, vltiorq; de illis exquisitio ad liberum & Christianum Concilium differatur, vel ad nationalem synodum legitime congregatam, aut si neutrum horum sit sperandum, ad venturum conuentum imperij, sperant autem id valde vtile fore, ad alia etiam incommoda ac dissidia præcauēda, profuturum denique ad conciliandos reliquos articulos, qui adhuc in controuerzia sunt. Adhæc si spes aliqua fuerit, conciliandi præterea articulos aliquot nondum conciliatos, rogant humillime Electores, horumq; absentium Legati, Imperia, Maiest, despicere ipsa velit de medijs & vijs conciliandi tas-

les,

122

PRINCIPIBVS.

Ies. Cæterum, si fuerit impossibile, talia confidere isto tempore, rogarunt Electores, horāq; absentium Legati cū omni subiectione, Imp. Maie, vt ipsa iuxta promissionem ab ea factam, & pro qua humillime gratias agunt, velit apud summum Pont. instare diligentissime, vt ad examinandum, & conciliandum, tum commemoratos, tum cæteros etiam articulos, liberum & Christianum Concilium quām celerissime indicat, in loco aliquā cōmodo Germanicæ nationis, idq; fine omni dilatione habendum curet.

RESPONSVM PRINCIPVM ET ORDINUM Catholicorum sub obedientia se. apo. & Romanae sedis permanentium, super eadem propositione diuī Cæsaris.

Catholici principes ac status, quantum per temporis 1. breuitatem licuit, expenderunt scriptū, recenter ipsis ab Imperator. Maiest. oblatum, vna cum resolutione Pontificij Legati. Probe vero memoria repetunt, Imp. Maie, & in alijs Comicijs, & in præsentibus, mirificum laborem ac studium semper adhibuisse, vt religionis controuerſiæ cōponerentur, ac de reformatione Christiana cogitaretur, de qua voluntate Catholici principes, & status suæ Maiestati humillime, & cum omni subiectione, gratias agunt.

Quia vero Impera. Maiest. significauit, se intra paucos 2. dies hinc discessurum, non videtur esse necessarium, vt Status superuacaneis ac prolixioribus scriptis aut disputacionibus suæ Maiestati sint molesti, tū vel eam, vel seipso diutius remorentrur, sed in hoc potius incumbendum, vt Christiane tandem finis huic negocio imponatur, ita tamen, vt tantiisper, dum id fit, Imperat. Maiestas adsit. Quod vt faciat, humillime roganda est.

Vt autem ad Imperato. Maiestatis scriptum respondeatur. Initio fatentur status, sibi compertum esse, quod in Germania, & alijs nationibus, imo in toto prope orbe

Z ñ Christiæ

PRO CATHOLICIS

Christiano, non pauci abusus, sectæ, hæreses, & schismata passim obtinuerunt, quæ omnia sine generali concilio extirpari, aut emendari nequaquam poterunt.

Fatentur etiam status Catholicæ, non decere se, ut immutationem aliquam religiōis, cæremoniæ, aut rituum (quæ per aliquot centenos annos durarunt, partim etiam consilijs sunt instituta) vel consentiant, vel mutari talia permittant; eo q̄ summus Pontifex, per suum legatum, se se offert ad celebrandum conciliū intra breve tempus, vel itq; hac de re Imp. Maiestas in propria persona colloqui cum summo Pontifice. Quod propositum Pontificis statibus Catholicis, supplicant ijdem Pontifici, ut omni amota pcrastinatione, Christianum & generale conciliū indicat, indicūq; haberi curet, in loco aliquo cōmodo Germanicæ nationis, quo sic multaq; animarum perditio præcaueatur.

4. Porro si negotijs secularibus impediti potentatus Christiani in propria persona venire ipsi ad conciliū nō possent, nihi Iominus tñ, vt conciliū pcedat, summus Pōtifex dare operam debet, simulq; apud potentatus, q; in concilio cōparere non poterunt, diligētissime instare, vt hi suo nomine, & loco, eruditos, pbos, & idoneos, plena cū potestate, cōmissari os mittant, vt semel Christianitas ipsa in formam & vitam vere Christianam, restituatur, errores extirpentur, Dei desinq; ira, & plagæ imminentes auertantur.

5. Quod si huiusmodi generale Concilium non impetratum fuerit (quod tamen status Catholicæ, consili promissi summi Pontificis & Imp. Maiestatis, minime fore putant) etiam atq; etiam orant status, vt summus Pontifex & Imp. Maiestas dare velint opam, vt saltem in Germania nationale concilium habeatur. Iam si nec ipsa ratio habendæ nationalis synodi summo Pontifici & Cæsareæ Maiestati placuerit, rogant status, vt iuxta id quod sua Maiestas facturā se & curaturam recepit, sine omni dilatatione, in imperium Ger-

Germanicæ nationis venire velit, atque conuocatis statibus, denuo tentare, ut errores extirpentur, ac omnia, quæ præue intellecta & accepta sunt, Christiane discutiantur. Atque istæ viæ solæ restent, quibus saluti Christianorum consuli poterit, adeo ut nisi aliqua istarum ineatur, magis atq; magis in se diuidetur Germanica natio, eiusdem gloria, honor, & opes interibunt, atq; id genus plurima in eō moda ad vicinas etiam nationes pertingent.

Secundo, Catholici status decreuerūt apud se, qd auxi^{6.}lio Dei, cōstanter adhærere velint nostræ veteri religiōi & veræ fidei, quēadmodum hæc in sacris Euāgelijs, cōcilijs, statutis, & ordinatiōibus Christianæ & Catholicæ Ecclesīæ, ac doctrina sanctorū patrum, ab Apostolorum tempore, vsq; ad hodiernum diem, mansit, & obseruata est.

Præterea recessus, ordinationes, & mandata per Imper. Maiestatem & status Catholicos, præcipue vero decreta Augustani conuentus, in quæ tamen communiter à statibus consensum est, sequi, & his parere firmiter in animum induxerunt, indubitate sperantes, quod reliqui status o^{7.} August. recessus. mnes, qui in Augustanum recessum cōsenserunt, eidemq; sigillis etiam suis appensis, subscriberunt, promissis insup auxilijs Imperat. Maiestati, paulopost Ratisponæ iterum ratam habuerunt subscriptionem Augustæ factam. Et tādem Haganœ tertio Electores & principes, qui istic in p^opria persona fuerunt, eundem Augustanum recessum de novo approbarunt, seruandumq; receperunt, adeo ut sese obtulerint, collocutores de defensione si quid tentaretur aduersus recessum Augustanum, quēadmodum in decretis eorum Comiciorum, & scriptis in illis exhibitis contineatur, maxime vero in hērendum Augustano recessui Principes censem, & ab eo nullo modo recedendum: cum Imp. Maiest. & in eisdem Comicijs, & hic, cum in prima sua propositione, tum formula deliberationis, de recessu hic

Z iii cons

180
PRO CATHOLICIS

constituendo, eundem recessum Augustanum, ipsa quoqu saluum manere se velle declarauerit.

8. Tertio, cum Imperat. Maiest. ex singulari proculdu-
bio clementia, proponit, suæ Maiestæ, videri, articulos, in
quibus inter collocutores conuenit, & qui conciliati sunt,
sine ulteriori discussione, vsque ad Concilium, recipiendos
esse & approbando, & cætera. Respondent Status, se in
hoc nullo pacto consensuros, necque enim id videri consul-
tum, ob sequentes causas. Primum nanque à collocatori
bus propositi sunt articuli aliquot, minime necessarij, su-
peruacanei, & de quibus nulla fuit antehac controuerzia,
nec hodie est. Ut sunt primus, secundus, tertius & quartus.
Absurdum igitur videri, vt articuli nunquam contro-
uerfi concilientur, præterea, quartus articulus, de peccato
originali, non hic est conciliatus, sed Vuormaciæ, alia tamè
forma, quæ nunc est in scripto oblato, propositus. Secun-
do maximopere necessarium erit, vt ab vtraque parte de-
novo elegantur, qui nouo colloquio & disputatione excuti-
ant omnia. Extant enim verba in scripto commemorato,
quæ non sunt consentanea cōsuetudini ecclesiæ, & formis
loquendi à patribus v̄statis, adhæc insunt scripto dogma-
ta quædam minime admittenda, quæ partim obliteranda
sunt, partim mitiganda, & in aliam formam redigenda,
præstiterit itaque negocium istud menses adhuc aliquot
differri. Tertio, hi articuli solum conciliati sunt, qui & mi-
noris momenti sunt, & de quibus inter doctos non mas-
gna antehac fuit cōtrouerzia, qui denique nō tam piculosam
offensionem apud plebem vulgo excitarent, quæm alijs nō
dum cōciliati. Et quia p̄cipui articuli, atque adeo non, quibus
Christianæ fides nitit, vt est articulus, de venerando Sacra-
mēto veri corporis & sanguinis Christi, de adoratiōe & re-
seruatiōe eiusdē, cōmunione Sacramēti sub vtraque specie,
confessione, pœnitētia & satisfactione, &c. hi nimis non so-
lum

157

PRINCIPIBVS.

Ium non cōciliati sunt, sed à ptestantibus vehementissime impugnati, adeo vt de his nulla conciliatio speranda fit. Quin imo collocutores Catholicæ partis plusculū quām decebat, in his concesserunt ptestantibus, ita vt quæ admis sa sunt ab illis, emendatione & declaratione habeant opus.

Quarto, quoniam si reciperentur articuli conciliati, multis modis posset imminui existimatio summi Pontificis, Imper. Maiest. & statuum Catholicorum, hiçq; omnes, ne se hoc nomine varijs obtrectationibus exponant, piculū erit. Videtur Catholicis statibus consultius, & melius esse, vt suo loco scriptum collocutorum relinquatur, & omnia negocia ad religionem ptinentia differantur, ad Cōcilium vel generale, vel nationale, vel saltem ad conuentū omnium statuum imperij, quemadmodum etiam Pontifici Legati resolutio consulit, nimirum vt ista omnia ad Concilium summi Pontificis reīciantur.

CORRECTIO EORVM QVAE BVCER ADIE-
cit responso Electorum Reuerendissimorum ac

Illustrissimorum Electorum.

Post responsum Bucer etiam contaminat illud, p suo & suorum complicum sententia, summarium faciens tribus notulis, quarum nulla in responso sic continetur, sed ipse ex infecta sua mente addidit de pprio, & sic mens daceum loquitur, ait Christus.

Nam prima notula habet. Electores viderunt nec politi am retineri posse in impio, nisi de religione consensus constituant primo hoc Electores nō sic dixerūt: sed D. Imper. gratias agunt, q diligentiam adhibuit, vt dissensio in religione ad concordiam redigeretur, ac in imperio pax consti tueretur: Illa autem sunt longe diuersa à notula mucoris.

Dein totam Lutheranorum ac Zuinglianorum senten Olim
tiam, quam ab initio tam feruenter petierunt, subuertit, s. Zuinglia-
vt libet esset cuilibet de fide sentire p vt conscientia eum bant.
dixit

74

PRO CATHOLICIS

dirigeret: nihilominus imperio & imperatori ac alijs superioribus exhiberent obedientiam, fidelitatem, & cetera. Iam aliter sentit Bucer, pacem non posse conservari in imperio, nisi sit concordia religionis: *Quod etiam posset coincidere*, sed non prosequor, quia Electores hoc non dixerunt.

2. Altera notula Buceri, Electores viderunt non statim posse conuenire, de omnibus controversiis religionis nostrae, maxime vero de externis ritibus & observationibus. Aduero te lector, si quicquam minimo verbo attigerunt Electores de hac notula, an non sit purum putum somnium Bucerium, quod in causa fidei non debuit facere.

3. *Articuli re*
cōciliati
faciles. Tertia est, articulos conciliatos eiusmodi esse, ut & facilius recipi ab omnibus, qui non plane abhorreant a Christo domino, queant. Et nec hoc habet responsum Electorum, sed id duntaxat deliberarunt, ut articuli, qui a colloca toribus conciliati sunt, tanquam boni recipiuntur, ac viles riot inquisitio ad concilium Christianum differatur etiam quod longe dissidet a Buceris intelligentia: *Quid si ego hic certius obijcerem Bucero.* Ex quinque Electoribus, duos minime consensisse in articulos presumptae reconciliationis, Reuerendissimum s. & in fide constantissimum Cardinalem Moguntinum Albrechtum Marchionem Brandenburgensem, & Reuerendissimi Archipræfulis Treuerensis, & Electoris Iohannis Ludonici oratores: At hic multa premo alto pectore. Vnum tam plane obijciam Bucero, qui tam gnatice adulatur Electoribus, quia sint Germanici imperij columnæ, & primi post imperatoriam Maiestatem patres patriæ dicat mihi, cur Electores quinque concordibus votis aduersus Luddeum Augustæ concludentes, non simili plausu, magnificis titulis adornastis Ludderani? Dein quantum fellis & odij in te est aduersus nomen Romanum, ut etiam diuim Imper. ac Imperij honorem minuas, Imperium Germanicum dicens non Romanum: cum summus Pontifex omnes reges

Cardinalis
Mogunti-
sus.

reges Christianitatis Gloriosissimum Cæsarem nostrum, Imp. Ro-
 hoc dignentur titulo, vt Imperator sit Romanorum: Hinc manorū
 Thomas Vulfius expostulauit contra Philippum Beroal-
 dū, eo quod in cōmentatijs Apulei de asino aureo scrip-
 se rat Maximilianū Cæsarem, Imperatorem Germanorū, ac
 si non haberet dignitatem in principes, comites, potentia-
 tus & ciuitates transalpinas Lombardia, Ethuriæ, &c.

ALIA PER BVCERVM ADIE-
 cta responso electorum.

PLacet prosequi nugas Buceri, quia cum semel veritas
 ti nuncium remisit, strenue in officio cœpto perstat, &
 nobis plaustra mendaciorum affert. De articulis em̄ conci-
 liatis (sua sententia) ait. Nemo qui ullum sensum Christi Articulū
 habet, poterit illis contradicer: nos vero contra cū eccl- reconcilia
 sia Catholica, cum quatuor pontificibus Romanis vicarijs ti reijcen-
 di. Christi Leone x. Hadriano 6. Clemente 7. Et Paulo 3.
 damnamus & anathematizamus articulos Buceri, & cum
 doctissimis academijs Parrhisiæ, Louanie, & Colonie
 ensi prorsus iudicamus erroneos, seductuos, hæreticos, &
 à veritate Christiana alienos.

At quām perfictæ frontis sit ex eo liquet, quod eum nō Articulū
 pudet scribere. Articuli illi continent in se omnia, quæ ad nō conti-
 salutem sunt necessaria: Nam totam doctrinam Christi in nent oia.
 necessarijs, Sacramentorū & oīm cæreniarū veꝝ vsum,
 deniqꝝ cleri & plebis veram disciplinam hi articuli conci-
 liati cōpleteuntur. At quis non abominetur tantam mens-
 tiendi libidinem: si omnia cōpleteuntur ad salutem & do-
 ctrinam Christi necessaria, cur ergo Bucerus cum suis addi-
 dit tot scripta correctiua libri in 11. scriptis. Si oia continēt
 necessaria, cur Melanchton (ita enim ei tribuis) in respon-
 sione facta pro Protestantibus inseruit titulum. In conci-
 liatis articulis annotata aut omissa: Cur tu innocentem pa- Gene. 19
 py & 11. foliogꝝ maculasti cū Epicurismo tuo, ad subuerten Lucæ 9

a dum

784
PRO CATHOLICIS

dum verum Christianismum? Cur tu qui ordinem approbatum, quem voueras, reliquisti, & dimissa regulari vita reformata, cum uxore Loth retro respexisti, contra iussum domini posita manu ad aratrum respexisti retro ad carnales mundi voluptates, infirmius vasculum muliebre, virginem Deo sacratam monacham tecum ad hymenæum seducens. Et tamen ausus fuisti Catholico Imp. ultra articulos conciliatos, post tantam deformationem & lapsum, offerre reformationem abusuum ecclesiasticorum.

Non moror alias eius nugas, sed malitiam eius non possum preterire, cum electores inquisitionem ultraiorem articulorum conciliatorum, differendam consuluerunt ad liberum & Christianum concilium. Bucer addit venenum de suo, & in cōmodo Germaniæ loco, cum dixerint Germanicæ nationis commodo.

Prohibitus Bucer à domino, principi populi tui non maledices. Et iterum, Dijs non detrahes, hoc est, in sublimi potestate constitutis, ipse impuro ore, supremum Christianitatis caput (vt omnes haeretici ab apostolo tempore facere sunt soliti) petulant lingua incessit. Quis ignorat inquit, vt Pontifex nō nisi suis cupiditatibus, & tyrannidi obnoxia concilia ferat: atq; ideo inquis illa tantum locis, temporibus, & conditionibus, indicere soleat. Hæc tamen quæ licet tam inquis, ac per omnia suæ libidini accōmodatis rationibus indixerit, celebrare, sed tempus ppetuo extrahere, & demum nullo pretextu reuocare soleat, vt nū per cōcilium indictum reuocauit: Non sufficio mirari, cur non pudeat eum mendaciorum: sed vt propheta ait. Frons meretricis facta est tibi, & noluisti erubescere. Totus mundus nouit, Bucerum hic contumeliā facere Paulo III. Pontifici Max. qui Concilium quidem Mantuæ apud sacri Romani Imperij principem, sanguinis necessitudine cū multis principibus Germaniæ coniunctum, liberrime indixit, fine

Gene. 19
Lucr. 9

Exod. 22

Excusatur
Pontifex.

Concilia
Pontificia.
Hier. 5

sine omni molesta conditione. Qua causa autem illustris
 simus Dux Mantuæ reiecerit à se Concilium, non est me-
 um iudicare, modo ne Papæ imputetur: coactus ergo
 Concilium non reuocauit, sed transtulit Vincentiam, do-
 minij Veneti oppidum præclarum: ubi dum initio adesse
 non posset, quod tantæ ætatis princeps, per altissima Apen-
 nini iuga in maximo æstu se Nicæam contulit, ad pacem
 inter potentissimos Christianitatis principes, diuum Ca-
 rolum V. Imp. & Franciscum Francorum regem concili-
 liandam: Interea tamen pro pastorali suo officio tres ex <sup>Papa cum
Im. & rege</sup> Francorū.
 S. R. E. Cardinalibus Vincentiam misit, pro Conciliij
 inchoatione, at nemine comparēte, & Augustissimo Ro-
 Imp. Carolo, ac Rege Ro. Ferdinando, Galliæ quoq; Rege
 Christianissimo, potentibus ex Genua, bullam prorogatio-
 nis Conciliij usq; ad pascha anni 1538. publicauit: Quid
 in his omnibus peccauit Pontifex: ubi refugit Concilium?
 Quin vos potius, indicto Concilio, omni conatu, illud
 impedire conati estis, Pontificem, & Concilium multis
 iniurijs afficiendo, ut edita scripta testantur: & declinastis
 ex friuolis causis concilium, Luder scripsit, quod nullo ege-
 at concilio: Vos ergo Sectarij refugistis generale Concili-
 um, non Pontifex. Vos vt omnium ætatum hæretici, con-
 ciliabulum quæratis, ubi locus & personæ vestræ perfidæ
 accommodarentur, ubi Bucerus præsideret, vel Hosander,
 aut mus aliquis: At Deus tuebitur ecclesiam suam san-
 ctam, & fidem catholicam.

At venenū tandem expuit sanctulus ille Bucerus, qui
 tam ardenter simulat se quærere concordiam & vniōnem
 charitatis in omnibus ecclesijs, nam sic dolose & fraudulen-
 ter prætextum illū, suis iniquis consilijs & hæresibus appo-
 nit: at quam concordiam querat, hic prodit: cū Germanis <sup>Bucer sus-
det vniuersale schi-
sina Ger-
manie.</sup>
 consulit, vt plenū schisma faciant, ecclesiæ Romanæ vale-
 dicant, sibijs suis consulant, imo consulentem Christum

a ij audiant

PRO CATHOLICIS

audiant & sequantur, ac si Christus consulat & loquatur per apostatā, sectarium, nuper Zuinglianum, & infeliciter incætuosum, cuius consilio Germania se præscindat ab ecclæsia Catholica & vniuersalit: non impetrabit hoc, Deo catholicos principes dirigente.

CORRECTIO EORVM QVAE BV,
cer temere effutuit contra responsum Prin-
cipum Catholicorum.

A B initio Bucer vt negligentē lectore fallat, tria facit: primo protestatur se ista scribere nō aīo lādēdi principes, sed satisfaciendi causa muneri suo, & testari de optima voluntate Christi. Secundo proponit aliqua se nō probare in hoc respōso principū, qā non dubitet, nec illa probari Christo dño. Tertio ait se non tam ipsis principib. qā paucis suggestoribus hoc imputare, qui studio teneantur

1. **P**rotestatio Buceri non relevat. **i.** eoꝝ quæ hæc caro expetere solet. Aperiamus dolos vulpeculæ. Nā primo si suisset in scholis Iureconsultorꝝ, didicisset protestationem nō releuare, cui ipso facto contrauenitur, vt est textus ac doct. in c. cū M. de constit. in c. Cumana de electi. Bar. in l. nō solū ¶. morte ff. de no. op. nūc &c. Quare cū protestatur se nolle lādere principes: & tñ cōtinue protestatio eis iniuriaſ, fruſtra aūt iactat officium suum, quis em̄ hoc ei iniūxit, vt scriberet in principes vanius est quod iactat voluntatem Christi, cum magis studuerit adulari sectarijs suis, & voluntati eorum morem gerere, quām obsequi voluntati Christi, quem dudum reliquit.

Bucerana non placet quia non dubitat aliqua non probari à Christo: Dico eum Christo. **2.** Secundo nimis arroganter reiçit responsum principū, adeo immersum hæresibus, vt pertinaciter affirmet ea placere Christo, quæ maxime pugnāt cōtra saluatore nostrū. Et in hoc ego minime dubito, & fiderenter pronuncio, habens pro me consensum, non modo Catholicorum principum, sed & Catholicæ ecclesiæ, authoritatē concilioꝝ & sanctos

182

PRINCIPIBVS.

sanctorum patrum, editum gloriofissimum. Im. nostri Vuormacieñ, Recessum Ma. suæ Augustæ. Cū tu Bucere nō habes p te, nisi patriarchas hæreticos, Husum, Ludeñ, Vuiclefum, Pickardos, Vualdeñ. & similia mōstra. Tertio mihi est, q adeo p strictæ frontis sis, & nō erubescas imponere catho: 3. licis, q studio teneantur eoꝝ, q hæc caro expetit: cum totus mundus sciat, vos teneri huiusmodi carnali studioꝝ & Luderani carnales. ideo cōtra vota & fidē p r̄f̄itam ducitis moniales & moniachas pro vxoribus, iejunia, horas canonicas, officia cultus diuini, quadragesimā, confessionē & similia omnia res puitis, vt plus Epicurei videamini q̄ Christiani, plus discipuli Iouiniani & Nicolai diaconi, q̄ sanctoꝝ patrum. Non Galat. 5 didicerunt hoc à Paulo, q̄ Galatis scripsit. Vos in libertatē vocati estis fratres, tñ ne libertatem detis in occasione carnis. Nō didicerunt hoc à Petro, q̄ scripsit. Quasi liberi, & 1. Petri 2 nō quasi velamē habentes malitiæ libertatē, sed sicut serui Dei. An nō S. Petrus in spiritu p̄quidit Bucere & cōtū illi 2. Petri 3 us, q̄ p̄dixit. Venient in nouissimis temporibus in deceptione illusores, iuxta proprias concupiscentias ambulantes. Digeramus ergo in pūcta, quæ Olibrius iste in Catholicos principes temere ac procaciter effutivit.

PVNCTVM I.

E Grefert Bucer, q̄ principes religiosissimi ab initio se Principes apostolicæ adhærent, ac catholicæ ecclesiæ iuncti sunt, qui Ro. obedi concilijs generalibus, & sanctis doctoribus obediunt, qui entia catholicæ. eā sequuntur Christianā religionē, quā Germania ab hominibꝝ Dei accepit, Sāctis, Materno, Lucio, Pirminio, Mērado, Kiliano, Florento, Gallo, Ruperto, Corbiniano, Vuilibaldo, Maximiliano, Magno, Narcisso, & alijs à deo electis, & tot centenis annis obseruauit. Hi merito se catholicos nominant, qui diuino Cæsari nostro ac Catholico regiadhæserūt in edito Vuormacieñ, ac recessu Augustano, a iii qui

188
PRO CATHOLICIS

qui auorum & proauorum fidem firmissime tenet, non des
generes filij. Bucerus affirmat eum facere iniuriam Christi
& ecclesie eius, qui eum vel haereticum, vel schismaticum
iudicet, at sanum ei in hoc dabo consilium, abiuret & relin-
quat errores Vigilantij, Iouiniani, Berengarij, Albigensi, Pickardorij, Zwingli, Hussi, & similium, & repudiata mo-
retritus. Bucer quā
do non hę
reticus. nacha redeat ad unitatem sanctae ecclesie Dei, nemo eum
vel haereticum vel schismaticum accusaturus est.

PVNCTVM II.

Commendat principes, quod diuino Cæsari gratias agunt
pro studio concordie in negotio fidei, at mox depro-
mit aculeum in principes, optandum, inquit, ut hoc studi-
um sic gratum haberent, ut veris animis & rationibus ad-
iuuarent. Si adimit principibus catholicis, ac si Cæsarē non
parati essent adiuuare, iniuriatur nobilissimis principibus,
q; optant ex animo Christianā concordiam. At quod cōni-
uere debeat, aut cōsentire errorib; à CCCC annis, octin-
gentis, mille annis damnatis, ipsi in fide stabiles, non sunt
vnq; admissuri. Verum vero cōsonat, non falso, aut errori.

PVNCTVM III.

Extollit viam à diuino Im. propositam in Comicijs: mes-
trito hoc facit, quia non parum iuuit auctore libri suę
Liber ob-
trusus Im. Maiestati obtrusivnde saepe Lutherismū redolet, ut in ex-
amine libri aperuimus. Quod si gloriofissimus Imp. fuisset
recte de libro, & contentis in eo informatus, proculdubio
ipsum pro catholico animo suo reieceret, at cum liber iste
tñm placet Bucero, cur passus est eum in tot articulis impu-
gnari à suis condeputatis, ut scripta oblata indicant. De Es-
piscopis in q; dētem acuit Bucer dicturi sumus posterius.

PVNCTVM IIII.

CAtholici principes fatentur in orbe Christiano inua-
luisse plurales abusus, sectas, haereses, hoc arripit pro-
se Bucerus, inferens, ergo principes & maxime episcopi,
des

PRINCIPIBVS.

bebant his malis remedia querere, aut quæ offerebātur cer
tissima, amplecti. Is est conatus schismaticorum, vt omnes <sup>Malū con
filii cōsul
tori pessi</sup> in suas sectas pertrahant. Vetus est verbum. Medicina nō ^{mum.}
debet esse nocentior morbo: vt Bucer cum suis pro abusi-
bus vult substituere sectas, hæreses & schismata: Rectius
principes catholici Imperiali celsitudini indicarunt proba-
tissimum extirpandarum hæresum ac abusum remediū
& antidotū efficacissimum, scilicet generalis conciliū celebratio-
nē. Ita sancti patres, deo amabiles Pontifices & Episcopi,
ac gloriofissimi Imperatores & reges Christiani, à concilio
Nicæno usq; ad Constantiæ, sancte ac salubriter obserua-
runt.

PVNCTVM V.

E Grefert Bucer, quod principes catholici meminerūt
sectarum, & hæresum, quia forte in suos sit tortū, q; si
ita videbatur Episcopis, debebant eos conuincere erroris.
Vix cū in Arrio & alijs hæreticis tanta fuerit semper ob-
stinatio mētis & p̄tinacia, vt etiā victi, non cederent, sicut <sup>Hæreticivi
et i nolunt
cedere.</sup>
nec Nouatus Cypriano & Cornelio. Nec Pelagius & Do-
natus Augustino. Nec Eutyces Leoni, nec Heluidius, Vigi-
lantius, Iouinianus B. Hieronymo, Nec Marcion Tertulli-
ano, aut Valentinus Ireneo, sed in suo sensu abundātes, eti-
am victi, in hærefibus permāserunt immobiles. Id quod a
postoli experti sunt in Hebione, Cherinto, Simone mago, <sup>Apo. 2
1. Tim. 3</sup>
Menandro, Nicolao diacono, & S. Paulus Hymeneum &
Alexandrū erarium sathanæ tradidit, quia circa fidē nau-
fragauerūt. Ideo nemo miretur, Luderanos, Zuingianos,
Parabaptistas, Suermeros toties victos scriptis & disputa-
tionibus, noluerunt tamen se agnoscere victos, sed perti-
naciōres & duriōres semper recesserūt, sicut Iamnes & Mam-
bres restiterunt Moyſi. Ita hi resistūt veritati. Vt oīs labor <sup>Pertina-
cia hæretū
corum.</sup> ^{1. Tim. 3}
eos instruendi vanus sit & cassus, quid enim profecit S. Ste-
phanus disputando cum Iudeis? Quid Paulus? Quid cœ- <sup>Acto. 6
AA. 17. &</sup>
lestis sapientia Christus cum Pharisæis disputando. Ideo ^{20.}
recte

cl. 4

recte monuit Chrysostomus. Audi homo fidelis, q contra
hæreticū libenter contendis. Si Pharisæi placati sunt, & in

Disputare
cū hæreti-
cis.

certando contra hæreticū potes eum placare, si eū viceris.

Si aut Pharisæi victi quidē sunt à Christo, placati autē nō
sunt, quomodo tu poteris eos placare cum viceris? Nun-

quid Christo fortior es, vt quos ille nō placauit, tu places.

Et prudenter monuit Origenes. Proprium est Sadduceo-
rum vel omnium, qui mendacijs sunt doctores, obmutescere
re quidem, non autem tacere, nam et si obmutescunt quā-
tum ad rem, non tamen tacent. Ideo recte egit gloriosissi-

mus Imp. noster Carolus à Deo coronatus, Vuormacij,
qui noluit in articulis iampridem damnatis, Luderum ad

disputādum admittere, prædecessoris sui Marçiani Augu-

sti secutus vestigia, qui in Codice constituit. Iniuriā facit

L. nemo
C. de sentē
tia tri. &
fid. cath.

iudicio Reuerendissimæ Synodi, si quis semel iudicata ac
recte disposita, reuoluere & publice disputare contende-
rit. Vñ non defuerunt Reuerendissimi episcopi, qui po-

tuissent diuersarijs monstrasse iter salutis, non solū ex ordi-

nibus imperij, sed & alijs quoq; pro vera fide zelantes, vt

D. Reuerendiss. pater Fräscus ex Comitibus de Frangis

panibus, Coloceñ. & Agrieñ. Reuerend. P. Antonius Epis-

copus Attrebateñ. Iohan. Episcopus Mutineñ. cum alijs.

Verum frustra fuisset Deo amabilium Archiepiscoporum,

& Episcoporum labor, quoniā Paulus non conuincēdos

docuit hæreticos, sed vitādos. Expertus est id Reuerendiss.

pater Cardinalis Contarenus se. ap. Legatus vir eruditio-

ne ac integritate vitæ oībus modis summus, quē vnicum

sacrarū literarū cognitiōe oībus schismaticis opponimus,

at nihil pmouit apud pericaces & obduratos istos suis

adhortationibus & admonitiōibus pīssimis. Sicut nec dos-

ctis. Card. Caietanus, timendū est, q; puenerint in profun-

dū malogr. Ideo oēm catholicā instructionē contemnūt.

PVNCTVM VI.

Cathos

CAtholici principes suggesserunt Cæsareæ Maiestati, non decere, vt consentiant in mutationem religiōis, ceremoniarum, aut rituum, qui aliquot cētenis annis durauerunt, & partim à sacris cōcilijs sunt instituti. Christianissimum hoc principum votum, & desiderium carpit venenata lingua Bucerus, & suggestoribus tribuit, qui viciorum suorum correctionem effugere velint: Verum nō agimus hic de vicijs personarum, sed de veritate fidei, quā fœdissime deturpauerunt, tota Germania nouit porcos illos Epicureos, vt etiam laici vestri querantur nullā apud vos inueniri vitam Euangelicā, abstinentiam, castitatem, ieunia, deuotas preces, vigilias, charitatem, sobrietatem, humilitatem, vitam exemplarem, & alia, quin contrarium in toto vestro clero mundus experitur, vt supra ostendi.

Lutheranus
clerus
dissoluit.

At quod vafre Bucerus venit, ritus & cēmonias non debere mutari, sed vitia, & corruptelas q̄ in hæc inuaserūt, mutari volebat, & quæ in his impie demutata sunt & mutilata sunt. Hic Bucere tibi, & corruptoribus tuis respondeo, neminē post Hufsum tot vitia intulisse ritibus ecclesiæ, sicut Lutherus & Zuinglius. Nos catholicos arguere Ritus cor- nō debes, neq; vero potes, per nos mutilata multa in ritibus, cū vos ardenti furore clamatis ad populares, nos nimirum addidisse, quā parum ergo tibi, q̄ parum tuis constas, qui tā imprudenter accusas nos mutatiōis, & mutilatiōis.

Hortaris ergo, vt corruptelæ illæ nouiter inuectæ, & citius & seuerius corrigant. Dico abusus, vicia, & impietates vestras correxit pro pastorali officio Leo X. Papa fe. re. & post eū Hadrianus VI. Clemēs VII. & mō Paulus III. sed fi-

li Bel ial nolūt sanari aut emēdari. Corrigere voluit Carolus V. Im. Religiosiss. pius felix Augustus, & Vuormacie, & Augustæ, ac deinde Ratisponæ, at apud incorrigibiles, nihil potuit piiss. princeps proficere. Cū ergo nemo plures

corruptiōes in Ecclesiasticos ritus inuexerit, quā vos Lud derani

Correctio
Luderani,
sed non e-
mendati.

Carolus
Imp.

PRO CATHOLICIS

derani & Zuingliani, qui medicinā correctiōis non admit
titis, cur ergo tam temere succēses catholicis principibus.

PVNC TVM VII.

Peccata
cleri.

Matt. 25

Matt. 3

Matth. 13

Iohan. 3

Clerus Lu
theri pri
or Roma
no.

Nume. 16

Principes
petūt Con
cilium a
Papa.

Extra chorū saltat Bucer, solum vt maledicentia suæ
satisfaciat, & aceruum iniuriarum & conuiciorum ef
fundit in catholicos, de Simonia, ambitiōe, cura nimia ne
gotiorum secularium in clero luxu, pompa, mala adminis
tratione sacramentorum & ceremoniarum, &c. Duo dixe
rim Bucero, Vnū, omnibus bonis ista displicere, sed in hoc
regno cœlorum sunt virgines prudentes & fatuæ, in hac
area triticum & palea, vsquequo veniet, qui ventilabrum
habebit in manu sua, in hac sagena Ecclesiæ sunt pisces bo
ni & mali, in agro dñico triticū crescit & zizania; Si tā in
nocens est Bucerus cū suis cōiugatis iaciat prior lapidē in
nocentes: Omnes boni gemunt suspirijs, vt fiat reforma
tio, sed per viros bonos, & religiosos, non p̄ apostatā schis
maticum. Alterum etiā audi Buccere, quæ hic offundis Re
uerendissimis Archiepiscopis & Episcopis, an nō iure pos
sent tibi obijcere acriora crimina, blasphemias, impietates,
hæreses, & schismata, si pergis dicere quæ vis, audies q̄ nō
vis: Nam calumniæ illæ nihil faciunt ad Catholicos & Prin
cipum responsum, qui si factiosos filios Chore & Dathan
persequuntur, profecto bene faciūt, & meliori nota indul
gentiam peccatorum à Christo consequuntur, quā quan
do tuus sanguinarius Luder dedit indulgentias principi
bus & nobilitati, si quādo rusticos occiderent, transfode
rent, & mactarent: quos ipse impia sua doctrina in seditio
nem, tumultum, rebellionem, ac bellū seruile excitauerat.

PVNC TVM VIII.

CAtholici Principes, vt Germani filij ecclesiæ catholi
cæ, ac obedientes se. ap. & Ecclesiæ Romanæ, hāc fiz
dei controuersiā nuper exortam, ad conciliū reiecerūt sup
plicates Pontifici Romano, vt citius generale conciliū inz
dicat:

PRINCIPIBVS.

dicatisicut Imp. recepit id se à Pōtifice efflagitatus, hic insanit Bucerus & totus furit contra principes & consiliarios eos, q̄ tam indignū obijcant argumentum, quia Pōti sex sit habiturus concilium, ideo nō debeat iam initī ratio reformādi ecclesias, dū Imperator & principes alij nolunt recipi articulos cōciliatos. At ab initio Bucere detexi impiū dolum tuū & funestā practicā tuam, qua fraudulēter alijs articulos erroneos impetrare voluisti ab incautis, & sic diuū Im. catholicū fallere voluisti volubilitate verboꝝ, q̄ arte decipiēdi & circūueniendi semp vñi sunt erga Principes viros patriarchæ tui hæretici veteres, Arrius, Mace donius, Ursatius, Valēs, Nestorius, Dioscorus & alij. Qua eñi fraude imponere niteris Cēsarīs sacro capiti & Principibus religiosiss. cū articulis tuis cōciliatō: cū scripta p̄ vos in colloqo exhibita, in p̄cipiis articulis fidei catholice manifeste testen̄ discordiā & dissensionē vestrā à catholica ecclēsia & libro, absq; eo, q̄ siluisti ad multos articulos libri, quos tota Germania nouit vos non recipere, sed abominiari. Speras ne homo impudens p̄æcelsum Im. ac catholicos principes mendacijs tuis vinculari, vt credant articulos conciliatos, in quibus διοδιαπασον à veritate, à fide, ab ecclēsia, & à nobis dissidetis, at vanā tuā iactantiam ab initio manifeste conuici, & idem feci supra post confutationem articulorum falsorum per vos oblitorum. Prodigi audes, & articulos ementite conciliatos, denuo proponas, vt catholicis principibus imponas.

Dolus Bu
cerisLutherani
dissidet ab
ecclēsia &
libro.

PVNC TVM IX.

Catholici principes, rogarunt diuum Cēsare, vt si generale Concilium impetrari non possit, nec ratio habendē nationalis synodi summo Pōtifici & Cēsareq; Maestati placuerit, vt sine dilatione, in imperiū & Germaniam redire velit, & cōuocatis statibꝝ tētet, vt errores extirpent. Pro Pontifice.

b ij Pontis

PRO CATHOLICIS

Luderani
contra cō-
ciliū.

Iesu. 22

Cōciliū
semper cō-
tra hære-
ses.

Pontificem, horrentem & fugiētem concilium cum superioribus annis indicto Concilio Mantuæ, & mox translatō Vincētiā, nemo repertus fit ex omnibus Christianis, qui magis refugerit concilium quam vos Ludderani. Et constanter ego affirmo, quandocumq; coactum fuerit Oecumenicum & Catholicum cōciliū, Bucer, Luther, Hosander, Blarer &c. nequaq; comparebūt. Mordet etiā principes, quod in congregandis concilijs authoritatem pontificiam & imperatoriam coniunxerunt, quod indignū fit simplicitate Germanica, nam cum ipsi ab obediētia se, ap. exciderint, vellent omnes principes discedere à se, ap. & ab ecclesia Romana, & ab vniuerso orbe Christiano, prophanum altare foras constituentes, cum nouem tribus & dimidia ægretulerint altare ab alijs constructum, solum memoriale, non quo sacrificia Deo offerrentur. In summa hoc agit Bucer, vt Pontificem & Principes Ecclesiæ excluderet à concilio substitutis suis apostatis, votifragis.

At quā iniquus est Bucerus pīssimis Principibus meis catholicis, dum hoc rogant Imp. q; ipse obtulit & recepit se facturū, s. vt celebretur vel generale concilium, vel nationale, q; si impetrari nō possit, Senatus imperij, cōuocetur. Indignatur Bucer, quid hoc ludant circulo. At non vult Bucer ordinariam viam tentari, cum omni ætate suborientebus hæresibus, semper visum est sanctis patribus, non felicius illas posse extirpari, quā generalis conciliū iudicior. Quod si Deus nobis iratus, concilium generale celebrari nō permitteret, proximum remedium priscae ecclesiæ est nationale concilium, sicut hæresis Feliciana contra imagines crucifixi, & sanctorum exorta nationali Concilio Germanorum fuit damnata Franckfordia ad Mænum, præsidentibus tamen ibi, (etiam si rumpatur Bucer) Pontificijs legatis & apocrisiarijs, Theophylactio & Stephano Episcopis.

PVNCTVM X.

Catho-

CAtholici principes deliberarunt firmiter adhæsuros
 veteri religioni, sicut illa ab apostolo^g tempore, per
 Concilia & patres usq^g ad hodiernum diem mansit. Con-
 tra hoc Christianissimum principum propositum, cū mo-
 mus nihil habeat qd dicat: vt tamen molestus sit optimis
 principibus, antiquam cecinit cantilenam de abusibus &
 delictis aliquorum, nō memor verborum Christi. Necesse ^{Matth. 18}
 est vt scandala veniant, sed cur Bucerus alienum seruum ^{Rom. 14}
 iudicat, qui dño suo cadit aut statt: Væ erit illi per quē scan-
 dala veniunt, festucam vidit in oculo proximi, & negligit
 trabem in oculo proprio. Immiscet tamen quæ vellet ob-
 seruari à Catholicis principibus, videlicet, vt sacramenta ^{Articuli}
 non administrentur, nisi in lingua à populo intellecta. Itē ^{Bucr.}
 quod nullus sceleratus admittatur ad missas vel celebra-
 das vel audiendas: profecto si hoc facerent principes, Bu-
 cerum nullatenus admissuri sunt ad missam. Item, quod
 in missis sacramenta administrentur, quia sui delicatuli sa-
 credotes nolunt celebrare, nisi habeant communicantes.
 Item, quod vtrunque sacramentum præbeatur plebi pe-
 tenti. Mirum quomodo mutatus sit Bucerus, qui tot annis
 laicos vtraq^z specie Sacramenti priuauit, Zuingliano mo-
 re pistorium panem pro corpore Christi tradidit, vt tota
 nouit Argentina, & palam Zuinglianissimum Bernē defen-
 dit, atq^z cū Zuinglio, Oecolampadio & Capitone restitit ^{Marpurgi}
 Marpurgi Ludero, Melanchtoni & lonæ: adeo vt rece-^{sectarii.}
 dentes super articulo de veritate corporis & sanguinis dñi
 nostri Iesu Christi, non potuerunt concordari. Item vt mo-
 nachis, sacerdotibus & monialibus matrimonia permit-
 tant: Inuehitur denuo in consultores principum, & recur-
 rit vipera ad abusus: felices exclamat ecclesias si illis ves-
 tus religio restituatur, ac si ipsi non aliud querant aut mos-
 liantur: Vides veterem existimat religionem, illam Hussi- ^{Vetus eccl.}
 cam, Vuicleficam, Picardicam, Berengarianam, Iouinia- ^{sia Bucr.}

b ij nam,

PRO CATHOLICIS

nam, Vigilantianam, Fœlicianam, tam in felicibus ac damna
natis monstris natam.

PVNC TVM XI.

Augusten.
sis recessus. Ephe. 4 Hiero. Catholici principes in memoriam reuocarunt Imperatoris recessus ordinationes, ac mandata Maiestatis suæ cum statibus catholicis, & præcipue recessum Augusteñi, in quem communiter status consenserint, & appenfis sigillis suis subfcriperunt, promissis etiam auxilijs Maiestatis suæ: Confirmatus fuit recessus ille Ratiponæ per imperialem celfitudinem ac status imperij Anno gratiæ 1532. & tandem etiam Haganœ Anno 1540. Principes qui in istic in propria persona fuerunt eundem approbarunt cum serenissimo principe Ferdinando, Romanorum, Hungariæ & Bohemiæ rege, quare firmiter præfatis recessibus, & mandatis inhærente decreuerint: potissimum cum Imperialis Maiestas in ppositione facta in his Comicijs, eundem recessum Augustanum saluū manere, se velle declarauerit.

Cum ista Catholicorū ppositione apud omnes cordatos & pios Catholicos non possit nō honestissimā censeri, ubi manifeste se stabiles & firmos in fide declarauerunt, vt nō fint iam paruuli fluctuantes, qui circumferantur, vt Paulus præcipit, omni vento doctrinæ, in nequitia hominum, in astutia Bucerana ad circumuentionē erroris: Tamen contra principes arcuato vulnere insurgit scorpius, & catholicum catholicorū responsum venenata carpit lingua, præterit aut̄ edictum Vuormaciense Anno 1521. Editum & alia mandata Augustissimi Imp. nostri & Augusteñi, inserviatur recessum, quia ibi salubriter constituta per Episcopos & principes non obseruentur, quæ dinumerat per digitos 1. contra sacerdotes in honeste conuersantes, 2. concubinarios, 3. laice vestitos, 4. contra blasphemos, 5. complotantes ad æquales haustus, 6. contra luxum vestium, 7. contra nimios sumptus, 8. contra usuras & fraudes cōmeriorum.

ciorum: lamentatur Episcopos & principes ista non obseruare, sed subditos tributis periculose (aptum seditioniverbum) premere, sceneratoribus omnia patefacere. Facientes contra recessum August.

At quis hæc legens non perspicit vertiginosum caput Bucer:nam Cæsarea Maiestas sententiam proposuit de ineundo consensu religionis, & de religione responderūt principes, quia velint adhærere recessui Augustano: Inceptus Sophista Bucer obiicit de moribus & vicis hominū, ac si Lutherani & Bucerani laici non quotidie peccarent contra præcepta & mandata Dei in via morum, alioquin sanctuli non orarent quotidie. Et dimitte nobis debita nostra: nam enumeratis octo articulis, nullum profert de religione, qui tam multi sunt in eodem recessu. Fateor principes benefacerent, si salubriter constituta in moribus obseruari curarēt. An nō & decalogū custodire præceptum est, in quæ quotidie peccatur cū prouocatione iræ diuinæ: & quisq; Bucerana legerit, videt eū articulos suxisse nō ex recessu Augustano, cui firmiter se adhæfuros principes promittūt, sed ex alio decreto, Cæsar's extra recessum de ordinatione & reformatione bonæ policiæ in Imp. Romano.

Agreditur durus censor Bucer etiā recessum Ratisponensem, quasi nouus Mercurius à Deo missus, vt omnia p libidine sua taxet & reprehendat, quia illuc sanctū sit, Cæsare non obtinente inductionem concilij à Pontifice, in alio conuentu imperij de religionis consensu constitueret: Iam Pontifex (ait) vt ante sæpe fidem fefellit.

An non in mētem tibi venit Catholice lector, quod Dauid de calumniatore dixit: Os tuum abundauit nequitia, & lingua tua cōcinnabat dolos, sic temere & falso criminat: summū sacerdotē Christit Vniuersalis ecclesiæ præfidē, Ludder. vt Luder suus sex rationibus insolubilibus probauit suo iudicio: nōne hoc est hominis flagitiosi & maledici: Bella enim Augustissimi Cæsar's in Aphrica aduersus infideles. Et in:

b. 4

198
PRO CATHOLICIS

Pro Papa in prouincia contra potentissimum Gallorum Regē, consilio remoram fecerunt: Nec tamen apostolicus Pontifex fecellit quenq; sed concilium cœcumenicum indixit, & oīa fecit quæ conciliū felicem progressum promouerent, quis impediuerit, paulo superius dixi: Ne tamen deesset pater na clementia, transtulit Concilium Vincentiam, vbi etiam nihil eorum omisit, quæ ad continuationem conciliū face- rent, vt Luderanis dicere possit, popule meus, quid vltra debui facere tibi & non feci: Vos fuistis primi, qui detracta stis venire ad conciliū, quia omnis qui male agit, odit lucē & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius.

Iohan. 9

P V N C T O. XII.

CAtholici principes meminerūt recessum Augusteñ. sigillis principum subscriptum & roboratum: Bucer mox iudicat hoc in eos tortum, qui eidem decreto subscri- pserunt, & postea ab eo declinauerunt. Pacta seruabo ait Prætor, & magna fuit veterum principum Germaniæ con- stantia, vt fideliter custodirent, quæ sigillis suis roboraue- rant: Frigida est & inanis Buceri palliatio, quod principum fit mutare ea quæ iniquitate temporum irrepserunt, aut errore recepta sunt cum lege Dei, & vera religione pugna- tia. Hæc Bucerus ex felleo, perfido, ac schismatico animo euomuit notans recepta ab ecclesia catholica, quæ in reces- su Augustano continentur, pugnare cum vera religione: Cum hoc vere de suis Hussicis & Pickardicis damnatis er- roribus ac corruptis dogmatibus diceret. Ego sub pericu- lo capitis mei, offero me gloriosissimo Imperatori nostro Carolo & Catholicis statibus, omnia me defensurum in negocio fidei recessu Augustano contenta, aduersus Bucer- rum, ac omnes Suermeros sibi adhærentes, concionatores tam Luderanos quā Zuinglianos, vel coram sacro conci- lio generali, vel statibus imperij, aut Theologis celeberris- marum academiarū, Parrhisij, Salamini, Conpluti, Louas- nij

Oblatio
Eckij con-
tra Zuin-
gianos.

Pacta sigil-
lata serua-
re.

nū & Patauiū: Agite quotq̄t estis, contra vnum insurgite
Eckiū, an adiutorio Dei non de vobis oībus veritas fidei
trumphet, & victoriam reportet. Hactenus iudicra tracta
uit Bucerus. Iā ad seria venit, & q̄ maxime cor eius pupuge
runt, de cōciliatis articulis p̄ catholicos Prin. nō admissis.

PVNC T VM XIII.

CAtholici principes responderunt super articulis, in Principes
quibus inter collocutores conuenit, an sint recipiēdi non recipi
& approbandi, vsq; ad conciliū, se in hoc nullo pacto con-
sensuros ob plures causas: Primo, quia aliqui articuli sint articulis.
superuacanei, vt sunt primus, secūdus, tertius, & quartus
absurdū aut̄ est articulos nunq̄ controuersos reconciliari.
Et articulus quartus nō Ratisponæ, sed Vuormaciæ est res
conciliatus, sub alia tñ forma, quā sit in libro propositus.

Reluctatur Bucer, & mordet Principes nobilissimos, q̄a
hanc causam obiecerint, indignā principū dignitatit quia
collocutores non posuerint hos articulos, sed authores lī-
bri oblati per Imp. Nec superuacanei sint articuli, cum hi
ad doctrinam de hominis lapsu pertineant.

Gratias ago dño nostro Iesu Christo, qui animos Ca-
tholicorum principum præseruavit, ne in scyllam articu-
lorum præsumpto conciliatorū incideret, & sic dolos, frau-
des & astus Buceri frangerent, cū non alia causa toto trien-
nio pertinaciter colloquiū expetierint, nisi vt catholicis im-
ponerent, obtentis aliquibus articulis, iactarent coram ru-
di plebecula, & detorquerent eos in deprauatissimum sensu-
sum, secundū malitiam infecti cordis. At præuenit principi-
um constantia consilium malignantium, vt exultare pos-
sint cum Propheta, quoniam gratis absconderunt mihi in-
teritum laquei sui, superuacue exprobauerunt animam
meam: quia laqueum parauerunt pedibus nostris, posue-
runt p̄tōres laqueum mihi, sed de mandatis tuis non erra-
ui. Benedictus dñs, qui nō dedit nos in captionē dentibus

C eorum

PRO CATHOLICIS

Psalm.115 eorum. Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium:laqueus contritus est, & nos liberati sumus. Adiutorium nostrum in nomine domini, qui fecit cœlum & terram. Domini itaq; nutu dissipatum est consiliū Buceris. Hinc illæ lachrymæ & querele: hinc clamat, insanit & ferit, & quasi mente alienatus scribit & loquitur: mirum q; se non suspendit vt Achitophel. Nam ex qua Grammatica homo sibi animo constans posset dicere, articulos nunquam controveros esse reconciliatos: cum reconciliatio præsupponat dissensionem, discordiam, aut indignationem, vti Christus ait. Si offers munus tuū ad altare, & recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum, & vade & reconciliare fratri tuo. Vis de cur reconciliatione opus habet, quod frater tuus habet aliquid aduersum te. Ideo recte principes dixerunt illos superuacaneos, non curantes, quis illos posuerit: at recte Bucer fatetur plures fuisse qui scripserint librum: quoniā ipse quoq; unus est ex ijs qui calatum veneno tinxit in hoc libro, vt mox manifestius explicabimus.

Audet ad hęc Bucer nobilissimos principes calumniari, & falsitatis arguere, quod responderunt diuo Cæsari alia forma conciliatum esse articulum 4. quām in libro fit propositus, adeo nihil pudet mendaciorum apostatam: quod vt toti mundo fiat manifestum, subiçiam formulā reconciliationis articuli illius, vt Vuormaciæ conuenit.

CONCORDIA SVPER ARTI. II. CONfessionis De peccato originali, Vuormaciæ inita post tri duanam disputationem, præsentibus Illustri. D. A. Granuaella Imperiali commissario, & D. Anthonio Episco

po Attrebaten, per D. Mensingum & Eckium

ex vna, Melanchtonem & Bucerū ex alia,
quam XI. & XI. vtrinq; deputati
confirmarunt.

AN

ANNO GRATIAE M. D. XLI.
die XVIII. Iañ.

FAtemur vnanimi sententia, omnes ab Adam propa^{re} Cōcordia
gatos secundum legem cōmunem, nasci cum peccato ^{Vuorma-}
originali, & ita in ira Dei. ^{cia.}

Est autem peccatum originale, carentia iustitiae originis
nalis debitæ inesse cum concupiscentia.

Cōsentimus etiam, in baptismo reatū peccati originalis
remitti cū oībus peccatis, per meritum passionis Christi.

Manere aut̄ non solū Apostolicis scripturis, sed ipsa etiā
experientia docti sentimus, concupiscentiā, viciū naturæ,
infirmitatē, morbū, &c. De quo qdē morbo in renatis, in-
ter nos conuenit: qd̄ maneat materiale p̄cti originis, sub-
lato formalī per baptismū. Materiale aut̄ vocamus p̄cti, q̄
sit à peccato, qd̄ ad p̄ctū inclinet, quod repugnet legi Dei,
quemadmodū & Paulus appellat. Ad eandē etiam rationē
in scholis compendio dici solet. Manere in baptizato origi-
nis peccati materiale, formale vero rectius est auferri.

Expendat iam fidelis lector, & conferat concordiā istā
cum farragine quarti articuli in libro: & cogetur fateri alia
forma articulum illum Vuormaciæ cōcordatum: atq; Bu-
cerū iniuste, & friuole excellentissimos principes falsitatis
arguere, cū potius ipse iam aperte fit mendaciū coniuctus:
nec releuat Bucerum, quod ait explicatiū in libro articu-
lum istum descriptum, fateor magis Lutherice descriptū,
vt ex annotationibus nostris superioribus super eodem
libro manifestum fecimus: Nugatur Bucerus inter paucos
rem actam Vuormaciæ: quoniam vt memini, xi. & xi. ex
vtraq; parte, consenserunt in hanc concordiam, cum col-
locutores Ratisponæ non fuerunt, nisi duo & tres.

PVNCTVM XLI.

Catholici Principes in responso dato Cæs. Maiestati
hanc etiā causam assignarunt, quia in scripto oblato
c ī sint

PRO CATHOLICIS

Alienus
 modus lo-
 quendi in
 libro.

sint verba non consentientia consuetudini Ecclesie, formis
 loquendi vfitatis patrum: Hoc et si inficiatur Bucer ad ne-
 gandum manifesta vera obstinatissimus, tamen superius
 euici, pleraque erronea in hoc libro, & Bucerum de suo spu-
 to (quia scriptio libri interfuit) multa immiscuerunt
 indigne fert optimos principes antevertisse dolos eius, qui
 tam facilem affirmat in religione esse concordiam: facilis es-
 set fateor, si Catholici haeresibus cedere vellent, & cum eis
 in schismate & erroribus nigrescere, sed Deus pater miseri-
 cordiarum reliquit sibi in Germania tot nobiles Principes
 & Comites, qui non sunt maculati haeresibus Lutheri &
 Zwingli, sicut reliquerat sibi 7000. virorum in Israel, qui
 non curuauerunt genua sua ante Baal. Eosdem per gratiam
 suam cōseruabit etiam in futurū, ad gloriam nominis sui,
 ac fidei catholicae exaltationem. Quod Principes de libro
 questi sunt, cui infinita aliqua obliteranda, aliqua mitiganda,
 superius evidenter ostendimus: & vt ad me scribunt amici
 non solum Principes catholici arguunt librum, sed & Phi-
 lippus Melanchton alioquin mitis ingenij, & pacis amas-
 tor, non per omnia cum eo consentit.

PVNC TVM XV.

CAtholici Principes aperte mentem suam patefecerūt
 Cæsareæ Maiestati, quia articuli conciliati, vel non
 fuerunt controuersi, vel sint minoris momenti, at articuli
 maiores, & qui vulgum magis offenderunt, non solum nō
 sunt conciliati, sed à protestantibus de nouo impugnati,
 vt nulla sit in his spes concordiae.

Hic se accingit Bucius, vt flexu verborum, sophismatis
 bus & nugis responso Principum illudat: Et cum Princi-
 pes obiecerunt aliquos articulos non fuisse controuersos,
 surda aure transiit, sicut Vlyssis socij cæratis auribus Syre-
 nes: quia nihil verisimilis habet quod proferat.

2. **Affert autem articulos, qui parui momenti sunt s. de la-
 psu &**

psu & reparatiōe hominis, de fide & operibus, de vera p̄ce
nitentia, de ecclesia & eius membris, de sacramentorū vsu <sup>Articuli
minoris
momenti</sup> & vi, de ministris ecclesiæ & potestate. At hos Bucer arb̄is
tratur non parui momenti, pro quibus tot viri, ferro, igne,
& aqua extincti sint, & magnificat hos articulos de fide &
sacramentis, at aīno pellem leoninam detrahamus.

Primo de lapsu hominis, est ensis Aiacis, articulus ille
non fuit controversus.

Secūdo assumit articulos parui momenti, hic corrūpit 2.
verba & sensum principū, q̄ nō dixerūt parui, sed minoris
momēti, q̄d ex ideomate locutiōis cōparationē adfert. Sint
magni momēti articuli, tñ in respectu, si alijs conferant, v̄
bi plus deliq̄runt diuersarij, & maiori piculo minores sunt.

Tertio perperā infert ex eo q̄d principes enumerarunt 3.
aliquos maioris momenti, quod alios oēs reputarint mi-
noris esse momenti, cum articulum de p̄nitentia, confes-
sione ac satisfactiōe indubie inter maiores quoq; locabūt.
De articulo de fide & operibus dicant, quia fucosis cauili-
lis adumbrata est illa concordia. De vera p̄nitētia omnis-
no non cōuenerunt, vt supra ostendimus, multominus de
ecclesia, nondum em̄ audiui ex Bucero, vt falsam suā & hę
reticā sententiā, quā Bernę inter suos Zuinglianos protu-
lit, mutarit. Nā conabatur probare concilia generalia etiā
directe determinasse contra verbū Dei, & hanc hærefim
probaturus euocat conciliū Constantiense, quod hunc ar-
ticulū Hussi dānauit. Ecclesiam esse tantum finaliter p̄de-
stinator, Catholici autem ecclesiam dicunt congregatam
ex bonis & malis p̄fibus, virginibus fatuis & prudenti-
bus. Nondū ergo probabo conciliationem huius articuli,
nisi Bucerus reuocet, & restituat honorē sacro cōcilio Cō-
stantie. Nihil cōuenisse de vi & vsu Sacramento, manife-
stissimum est, cum nec denuo conuenerūt, & principes ad
uersarij retractant admissionem Bucij de Sacramento ex-

c iij tremæ

Bucerus
de ecclesia
Bernæ.

PRO CATHOLICIS

tremæ vunctionis. Quid ergo non audet apostata, obijciens catholicis articulos esse conciliatos, quos sui principes non lunt pro reconciliatis agnoscere? Ita de vsu Sacramentorum vanissima est eius iactantia, cum hodie neq; in baptismo, neque in confirmatione, neq; quo cunq; alio Sacramento, ysum receptum & consuetum ecclesiæ sequatur. Sic de vi Sacramenti, et si vim sanctificandi contra Patriarcha errorum Sacramentis dederint, vbi autem largiuntur characterem imprimunt Vbi vel chrismate aut oleo sancto vtetur, & deplorandum est, quod Sacramentum matrimonij proscindunt. Hoc adiecerim in epistola ad Marpurgen, negasti cum Ludero efficaciam, & vim Sacramentorum, an ergo hanc sententiam retractaueris aut minus, cur non manifeste fateris, at dolis consutus es, nam etiam super Mattheo cum Ludero collidis & vim baptismi aperte negas, quam tamen in oblatu per Cæsarem libro fateris, talis Cameleon es, veripellis & instabilis, quamuis ibide plures alios habeas errores intollerabiles. Baptismus non plus confert quam circuncisio. Idem est baptismus noster & Iohannis: At si redierit, mucores istos eximam naos eius, ea acrimonia qua decet: Quare falsus Bucer istos articulos obtrudere vult Cæsareæ Maiestati & Catholicis ordinibus imperij. Eundem dolu de ministris ecclesiæ & eorum potestate ligido deteximus in superioribus.

PVNC TVM XVI.

CAtholici principes ut fidem facerent Imperatori nostro piissimo, præcipuos articulos, qui maioris scandali ac impietatis causa fuerunt in simplici plebecula enumerant, qui non modo non sint conciliati, sed de novo vehementer impugnati, quorum primus est de venerando Sacramento Eucharistiæ, eius adoratione & reservatione.

Bucer egregius Halophanta nititur mendacijs & blasphemis illudere Imperiali celsitudini: & principibus: quia probe conuenit adesse verum corpus & sanguinem Christi, dum

Buceri im
pietates
Berna.

dum exhibetur, vt ipse instituit. Hic te Buci appello & conscientiam tuam, si ita corde credis, vt hic contra principes obīcis, cur tu in prophana disputatione Berneñ. im probasti veritatem corporis in Sacramento meris cauillis sophisticis, quia Christus ascenderit in cœlum, & sit ordinatio Dei, vt post suam ascensionem Christus non sit nobiscum corporaliter: neque etiam fuerit in Eucharistia exhibita apostolis in cœna Domini, alioquin habuisset duo corpora, vnum quod in mensa sedebat, aliud quod apostolis porrigebat. Aliud sophisma attulit, quia esse vbiique sit proprium Dei: & quia corpus Christi non sit Deus, ideo non possit esse vbiique in orbe Christiano. His telis inanibus obtudit Catholicos disputantes, & decepit Senatum Bernensem, quia abominabilem ac impiam deformationem (hui reformationem dicere volui) per ciuitatem, oppida & latissimam eius ditionem publicauit, de obseruandis in disputatione cōclufis. Cur ergo seductor Bucere si iā contra sentis, non admones Bernates, te decepisse eos, ac reuocas tuam Berengarianam sententiam. At vereor, qui hanc noluisti reuocare Marpurgi coram Illustrissimo Heslorū principe, quin scriptis impijs Lutherum tibi aduersantem proscidisti, ac Pomerani psalterium falsasti, ne adhuc pulsoni tuo hæresis hæc adhæreat, & fucosis verborum flexibus Catholicis & Luderanis imponas: Nam duriora in sectatores Lutheri scripsisti ad academiā Marpurgensem (Ita eā appellas) qm̄ perfidiam palliāres, & laborasti vt in fratre numerum assumereris, constante errore tuo. Scis q̄ falsa præfixeris in quartum tomum postillæ Luderis, vnde ille calamus in te acuit vehementer acerbum, quem calumniatorem appellas in Matth. vigesimo sexto cap. Ut constet omnibus non nudius te incepisse fallere. Nam huiusmodi vafacie vñi sunt Berengariani in Conciliabulo Basiliensi, Anno 1536, vt secundum verborum corticem viderentur

Bucer contra Euchariam.

tur sentire cum Ludderanis, imo cū ecclesia, & tñ in priori perstiterūt impietate Zuinglij & Oecolampadij. Huius Vadiano. modi Vlysseo artificio vtitur Vadianus Poeta & Medicus, mō si Deus velit Theologoꝝ & Catholicoꝝ censor, vt in sex libris Aphorismorū lectori fit perspicuū, q̄ties em̄ ita tractat negotiū Eucharistiæ, vt videaſ ecclæ consentire, mox postea defiliat à vero, & sordibus hæresum inuoluit, venenū suū euomēſ vt mirer vñ repente nouus ille pſona tus Theologus ex Pharmacopolis pdierit. Vehemēter t̄ meo, ne Bucerus simili dolo nobis imponat. Nō de nihilo moueor, q̄ experiamur ecclæsias eū obſeruantes, Argentia, nā, Constantiā, & alias veterē adhuc retinere Zuinglianis smū, ſicut & Turegū ac Bernam. Vnde malo credere Melanchtoni, animi ſui ſententiam proferenti, quām Sinoni.

Eucharistiæ adorātia apparet retinere mucorē Zuinglianū, quia in ſpiritu vult adorari Eucharistiā, ac ſi corpus Christi non eſſet reali- ter præſens, ſed ſpiritaliter per fidē ſumentiū, vt in multis locis annotationū ſuā ſe testatur. Porro ſi vere corpus Christi a deſſe censet, tñ impijſſimam hærefim fouet, non eſſe Sa- cramentum, non a deſſe corpus Christi, niſi dū exhibetur, & ſicut ſolent dicere, Eucharistiā eſſe ſolum in viſu, q̄a plu- ribus hoſtījs conſecratis, ſi quæ ſupersunt vltra communi- onem accedentium, ſentiunt, ibi non eſſe corpus Christi: hanc impietatē aſſerunt ſine vllis ſcripturis, ſine vlla ratio- ne, ſine cōcilijs & patrib. ex ſolo phanatico cerebro. Hinc negant reſeruandum Sacramentum pro infirmis, neq; ve- nerandū, ſi defertur ad infirmū, aut in proceſſione ſolēni. Nos habemus verbum Dei, quod omnipotenti verbo ſuo Christus facit corpus ſuū eſſe pſens in Eucharistiā, & hoc Luderani nō negant, q̄ non ſit niſi in viſu, alioquin non fi- nat eſſe ibi corpus Christi, nullam habent ſcripturā, ſed ex proprio

PRINCIPIBVS.

proprio capite fingunt huiusmodi blasphemias contra Ec^{cl} Praxis Ec^{cl}
 clesiā catholicā, cū ex praxi Ecclesiæ deberent accipere in- clesiæ in-
 telligentia scripturarū, sicut ex praxi Christi & sanctorum terpreta-
 docet Augustinus. Nam verbū Christi, si qs te percuferit tur scriptu-
 in maxillā, prēbe ei alterā, quō ad literā intelligeremus, nisi August.
 si dñō alapa percuſſo ab iniquo feruo, audiremus quomo- Matth. 5
 do se gesserit. Ita verbū Pauli, Non vosmet ipsos defenden-
 tes, sed date locum iræ, ex praxi eius intelligitur, qui accu-
 satus à Iudæis coram Festo Cæſarem appellauit, appella- Act. 25
 tio autem est defensio. Misso quoque adulescente cura-
 uit, vt tribunus cc. militibus & cc. lancearijs ac septuaginta
 equitibus eum defensum contra infidias Iudæorū, duce-
 ret ad Cæſaream; Praxis autem ecclesiæ à tempore martyrum Act. 23
 habet Eucharistiā deferri ad infirmos & magna solennita-
 te celebrat festum corporis Christi, qd in processione circu-
 fertur, at hoc horret diabolus, ideo suggerit mēbris suis im-
 pijs p̄dicatoribus, vt contrariū doceāt, & laicos seducant.

Porro quæ hic attulit Bucer aduersantur recessui Au-
 gusteñ, in quo Cæſar cum ordinibus imperij, decreuit ob-
 seruare laudabiles cærimonias & cōsuetudines in catholi-
 ca ecclesia hactenus custoditas, ac nullā mutationē in his
 permittere ante futuri generalis concilij definitionem.

Hoc quoq; monuerim, licet Bucius hic admittat Eucha-
 ristiam duntaxat adorari, cum administratur, tamen ipse
 aliqñ contrarium docuit, contrariū docuerūt schismatici
 plures, & ipſi patriarchæ sectaꝝ, Zuinglius & Ludder vo-
 luerunt nullo pacto Eucharistiā adorandā, vt supra quo-
 q; meminimus, & inculcat in epistola ad Vualdeñ, & ideo
 reprehēdit festum corporis Christi. Et execrabiliora scri-
 ptū p̄ceptor Buceri Zuinglius, q; Eucharistiam appellat Zuingli,
 idolum Maozim, quod in loco sancto iuxta Danielis vati- contra Eu-
 cinum, veneretur, & totam sententiam de Eucharistia di- charistiā.
 cit fictā, & damnosam idololatriā, & nesciat, an maior sit
 d aboꝝ

208^v
PRO CATHOLICIS

3. Reg. 13 abominatio apud Deum adorare vitulos aureos in Dan,
vel istum panem benedictū. Sub pessimo præceptore ma-
lus euasit discipulus Bucerus, mali corui, malum ouum.

Impie & hoc cōqueritur Bucer reseruatā hostiā seruissē
diu & multis ad grauissimas superstitiones, qd est manifeste
falsum: cū Ecclesia reseruet Eucharistiā pro infirmis, & ad
laudē & gloriā Dei, vt iussit conciliū Vuormacieñ, vt sacer-
dos semper paratam habeat Eucharistiam pro infirmis.
De cōf. dis.
2. seruit.

De transubstantiatione superius abunde diximus: ne-
scit enim catholica ecclesia Christum impanatum, vt Buc-
cer aliquando irrisit Lüdderanos.

PVNCTVM XVII.

CATHOLICI principes, et si non expresserint articulū de
Missa male reconciliatum, tamē Bucer hunc assumit,
quia in tribus facta sit reconciliatio. 1. Quia damnatur si-
ducia externi operis. 2. Quia fide propria sacrificiū Christi
sit amplectendum. 3. Nullam aliam immolationem Chri-
sti asseri, quām quod ecclesia patrem roget, vt sacrificium
filij valeat iphi ad salutem, & hæc infint libro ab Imperato-
re oblato, in hoc solo controuersia mansit, an cōueniat ha-
bere missam sine communicantibus.

Articulus
de missa
non recon-
siliatus.

Quā non erubescit Sycophanta mēdacia mendacijs cu-
mulare in totius imperij præsentia, solū vt catholicos prin-
cipes traducat, velut discordiæ amantes, quia articulos cō-
ciliatos noluerint acceptare. At iam sēpe dixi, & modo re-
peto, de articulis modo controuersis, vel nullam aut nimi-
am factā conciliationē, & eam duntaxat fucatam & vulpi-
nam, & sic nobilissimis, ac in fide catholica constantissimis
Principibus voluit imponere Bucer. Quod adeo hic inso-
le est, vt insigniter temerarius sit & perfidæ frontis, qui
hoc neget. Nā si liber à piētissimo & à Deo custodito Imp.
cum eis conuenit, eo dempto, an liceat missam habere sine
cōmunicante, cur tūc vltra scripta libri, obtulerūt arengā
satia

PRINCIPIBVS.

satis prolixam & inconcinnam, sicut eam supra obelis iungulauimus, & de abrogandis missis priuatis quæ tentat Bucer, si etiam diabolum à catenis inferni liberaret cum 12000, legiōnibus, non persuadebit firmis & constantissimis principibus Catholicis.

De tribus proptertis superius est liber ille insertus, quæ infideliter, & fraudulenter sententiam eius transcripsit, quia liber recte damnat fiduciam solius externi operis, in eo qui nullam fidem viuam, nullam pietatem, nullam conmunionem precum vel orationis, vel assensum sacrificio adhiberet. Et iste quoque nobis erit sicut ethnicus & publicanus à merito & beneficio missæ alienus. In summa, quisquis lege rit librum & portenta Bucij perspicit, quantum chaos discrepaniæ sit inter eost in reliquis remitto me, partim ad annotationes meas super libro, partim ad examen scriptorum protestantium. Confisus autem de veritate catholicæ, & assistentia Christi suæ sanctæ sponsæ ecclesiæ Dei, audēs ter, sed humiliter, offero me ad sententiæ catholicæ defensandæ de sacrificio missæ, contra Bucerū, & quæcunque hæreticum repugnantem in hoc Christo, ecclesiæ, diuino Imperio Oblatio ratori, & catholicis Principibus sub poena ignis fiat rogus ECKII,

inter nos, & accendatur, vinctus in eum deturbetur.

Nam cum sacram scripturam, Concilia, sanctos martyres & patres à tempore apostolorum habeā testes pro sententia catholicæ, atque adeo recessum Augusteñi, sanguinem pro illa fundere paratus sum, vitam, & animam ponere.

IN NOMINE TVO DVL CIS IESV.

Adipliam vocem Buceri reprimendam, qua Bernæ ausus fuit dicere, missam esse blasphemiam, O impietas, & vox dæmoniaca.

PVNC TVM XVIII.

De conmunione sub vtraque specie pergit nugari Bucer in odium principiū catholicorum: verum que & ipse fadet in tetur

Communi-
tate sub v-
traque spe-
cie.

tetur & cogitur fateri, non conuenisse, quid iudicandū sit, qui vnicā tātum specie hactenus vñi sunt, vel adhuc vñuntur. Hoc est maxime, quod mouet catholicos principes, quotā portionem Christianitatis insurgere, & à peruerēsis prædicātibus, ac pseudoprophetis seductam, toti orbi Christiano insultare, & tot mille millia ex mortuis & viuis velle dānare. Vtinā Deus eset eis tā ppicius, vt daret illis meliores ac veraciores doctores. At de hoc quoq; articulo locuplete diximus in annotationibus libri & examine scriptorū protestantū. Et hic articulus q;que reprobatus est in recessu Augustano: Habeo quoq; super ea re syngrapham pñssimi, ac catholici principis D. Georgij Saxo-niæ Ducis, cuius anima, ita minime dubito, viuit Deo, in quo accuratius pro ecclesia catholica deliniauit omnia.

PVNC T VM XIX.

BUcer cōtra Principes Catholicos de cōelibatu hoc adserit, quia liber ponat, posse permitti coniugium sacerdotibus, ipsi vero contendat debere permitti, at fusiū diximus in annotatione libri, & examine scriptorum. Hoc addiderim, etiam in hoc puncto Bucerum aduersari recessi Augustano, quem Augustalis Maiestas semper voluit manere saluū in toto hoc negotio et tractatu Ratisponeñ.

Matrimoniū præsumpta monachorum, peiora q; cōcubinatus. **A**dijciam & illud ex confutatione decimē conclusionis Bernæ disputatæ (quantum attinet ad corruptam & fellam disputantium intentionem) Cum Ecclesia possit inabilitare personas ad cōtractum matrimonij, sequitur præsumpta matrimonia Zuinglij, Oecolampadij, Buceri &c. nō esse matrimonia, sed obstinata, scādalofissima, dānosa, & sacrilega, meretricia, & multo peiora q; pauperū sacerdotū Chřianorū cōcubinatus, q; ex fragilitate humana, à cōcupiscētia carnis victi labunt, & sunt in timore dei agnoscētes peccatū suum accusante conscientia, ideo compunguntur ad pœnitentiā & cōfessionem peccati sui. Iti aut noui milites

PRINCIPIBVS.

milites Veneris, Bucer cum apostatis suis & nunnis, obli-
gant se et tradunt in perpetuum meretricium, sub honesto titu-
lo coniugij, cum scandalio totius Christianitatis, praedicantes
peccatum suum, sicut Zodoma: Non penitent eos, nolunt con- Esaie 13
fiteri illa vel alia peccata, neque habent propositum cessandi:
sed multo magis, ut est ars & malitia diaboli, si possent to-
tum mundum seducere & illicere in eorum ignominio-
sam, infamem, & opprobrosam vitam: omnibus modis cu-
rarent. Idcirco illos & seditiones & meretricium, damnofissi-
mum est, pernitiosissimum, ac diabolicum: Licet & cleri Chri- Perpetuum
meretricium
stiani concubinatus malus est, & a praepositis puniendus:
tamen, meretricium Suermerorum est eorum qui despera-
uerunt de Deo, fide fragorum, & apostatantium ab eccles-
ia Catholica. Hec tibi olim scripsi Bucere, reuertere, & dic
quae voles, audies aceruum, eorum quae non vis.

PVNCTVM XX.

PERgit Bucer iniuriari principibus Catholicis, quia ars Satisfactio
ticuli quos illi dixerunt non conciliatos, sint reconciliati, & assert penitentiam, confessionem, & satisfactionem:
at ex dictis in annotatione libri & examine scriptorū Pro-
testantium liquido constat Principes Catholicos verū dis-
xisse, & Bucerum eos falso calumniari: Et ne Aethiops mu-
tet pellem, non definit nugari, etiā libro falso imponit, o-
pera nostra non esse satisfactiones propiciatorias, nam licet
propiciatio culpæ solum Christo tribuenda fit, tamen satisfac-
tionem canonicam a praepositis sacramentorum acceptam
& peractam, præteriorum postorum causas excindere, &
peccati reliquijs mederi, temporariam quoque penā seu tol-
lere seu mitigare vere docuit. Ex his omnibus perspicuum
est, quod à veritate alienus sit Bucer, & iniuste oneret Catholicos
Principes, ac si parvus in controverson hæserint articuli illi
parui momenti; cuius falsitate nos aperte p ecclesia, p fide,
pro Christiamantissimo Imperatore, pro orthodoxis & illu-
d iij strissi-

212
PRO CATHOLICIS

Falsitates strissimis principibus probauimus. Falso dixit Bucer scripsit
Bucericeae pturas & patres nihil docere de transubstantiatione pa-
etia contra nisitn Chrm in Eucharistia haberi dixit, quod tanta perui-
Lutheru. cacia tot annis contra ecclesiā, atq; ipm Luderum, Pomeranū, Melanchtonē, Brentiū cū suis Suermeris negauit, vt ve-

Agatho. rissime dixerit Agatho Papa ad V. Synodū. Hæretici nō so-
Hæretici lum vere cōfessionis aduersarij, sed à via veritatis aberran-
instabiles. tes, sibimetipſis cōtraria docuerūt, aliter & aliter afferētes,
& alterutrū dogmata destruenteſ, quod em̄ nulla veritate
fundatum est, necesse est, vt erroris inconstantia varietur.

Missæ. Falso dicit Bucer de vera ratione missarum conuenire, vt à Christo instituta est & à patribus obſeruata. Falso ex-
probrat Bucer Catholicis, qd missæ assueuerint sine verbo
Dei, sine exemplo veterum, & eos dicit imperitos, ac si im-
periti fuerint Dionysius, Polycarpus, Tertullianus, Ireneus,
Cyprianus, Ambroſius, Augustinus & alij sancti. Ita as-
ſolet Luciferiana superbia ſe iactare.

Falso dicit Bucer, hominum duntaxat extare præceptū
vt homines in confessione p̄ctā ſua probe enumerateſ.

Falso vult Bucer tolerabilius eſſe, vt ſui perpetui mere-
tricarij & fidefragi coniugati ferantur in ecclesia, quā con-
cubinarij ſacerdotes.

Liber Buc- articulorum cōciliatorum, ac ſi non ſatis hucusq; iniuria-
ceropro- tus fit catholicis principibus, niſi omne venenum aspidū
missus. sub lingua eius contra ecclesiā, & principes euomati. At
Prouoca- veniat Philistæus ille, q; ausus eſt maledicere exercituſ Dei
tur Buce- viuentis: veniat & audacter occurram ei, & acceptis lapidi-
rus. bus de torrente scripturæ, funda infigam in fronte ſpurij
3. Reg. 17 huius: & omnino redeuntem ita excipiam & tractabo, vt
maledicentia ſua meretur & experietur nō deesse iuſtitię
& veritati debitum patrocinium.

Falso dicit Bucer, ſolum ſuperelleſe pugnam de articulis
cons

PRINCIPIBVS.

conciliatis, vt vbertim probauimus.

Falso persuadere nititur Bucer Catholicis principibus, aliquos articulos vere conciliatos per eos recipiendos: q̄a manifestū fecimus ex articulis controuersis, nullū esse vere reconciliatū. Ideo Catholici principes iustissima causa motinoluerunt articulos dolo à Bucero obtrusos, recipere.

Falso suadere nititur Bucer Catholicis principibus, ne salutare conciliationis institutum in Ro. Pontificem rejiciant: At in quem alium rejicerent, nisi in vicarium Christi, Papa. in ecclesiae militantis caput ministeriale, aut in sacrum cœcumenicum concilium. Ipsi fideles & obedientes se, ap. & ecclesiae vniuersalis filij:

Forte non falsum suspicatur Bucer, eum principes non dubitent se veram, Bucerum & suos falsam religionem sequi, ideo rejectio illa causæ ad cōcilium, nihil aliud videri, quām captationem occasionis in eos decernendi, quod cōuenit in manifestos hæreticos: Et quid tibi videtur Bucere? Concilia diuersa cōtra hæreticos. an non supremum iudicium fidei est apud concilium legis time congregatum: Alioquin hæreses semper mansissent. At sacrum concilium Apostolorum sicut congregatū contra Ebionitas, Nicænum contra Arrium, Romanū contra Nouatum, Gangrense contra Eustachium, Constantinoopolitanum contra Macedonium, Eudoxiū, Apollinarem & Sabellium, Ephesinū contra Nestorium, Calcedoneū, contra Eutycen & Dioscorū, Carthaginē, contra rebaptizatores Donatistas, Mileuitanū contra Pelagiū, Sussianū Marcellinus Papa contra seipm indixit, Aliud Constantiopolitanum cōtra Theodorum, Aliud Romanū contra Paulum, Cirum, Sergium, & Pyrrhum, Aliud Constantiopolitanum contra Machariū & Monothelitas, Cōcilia Romanū, Nicænum, & Francfurteū, contra Iconoklastes, Aliud Romanum & Turoneū, contra Berengarium: Aliud Romanum contra Arrium, Sabellium, Eunomium, Concilia contra hæreticos.

Fotis

oty

Fotinum, Conciliū Toletanum cōtra Priscillianistas, Concilium Bracarense contra Cerdonem, Priscillianistas, Gnosticos & Manichæos. Aliud Romanū cōtra Abbatem Iosachim, Almaricū, Petru Abelardi & Ita & in alijs Concilijs alij condēnati fuerūt heretici. At in Concilio Cōstantieñ. damnati sunt articuli Iohannis Vuicklef, Hus, & Hieronymus combusti, liber Falckenbergij damnatus.

Bucer ergo mordente conscientia non nescius errorum suorum timet iudicium Concilij generalis, sicut & Patriarcha suus Luther, quia certus est ferendum cōtra se iudicium.

Bucer refu-
git conci-
lium.

Iam iam Bucere te inuenio, iam deprehendo cur latitas & superioribus annis scripisti & excepisti cōtra Conciliū à dño apostolico Mantuæ indictum & Vincentiæ translatum, times pelli tuæ & erroribus tuis: Spero & confido in Deum, iustum iudicium generalis Concilij nō euades: sed hæc in deorum genibus sita sunt (ut dicitur.)

PVNCTVM XXI.

Existima-
tio Papæ
& Princi-
pum.

CAtholici Principes pro quarta causa reiectionis artis colorum assignarunt, quia imminueretur existimatio summi Pontificis, Imperat. Maiestatis & statuū Catholicorum, qui oēs varijs obtrectationibus se exponerent. Bucer more suo aspergit principes mucore maledicētiæ suæ, & de suo fermento mendacia injicit: quoniam ex reformatione, Pontificis et principum existimatio imminueretur: At vbi probas q̄ dicis nugator? Secundo vicium quo inuoluntur maxime Lutherani, Catholicis impingit: nam carni, & principi mundi superstitione grata est. At teipm intuere, nuncios & nunnas tuas, laicos ac eos ad cultū diuinum, & qui non ieunant, non confitentur, nō orant, à carnis nunq̄ abstinent. Nonne hæc vestra irreligiosa superstitione carni seruit, & diabolo, tot euacuatis monasterijs vtriusq; sexus, cōtra sacri, & magni cōciliij Calcedoneñ. definitionem, Anno domini 454, factam: Diaconissa quæ suscepit

PRINCIPIBVS.

275

suscepit ordinationem, & quanto cunq; tempore obser^z Monachæ
 uauerit ministerium, & postea se nuptijs tradiderit, iniuri^z nō nubat.
 am faciens gratiæ Dei, hæc anathema sit, cum eo, qui in illi^z Cant. 15.
 us nuptijs conuenit. Et iterum. Si quæ virgo se dedicauerit
 Deo, similiter Monachus, non licere eis iungi nuptijs: Si ve^z Can. 16.
 ro inuenti fuerint hoc faciētes, maneant excōmunicati. Er^z
 go Bucerus cum oībus votifragis nunnis est excommuni^z Bucerus
 catus. Sic & fidefragi sacerdotes iugales carni & principi^z excommu
 nicatus. huius mundi seruiunt: cū ante mille ducentos & 27. annos
 constitutū fit in Concilio Neocæsariensi (qd fuit ante Nicæ^z
 num) presbyter^z, si vxorem duxerit, ab ordine deponendū,
 cum alijs superius citatis: Cælibatus ergo seruabatur anti^z
 quitus in cleris: at in periculis nouissimis temporibus à
 Christo & Apostolis prædictis, incipiunt seruire carni & di^z
 abolo: Cum autem hæc nouerit Bucerus, nonne est insigni^z
 ter impudens, & impudenter maledicu^z, quod hoc crimen
 Catholicis imponit Principibus?

Tertio apostata non veretur Catholicis principibus im^z
 ponere, ideo noluisse eos recipere articulos reconciliatos:
 quia piget recurrere bene, & dedecorum habetur videri
 non vera sectatum esse, atq; defendisse. O scelestam linguā^z
 furca & flamma dignam. Quis tibi apostata^z credet dicēti, Pudet Lu-
 theranos
 vt principes Catholicæ recurrentes ab ecclesia Catholica, reuocare.
 ab auita religione, bene recurrerent: Cur non magis secta^z
 rijs suis hanc recinit cantilenā? qbus dedecorum est scin^z
 di à nationibus totius Christianitatis, uno exitio Mona^z
 cho eos seducente. Quin tu & tui huiusmodi estis, q glori^z
 am vestrā quæratis, non Dei. His auribus in colloquio au^z Luderani
 diui, qd cum vobis conarer suadere, et nescio quem articu^z querit glo
 lum reciperetis nobiscum recusastis hoc, scripturis & patri^z riā vanā.
 bus destitutis: hac sola rōne, quia iam concionibus vestris
 plebs esset psuasa in hanc sententiā: & sine scandalo aut tu^z
 multu non possetis eam auocare à recepto vsu. Cum ergo
 e. hæc

PRO CATHOLICIS

hæc tua sit culpa & tuoꝝ Bucere, cur temere innocentissiꝝ mos principes tuovicio maculare niteris? Cessa igit̄ principes mordere, sed vt in puerbio dicitur A Lare incipe, & iuxta Horatianum illud: Tumet tua vineta, cedito.

IN CONCLVSIONEM BVCII.

VM iam Bucerus raucesceret calumniādo principes Catholicos, ac iniurijs grauando eorum cōfiliarios: concludit in causa egregius, sed morbosus causidicuſ: Et primo Theonino dente arrodit senatores principum Catholicos, quos apertis mendacijs calumniatur infelices, ecclesiæ Dei, ac patriæ calamitosos, qui istis principibus persuaserunt hanc conciliationem, à maiori parte principum comprobata, vt in manus Pontificis reiſcerent. At te Bucere compello. An non fecerunt hoc in fide constantissimi principes iustissimis causis, iam allegatis: tu respondeſi potes: & nosſiros experieris aculeos: ſic pergis more tuo nugari, à maiori parte principum receptam reconciliatiōnem. Ita ſcilicet consiliarius à ſcrinio pectoris, quod faliſus falſo eſt: vt confeſtim Catholicos principes in tabella reſcitabimur: Iniuriaris porro senatoribus principum, quia ſint calamitosi patriæ. At vide, qui alium iudicas, ne teipſum condennes: quæ ſuit maior calamitas Germaniæ, quām funefiſum bellum ſeruile plus centum millibus rusticis trucidatis, tot opibus, & tanta rerum opulentia in aniter abſumptis, tot monaſterijs, ac arcibus, vel direptis, vel flamma combuſtiſt: ſciſ ne Bucere, in qua arce cum Oſcolampadio & Hedione Capellānum egeris: an non calamitas fueris potentissimo & opulentissimo nobilis? Non plura dicot: Quod magis funefiſum diſſidium vñquam fuſcitatum eſt in Heluetijs, quām per præceptorem tuum Zuiniſgium. Tuos ergo ſyminſtes, clama calamitosos patrię, nō integerimos principum consiliarios.

At veriſſimam ego adferam cauſam, cur ita ſurit contra

PRINCIPIBVS.

era principes Bucer: quia isto responso omnis dolus eius
sus est, & omnis fraus intercisa Buceri, qua nitebatur glos-
tissimo Imperatori nostro Carolo, à Deo coronato, &
omnibus ordinibus imperij imponere, vt aliquos articu-
los erroneos perfidiæ suæ lucraretur, & obtineret: At deo Buceri do
inspirante, & Catholicum animum in principibus conser-
uante illi, coruum deluserunt hiantem, & bolum eripuerūt lus contra
e fauibus illius: Ideo non mirum si cruciatur, & dentata totum im-
charta optimos principes insectatur. perium.

Sed frustra conatur persuadere principibus, vt æqui
faciant suam annotationem: Non enim scripsit, quæ ad
gloriam Christi faciūt, & electorum salutem: sed ea expus-
it, quæ sunt in subuersione fidei Catholicæ, ad cultus di-
uini, & gloriæ euacuationem, & hæresum ac errorum pro-
pagationem: quibus animicida, tot millia hominum per-
dere & damnare satagit, vt in examine nostro sole clarius
ista ostendimus.

CATALOGVS PRINCIPVM

Catholicorum.

Antiqui serpentis astutia, semper fucum prætexit Bu-
cer, vt simplicem plebem decipiati: in quem finem su-
perius magno fastu suorum principum, tam absentium quia
præsentium catalogum descripserat: & vt auctior numer-
rus esset etiam Comites enumerauit, & Baronem vnum: rat
macre recenset Catholicos: Quod ex eo compertum habe
Christiane Lector, quod Vilhelnum à Furstenberg inscri-
psit pro suo, & Ludouicum ab Oetingen, Cur Comitē Fride-
ricum à Furstenberg, & Comitem Martinum ab Oetin-
gen, veteris religionis obseruantissimos, præsentes tam suo
quam aliorum Comitum & Baronum nomine, surda au-
re præteriit: At voluit coram rudi & imprudenti plebe par-
uum numerū Catholicos exhibere: Quod si etiā obtine-
ret, sicut Deo sustinente suos, nunquam obtinebit, non tñ
e n̄ essemus

Bucer ser-
pentinus.

PRO CATHOLICIS

Luc. II. essemus animo deiectores à Christo consolati. Nolite timere pusillus gressus, quia complacuit patri vestro vobis dare res gnum: at exequamur quod promisimus.

PRINCIPES, ET STATVS CATHOLICI, adhærentes Imperiali Maiestati, ac recessu Augustensi.

Imperator Carolus, Rex Germanie, Castiliæ, Aragonie, Legionis Siciliæ, Nauarræ, Granatæ, Hierusalem, Valentia, Gallicæ, Maioricarum, Sardinie, Corsicæ, Neapolii, &c. Archidux Austriae, dux Burgundie, Niuernæ, Loterichi, Brabantie, Hollandie, Limpurgi, Lutzelburgi, Geldriæ, &c. Comes Flandriæ, Arthesi, Palatinus Hannonie, Hollandie, Seelandie, Namurci, Zutphaniæ, dominus Phrisie, Salini, & Mechliniæ, &c.

Gloriosissimus Princeps Ferdinandus, Rex Romanorum, Hungariae, Bohemiae, Croaciae & Dalmacie, infans Hispaniarum, &c. Archidux austriæ, Dux Slesia, Sueviae, Marchio Moraviae & Burgauæ, Comes Ciliæ, Goriciæ Hohburgi, Princeps Histriæ, &c. Maximilianus filius regis, Archidux Austriae, Dux Carinthie, Stiriae, Carniolæ & portus Naonis. Comes Tyrolis, Lantgrauius Alsatiae, &c. Schelckingen, Tribergi, &c.

Reuerendissimus Cardinalis, Archiepiscopus Moguntinus & Madenburgensis. Episcopus Halberstadiensis, primas Germanie, Marchio Brandenburgensis, &c. Elector.

Reuerendissimus princeps D. Iohan. Ludouicus Archiepiscopus Treuerei, Elector.

Reuerendissimus princeps D. Hermannus Archiepiscopus Colonie, Elector.

Ludouicus Comes Palatinus Rheni, dux Bauarie, elector. Ioachimus Marchio Brädenburgensis, Dux Stetini, &c. Elector.

Ernestus Archiepiscopus Salisburgensis, superioris & inferioris

oris Bauarię Dux. Christophorus Archiepiscopus Bre
 meň, administrator Verdeň, Brunsvici Dux.
 N. Archiepiscopus Bisantij.
 Vualtherus de Kronberg administrator magistratus Pru
 tenici, & supremus militum Marianorum p Germaniā.
 Vuigandus Episcopus Bambergię.
 Chunradus Episcopus Herbipoleň.
 Mauricius Episcopus Eichstetten.
 Henricus Episcopus Vuormacieň, & Frisingeň. Comes
 Palatinus Rheni.
 Philippus Episcopus Spireň.
 Johannes Episcopus Meteň. & Tulleň, dux Lotharingię.
 Vuilhelmus Argentiň. Episcopus Lantgravius Alsatię.
 Christophorus Episcopus Augsteň.
 Christophorus Episcopus Brixineň.
 Christophorus Episcopus Tridentinus.
 Christophorus Episcopus Labaceň.
 Christophorus Episcopus Secouieň.
 Iohannes Constantieň. Episcopus.
 Philippus Basileň. Episcopus.
 Vuolfgangus Episcopus Patauieň. Comes à Salms.
 Pangratius Ratisponeň. Episcopus.
 Georgius Episcopus Leodieň. Dux de Bullion.
 Valentinus Hildeshaimeň. Episcopus.
 Adrianus Seduneň. Episcopus.
 Franciscus Episcopus Monasterieň, & Osnaburgeň.
 N. Episcopus Traiecteň.
 N. Episcopus Curieň.
 Georgius Episcopus Razenburg & Libušň.
 Balthasar Episcopus Lubeceň.
 Sigismundus Episcopus Merseburgeň.
 Balthasar Episcopus Vratislauieň.
 Georgius Episcopus Olmuceň.

e in Anto.

PRO CATHOLICIS

Antonius à Granuella Episcopus Atrebateñ.

Fridericus Episcopus Viennenlis.

Georgius Episcopus Nouæ Ciuitatis.

Paulus Episcopus Tergestinus.

Iohannes Episcopus Misneñ.

Hieronymus Episcopus Kiemeñ.

ET EPISCOPI.

Mindeñ.

Slesuiceñ.

Padeborñ.

Bardiceñ, cum alijs.

Camineñ.

Snerineñ.

Tornaceñ.

Gebennæ.

Losannæ.

Gurceñ.

Leuanti.

Principes seculares.

Fridericus Comes Palatinus & Bauariæ Dux.

Vuolfgangus frater eius.

Vuilhelmus Comes Palatinus Rheni, Superioris ac inferi
oris Bauariæ Dux.

Ludouicus Comes Palatinus Rheni, Superioris & inferio
ris Bauariæ Dux.

Otto Henricus.

Frates Co. Palatini, inferioris & superio

Philippus, ris Bauariæ Duces.

Iohannes Co. Pala. Dux Bauariæ, Comes in Spanhaim.

Fridericus Dux eius filius.

Antonius Dux Lotharingiæ, & Bari Marchio Pontemon
son, & filius N.

Vuilhelmus Dux Iuliaceñ, Cleueñ, & Bergeñ.

Henricus Dux Brunsuiceñ, & Lunenburgeñ.

Albertus Dux Megalepoleñ, dominus in Rostock, &c.

Caros

Carolus Dux Subaudiaæ.
 Christophorus Dux Vuirtenbergi.
 Ernestus Marchio Badeñ. & Hachburgi.
 Et nepos ex fratre Bernhardo.
 N. Marchio de Seneta princeps Vrangie, comes in Nassau.
 Georgius.

Fratres Lantgrauj à Leuchtenberg.

Iohannes.

Omitto Comites principales de Hennenberg, Nassau, Anhalt, Comites & Barones de Montfort, Furstenberg, Oetigen, Hohenlock, Lupfen, Sulz, Zollern, Leiningen, Eberstain, Ortenberg, Liechtenstain, Reineck, Hanau, Helsenstein, Castel, Mansfeld, Salm, Solms, Pitschi, Hagen, Peuthlingen, Meulingen, Tungen, Tübingen, de Gerolz, Dapiferos de Vualtburg, Rapalstain, Semperfiei de Limpurg, de Stauffen, Kingseck, Falckenstain, Zimmern, Stopheln, Tegenberg, Gundelfingen, Morsperg, de Scala Veroneum. Et alios innumeros mihi ignotos.

Ita de ciuitatibus se vehementer reddit suspectum Bucer, cum plures ciuitates ferme omiserit quam numerosas sit, Augustanum recessum acceptantes, scilicet Buchhorn, Dortmund, Frödberg, Gminda Sueviae, Gelnhausen, Kaufbeyre, Leykirch, Milhausium, Offenburgum, Rotueilam, Tullum, Vuerdeam Sueviae, Vuimpinā, Vuezflariam, Vueliam ciuitatem, Zellum.

Insuper inter suæ sectæ oppida recenset Bibracum, Dinckelspiel, Goslariam, Gengen, Campodunum, Nortshausium, Nerlingen, Gengenbacum. Cum autem illa fidem dederint, se recessi Augusteñ. & diuo Imp. ac Catholice principibus se adhaesuros. Non credo viros Germanos semper constantes & fidei obseruantes, tam instabiles, ut à fide semel data, tā leuiter exciderint, & à domino eorum naturali, ac potestate eis à Deo data, impatore gloriofissimo Carolo

APOLOGIA PRO

rolo recesserint. Addo quod Bucerus miscuit Zuinglianos Ludderanist: Quid enim Argentoratum, Augusta, Constantia, Vlma, Meminga, Lindauia, Isna, commune habet cum Nurmberga, Hala Sueorum Hailbronna Madeburga Gottinga & alijs Ludderanis ciuitatibus: Sed nolo esse hic Aristarchus aut Palemon.

APOLOGIA PRO SE. APO. LEGATO

Gaspare à Contarenis optimo viro.

Dum hæc velitarentur in Comicijs, & iam dolus Buceranus se aperiret, factum est, vt ad Cæsarem quoq; penetrarent, (cuius cor est in manu Dei) de articulis male & fraudulenter ac fucate conciliatist: Illius confessor ordinis Prædicatorij & eruditione & sanctimonia vitæ insignis, Theologos vocauit imperiales viros in Theologia doctissimos Hispanos & Flandros: quibus difficultas negoti proposita fuit, & ad Se. Apo. Legatū remissi: & alios viros oppido eruditos ad se vocauit, vt rem expenderent, & quorsum tendebant laquei articulorum cōciliatorum: Quam voluissemodi interesse huiusmodi congregationibus, sed tanta egritudine premebar, vt medici mihi nō modo lectioñem, sed etiam speculationem, aut meditationem subtilem interdicerent, cum membra mea ita essent languore delassata, vt nec equo aut curru vehi possem, minus pedibus incedere: Ad hæc delatum est ad aures pientissimi patris Legati, vt Bucerus & sui iubilarent, quoniam Cardinalem ipsum haberent, p se in articulis concordatist ideo confessim tertium scriptum diuo Imp. Carolo augustinissimo, ac Catholicis principibus & ordinibus Imperij transmisit, abunde ac aperte animi sui sententiam declarans.

SCRIPTVM LEGATI APOSTOLICI

ad diuum Imp. ac ordines Imperij.

Nos Gaspar, miseratione diuina, Tituli sancti Apollinaris, sancte Romanæ Ecclesiæ presbyter, Cardinalis, Cons

223

REVERENDIS. LEGATO.

Contarens, Sanctissimi Domini nostri Papæ, & sanctæ sedis Apostolice, in partibus Germaniæ, de latere Legatus. Postquam scripturam nostram, quam nuper in negocio religionis super tractatum Colloquitorum à Cæsa. Maiestate, in eadem religionis causa deputatorum, eidem Cæs. Maiestati obtulimus, variam à Principibus, & Statibus imperij interpretationem fieri intelleximus, quibusdam ita interpretantibus, quasi quosdam articulos, quos quidam concordatos esse contendunt, acceptandos, & usque ad futurum Concilium tolerandos, & ab omnibus seruandos esse voluerimus, alijs contra putantibus, nos totum hunc Colloquitorum tractatum, omniaq; quæ in ipso acta, & quomodocunque disputata sunt, ad decisionem summi Pontificis, & Apostolice sedis in Concilio generali, & cete. remisisse. Nos, ne vlla in hac parte dubitatio relinquatur, sed ut mens, & voluntas nostra clare intelligatur, sic mensum voluntatemq; nostram declaramus, nihil in hoc toto negocio, per predictam nostram scripturam quacunq; ratione decidere, aut quod aliqui articuli predicti tractatus acceptentur, aut usque ad futurum Concilium tolerantur, vel seruentur, diffinire voluisse: sicut nec adhuc quidem decidimus, aut diffinimus. Sed tractatum predictum totum, omnesq; eiusdem articulos summo Pontifici & Apostolice sedi, in Concilio generali vel alio modo, ut in scriptura diximus, &c. diffiniendum remisimus, quemadmodum & adhuc remittimus. Quam quidem sententiam nostram quemadmodum etiam Cæs. Maiestati ore declarauimus, ita nunc hoc scripto testamur, & confirmamus.

Ita est, G. Cardinalis Contarens Legatus scripsit.

AD hæc Bucerus cum suis spargebat fama, & iam sibi pollicebant nationale Concilium à piissimo Augusto Imperatore Carolo impetratum, si non celebraretur gñale

f. Cons

APOLOGIA PRO

Concilium, in q̄ Papa & sui, nullam de religiōe cognoscendi potestatem haberent: Prudentissimus D. Legatus, & fidei Catholicę sancte affectus, p̄ iniuncto & debito officio suo, monuit ordines imperij super ea re literis suis.

SCRIPTVM SE. APO. LEGATI AD
ordines imperij de nationali concilio.

Reuerendissimi & illustrissimi Domini, cum peruenies ad aures nostras, quod in determinatione huius conuentus Imperialis tractatæ controuersiæ fidei remittatur ad Concilium vniuersale, quod si celebrari non posset, tunc remittantur ad concilium nationale, &c. Animo ppen dentes quām magni præiudicij esset, si controuersiæ fidei remitterentur ad concilium vnius nationis, officij nostri putauimus esse, commonefacere dominatiōes vestras Reuerendas: & illustriss, vt additio illa de concilio nationa li omnino tollatur. Nam perspicuum est, in Nationali Cōcilio nullo pacto posse determinari controuersias fidei: cū hoc concernat Statum vniuersalem Ecclesiæ. Et quicquid ibi determinaretur, esset nullum, irritum & inane. Quod si à dominatiōibus vestris Re. illustriss, factum fuerit, vt certe nobis persuademus, quemadmodum gratissimum erit sanctitati Pontificiæ, quæ caput est Ecclesiæ, & Conciliorum omnium, ita econtra erit ipsi molestissimum, si secus fieret. Nam clarum est maiores seditiones in controuersijs religionis hoc pacto orituras esse, cum in alijs nationibus, tum in hac vestra nobilissima prouincia, hoc officium nos luimus omittere, tum vt pareremus mandatis sanctitatis suæ, tum etiam, vt nō deessemus officio personæ Legati nobis à sede Apostolica iniunctæ Ratisp. 26. Iulij.

Paratissimus ad obsequia dominationum vestrum
rum reuerendissimarum, & illustrissimarum.

Gasparus Cardinalis Contarenus
Legatus.

Ad

228

REVERENDIS. LEGATO:
Ad hoc scriptum Legati, Ordines Imperij
responderunt, ut sequitur.

Ruerendissime in Christo pater, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, & sanctissimi Domini nostri Papæ, à latere Legatus, Domine colendissime. Reuerendissimi, & Illustrissimi sacri Romani Imperij Electores, alijq; Principes, & Status, ex scripto Reuerendissimæ dominationis vestre eisdem oblato, intellexerunt. Reueren. Do. vestram petere, quod iudicem principes & Status ex determinatione recessus huius Imperialis conuentus, qua tractarunt, ut si concilium vniuersale celebrari non posset, tunc controversiae fidei ad concilium nationale remittantur, illam additionem de Concilio nationali omnino tollere: cum perspicuum sit, in nationali concilio nullo pacto posse determinari controversias fidei. Et quicquid ibi determinaretur, esset nullum, &c. Prout hęc omnia in praetacto Reue. Dom. vestre scripto plenius continentur, & explicantur. Ad quę prefati Principes, & Status Imperij respondent Re. Do. vestram promouendo, & sanct. dominum nostrum Papam indicendo, & citra ulteriorem procrastinationem celebrando concilium vniuersale, facillime præcauere posse, ne subortas fidei, & religionis nostræ controversias in concilio nationali tractari ac determinari oporteat, id quod omnes huius imperij status plurimum optant, & obnoxie rogant. Sin autem concilium vniuersale toties pollicitum & iam à Re. D. nostra iterum promissum, per sedem Apostolicam, ad effectum suum non fuerit deductum, euidens profecto huius imperij, & præsertim nationis Germanicæ necessitas expostulat, cōtrouersias istas in religione nostra excitatas, in concilio nationali, aut si nec hoc quidem congregari poterit, in alio imperiali conuentu præfente, tum, & hoc negotium dirigente aliquo Legato sedis Apostolice, sufficientibus ad hoc eiusdem se. Apostolice faculta

f i n tibus

226
APOLOGIA PRO

tibus suffulto, concordari, ac diffiniri. Ut enim in tot, tan-
tisq; opinionum varietatibus herere, nedum periculoseum,
sed etiam intolerabile foret, ita econtra predicti Principes
& Status nihil vehementius exoptant, quam illas contro-
uerbias, legitimo & debito modo ad concordiam Catholi-
cam redigi, non diffidentes, quin Re. Dominatio vestra,
eam ad rem suum quoque promotionis auxilium sit collo-
catura. Et sanctiss. Dominus noster pro debito pastoralis
officii sui autoritatem suam interponere non sit recusatu-
rus. Datum Ratispo. 26. Iulij Anno 41.

REPVL SIO EORVM QVAE BVCE-
rus cum suis in Se. Apost. Legatum Im-
pudenter scripsit.

ET si neminem dubitem futurum, qui haec scripta Re-
uerendissimi D. Legati Contarenii legerit, modo can-
didi sit iudicij, & honestatis ac verae religionis amans: qui
no pbet illa esse docte, prudenter, ac catholice scripta: ta-
men Bucero & suis non satisfaciunt: qd multum aceti ha-
bet in pectore, plus fellis & bilis, stomachum habet corru-
ptum, palatum infectum, plenus pbri, venerando seni, mul-
tis modis, absq; vlla causa iniuriatur: Non possum me con-
tinere, quin p veritate fidei asserenda, & mea in Se. Ap. ob-
seruantia, (vtcunq; sepe diuexer a Curi Romanq; sectatoriis
bus,) respondeam illius conuicijs, sed breuissime.

OFFENSIO PRIMA.

Qvia Reuerendissimus D. Legatus in primo scripto ad
Cæsaream Maiestatem narravit protestates in no-
nullis articulis discedere a cōmuni cōsensu ecclesiae Catho-
licæ: Insurgit Bucer contra hunc venerandum ac doctissi-
mum patrem, nihil reueritus psonam, cuius legationis mu-
nere fungitur, aut sedem Apostolicam: accusat eum, quod
inique eos taxauerit & suggillauerit iniqua criminacione.

I. Quia nec Legatus, vel quisquam alias vñquam euincet
corum

REVERENDIS. LEGATO.

et doctrinam, à communi consensu ecclesiæ variare.

Communis consensus non est is in q̄ iam consentiunt,
qui Romano Pontifici parent: sed in q̄ omnes omnium s̄æ
culorum sancti ab initio usq; ad finem mundi, patriarchæ, p̄
phetæ, Apostoli, pastores & doctores consentiunt.

Qui eadem de Deo ac domino nostro Iesu Christo, de 3
eius ecclesia, Evangelio, sacramentis & disciplina sentimus,
confitemur, docemus cum illis.

Quæ reiecamus & correximus, eiusmodi sunt, ut sicut cū 4,
scripturis, ita & cū cōsensu illo ecclesiæ Catholicæ pugnāt.

REFELLVNTVR ILLA.

Quod tam impudenter negat Bucer, neminem euicis-
se, eorum perfidam doctrinam variare à cōmuni cō-
sensu ecclesiæ: cum hoc doctissimi viri irrefragabiliter euice
rint: & vt ex multis paucissimos numerem. Vbi respondis
stis Catharino, vel Corcyren, Episcopo Marcello, aut Al-
berto pio Carporum Principi, vestra dogmata cōfutanti-
bus in Italia: Vbi Hieronymo Emsero, vbi Dietenbergio
vel Schazgero, Fabro vel Cochleo vestra improbantibus
in Germania: Vbi tela repulisti Iodoci Clithouei & al-
mæ facultatis Theologicæ Academiæ Parrhisiæ, in Gal-
lia: Potuisti ne mutire verbum aduersus scripta Iohan.
Episcopi Roffen, Guilhelmi Rossei, ac Edoardi Pouelivos
cōdemnantium in Anglia cum Academia Oxonieñ. Re-
spondete adhuc si libet his quæ Alphonsus Zamoreñ, in
Hispania contra vos asseruit & Alphonsus de Villa sanctat:
Et ego qui cum paupercula era minuta duo misi in gazo-
phylacium, scripsi & euici, contra errores vestros in quibus
dissentitis à communi totius ecclesiæ Catholicæ consensu,
de primatu Petri & Se. Apo. libros III. de sacrificio Missæ li-
bros III. De poenitentia & eius partibus lib. IIII. De Pur-
gatorio lib. IIII. De imaginibus non tollendis lib. vnum cū
multis alijs: Vbi Endymionis somnum dormiuerunt Gi-
f iij gantes

APOLOGIA PRO

gantes illi, terræ filij, si non fuerunt victi, cur non respons
derunt: Imo ubi eis monstrantur contrarietates & contra
dictiones scriptorum suorum, magis muti sunt quam pis
ces, ut ad antilogias fabri, ad contradictiones f. admirati
Fundling & tot septicipicia Cochlei.

Laus Deo & se. Ap. qui nobis Legatum dedit tanta eru
ditione insignē, siue scholasticos Theologos, aut Ecclesi
sticos patres, aut ipsam Canonicam scripturam tractare vo
luerimus, potis est errores Buceri vincere, siue latino ideo
mate cum eo agant, aut si malint Græcam linguam.

2. De secundo, præter omne decorum & rationem negat
eum esse communem consensum Ecclesiæ Catholice, q. est
omnium qui parent Romano Pontifici, cum à Christo pas
so omnes habiti sint schismatichi, qui illog. cōsensum non se
queretur: & totus orbis Christianus, in his quæ sunt fidei,
Ecclesiam Romanam & Apostolicam veneratur & sequtur.
Sed diu delyrarunt sibi fingentes Ecclesiam occultā, & Ma
thematicam: Iam etiā sanctulos somniant occultos & igno
tos, pastores & doctores Mathematicos, quos nemo vidit,
consentientes per omnes ætates usq; ad finem mundi. At
evidenter superius ostendimus Missam à Christo passo ha
bitam ab omnibus sanctis pro sacrificio, & pro viuis & de
functis celebratam: Identidem de inuocatione sanctorum
deprimatur S. Petri & se. Ap. de confessione & satisfactio
ne. Ne existens in sacerdotio matrimonium contrahat, de
mutatione panis in Eucharistia, de votis maxime Mona
sticis, & alijs. Ut non possit non extreme temerarius esse,
qui tot sæculorum & omnium ætatum sanctis per diamet
rum aduersatur, ut illi faciunt: Multis enim annis nolue
runt sanctos doctores euocari in duellum contra se: Hoc
vnum reboabat, PATRES, PATRES pro nihilo illos du
centes: sicut eorum Patriarcha Luther superbissime iacta
tra Augu. bat in disputatione Lipsica, citato per me Augustino, eti
am

Luddera
ni repule
runt san
ctos p̄s.
Ludder cō
centes: sicut
eorum Patriarcha
Luther superbissime
iacta
tra Augu.
bat in disputatione
Lipsica, citato
per me Augustino, eti
am

am si Mille Augustini hoc dicerent, ipse solus vellet eis res pugnare. O luciferianam superbiam.

De tertio audet proponere Bucer omnium etatum sanctoeadem docuisse de Christo, ecclesia, sacramentis, &c. que ipse cum sectarijs suis docet. At veni huc sub ferulam Bucer, & ostende, quis sanctorum vñquam docuit, spiritum Dei esse vicarium Christi in Ecclesia, non Papam: quod cer.

Bernæ in disputatione affirmauit tuus Haller, quem defendebas contra Alexium Grat. S. Dominici sacerdotem. Hoc autem non est Christianum, sed Macedonianum.

Quis sanctorum vñquam docuit, quod tu asseris, humilitatem Christi omnino sicut alium sanctum, vere & natura hominem, non cogitasse semper, nec dixisse, nec voluisse, nec aduertisse omnia, vt quidem ex eo volunt facere hominem omnipotentem. Adfer sanctorum aliquem, qui te hanc docuerit impietatem, in iniuriam Christi saluatoris. O blasphemiam.

S. Iohannes te hoc non docuit, qui inquit: Vidiimus eum plenum gratia & veritate. Non S. Paulus qui testatur omnes thesauros sapientiae & scientiae absconditos in illo. Nō Isaia 10:22.

as, qui de eo protestatur. Requiescit super eum spiritus sapientiae, & intellectusat Baptista teste, non dedit ei Deus spiritum ad mensuram. Si ergo dona spiritus sancti habuit non ad mensuram, ergo & sapientiam: scit ergo omnia. Neq; hanc impietatem didicit à S. Augustino, Fulgentio, vel Gregorio à magistro citatis in textu. Sed vnde impegerit, ex verbis suis capimus: quia sicut benedicta humanitas Christi non omnipotens, ita non credidit eam esse omniscientem: si vellet à Catholicis doceri, inueniret apud eos rationem diuersitatis. Et ne quis arbitretur hunc errorrem excidisse Bucero, ipse illud reputat commentum, Christum in instanti conceptionis fuisse perfectum. At sancti Hieremias dicat, Nouum faciet dominus super terram, Ioh. 3:1.

Fœmina

APOLOGIA PRO

Fœmina circundabit virg: quia in vtero virginis Christus perfectus vir extitit, non solum ppter animam & carnem, sed etiam propter sapientiam & gratiam, qua plenus erat, vtcung: stomachentur veteres & noui hæretici.

Bucer non sentit cum sanctis. Audes magno mendacio in spm sanctum afferere, te easdem sentire & confiteri de Christo, quæ sancti: sed profer aliquem sanctorum, qui negauerit Christum resurrexisse

Noui erto res Buceri.

clauso sepulchro, aut ad Apostolos ingressum clausis ianu

is, quæ tu pertinaciter negasti Bernæ, vt in actis patet. Ali-

Matt. 28. ter Matthæus scripsit. Angelum descendisse de cælo, qui

accedens reuoluit lapidem, & sedit super eum: Christus au-

tem iam surrexerat, sicut testatus est mulieribus. Surrexit,

non est hic: nisi impietatem impietati addere velis, CHRL-

PSALM. 20. STVM eguisse auxilio angeli in amotione lapidis: cū, teste

Iohann. 20. Dauid, ascendens in cœlum exaltatus fuerit in virtute sua:

Iohann. 20. cur non potuit etiam resurgere in virtute sua: Sic Iohanna-

nes meminit. Cum sero esset, & fores erant clausæ, venit

Iesus, & stetit in medio eorum: Quid attinebat meminis-

se clausuræ, si per illas Christus non intrasset? Ideo præcla-

Theophy. re ait Theophylactus. Clausæ autem erant fores, vt ostens-

dat: quod ita surrexit supra posito lapide super sepulchrū:

Ita natus est Christus ex Maria virgine, non Iesu claustris

virginitatis, vtcūq: impij aliqui nostra tempestate nō sunt

veriti virginitatem Mariæ incessere.

Si es probus Bucere, prodeas & ostende, qui sancti sens-

erunt & docuerunt, quod tu afferis, errorem in fide non

nocere, modo quis credat, Christum nos saluos fecisse &

redemisse, sicut tu docuisti Bernæ: & pertinacius subinde di-

xisti, vt habetur in actis. Qui semel credidit, dominum no-

strum Iesum Christum eum redemisse, ille habet sigillum

spiritus sancti: & nunquam potest peccare ad mortem:

Quos Christianos hic nobis creabis temerarios, omni fla-

gitio plenos & sceleratos: quid boni facient, aut quæ mala

omittent?

Implius er tor Buc.

REVERENDIS. LEGATO.

omittent decepti huiusmodi doctrinæ pallio, quam à Iouianio hausit non ab aliquo sanctorum Bucerus.

De quarto, affírmas te talia reieciſſe cum tuis, quæ repugnent communi consensui ecclesiæ catholicæ hoc perperā à te dictum, & rudis populi seductiūm, ex superioribus liquet: tūlūc tibi aperiam, ut sanies & purulentia effluat ex Herpetā tua. Non credis cum sanctis & amicis Dei, nō eadem sentis; neque doces quæ illi electi docuerunt, neque ea repellis & reiçis, quæ homines Dei reiecerunt: sed illorum expetis consensum, omnium videlicet hæreticorum, quos tibi superius per digitos numeraui, scilicet Vigilantium, Iouinianum, Vuiclephum, Hussum, Berengariū, Vuilemum de sancto amore, Segnerellum, Marſilium de Padua, Albigeñ. pauperes de Lugduno, Catharos, Vualdeñ, Heracleonitas, Aerianos, Pepucianos, Lamperianistas, Arotocytas, Donatistas, Ascitas, Quintillanos, Begardos, & alia portenta & monstra ab ecclesia catholica damnata, et præcisa Antichristi membra.

OFFENSIO SECUND A.

Prudētissima & sancta fuit D. Legati admonitio ad Archiepiscopos & Episcopos, tamen offendit Bucerum, à quo debebat ædificari. Ipso enim Bucero referente admonitio Legati in eo fuit tota, ut temperarent luxum, promouerent studia literarum, fouverent literatos, præficerent ecclesijs idoneos. Si micam honestatis in se habet Bucer, nihil est hic quod eum possit offendere, nisi propria malitia. Tamen inuenit aliqua quæ mordeat.

Quia de neglectu & vitijs doctrinæ, nihil dixerit. 1.

De neglectu disciplinæ & cæremoniarum, nihil. 2.

De manifestis superstitionibus, & impietatibus nihil. 3.

Quæ admittuntur in cultu & cauponatione Missarum, diuorum, offiūm, imaginum, ac statuarum venditarū sub diuorum nominibus, nihil. 4.

Impugnata a Bucero, sunt cōtra cōmūnem consensum.

Præceptores Buceri.

APOLOGIA PRO

5. De manifesta Simonia, impioq; ambitu, nihil.
 6. Inter argumenta mouentia, erant præcipua, quæ à iudicio
 vulgi & emulatione sectariorum ducebat.

REPELVNTVR ILLA.

Hoc solum præfabor, R. D. Legatum non instituisse
 meret: sed exhortationem duntaxat fecit, admonens Epis-
 scopos ea facere, quæ debet. Vnde ea quæ dicit Legatum in
 admonitiōe proposuisse, eiusmodi sunt, q; nemo bonus car-
 pere potest: nisi vt tetricus & inuidiosus Momus, dū venē-
 rem culpare non posset, sandalium reprehendit: sed vide-
 amus, in quibus offensus est Bucer à pientissimo Legato.

- Mom. 9. Buc.
 1. Quia nihil egit de vicijs doctrinæ in Episcopis, nimirū
 illi erant catholici & obedientes filii se. ap. Petri fidē & cæ-
 thedrā sequentes: si vobiscū egisset, nouisset pro sua pru-
 dentia, quid facto opus suisset.
 2. Disciplinam non fuisse neglectam à Legato iam in fine
 sole clarius ostendimus,
 3. Superstitiones quas apostata appellat & impietates, nō
 dubitamus à Deo approbari veram religionem & pietatē.
 4. Identidem iudicandū, quia biliosus vitiligator impro-
 bat munia, & officia religionis nostræ sanctæ, cū ipse pro-
 phanus & sacrilegus ab omni sanctitate fit alienissimus: Si
 fimbria Christi tactu attulit mulieri sanitatē, cur nō ossa,
 & reliquias sanctorū veneraremur, cum ad contactū etiā of-
 sium Helisei mortuus reuixerit. Cauponationē missarū ex-
 pbrat, verbo mire odioso. Cū pauper sacerdos de viginti
 missis florenū accipit Rhenensem p sustentatione vitæ suæ,
 nundinatur, cauponatur: at si Lutheranus prædicans ver-
 bum Dei accipit trecentos, quadringentos florenos in au-
 ro, illi nō nundinantur, si vobis spiritualia seminamus, ex
 apostolo se excusant, cur nō tēporalia meterem⁹, recte q;
 dem, nec ego improbo, sed qđ vobis estis tā indulgētes, &
 pau⁹

239

REVERENDIS. LEGATO.

pauperibus sacerdotibus tā iniqui, hoc est qd reprehendo?
cū continenter in eodē loco legunt apud Paulum : Nesci-^{2. Cor. 9}
tis, qm̄ qui in sacrario operātur, quæ de sacrario sunt edūt,
& qui altario deseruiunt, cum altario participāt. Profecto
mihi st̄o machū mouent aliquando præpositi pingues, &
præbēdosi canonici, qñ suggillant pauperes sacerdotes ce-
lebrantes pro paucis nummis missas, cum ipsi nunquā vel
raro celebrent, aut non sunt sacerdotes, vtinam pensum
horarum canonicarum persoluerent, & tamen vberes ha-
bent prouentus, ac lautissime viuunt de patrimonio cruci-
fixi, in quo alium iudicas, teipsum condemnas ait Paulus. ^{Roma. 2}

De manifesta simonia, cum viciū sit illud omnibus no-^{5.}
tum, quid erat necesse multa verba iactare, nō erat institu-
tum prudētissimi domini Legati, synodum celebrare cum
præsentibus Episcopis, sed paterne ex officio admonere.

Decet perorantem ea sumere, quibus mouere possit au-^{6.}
ditorum animos, vt in Euangelijs videmus, quām humili-
les attulit parabolas Christus, quām sēpe ab emulione
vrget auditores de Niniuitis, de regina Saba, Simonem in-
crepauit ab emulione Magdalenæ, Iudeos ab emulatio-
ne gentilium vt de leproso.

ALIA REPVL SIO OFFENSIONIS.

ET si sufficiat, & sufficere debeat cuiq; cordato viro, q̄ ^{Summarī}
attulimus in defensionē amplissimi, & oppido vene-^{um admo-}
randi D. Legatitat tanto artificio exhortationem propo-^{nitionis le-}
suit, vt nullo egeat aduocato: Res ipsa loquitur omnibus
nobis tacentibus. Nā captata primū benevolētia, mox hor-^{1.}
tatur eos ad honestā viuendi rationem, vt fideles dispensa-^{Prælatū.}
tores inueniātur & pastores: hortat schādala vitari volu-
ptatis, avaritiae, ambitiōis & luxus, cum epularum, cum ve-
stiū & apparatuū. Nōne hoc est absolute & rotunde expli-
casse, ea quæ concernebant personas ipsas episcoporum.

De familia vero monet vt honesta cōparetur, vnde po-^{2.}

g ï pulus

APOLOGIA PRO

Familia. pulus ædificetur: alioquin populus iudicat Episcopum ex moribus familiæ: Et hoc quidem prudēter & recte dictū.

3. Subditi. Curam subditorum ita eis iniungit, vt in locis vbi habitant prouideant si quid hæresis obrepat, confessim mediantur: In alijs locis faciāt per exploratores. (Hoc est quod punxit Bucerum & suos.) Tertio visitent sæpe diocæses, & quarto vt current vigore cultum diuinum in ecclesijs, et quinto vt beneficia probis & idoneis conserantur: Quid Zoilus ad hæc sancta monita obiçere poterit. Modo postquam egit de personis transit ad res.

4. Redditi ecclesi. Hortatur vt redditus episcopales nō in luxū & ad pom pā expendant, sed paupes foueant, & necessitatibus huma- nis subueniāt: Quid salubriꝝ de externis dicere potuit?

5. Prædicato res. De p̄dicatoribus monuit, vt probi & docti, potētes vero & exemplo cōparentur, qui non sint contentiosi, sed vi- deant potius armare, q̄ odire etiam aduersarios, & eorum opere salutē: & quid prudentius consulendū q̄s existimat?

6. Iuuentus. De iuuentute instituenda monet diligendos magni nominis præceptores catholicos quorum fama affecti scholasticis turmatim aduolent, & cū bonis literis, catholica quoque doctrina imbuantur: Episcopi quoq; parentes moneant, ne liberos suos ad gymnasia mittant, vbi religio Christiana & catholica nō obseruetur: Profecto nihil video qd̄ hic iure reprehendi possit: cum tāta cura Philippus Mace- do de præceptore filio suo Alexandro prospexerit.

7. Plutar chus. Gel lius. Concludit breuissime & elegantissime, vt liquet legen- ti finem scripti.

OFFENSIO TERTIA.

Bucer sub nomine Melanchtonis responsum affert, qd̄ siue sit Melanchtonis, (qui solet tamen esse mitioris ingenij,) siue ex Buceri officina prodierit, parui facio: hæc autem eum, licet immerito, offendunt in scriptis primo & secundo legati pontificij.

Eras

REVERENDIS. LEGATO.

236
Eramus in bona spe, Contarenum collaturum autho- 1.
ritatem suam ad propagandam veritatem, sed censura ipsi-
us de libro & nostris articulis, non respondet expectatio-
ni nostræ.

Lædimur ab eo, cum nihil profiteamur, quod pugnet 2.
cum sanis iudicij piorum in ecclesia Christi: Imo loci alii-
quot per nostros pie illustrati sunt, & tamen in censura di-
cit, nos dissentire à communi consensu ecclesiæ.

Iubet Episcopos aduigilare, vt doctrinam nostram dele 3.
ant, cum nostri reprehenderint errores vagatos in eccle-
sia, qui non possunt dici consensus ecclesiæ catholicæ.

Quia sparsi sunt contra Euangeliū, qbus authoritatem 4.
addiderunt magnorū hoīm & multitudinis exēpla, & diu-
turnitas temporis, cū tamen consensus ecclesiæ catholicæ
sit in prophetis & apostolicis scriptis & sententijs.

Scit Contarenus qui sint ecclesiæ morbi, in missis, in in- 5.
uocatione sanctorum, in cœlibatu, quia populus nō recte
docetur de poenitētia, de fide seu fiducia in Christum: Vis-
det monasteria, Canones recentiores plenos supersticio-
num, Theologiam Monachorum esse dilutā ac veteri dis-
similem: In his abusibus à multitudine dissentimus, sed à
consensu ecclesiæ catholicæ non discedimus.

Quia non desperat concordiam, sciat nos non receptu- 6.
ros errores quos taxamus: quos ipsi noua asperitate defen-
dunt, cum multi sint imperfecti pīj homines & docti pro-
pter hanc doctrinam. Quam sequiam confirmat Contare-
nus, dum iubet Episcopos cauere, ne hæc labes irrepant in
dioceses, sed medicinā adhibeant s. vñtiones & neces: quæ
remedia noua sunt in ecclesia.

Quæ non deberent probari ab eo, qui vult perhiberi 7.
author pacis: sed Episcopi retinerent facile authoritatem
suam, si emendatis abusibus, consulerent pījs conscientijs
mansuetudine.

g ij RE

APOLOGIA PRO

REPVL SIO OFFENSIONIS.

Super epi-
stola ad
Timot.

EX his quæ respondimus ad offensionem primam, etiā huic satis factum est, at intuere catholice lector quām vere dixerit Ambrosius. Hereticoꝝ quidā patientiā finge re solent, quamuis à catholico non possint audire aliquid asperum, vt cōmendent sua praua colloquia. Pientissimus D. Legatus egit cū Reuerendissimis Archiepiscopis & Episcopis nomine S. D. N. Id quod sui fuerat officiū. Si prorsus tacuisset, iteꝝ fuissent conquesti se. ap. ac legatos eius nihil agere, p bono regimine ecclesiæ. At cū is egit, & prudēter & cōmode, displicet Neochristianis, cū paucis & misib⁹ verbis eos attigerit, quia dissentiāt à cōsensu ecclesiæ, toti sunt in furijs. De Melanchtonis epistola nihil cōperti habeo: Is q in mediū eam protulit, Bucerus, respondeat.

I. Recte sperasti de optimo viro, qui & pro officio suo laborauit veritatē propagare & non defuit expectationi vestræ, sed vobis metipſis, qui oblatum Euangeli⁹ solem recipere noluitis, & dilexitis magis tenebras errorum vestrorum, quām lumen veritatis in ecclesia accensum.

II. Lædimini non ab innocuo Legato, sed à vestra malitia qua pertinacius adhæretis erroribus ante tot sæcula, & alia quot centenis annis condēnat⁹, vos aut pugnare cū pijs & à catholica ecclesia dissidere, aperte sup ius euicimus: Vana est arrogātia & cassa nuce inanior, alijs locos doctrinæ p̄ vos illustratos, cū tot tenebras errorū offuderitis, qbus & vos cæci, & multos cæcos vobis cū fecistis, sed impletis quæ Christus prædixit. Surgēt enim pseudoprophetæ, qui dicēt: Ecce hic est Chrs, aut illuc nobis nebulas, caligines, & tenebras pro luce ostendentes, at monuit nos Christus, nolite credere. Vere aut dixit ampliss. D. Legatus, vos discedere à communi consensu ecclesiæ, de quo mox plura.

III. Adhortatus est Legatus Episcopos, vt p̄uideant si qd labis huius obrepserit. Sancte & salubriter monuit, qd hæresibus

Marc. 13

REVERENDIS. LEGATO.

232

ibus celeriter est obuiādum, vt B. Hiero, admonet: Arrius Itola ad
 parua scintilla fuit in Alexādria, sed qā nō statim oppressa Gala.
 est totum orbē populata est. Vnde pius & doctissimus pa-
 ter Legatus secutus est B. Paulū, qui vocauit maiores natu-
 ecclesiae apud Ephesum admonuit eos. Attendite vobis & A&to. 20
 vniuerso gregi, in quo vos spūs sanctus posuit Episcopos re-
 gere ecclesiam dei, q̄ acquisiuit sanguine suō: Ego scio, qm̄
 intrabunt post discessionem meā lupi rapaces in vos, non
 parcentes gregi. Et ex vobis ipsis exurgent viri loquentes
 peruersa, vt adducant discipulos post se. Ausculta Bucere,
 an nō hic te Paulus & tui similes suis p̄inxerit coloribus.
 Neq; releuat quod adiecisti reprobatos errores. Vtinā re-
 probasses, sed tu sepultos cineres errore reuocasti, fodisti
 veteres cisternas hæreticoꝝ quæ aquas cōtinere non pos-
 sunt, & audes venditare pro veritate, cū nulla vñq; hæresis
 surrexerit, quę tot errores fuscitarit & inuexit, sicut illa Lu-
 therana. Ut de vinea sua dñs Deus Sabaoth conqueritur. Psalm. 77
 Exterminauit eā aper de sylua, & singularis ferus depastus
 est eā, qd̄ etsi primarie aper Mahometū significet, & singu-
 laris ferus Antichristū, tñ cum oēs hæretici sint mēbra An-
 tichristi & eius p̄cursores, recte Luther singularis ferus dī, Luther.
 singularis per tumidā superbiā, ferus per s̄euā crudelitātē,
 qñ scripsit & hortatus est Germanos, aut lauent manus in
 sanguine Romanorꝝ, & qñ per eum seductis rusticis & iā
 victis dedit indulgentias nobilibus trucidātibus rusticis.

Quos dixit Bucer errores vagatos in ecclesia, sparsi sint 4.
 contra Euangelium. Hoc est peculiare hæreticis omnibus,
 vt figmenta sua ex Euangeliō colorare nitantur ait Aug.
 super Iohannē, & in lib. 83, q. 69. Hæreticis non potest sub-
 oriri palliatus error nomine Christiano, nisi de scripturis
 male intellectis. Et ideo Origenē supra induximus, & nos
 uum testamentum suam habere literam occidentem: Occi-
 dit olim Arrium, Nestorium, Eutycen, &c, lam occidit Bal-
 dasarem.

94

APOLOGIA PRO

Hierony.

dasarem Anabaptistam, Luderū, Zuingliū, Bucerum, Hosandrum, Ideo Hierony, inquit, omnia loca Euangelij, hæreticis sunt plena schādalis. At supra satis ostendimus fidē per orbem terrarum diffusam, in Ecclesia catholica conuere cum Euangelio & Canonicis scripturis.

Quod fatetur nostris datam authoritatem à magnis hominibus, ac à multitudine, & diurnitate temporis. Res cœte equidem, quia Christus non pateretur sponsam suam

4. Reg. vi. ecclesiam, sanguine suo partam & mundatam neuis errorum tanto tempore maculari: qui synagogam vix LXX. annis permisit in captiuitate corporea, quāto minus Christus fuit ecclesiam suam in captiuitate diaboli & errorum mille annis et amplius, ut supius credita ab ecclesia mōstra

uimus: Diurnitas ergo temporis probat veritatem artis culorum Ecclesiae, cū qua Christus promisit se permansum usq; ad cōsummationem sæculi. Recte etiā fateris Bucere, authoritatem magnorū hominū, & multitudinis conferre authoritatem nostris articulis, quia habemus Apostolos & apostolicos viros authores, sanctos, martyres, & Pontifices, ecclesiae luminaria vniuersum orbē illustrantia, sanctos doctores: Non em ecclesia in angustias cogenda est, & cryptas hæreticorū, & paruos angulos terræ, sed dilata ta est, diffusa est, vltra angustias synagogæ, ut tā sāpe probat Augustinus contra Donatistas, qui insaniebant, in sola

Li. 3. ca. 64 Aphrica esse ecclesiā, & vt pulchre ait August. contra Crescōnium grammaticum. Ecclesia diffunditur per orbem terræ nō hæreses, & postea increpat eos. Cohibeant se frumentorum per totum mundum tanta vbertate impīj deser tores: & non audeant de quorundam zizaniorum separato rum paucitate gloriari: A latitudine ecclesiae subtrahūt se pauci Donatistæ, etiam inter se diuisi, hoc enim habent hæretici, vt inter se sint diuisi, ait Hiero, sicut & hodie Luderani inter se sunt diuisi: ausim sancte iurare Zuinglianæ ciuis

Ecclesiæ latitudo.

REVERENDIS. LEGATO.

civitatum cum Ludderanis Principibus & oppidis solum Consensus
simulatam esse concordiam.

in libris.

Perperam & hoc allatum, consensum Catholicæ Ecclesie
sicut consistere in Propheticis & Apostolicis scriptis: Antiquus
quis serpens nouum ouum excubauit: quis vñquam ita lo-
catus est? Non est consensus hominum viuentium in Ec-
clesia militante, & tu nos ad mortuas pelles, ad atramen-
tum remittis, & literam. Rectius dixisses: Scripta Canonica
dirigunt & instruunt, quis debeat esse communis consen-
sus Ecclesie Catholicæ, quia ea quæ in voce consistunt, si-
gnata sunt affectuum qui in anima sunt: Et ea quæ scribun-
tur notæ sunt eorum quæ in voce consistunt, ait Aristot. Et
Augustinus inquit, inuentæ sunt etiam literæ, per quas pos-
semus & cum absentibus loquimur: sed ista signa sunt vocum, Lib. 15. de
cum ipse voces in sermone nostro earum quas cogitamus, Tri. c. 10.
signa sunt rerum.

Quinto ad fert morbos Ecclesie: At maxime fallitur, si-
cūt infirmi qui habent infectum gustum, quicquid accipi-
unt etiam integræ & boni saporis iudicant insipidum: sic
Bucero, euénit infirmo in fide Catholicæ, & infecti gustus Hierem. 1.
doctrinæ. Iudicat insipida quæ sunt optimi gustus, hoc est,
salutares & Christianas doctrinas, de Missa, de diuina. Et 1. Timo. 5.
recte docetur populus de pœnitentia, de fide, sicut Monas-
teria fuerunt pietate plena, quæ ad ventum Aquilonarem
vnde panditur omne malum, vel sunt euacuata, vel in pro Monachi
phanos usus mutata, vel nonnis plena, quæ primam fidem docet.
irritam fecerunt. Porro Theologia monastica fuit vera,
certa, veritatis fidei explicatrix. Ut Bedæ, Rabani, Haymo-
nis, Bernhardi, vtriusq; Hugonis, Lanfranci, Algeri, An-
selmi, Bonaventuræ, Ales, Alberti Lyræ, sancti Thomæ, Seculares
quibus multi hæretici vici, ac hæreses extirpatæ fuerunt. docti.
Recentiores Theologi plusculum Philosophiæ admiscue-
runt salua fidei integritate. Fuerunt & sacerdtales Theolo-
gi

APOLOGIA PRO

gi expositores sacræ scripturæ fidissimi, Petrus Longobardus magister sententiarum dictus, Henricus de Ganda, Guil. Altifiodoreñ. Vuilhel. Parrhisiſeñ. Petrus Alliaceñ. Ioh. Gerson, Hainricus Gorchein, Hen. de Hassia, Oita, Nicolaus Dinckelspijel, Armacanus, Nicolaus Cusanus, Kempis, Bruno Herbipoleñ. Iohā. & Franciscus Pici, Summetherardus, Clithoueus, Hadrianus Papa, Natalis Beda, Ioh. Roffeñ. Hieronymus Emser, Ioh. Fabri, Ioh. Maioris, Vuimpina, Ioh. Cochleus & alij. Quorum nullus Theologiam ita diluit, sicut vos Neochristiani, cū Pickardicis, Vukleficis, Hussiticis glossis & expositionibus.

6. Ex charitate & nimia mansuetudine incomparabilis ille vir Legatus Pontificius persuasit sibi meliora de Bucero & socijs, futurum, scilicet, vt aliquando resipiscerent: at si ista mecum contulisset, admonuissem eum de S. Paulo, qui optime nouit hæreticorum obstinatiōem. Hæreticum hominem post vnam & secundam correptionem devita, sciens quia subuersus est, qui huiusmodi est, & delinquit, cum sit proprio iudicio condemnatus. Quod hic experimur in Bucero, qui errori addit obdurationem, & pertinaciam mentis, obīciēs legato se non recepturum errores q̄s taxauerit. Vitandus ergo est secundum Paulum, & suo iudicio relinquēdus, vnde condemnabitur. Est enim hæresis peccatum in spiritum sanctum, dum agnitā impugnat veritatem: Bucer, Blarer, Hosander, Luther, &c. nobiscū in Ecclesia enutriti sunt & edocti illa crediderūt à puericia q̄ nos modo credimus: & non solum crediderunt, sed etiam multis annis docuerunt: orto autem sibilo & vento antiquis serpentis, superbiæ s. & inuidiæ ac carnalitatis, veritatē illam agnitam, creditam, & ab eis prædicatam, omni conatu, manibus & pedibus impugnant.

Hæretici
agnitā ve
ritatē im
pugnant.

CHRISTIANOS PRINCIPES NON
vti noua asperitate in puniendis hæreticis.

Offens

Offendit Bucerū, q̄ plures à magistratu interfecti sint
sectarij eorum: licet hoc remittere possem ad magis-
tratus, qui facilem factorum suorum redderent rationem,
vt de Augustinianis Bruxellis, Ludouico Berquin, cum so-
cijs & Rotomageñ. in Gallia, Roberto & socijs in Anglia,
Tauber, Viennæ, Keser, Hugelin, Mersbergi, Kesleri in Sui-
cia, Baldasaro Parabaptista in Austria, Iohanne Vuassen-
burgeñ. Iohanne Iacobo in Leiphaim, Teuschelin Roten-
burgi, Cambodunensi prope Leijkirchium, Scholastico
Memmingeñ. Thoma Mintzero, Andrea Kretzio, & N.
Eluuaceñ. Tillingæ, cum alijs pluribus pertinacibus: At q̄a
coram laicis conqueruntur de iniustitia & vi eis illata v̄o-
lo plura super ea re dicere.

Et primo quidem non recipitur, q̄ ait pios esse interfe- Exod. 12.
ctos, fuerunt enim impij, desertores Ecclesiae, hæretici, pos-
testati sublimiori inobedientes, rebelles ac seditionis: Ideo
meritas impietatis pœnas sustinuerunt. Non patiaris ma-
leficos viuere super terram: Quod autem Bucer eos pios di- Combusti
fuerūt im-
cit, more hæreticorum facit. Nam qui hæretici vñquam fu- pii.
erunt, qui non viderentur sibi orthodoxi, & Catholicos
criminarentur hæreticos: Sic fecerunt Marcionitæ, sic Vaz Marcioln
lentiniani, & Donatistæ se solos in Ecclesia esse iactabant. ^{tr.} Donatistæ.
Et Arriani nostros calumniabātur peruersores scriptura-
rum: Sic pios appellas tuos sectarios, & doctrinam eorum
piam, (prætexunt hæretici pietatem, cum sint animarum s̄e
uissimi interfectores.) Catholicos autem tam s̄epe in farra-
gine cōuiciorum tuorum dicis impios, & Catholicam no-
strorum doctrinam, non vereris impietatem vocare. At v̄e ^{Esaïæ 5.}
Esaïas imprecatur ijs, qui dicūt bonum malum, & malum
bonum, ponentes lucem tenebras, & tenebras lucem.

Addis Episcopos noua asperitate vti contra istos pios II.
tuos, puta quia exuruntur & occiduntur. At quomodo
nouam audes appellare: cū etiam in veteri fuerit obserua-
h ij ta

APOLOGIA PRO

- Deut. 15. ta testamento. Sic enim ait dominus, si surrexerit in medio tui Propheta, aut qui somnium se vidisse dicat, & prædixerit signum atque portentum, & euenerit quod locutus est, & dixerit tibi: Eamus & sequamur deos alienos, quos ignoramus, & seruiamus eis, non audies verba Prophetæ illius aut somniatoris, quia tentat vos dominus Deus vester, ut palam fiat, utrum diligatis eum, an non, in toto corde, & in tota anima vestra. Propheta autem ille, aut factor somniorum interficietur: quia locutus est, ut vos auerteret a domino Deo vestro. Causa ergo interfectionis Pſeu doprophetæ est, quia locutus est, ut auerteret eos a Deo. Eadem intentio & scopus est hæreticis subuertendi plebem: nam sybilus hæreticorum ait beatus Hieronymus, irremediabiliter mentes auditorum vulnerat.
- Deut. 17. Et Infra. Qui superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino Deo tuo, ex decreto iudicis moriatur, & auferas malum de Israeli: tale crimen est hæretici, erigit se contra totam Ecclesiam per superbiam, & non obedit summo sacerdoti. Moriatur ergo decreto iudicis. Et pondera quod textus dicit.
- Si difficile & ambiguum apud te iudicium esse, pſpixeris, &c. In ambiguo nolentem obedire sacerdoti, iubet occidi, quanto magis in re certa & explorata, sicut est in hæresibus ante D.C. annos, a M. ante M. & CC. annos damnatis.
- Deut. 15. Simile postea præcepit. Propheta qui arrogantia dea prauatus, voluerit loqui in nomine meo, quæ ego non precepī illi ut diceret, aut ex nomine alienorum Deorum, interficietur. Educ blasphemum extra castra, & lapidet eum omnis populus. Et cur non hæreticum, qui impietate vincit blasphemum?
- Levit. 24. III. Sed diceret Bucerus, hæc in vete, testa, sed noua sunt in eorum. Ecclesia, quæ antiquitus excōmunicabat hæreticos, & pro Matth. 15. Ethnicis & Publicanis habebat. Et Paulus vitandum dicit hæretis

REVERENDIS. LEGATO.

hæreticum, nō comburēdum. Paulus quoq; denunciat, vt ^{Tit. 3.}
subtrahamus nos ab omni fratre inordinate ambulante, di ^{2. Thes. 3.}
cit subtrahatis, non occidatis. Et S. Iohannes prohibet, ne ^{2. Iohann. 1.}
aue ei dicamus. Romanis quoq; præcipit, vt declinēt ab his ^{Roma. 16.}
qui dissensiones faciunt. In quibus omnibus non discunt
Episcopi & Monachi occidere & mactare hæreticos, nec
inuocare brachium sæculare contra hæreticos.

Neque Principes hac asperitate vñi sunt ab initio, quia
Theodosius maior decem libris auri mulctauit hæreticos
testatur Augustinus ad Bonifacium. In C. L. Manichæos, ^{Cap. 17.}
omnium bonorum publicatione hæreticos persequitur. ^{2. q. 4. Ipa}
Et Arriani in exiñum pulsi sunt testatur tripartita & Eccle ^{pietas.}
siaistica historia, non autem occisi: & Augustinus noluit hæ
reticos occidi, & in consilio obtinuit.

At ei respondeo, ex eodem Augustino. Cogunt multas ^{III.}
inuenire medicinas, multorum experimenta morborum: ^{Cap. 26.}
Ideo et si mitioribus poenis tentati sint hæretici, vt emēda
rentur: at quia experientia docuit illas poenas non mederi
huic morbo, nec ullum profuit remedium, quādiu super <sup>Hæretico
rū poena.</sup>
stes mansit hæreticus. Ideo maiori sequitur opus, & <sup>Ambroſi
us ex En
chiridio.</sup>
hæreticos per supplicium mortis auferre.

Vnde Theodosius A. Et Valentinianus Cæsar Florētio ^{V.}
Pp. scripserunt. Manichæi nū quam in solo Romano cōue ^{L. Arrianī}
niendi morādiq; habeāt facultatem, Manichæis etiā de ciui <sup>C. de hæ
reticis expellendis, & vltimo supplicio tradendis, &c.</sup>

Sic Imperat. Valentinianus & Marcianus sanciuerunt, ^{L. quicunq;}
vt adeuntes discendi studio, vt de infausta hæresi dispu ^{q. eo.}
tantes audiant, decem librarum auri iubemus subire dis
pendium. Vltimo autem supplicio coercentur, qui illis
cita docere præsumperint. Noli ergo dicere nouam hanc <sup>Discipuli
esse sequitatem in Ecclesiæcum Valentinianus illam decre</sup> ^{Doctores.}
uerit ante mille & centum annos.

Porro idem S. Augustinus contra Cresconium gram: VI,
h iij maticū

APOLOGIA PRO

Lib. 3. cap. maticum fortiorum adfert causam, quæ frangat caput tu-
 41. & seq. um Bucere, quia hanc sequiciam hæretici primi inceperūt,
 nō Catholici. Nam Donatistæ exercebant cedes, rapinas,
 incendia & cæcitates in Catholicos, quos dicit peiores podo-
 nibus & latronibus, quia armati, nocturno tempore dos-
 mos clericorum & Catholicorum diripiebant, & ferro cō-
 cisos abiecerint semiuiuos, calcem quoq; mixto aceto aliis
 quorum oculis infunderent. O immanitatem hæreticam.
 Narrat crudelitates hæreticorum in Seruū Episcopū Chu-
 bur succubuere & in Maximianum Vagaien. Episcopum,
 de quo ait. Viuit adhuc, & plures in corpore cicatrices, quā
 membra numerat, repetit de Maximiano ad Bonifacium
 cap. 18. Non ergo noua est ista sequeritas in Ecclesia, quam
 hæretici primi inceperunt.

VII.
 c. 63. Aug. Quid si Reuerendissimus D. Legatus pro sua eruditione
 & Deo amabiles sacerdotes adferrent tibi responsum B.
 Augustini. Persecutores vestros nos dicitis, cum saluos sie-
 ri cupientes, vestraq; sanari volentes vulnera, medicinaliter
 persequamur: Vnde à clericis & circumcellionibus vestris,
 tanquam dētibus & calcibus vestris, grauiter dum vos cu-
 ramus, affligimur. Hanc medicinam etiam docuit B. Hiero-
 nymus. Resecandæ sunt, inquit, putridæ carnes, & scabiosa-
 ouis à caulis repellenda, ne tota domus, massa, corpus & pe-
 cora ardeant, aut corrumpātur, putrescant, intereant. Et
 alibi, quæ est ista misericordia, vni parcere, & omnes in di-
 crimē adducere, de hoc quoq; pulchre Augustinus differit
 cōtra secūdam epistolam Gaudentij. Hæreticorum cōuersio
 non mors desideratur: & cōtra Cresconium grammati-
 cum euincit, hæreticos vtiliter à Catholicis persequi. Non
 em̄ possunt hæretici orare ad deum cum David, iniuste pse-
 cuti sunt me, adiua me, quia iuste Catholici affligūt & pse-
 quuntur hæreticos, sicut Sara ancillam Aegyptiam, vt Au-
 gustinus super Iohanne pulchre inducit.

Adhuc

Hierony.
 sup Gal. 5.

Ca. 3. Au.
 Lib. 4. ca.
 11.

Gene. 11.
 Tract. 11.

245

REVERENDIS. LEGATO.

A dhuc forte obijciet obstinatus Bucer, quia Apostoli VIII.
 nec fecerint, nec docuerint ut fiat. In uocatio brachij secula
 ris: neq; conueniat cum mitissima lege Euangelica, neque
 cum scriptis Paulinis, aut alijs sacre scripturæ locis. At fal-
 leris Buccere, friuolæ hæ obiectiones diu per sanctos patres
 discussæ sunt, & præcipue ab Augustino hæreticorum mala.
 Ca. 1. Au.
 leo in pluribus locis. Sic enim ait ad Bonifacium. Quod em^{Tempore}
 dicunt, qui contra suas impietates leges iustas nolunt, non
 Apostolo
 petiisse à regibus terræ Apostolos talia, non cōsiderant ali
 rum gladii
 ud fuisse tunc tempus, & omnia suis temporibus agi. Quis us non ser-
 uiebat euā
 enim tunc crediderat in Christum Imperator, qui ei pro pi-
 etate, contra impietatem, leges ferēdo seruiret, quando ad-
 hu c illud Propheticum implebatur, quare fremuerūt gen-
 tes. Nondum autem agebatur quod in eodem Psalmo dici
 tur. Et nunc reges intelligite, erudimini qui iudicatis ter-
 ram, seruite domino in timore. Quomodo ergo reges do-
 mino seruiunt in timore, nisi ea quæ contra iussum domini
 fiunt religiosa seueritate prohibendo atq; plectendo, sicut
 seruiuit Ezechias, sicut Iosias, sicut rex Niniuitarum, vniuer
 sam ciuitatem ad placandum dominum compellēdo, sicut
 seruiuit Darius, sicut Nabuchodonosor prohibēs omnibus
 in regno suo, ne blasphemarent Deum. Cum itaq; nōdum
 reges domino seruirēt temporibus Apostolorum, sed ad
 Dan. 14.
 Dan. 5.
 hoc meditarentur inania aduersus eum & Christum eius,
 non poterant tunc impietates legibus prohiberi. Ergo qd
 non fuit petitum ab Apostolis, non est omissum, quia hæ-
 retici non mererentur, sed quia gladius gentilium Princi-
 pum nondum seruiebat Euangelio. At Constantiūm ba-
 ptizatum mox implorabāt Catholicit cuius opera Concil-
 iūm Nicēnum coactum est contra Arrium.

Et hoc quoque obijcunt, sœuiciam in hæreticos non cō-
 uenire cum sacris literis & Paulo. Sed contrarium est ma-
 nifeste verum, nam Saphyra & Ananias à principio nasce-
 tis

h 4

Acto. 4. tis Ecclesiæ propter pusillū pecuniæ, morte multati sunt,
 quanto magis hæretici defraudantes animas, à successore
Galat. 5. Petri morte multandi sunt: quanto anima nobilior est q̄
 pecunia. Præterea Paulus optat. Utinam abscondantur qui
2. Cor. 10. vos conturbant, quod si principes tunc fuissent Christia-
 ni, fine dubio obsecuti fuissent Pauli desiderio. Et ad Cor-
 rinthios scribit. In promptu habentes vlcisci omnem ino-
 bedientiam: cur hoc non haberent in promptu principes,
 qui non sine causa gladium portant? Falsarij literarum, aut
 monete, iuste per principes morti traduntur; cur non falsa
Roma. 11. rij sacrarum literarum & Canonum? Ita & alia crimina pu-
 niunt, cur non sacrilegum illud scelus hæreseos? Ita arguit
De corre- August. Donatistas. Cur enim cum datum sit diuinitus ho-
 gione Do- mini liberum arbitrium, adulteria legibus puniantur, & sa-
 crilegia permittantur? An fidem non seruare animam deo,
 cuius est, quām fœminam viro?
Iohan. 2. Addo quod Iesus flagello eiecit nummularios de tem-
Hebr. 6. ploti: si hoc nummularijs, quid modo faceret hæreticis Ec-
 clesiam vastantibus? Et Paulus ait: Terra proferens spinas
Matth. 15. ac tribulos reproba est, & maledicto proxima, cuius con-
 summatio in combustionem, huiusmodi terra est animus
1. Reg. 23. hæreticorum, ex qua crescunt spinæ suffocantes verbum
 Dei. Ideo consumantur in combustionem. Sic inter nos
 uissima verba David commemorant: Præuaricatores qua-
 si spinæ euellentur vniuersi, quæ non tolluntur manibus:
 & si quis tangere voluerit eas, armabitur ferro & ligno lan-
 ceato, igneçq; succensæ comburentur vsque ad nihilum.
 Quis autem magis præuaricatur, magis offendit Deum &
 Ecclesiam, quām hæreticus?

Lupus oc- Quis negare potest, quin lupus arcendus sit, ne noceat
 cide ndus. gregi? si autem tam pertinaciter inhiat ouibus rapiendis,
Matth. 7. ac deuorandis, tunc interimatur lupus: hæretici autem sunt
 lupi, dicente Christo: Attendite à falsis prophetis, qui ves-
 niunt

242

REVERENDIS. LEGATO.

niunt ad vos in vestimentis ouium, intus vero sunt lupi rapaces: lupos illos esse haereticos, Ambrosius, Hieronymus, Gregorius, Beda & Bernhardus testatur, de quibus & Paulus inquit: Scio quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregem tollatur ergo e medio lupus, ne gregem perdat. Ita August. super Iohanne. Nullus nostrum vult aliquem haereticum perire, sed alter non meruit habere pacem domus David, nisi Absolon filius inobedientis in bello esset extinctus. Sic Ecclesia aliquorum perditio, ceteros colligit, dolor materni sanat cordis, tantorum liberatione populorum. Eas Bucere, & simplicibus imponas, proxim Ecclesiae de comburendis haereticis, non conuenire cum Paulo & sacris literis.

Pugnant ex alio: quoniam hoc negotium non pertineat ad Imperat. & principes, ideo contra haereticos non debet inuocari brachium saeculare. Sed neque sic proficiet: quoniam nemo negat, quin haeresis sit crimen Ecclesiasticum, quo ad forum c. vergentis & c. ad abolendam de haere. Et c. vt inquisitionis eo. tit. lib. 6. Tamen executio, bonorum confiscatio, peccati inflictio pertinet ad principes & magistratus laicos. In c. cum secundum de haere. lib. 6. Et ad ilam obiectionem pulchre respoudet Augustinus. Et quod in nobis reprehendunt, vt decipient imperitos, dicentes, Non debere Christianos contra inimicos Christi aliquid a Christianis Imperatoribus postulare. Et ipsi tamen priores hoc fecerunt: sicut gloriati sunt Carthagine in collatione (ita appellat Augustinus, quod Neochristiani colloquium appellant) quod apud Imperatorem, maiores eorum criminaliter Cecilianum fuerint insecuri, vt saepe meminit alias contra Cresconium, Emeritum & Petilianum.

Et quod ad Imperatorem pertineat & principes haereticorum punitio, egregie ostendit Augustinus contra Gaudentium: Cum enim haeretici nolunt audire Episcopos, cu*i*ram

APOLOGIA PRO

ram hanc corrigiendi hæreticos, exequuntur reges per mis-
lites. Vnde August. super Iohanne. Quando vult Deus co-
citare potestates aduersus hæreticos, aduersus schismati-
cos, aduersus dissipatores Ecclesiarum, aduersus exussatores
Christi, nō mirentur: quia Deus concitat, vt à Sara verbere
tur Agar. Mirantur autem, quia commouentur potestates
Christianæ aduersus detestandos dissipatores Ecclesiarum. Si
non ergo mouerentur, & quomodo redderent rationem
Deo de imperio suo: Intendat charitas vestra quid dicam,
quia pertinet hoc ad reges sæculi Christianos, vt pacatam
velint suis temporibus habere, matrem suam Ecclesiam, vnde
spiritualiter nati sunt. At opponit Bucer illa non pertine-
re ad suum magistratum, sed princeps prophanis causis in-
seruiat, negotia fidei clero relinquat. At illā elidit Augustinus & dicit, *Quis mente sobrius regibus dicat. Nolite cura-
re in regno vestro à quo tueatur, vel oppugnetur Ecclesia
domini vestri, nō ad vos pertineat in regno vestro, si quis
velit esse siue religiosus siue sacrilegus, quibus dici nō pos-
test. Non pertineat ad vos in regno vestro, quis velit pudicu-
sus esse, quis impudicus.*

Et praxis hoc obtinuit, vt in Codice legimus titulis, de
hæreti. & de Apost. & Ne sanct. bap. reiteretur. Et hære-
tici omnes, non solum Donatistæ, vbi eis fuit cōmodum,
auxilium Principum & Regum implorauerunt, sicut Ar-
riani Constantium Imp. Valentem. Eudoxiam reginā. Hu-
nericum (alij Gensericum appellat) regem Vuandalorum,
qui persecutus est Homousianos (ita vocabat Catholicos)
Zenonem Imp. Apud Gastrimundum, Theodericum Go-
thum, Anastrium Imp. Constantium tertium, Leonem
secundum, Tyberium tertium, Philippum Imp. Leonem
tertium, Constantium quintum, Leonem quartum, qui
omnes ab hæreticis instigati & inflammati, persecutio-
nem mouerunt Catholicis in Ecclesia Dei, vnde innume-
rabilis

rabiles fecerunt martyres tyrannide sua.

Obiecerunt Donatistæ suos martyres Augustino, Mar XI.
 culum de petra præcipitatum, Donatum Bagaeñ. in pu-
 teum missum, sicuti Lutherani Huslum, & Hieronymum
 Prageñ. & nouiter exustos vt meminimus, & Zuinglium
 in bello cæsum. Et tanta erat Donatistarum insanía, vt il-
 los colerent pro Martyribus, afferentes pro se scripturæ
 testimonia de persecutione. Beati cum vos persecuti fue-
 rint homines, &c. Sed vere respondet Augustinus. Recte
 ista dicerentur à vobis, quærentibus martyrum gloriam, si
 haberetis martyrum causam. Non enim felices, ait domi-
 nus, qui mala ista patiuntur, sed qui propter filium homi-
 nis patiūtur, id est, Christum. Vos autem non propter ipsum,
 sed cōtra ipsum patimini. Veri ergo Martyres illi sunt, qui
 persecutionem patiuntur propter iustitiam. Non ergo qui
 propter iniquitatem, & propter Christianæ vnitatis impie-
 am diuisionem, sed q[uod] propter iustitiam persecutionem pa-
 tiuntur, hi martyres veri sunt, heretici sicut sunt filii, ita eti-
 am martyres diaboli.

Gerson diserte assignat, quām diuersum sit gaudium Gerson.
 hæretici euntis in ignem & cantantis, ac gaudium Christi-
 ani martyris, quia gaudium desertoris est beluīnum, furio-
 sum, efferrum, desperatione plenum, expers dulcedinis, &
 spiritus vana opinione natum, & quasi extortum, vt vides
 antur fortiter agere. Non secus aclatrones, principum &
 ciuitatum proditores, aut hostes captiui, gestientes quasi,
 dum sint morti proximi. Letitia autem veri Martyris non
 est contumax, sed benigna, patiens, suavis, plena spei & fi-
 duciae: q[uod]a fit spiritus sancto authore, & dulcedinem immit-
 tente. Ita Apostoli ibant gaudentes à conspectu cōciliij, &
 S. Laurentius estimabat prunas esse rosas, & S. Andreas vi
 dens crucem cū gaudio dicebat, quia amator tuus semper
 fui, & desiderauit te amplecti. Ad hominem respondet Au-
 gustinus,

Gerson.

Actu. 4.

APOLOGIA PRO

Contra
Gaudenti
um.c.19.

Super Io-
han.

Ibi.c.15.
Iohan.16.

XII.

Neminem
cogēdū ad
fidem.

Ciuitates
imperiij.

guſtinus, quia Donatistæ ſibi ipſis mortem conſciuerunt aquis, igne & præcipitio, vt magnæ eſſent memoriae & famæ. Ideo oſtendit Auguſti, quād immane crimen ſit ſeipſum occidere: & tamen gregatim ſe interficiebant Donatistæ: talij mentiebantur illos à Christianis occiſos. Noſtri autem dicunt, ait Auguſt., quod ipſiſe p̄cipitauerunt & poſtates infamauerunt. Quis enim neſcit hōc genus hominum in horrendis facinoribus inquietum, ab utiſibus operibus otiosum, crudeliffimum in mortibus alienis, viliffimum in ſuis, &c. Vnde Ch̄rſ nō dixit, veniet hora qua vos ipſos occidetis: ſed veniet hora, quād o qui vos occiderint, putet ſe facere obsequium Deo: Nūc autem vos festinatis ad mortem, ne à noſtris teneamini: Viuere metuitis, non occidi, quia erubescitis corrigi, aut de veftro conuinci. Ideo non iacent hæretici perſecutiones & mortes fuorum: quia & ipſe dominus Iefus cum latronibus crucifixus eſt: ſed quos paſſio iungebat, cauſa ſeparabat. Non ergo impij ſibi martyrium arrogant, potest enim impiorum ſimilis eſſe poena, ſed diſſimilis eſt martyrum cauſa ait Auguſtinus.

Vereor ne oneri ſimi pio Lectori: at quia nullibi furiosius clamant ad rudem plebem, licet parcus ſcribant: ideo vo-
lui ineptiſſimos cauilloſ excludere: ſupereft adhuc vnuſ
vel alter, quos etiam oportet exarmare. Et primō quidem
ſtentoria voce clamāt fidem eſſe rem liberam, & neminem
ad eam cogendum: Sub hoc ſpecu latebant primo ciuitates
Imperiales, quæ Cæſari & imperio obedientiā in alijs polli-
cebātur, ſed fidem oportere eſſe liberam, & diuo, felici, au-
gusto Carolo Maiestatis Romani imperij vindici obedire.
in hiſ quæ ſunt fidei, refugunt: & vbi ipſorum quantula
quātula eſt potestas, quam nullam omnino habet, niſi à Cæſare,
in fidem, regimen Ecclesiasticum, diuina officia, in per-
fonas Ecclesiasticas, contra ius diuīnum & humanum, con-
tra ius Pontificium & Imperiale, temere extendunt etiam
ad

ad sacramentorum administrationem: & imperiose iubet,
minatur, cogunt & puniunt, in nummis, carceribus, turri-
bus, exilio, senatus & officiorum destitutioe, vt alio loco fu-
sius explicavi fructus Ludderanæ perfidiæ. Licet alibi satis
exposuerim, quomodo imprudens sit ybum, fidem esse libe-
ram: licet enim adulto liberum sit suscipere fidem vel non susci-
pere, tamē susceptam semel fidem cogendus est retinere, sicut
doctores cōcludunt de Baptismo, etiam infantem baptiza-
tum cogendum ad fidei Christianæ obseruantiam.

Ideo contra Ludderanos exclamat Augustinus & Do-
natistæ: Vbi est, quod isti exclamare consueuerunt, libe-
rum est credere vel non crederet? Cui vīm Christus intulit? Ad Bonifa-
quem coegit? Ecce habent Paulum Apostolum, agnoscāt cū. cap. 15.
in eo prius cogentem Christum, & postea docentem. (In-
ducit historiam Actu. 9. De conuersione Pauli.) Prius fe-
rientem, & postea consolantem. Mirum autem est, quomo-
do ille qui pœna corporis coactus ad Euāgelium intra-
uit, plus illis omnibus laborauit in Euāgelio, qui solo ver-
bo vocati sunt. Cur ergo non cogeret Ecclesia perditos fi-
lios, vt redirent: si perditifiliij coegerunt alios vt perirent?
Loquor autem semper de coactione extense, vt habet com-
munis modus loquendi, pro eo quod est minis, terrori-
bus, pœnis & torturis hominem inducere: quia absolute
voluntas nostra cogi non potest, vt in obstinato & perui-
caci hæretico liquet: qui in nullis cruciatibus externis à sua hæ-
refi dimoueri potest.

Stat ergo sententialicere Catholicis, vt vigeant hære-
ticos minis, pœnis & erroribus ad sanam fidem acceptan-
dam: quia à Christo coactum Paulum ostendimus. Imita-
tur ergo Ecclesia in ipsis cogendis dominum suum, quæ pri-
us, vt neminem cogeret expectauit, vt de fide regum atqz. Cor. 10
gentium prædictio Prophetica impleretur. Ex hinc intel-
ligitur Apostolica sententia, parati vlcisci omnem inobe-
i iij dientiam,

252
APOLOGIA PRO

dientiam, eum impleta fuerit prior obedientia vestra. Vnde
& ipse dominus ad magnam cœnam suā prius adduci ius-

Luc. 14.

bet conuiuas, postea cogi. In illis enim qui leniter primo
adduci sunt, completa est prior obedientia. In istis aus-

Ad Bonifa-

ciū c. 16.

tem qui compelluntur, inobedientia coeretur. Ideo puls-

chre concludit Augustinus.

Quapropter si potestatem
quam per religionem ac fidem regum, tempore quo debu-

it, diuino munere accepit Ecclesia, hi qui inueniūtur in vijs

& in sepibus. 1. Hærefibus & schismatibus cogūtur in-
trare, non quia coguntur reprehendant, sed quo cogantur

attendant. Concludamus ergo cum eodem Augustino.

Contra

Gaudenti-

um lib. 2.

cap. 17.

Quod aut̄ vobis videtur, inuitos ad veritatem nō esse cogē-

dos, erratis nescientes scripturas, neque virtutem Dei, qui

eos volentes facit, dum coguntur inuiti. Nūquid enim pœ-

nitentiam

Niniuitæ

egerunt inuiti, quia hoc rege eorum

compellente fecerunt: Ita igitur iussione Regiæ potestatis,

contra quam voluntarius fit vester occasus, multis ad salu-

tem præstatur occasio, qui etsi violenter adducuntur ad cœ-

nam tanti patrisfamilias,

& compelluntur intraret intus ta-

men inueniunt, vnde se lētentur intrasse. Manifestum ergo

fecimus, vt nec illa ratiōē Bucer possit tueri sectarios suos,

ne à sublimiori potestate plectantur, vbi pertinaces in hæ-

res & incorrigibiles extiterint.

XIII.

Non me præterit, quosdam arbitrari cum hæreticis a-

gendum gladio spiritus, hoc est, verbo Dei, & ita disputatio-

nibus vincendos. Et licet hoc profit simplicibus seductis à

Pseudoprophetis.

Et Augustinus Paulum probat egregi-

um fuisse disputatorem contra Cresconium grammati-

cum, & adeo ipsum Christum. Hinc dialecticam commen-

dat Augustinus.

Tamen quia hæreticorum nostrorum

Li. 1. ca. 14

cap. 17.

eiusmodi sunt errores, quia tot annis damnati sunt. Ideo

Gelasius.

non conuenit saluberrime conclusa, rursus in dubium vos

cari contra Gelasium c.

Maiores 24. q. 1. Videretur enim

iniuria

259

REVERENDIS. LEGATO.

iniuria fieri Reuerendissimis synodis ait Marcianus Imper. Marci-
L. nemo C. de sum. trin. & fid. Catho. Addo quod hæreti-
ci non querunt disputatiōem, nisi malitia inuolutam, & co-
ram laicis non intelligentibus, nam ita absterrui eos dispu-
tatione Lipsensi contra Lutherum & Carlstadium, dispu-
tatione Badeñ. contra Zuinglium, confutatione disputati-
onis Berneñ. aduersus Bucerum & Hallerum, vt deinceps
non petierint disputationem, sed colloquium, quod nō ni-
si idolis & fraudibus instruunt, vt in hoc Ratisponi, colloqo
contigisse superius mōstrauimus. Et in Enchiridio alia plę-
raq; præiudicia Ecclesię euenire ostendimus ex hæreticorū
disputationibus. Ideo prudenter S. Paulus monuit Timo-
theum, noli verbis contendere, ad nihil enim vtile est, nisi
ad subuersionem audientium, & Tito præcepit vñtaret stul-
tas quæstiones & contentiones.

Chrysoftomo quoque displaceat disputatio cum hæreti-
cis, quia et si vinci possunt hæretici, non tamen fatentur se
victos, ideo placari nequeunt, sed multis mendacijs & insi-
dijs se iactat vñctores, adfert Pharisēos cum domino dispu-
tantes. Disputationem cum hæreticis dissuadet Origenes Tertul. de
super Matthæ. 22. At omnium cumulatissime Tertullia-
nus monet cum hæreticis non disputandum. Quid pro-
mouebis, inquit, exercitatissime scripturarum? quum si
quid defenderis, negetur e diuerso, si quid negaueris, defen-
datur. Et tu quidem nihil perdes, nisi vocem in contentio-
nem, nihil consequeris, nisi vilem de blasphematione lau-
dem. Ille vero, si quis est, cuius causa in congressum descen-
dis scripturarum, vt cum dubitatem confirmes ad verita-
tem iam magis ad hæreses diuerget, hoc ipso motus, quod
te videat nihil promouisse, æquo gradu negandi & defens-
dendi diuersa parte statutum. Certe & pari altercatione ins-
certior discedet, nesciens quam hæresim iudicet. Hæc vñ-
que & ipsi in nos habent retorquere. Necesse est enim &
illoa

i4

254
APOLOGIA PRO

Scripturis illos dicere nobis potius adulteria scripturarum, & exposi-
tionum earum mēdacia inferri, qui proinde sibi defendat
veritatem. Ergo nō ad scripturas prouocandum est, nec in
ijs cōstituendum certamēt quibus aut nulla aut incerta vi-
ctoria est, aut paꝝ certa. Multa alia ad hāc rem adfert Ter-
tullianus eodem loco, quia Apostolus dicat, hēreticum ho-
minem post vnam & secundam correctionem deuita, post
correctionem inquit, non post disputationem.

Lib.13. cō
tra Faustū.
Hiere. 17.
Actu.5.
Actu.9.
Actu.17.
Actu.19.
Oblatio
Eckī, con-
tra Buce².

Et Augustinus acute inducit illud Hieremīæ. Perdix
fouit, quæ non peperit, contra disputationem hēreticorū,
sed prætereo vt sim breuior. At si Bucer sincere disputationem
voluerit, non fraudulenter, & iudicium pati, deligendo-
rum per sacram & piissimam Imperialem Maiestatem: quia
Christus disputatione cum Pharisæis, S. Stephanus cum Ale-
xandrinis & Cyrenensibus, S. Paulus disputatione cum Græ-
cis, cum Iudæis & Idololatrīs, & Ephesinīs, Athanasius dis-
putauit cum Arrio coram probo iudice gentili, Augusti-
nus cum Donatistis, Emerito, Maximino, Feliciano, Ful-
gentio & alijs, offero me ad disputationem contra Bucerum
pro honore Christi, fidei Catholicæ, Apostolicæ Romanæ
Ecclesiæ, sub igne & poena capitisi: et si dubitem de victo-
ria, propter certissimam regulam fidei, & Ecclesiæ Catholi-
cæ, quam Christus non deserit omnibus malis me debito-
rem iam constituto. His responsum arbitror offendit ter-
tio per singulos articulos.

OFFENSIO QVARTA.

SParso rumore per Lutheranos Ratisponę, Legatū Pō-
tificiū subscrīpsisse articulis cōciliatis (Buceri iudicio)
iam iam encomium ante victoriam canebāt: integerrimus
vīt Legatus se, ap. indigne serebat se approbatorem iacta-
ri errorum, quos etiam principes laici, qui Ro. se, obedien-
tiam sequūtur, vt debent, reiçiebant. Ideo tertiu edidit scri-
ptū, iam superius renarratū, à quo offensus fuit Bucerus,
&

& plus profecto acerbauit eum, quām verbis exprimat.

Egregium autem Euclionem præstat, qui altera manu fert lapidem, altera panem ostēt. Nam amplissimum D. Legatum veris ornat titulis (vtinam ex animo fecisset, nō dolo) quia vir sit certe doctissimus, & vitæ admodum caſtæ, tamen non auderet probare articulos reconciliatos, nec vellet improbare, scriptum illud fecerit, de quo dolens dum sit, virum tantum hæc Pontifici iudicanda reseruasset quem nouerit, cum magna parte confistorij, longe alia cuſare, semper pungit scorpio: solum vt se, ap. à Deo contra oēs hæreses custoditæ detrahatur. At syncerior fuit Legatus Pontificius, qui iudicium articulorū vt debuit, dñio apostolico Christi Vicario confignauit. Hæc eñi est sedes, q̄ sum-
mum in fide iudicium (etiam si rumpatur Bucerus) semper habuit, habet, & habebit, vſq; ad tempora Antichristi (quæ modo sub Lutheranis incipiunt) dum fugiet in solitudinē. Nulla eñi hærefis ibi sumpfit exordiū, ait Ruffinus in Sym-
bolo: Et S. Iulius Papa ait de illa sede, quæ in futuro manebit sine vlla hæreticoꝝ insultatiōe: Hieronymus quoq; ad Damasum, apud vos solos incorrupta patrum seruatur au-
thoritas. Agatho inquit, de se, ap. quæ nunq; errasse proba-
tur, nec hæreticis nouitatibus succubuit. Affirmat S. Six-
tus. Ecclesia Romana, cuius fides nullam hæresim vñq; fo-
uet, siquidem omnes hæreses destruit: Et octaua Synodus, s. Synodus
inqt, cuius immaculata est semp obseruata religio, in qua
est integra & vera Christianæ religionis soliditas S. Bern-
ardus inadulabilis pater scribit ad Innocentium. Opor-
tet ad vestrum referri apostolatū, pericula quæq; & schan-
dala emergentia in regno Dei, ea præsertim quæ in fide
contingunt. Dignum nanque arbitror, ibi potissimum re-
farciri damna fidei, vbi fides non possit sentire defectum:
hæc quippe est huius sedis prærogatiua, vt de primatu Pe-
tri euidentissime probauit.

Bucer con-
tra Legatū

Ruffinus.
Iulius.
Hierony.

Agatho.

Sixtus.

S. Synodus

Bernhard.

k Et

Et dum dignus Ro. Ecclesiæ Legatus hoc exequitur, as postata Bucerus absq; vlla causa ei detrahit, tam impotens ter, vt nulla apologia opus sit.

OFFENSIO V.

Arbitratur Bucius quartū Reuerendissimi D. Legati scriptum emanatum ab eo, vel sua sponte, siue quod ab alijs nuncijs apostolicis, quorum vnum breui superuenie rat, fuerit impulsus: Ego satis superq; noui integritatē Legati: noui, noui, nō ego, sed glorioſissimus Romanus Rex Ferdinandus, Imperialis celſitudo, Iohannē Morū Mutis neñ. Episcopum nuncium ap. om̄ibus numeris virum absolutissimum, siue eruditionem spectes, siue rerum agenda rum prudentiam, aut mansuetudinem animi, morum integratatem, castitatem ac sanctimoniam vitæ, sobrietatem ac temperantiam Episcopo honorificam: Hi profecto mille Buceris meliores, non nisi bono & p̄iſſimo animo scriptum illud confecere: De eo qui superuenit nescio quicquid dicere, quod morbo languidus, ægre lectum, domū non sum egressus, nisi bis, magno meo incommodo, sed audiamus quid nasutum Bucerum in scripto illo offendit, magnam enim sibi vmboram existimat fecisse, quod nomine concionatorum, has nærias, imo nugas, hæreses & impietates effutiuuit, sed per capita numeremus omnia breuiſſime, vt ad tribunalia fieri solet.

1. Doctrina Bucerana nihil aliud est quam doctrina Christi, & vere catholico sensu testificata.

Negatur articulus vt ponitur: quia non est ista doctrina Christi, sed Hussi, Vukleſi, Pickardorum, & aliorum hæreticorum, quare non est catholico, sed apostatico hæreticorum consensu approbata.

2. Nationali concilio, si nostræ religionis cōtrouersias, secundum verbum dñi & catholico cōſensu componamus, nulla erit maior seditio timenda in alijs nationibus.

Negatur

Negatur articulus ut ponitur: quia cum doctrina vestra Cōcīum sit ante mille & tot centenos annos condemnata in concilīo nationale. Ihs generalibus, & à sanctis patribus, quem creditis tam stupidum & imprudentem, ut vobis apostatis, & votifragis in concilio nationali contrarium decernentibus, assentia-^{August.} tur? Recte Augustinus contra Donatistas. Et ipsa concilīa, quæ per singulas regiones & prouincias fiunt, plena-
riorum conciliorum authoritati, quæ fiunt ex vniuerso orbe Christiano, sine vllis ambagibus cedere, cum experimen-
to rerum aperitur.

Pollicetur nationali concilio futurū, ut dissensiones tol-^{3.}lantur, redeat doctrinæ puritas, sacramenta-^{3.}synceritas, et iustus vigor ecclesiasticæ disciplinæ restituatur, nemine cō-
tradicente, nisi qui Christo domino renunciat.

Falsissimus est articulus & mendaciorum plenus, non enim sic dissensiones tollerentur, sed maiores orirentur contentiones, cum satis superq; docuerimus Buceri & suæ cohortis doctrinam esse impuram, Sacramentorum conspurcatricem, à disciplina Christiana & fide Catholica alienissimam, qua non restituitur ecclesiæ religio, sed omnia pessundantur & misere pervertuntur. Contradicentes eorum damnato conciliabulo, iā temerarij damnant, quæ si Christo domino renunciauerint: A qua impia & hære-
tica sententia à lupis & proditoribus Christianæ fidei temere lata, ad plenarium & generale cōcilium appellamus, petentes apostolos, &c.

Si existimas Episcopos & principes aliarum nationum ^{4.} (nam de nostris securi sumus) obstituros, quo minus pī Psalm. vocem audiāt pastoris: tunc eos tumultuantes contra res-
gnū Christi, ridebit qui in cœlis habitat.

Articulus falsus & oībus natiōibus iniuriosus: nā qd de Aliæ natī-
nostris ait se securos, poterit esse de principib, aliqbus, eoꝝ sequentur
impia doctrina deceptis & seductis, absit aut ab augustinis hæreticos.

k ij simo

APOLOGIA PRO

simo Imp. Carolo, à glorioſiſſimo Rege Ferdinandō, & o-
mnibus Archiepiscopis, & Episcopis, & Principibus ſupe-
rius in catalogo enumeratis, niſi ſic intelligas (nouos enim
dicendi tropos fingitis) vos ſecuros de noſtris Episcopis
& Principibus Bauariæ catholicifimis, Lotharingo, Iulia-
ceñ, Badeñ, & alijs, quod nunquam veſtræ accedent perſi-
diæ. Quod aliarum nationum Episcopi & Principes ob-
ſtabunt, quo minus oues ſimplices audiant vluſatus lupi-
rum veſtrorum & vulpium gannitus, non ridebit Deus,
ſed immortale p̄emium eis retribuet, tanquam veræ fidei
pijs professoribus.

5. Miramur q̄ in hac tanta luce veritatis, ſcribere volueris
nationali concilio, nō posſe determinari cōtrouerſias fidei.

Tenebræ
hæresum. Articulus iſte acceptatur in principali, ſed de luce exor-
ta per tenebras Luderanas, negatur tanq̄ falſiſſimus: quia
ab idolis extinctis non fuerunt maiores tenebræ plusquā
Cimeriæ in Germania quāmodo ſunt.

6. Quid em̄ cuiquā nationi negatum eſt? Cum Christus
promiſerit ſe inter futurū, vbi duo vel tres in nomine eius
conuenerint: poſſumus & nos Germani ſententiam domi-
ni inuenire, in omnibus quæ ad religionem perteſtent.

Concilia-
bulum hæ-
reticorū. Articulus ille eſt captiōſus, nam denegatum eſt vni na-
tioni, vbi contrarjū Christus toti promiſit ecclesiæ: Christus
aderit vbi duo vel tres in nomine Christi fuerint con-
gregati, ſed tantum apostatis, impijs, & deſertoribus excu-
ſullatis, congregatis, Christus longe aberit à coetu malis-
gnantium & impiorum, quare vos Germani ſchismatići,
inconsuilem tunicam domini ſcidentes nunq̄ inuenie-
tis catholicam ſententiam, niſi poenitemini. Et cum veris &
germane Germaniſ catholicis Principibus redeatis ad gre-
mium ecclesiæ catholicæ.

7. Rationem affert Legatus, quia controuerſia de religio-
ne concernunt ſtatum vniuersalis ecclesiæ, ideo non eſt
vnius

vnius nationis illam decidere.

Verissimus articulus & prudētissime p D. Legatū allat⁹.

Nulla natio potest ea determinare quæ de fide contro⁹ 8,
uertuntur, vt valeat: nisi & aliæ nationes suo quoque iudic⁹
cio eadem iudicent & amplectantur.

Verissimus articulus acceptatur: sed sic Bucer excidit à
causa, & Reuerendissimus Legatus vicit: qm̄ in nationali
concilio nullo pacto potest determinari cōtrouersia fidei,
quæ vniuersalem concernit statum ecclesiæ, nisi et aliæ nat⁹
ones consentiant. Iaces Bucere: q̄s te confodit: verba tua.

Si aliæ nationes nondū audiunt vocantē dñm, aut audi⁹
entes nolūt seq̄, debet ne nos id remorari, qn cōueniam⁹?

Articulus iste iniuriosus omnibus nationibus Christi
anitatis negatur & reiçitur: quasi nemo audiat Dñm &
eum sequatur in hoc vasto orbe, nisi conciliabulū experdi
tis excucullatis & nōnis, fidefragis sacerdotibus impie col
lectū, & seductis laicis: sic collegerūt conciliabulū Donati
stę in Aphrica Chirtę & Arriani decem cōcilia congrega
rūt, quorum omniū decreta sunt Deo adiuuante extincta.

L.3. cōtra
Crescon-
um. In Tri
partito.

Nihil nouum volumus inferre, sed antiqua repete, ni
hil nostra authoritate statuere, sed ea amplecti quæ Chri
stus statuit ab initio, & obseruarunt apostoli & martyres.

Articulum istum recipimus, inquantum pro nobis fa
cit, quia nihil noui inferunt, sed antiquas hæreses damna
tas ex cineribus reuocant, Vigilantij, Nestorij, Berengarij,
Pickardi & aliorum damnatae memoriae seductorum, sed
pro secunda parte articulum negamus, quia falsissimus est,
cum Christum, apostolos & martyres supra ostēderimus
vestris impietatibus maxime aduersantes, & quod contra
trium erroribus vestris docuerunt & obseruarunt.

Propter nullam societatem offendendus est Deus: Id au⁹ 11.
tem faceremus, si in cōfessis vicijs perseueraremus, proptez
re a quod aliæ nationes horum correctionem, ignorantia
k iñ aut

aut cupiditate different.

Articulum hunc iniuriosum omnibus Christianis negamus. Prima enim parte apud omnes vera existente, onerat altera omnium nationum Christianos ignoratia, avaritia, & neglectu doctrinæ necessariæ, cum potius ab Aqui

Hiere. 1

Ione pandetur omne malum. Hæresibus & impietatibus pleni, audent hæc Christianis nationibus obijcere.

x2. Possunt Germani, simul atq; aliquid in religione apud eos viciatum est, cum nationali Synodo id sanare.

Articulus propositus negatur vt proponitur. Iam esset via aperta, etiam omnibus nationibus ad schismata: sed si Germani catholici hoc facerent autoritate & consensu se, ap. non refragarer. An non sunt insigniter impudētes, qui derogant autoritati conciliorum generalium, contēdunt concilium eorum particulare assumendum eo solo, quia ipsorum corrupto & peruerso iudicio pronunciant secundum verbum dei, cum potius sequātur Albigiñ, Catharos, Pickardos, Vuicklefum, Husum & alios damnatae memorie hæreticos.

x3. Tam multa olim per nationalia concilia sunt constituta in Syria, Græcia, Aphrica, Gallia, Hispania contra fures Arriñ, Pelagiñ, &c.

Epist. 193
Epist. 91

Articulus verus, quando constituta sunt contra hæreticos, & Pontifice Romano approbante, vt magnū illud concilium Aphricæ Mileui, cui omnes primates Aphricæ interfuerunt, sed tunc fuit ratū quando Inno. Papa illud confirmauit, vt ex epistolis Augustini liquet. Idem de concilio Carthagiñ, sub Cypriano Martyre li. x. epistola. 2. Idem de concilio Carthaginæ, sub Aurelio primate. Et quæ ad pontifices, Bonifacium & Celestimum Aphri scripserunt. At concilia pro hæreticis, vt Arrianorum, Ephesinum, &c. Achatij, Sergij, Titi & Nicephorus Iconoklastarum, Photij, & Michaelis, (qui cum Græcis & Orientalibus,

omnes

262

REVERENDIS. LEGATO.

omnes Episcopos Latinos excommunicauit, quod Buce^rus conatur cum suo conciliabulo facere omnibus Episcopis Christianitatis,) & aliorum, merito sunt à sede apostolica damnata.

Alienum ab ætate & sapientia tua illud est, quod ponti 14. ficem caput ecclesiæ & conciliorum nominas.

Articulus falsus, cum alieni ab Ecclesia & veritate, pon Nullū con tificia authoritatem hanc, quam iure diuino habet, adimere cilium si conantur perfidi hæretici & schismatici. Iulius Papa ante ne Papa. M. & CC. annos scripsit orientalibus Episcopis, Eusebio, Theogeni, Berintho &c. Cur nobis incōsultis, Episcopos ad synodum conuocatis, Canonibus iubentibus in Nicæna Synodo, non debere præter sententiam Romani pontificis ullo modo concilia celebrari, Sic S. Marcellus Papa & Iulius Pa pa. martyr ante Iulium scripsit. Apostoli eorum quæ successores domino inspirante constituerunt, ut nulla fieret Synodus præter Romanæ sedis authoritatem, nam sine autho ritate Papæ concilium est acephalum.

Apud quem vñquam patrum legisti, Petrum aut successores suos esse caput ecclesiæ & conciliorum? Christus vñs & solus est caput ecclesiæ.

Articulo interrogatio respōdemus: legit doctissimus D. Legatus apud Augustinum, de quæst. noui & ve. test. Saluator pro se & Petro soluit didragma, pro omnibus ex oluisse videtur, quia sicut in Saluatore erant omnes causæ magisterij, ita & post Saluatorem in Petro omnes continēt. Ipsum enim cōstituit caput eorum, ut pastor esset do minici gregis, & infra. Manifestum est in Petro omnes cōtineri. Legit Calixtum martyrem Benedicto coepisco Calixtus. po scribentem. Non decet à capite membra dissidere, sed iuxta sacræ scripturæ testimonium, omnia membra caput sequuntur: nulli vero dubium est, quod Ecclesia aposto lica mater sit omnium ecclesiarum, & infra, & vos voluntatem

APOLOGIA PRO

11. di. Non tatem matris vestræ impleatis, quæ est ecclesia, cuius caput
 licet. Romana existit ecclesia. Si patriarcha tuus Bucere, non cō
 Chryso. bussisset ius canonicum, potuisses hæc legisse in Graciano.
 Matt. 16 Legit apud Chrysostomo. Petrum fuisse os apostolorum, &
 Iohan. 11 verticem totius cōsortij, & infra, de Ecclesia, cuius pastor
 L.intercla & caput piscator homo, legit eundem super Iohanne. Pe-
 ras. C.de trus erat os apostolorum & princeps. Legit Legatus Cō-
 sum. tri. & fid. cath. tarenus Imp. Justinianum, qui appellat Iohannem Papam
 caput omnium Ecclesiarum: deficeret me dies, si omnia te
 stimonia afferre vellem. Eas iam funeste hæretice, & obij-
 cias pīissimo D. Legato, Papam esse caput Ecclesiarum
 nullibi legi apud patres. ¶ Assumis Christum esse ca-
 put ecclesiarum, fatemur: ita est caput omnium Regum &
 1. Reg. 15 populorum, tamen Samuel dicit ad Saul: Nonne cum par-
 uulus es in oculis tuis: caput in tribubus Israel factus es.
 Amos 6 Et Amos, Optimates capita populorum dixit.
 16. Si Papa moleste latus est, si vñica & pia in nostra nati-
 one synodus habeatur. Vide quām male laudes eum!
 Ad articulum respondetur ut supra, quid enim prodest
 hæc tautologia, idem tam sæpe inculcare, Iouis Corinthū:
 & iuxta Horatiū, sicut ridiculus Cytharēdus, chorda sem-
 per oberrat eadem: Papa non moleste fert piam synodum,
 sed conciliabulum hæreticorum schismaticum, quod nō
 solo eo inuito, sed cōtra eum & se, ap. desertores fidei mo-
 liuntur colligere.
 17. A Roma quid nobis expectandum, disciplina eius &
 tergiuersatio de concilio testificantur.
 De disciplina Romana dictum est supra, quæ incompa-
 rabiliter melior est, quām Lutherana, Pickardica, Zuingli-
 ana aut Vuickefica. Nemo excusat pontificem, quod dif-
 fert celebrare concilium generale, gemunt super eo om-
 nes boni, sed in hoc stat domino suo, qui eū iudicabit: De-
 sertores illi conqueruntur de Roma, quæ nihil male eis fe-
 cit

REVERENDIS. LEGATO.

cit:finant Eckium lamentari, quia curiabilius Romæ citatur & vexatur: sed quid ista faciunt ad fidem?

Postquam satis illuserat pientissimo D. Legato Bucer, blandicijs verborum hunc emollire nititur, & ex eo-

Romæ curiales contra ECKI-
VM.
Bucer adu-
latur.

dem ore vt Satyrus calidum & frigidum efflat, dulce ponit in amarum, & amarum in dulce. Contarenum enim dicit vitum ætate reuerendum, eruditio maximum, vita quo

Contare-
nus meli-
or toto cle-
ro Luthe-
ri.

que castitate & probitate suspiciendum. At quæso te Bucere, animo altiori expendas, & te, & omnem cohortē tuam nonnorum & nonnarum, ministrorum sectarum tua-

rum, confer cum hoc pientissimo viro, vitam vestram dico

plus quam Epicuream et Sybariticam, per omnem luxum, sine omni timore Dei, in vicijs effrenem & dissolutissimam. Hunc vnum virum, tuo etiam iudicio, oppono omnibus

Sybariti: populi put o-
pib: Iusti sybariti. Dicitio
luyum: et pib: et o-
pib: Sybariti: Dicit
pib: et sybariti: huius
modi agnoscit. Sybari-
tum: laetitia: presbi: pri-
male locare. Scio Romæ non esse profligata omnia, & pro-
lapsa, quæ Christi sunt, neque aduersariam potentiam Chri-

sti obtinere omnia, vt Bucerus nugatur: sed bonam spem p̄ijs & sanctis superesse, multa salubriter ab hac sede cōsti- tuenda, quæ omnium hæresum extirpatrix fuerit: nisi vbi Christus secreto suo consilio, passus sit zizaniam cum tri- tico succrescere, vt in Armenijs, Iacobitis, Georgianis, Paulinijs & alijs, experientia testatur. At hæc modo de re- sponso principum Catholicorum, & scriptis Legati apo- stolici Contareni, sufficient.

Matt. 13

RESPONSVM PROTESTANTIVM

ad propositā ab Im. Majestate deliberationē, de cō-
clusione & decreto in causa religiōis faciendo.

Q Væ Imperatoria Ma. exponi fecit principibus electo-
ribus, alijsq; principibus, & ordinibus de suo disces-
su, deinde capita, & articulos, ad faciēdam actorū in his co-

1 micij

micis conclusionē, & decretū pertinentes, tum ea, ad quā se Imperatoria Maiestas offert, & quae petit, ea omnia principes Elector ac cæteri principes, & ordines q. Augustanæ cōfessioni adhærent, p̄sentes, & absentiū Legati, cū summa reuerētia, & submissione audiuerūt, & cognouerūt tagūtq; cū omni subiectiōe gratias Im. Maie. ob summā diligentiam, & laborē, quem ipsa impendit, in hoc, vt causē religionis cōtrouersē Christiane cōponerentur, similiter & Christiana reformatio ecclesiæ impetraretur. Non dubitant autem Status cōmemorati Imp. Maiestatem ex responsione pertinente ad negotium religionis, quam nudiustertius suę Maiestati obtulerunt, intellexisse, Status ipsos modis omnibus propensos esse ad Christianam concordiam, in qua diuinum verbū, & veritas locū habere, & Christiana ecclesiæ reformatio, quam & sua Maiestas summe necessariam agnoscit, ad effectum perduci, ac re ipsa cōstitui possit.

Ceterum quia Statibus p̄dictis placuerunt articuli conciliati, modo intelligentur recte, & Christiane, atque adeo iuxta respōsionem, quam scripto obtulerunt, adhuc eosdem articulos placere fatentur. Rogant autem suppliciter Imper. Maiestatem, quod ipsa velit efficere, vt eiusmodi articuli pro conciliatis recipiantur, in hoc vt sint auspicatum exordium concordiæ, sperant enim status, Deum omnipotentem gratiā suā largitum, vt sic veritas magis atque magis dilatari, & eo expeditius via ad Christianam reformationem parari queat.

Satis præterea intellexit Imper. Maiestas Statuum prædictorum animum ac voluntatem, quantum ad articulos nondum conciliatos attinet, ex scripto suę Maiestati oblatō. Simul autem status humillime rogant, quod sua Maiestas recessum Augustanū, eo quod minime idoneus est ad concordiam promouendam, imo etiam cum quibusdā articulis pugnat, clemēter velit tollere, aut saltē suspēdere.

Co

Cognoscere eīn facile potest Imper. Maiestas, Augusta num recessum (si is valere debet, atq; in suo vigore manere) maximo impedimento futurum speratæ concordiæ in religionis causis, nec non Christianæ reformationi, cōmu- ni deniq; paci, neq; enim duo hæc simul posse consistere.

Quod vero Impera. Maiestas à statibus petit, vt cogita- re velint, si, posito casu concilium non procederet, an tum communis Imperij conuentus iterū indici debeat, in quo religionis causæ amplius tractarentur, & ad commodum exitum perducerentur.

Quantum ad concilium attinet, probe adhuc se memo- res esse fatentur status suæ appellationis, protestationis, et oīm, ad quæ se obtulerunt. Nihil quoq; tam ardentibus vo- tis expetūt, q; vt legitimū, liberū & Christianū cōciliū in Germania celebrari possit, in quo religionis cōtro- versiæ secundum verbū Dei excutiantur, Christiana etiam reformatio, & absuū, qui obtinuerūt, extirpatio seq possit.

Quod vero status consentire debet in eiusmodi conciliū in q; Papa, vel sui (qui protestantium statuum aduersarij summi existunt) de religione cognoscēdi & iudicandi potestatem haberēt, id q; minus faciant status, iustis, firmis, & certissimis rationibus permouentur, quemadmodū eas bona ex parte exposuerunt in recusatione concilij Man- tuæ indicti, ad quā rursus se referunt, humillime rogātes Im. Maiestatem, vt istud statuum propositum necessarijs & ineuitabilibus causis innixum boni consulere velit.

Relinquunt vero status liberum arbitrio, & cōcilio Im- peratoriæ Maiestatis, vt si minus impetrari possit Christianum & libeꝝ conciliū in Germania, in quo s. agatur de re ligione, & reformatione Christiana, vt per aliū conuentū Imperij, de his rebus Christiane agat & transfigatur. Parati eīn sunt status, id qd sēpē numero iā testati sunt, suę Chris- tianę cōfessionis, & doctrinæ Ecclesiasticæ sufficiētes cau-

sas adferre, eiusq; rationem reddere.

ADIICIT ECKIVS.

1. **S**i maledicentia Bucerum imitari vellem, non deesset,

ECKIVS **p**arcit prius cipibus. **S**quo annotationem (iustiori & meliori causa) huic responso affigerem. At quia maledici regnum Dei non possi

Roma.13 debut, nolo nobilissimos principes & status protestantium offendere, suspiciens in eis donum a Deo datum, quia omnis potestas a Deo est. Et quia ex se principes ista non ha-

bent, sed spiraculum, non vita, sed mortis, suggestum illis, quod cum fide orthodoxa non conueniunt. Nam desertores ecclesiae, apostatae, greci Epicuri, prae dicatores heretici & schismatici, excellentissimos principes istos & status, Deo per-

mittente, letali poculo alio trahunt.

2. **N**am Illustrissimis dominis & prudentibus viris, mox Sequitur articulos obijcerem, quod articulos Conciliatos recipiunt, modo res non conciliatos. **C**te intelligantur. At quem intellectum ipsi rectum voluit,

Catholici principes falsum & erroneum ac a fide devium iudicabunt, totius ecclesiae catholicae ac omnium nationum Christianitatis assensu & iudicio. Vt sic nulla concordia statui possit Germaniae, hoc responso.

3. **I**deo paruam exhibent obediem Imperatori nostro Catholico, quod offerunt se paratos, & precantur Majestatem suam, ut articuli reconciliati (suo & suorum arbitrio) recipientur cum sensu & intellectu ab eis dato. In illo enim non sunt reconciliati.

4. **N**on deesset amplissimus campus versandi, & illud quod tam anxie petunt sustolli recessum Augustanum, ac si dis uus august. noster Carolus a deo coronatus, cum tot catholicis principibus, quod suae Maiestati fide dederunt de conservando recessu isto, sint mulierculae more instabiles & incôstantes, mo velint, modo nolint, sed stat sententia cum se. **D**ux Geor. ap. cum Imperiali & Regia Maiestate perseverare. O quod egressus Saxo. **g**ie dicebat Dux Georg. Saxo, Beatae memoriae princeps.

Nescire

PROTESTANTIVM.

Nescire Neochristianos hodie, quid nam futuro anno cre
dituri sint.

Nec illud quoq; pr̄eterirem, quod petunt concilium ce^{s.} 5.
lebrari generale legitimū: In quo tamen nolunt Pontis
ficem vel suos habere potestatem cognoscendi & iudican-
di de religione. Est quod vulgo dici solet, contradictio in
adiecto. Quomodo em̄ erit legitimū sine Pontifice, sine
cuius auctoritate nullum omnino concilium fieri poterit
aut subsistere, vt paulo supra contra Buceri insolentiā pau-
cis attigimus. Expendant principes, quā non constet peti-
tio eorum. Supplicant pro legitimo concilio, & mox vos-
lunt ordiri illud cum iniuria alterius s. Romani Pontificis, Rom. 13
cum omnis potestas sit à Deo, & sit ordinata. Querāt suos
pseudoprophetas & seductores, vbi ab eo tempore, quo
concilia publice cœperunt celebrari, vñquam fuerit conci-
lium habitum & reputatum esse concilium, non interue-
niente summo Pontifice, aut eius auctoritate: prodeāt isti
In predi-
cantes.
Sinones, Verpi, circumcelliones, seductores, an non os lo-
quentium iniqua obstruam, quia os eorum locutum est va Psalm. 49
nitatem, & dextera eorum dextera iniquitatis.

At de his omnibus in præsentia nihil agam, excellenti-
simis principibus ac honorabilibus statibus protestantiū,
more Buciano, nullam volo mouere molestiam: Ita affixā
fecem nihili facio Buceri, qui desertor, apostata, schismati-
cus, excommunicatus, & ab ecclesia pr̄c̄isus, sine suffragio Bucer prin-
populi ædilitatem inij, magister vult esse Episcoporū, de-
ceps Epi-
formatissimus ipse, vult alios reformare & in ordinem re-
scoporum.
digere. Hui quā optaret esse Episcopus, propudium istud
Acherontis pabulum. Non meminit Astaphij Plautinæ,
Qui alterum incusat probri, ipsum se intueri oportet, vt
sunt adhoc vulgares loci ecclesiastici.

At quia Principes illustrissimi ac magnifici status pro-
testantium, in illo responso Cæsareæ Maiestati dato, se res-
1 in mises

EXAMEN RESPONSIONIS

miserunt ad aliud eorum responsum in scripto oblatū suæ celstudini, quod sit illud, me fugit, nisi illud denotauerint, quod Bucerus ab initio farraginis suæ post articulos protestantium sub nomine Melanchtonis, posuit, præfatorum principū ac statū noīe. Lubens & hoc responsum personatum præterirem ob honorem principum, zelus tamen fidei me cogit, vt breues annotatiūculas adiçiam, propter aculeos Buceri admixtos. Et illud quidem facturus sum amore veritatis & fidei catholicæ, sine cuiusq; iniuria.

1. Queritur Bucer irrepisse in ecclesiā multos abusus, doctrinam Euangeliū obscuratā, hæc mala confirmata tēporibus, nunc titulum habere consuetudinis ecclesiasticæ.

E Nemo negat abusus esse, fuisse, & futuros esse in ecclesia, Matth. 18 cū Saluator noster dixerit. Væ mundo à schandalis, necesse est em̄ vt schandal a veniant. Et Apostolus inquit, oportet hæreses esse. Verū quos Bucer tacite hic notat abusus, nesciamus esse abusus, sed sunt veri cultus Dei ab Apostolis & martyribus ecclesiæ traditi, nec est alia natio iam in orbe Ch̄riano, quæ magis obscurat doctrinā Euangeliū, q; Luderani & Zuingliani. Et recte quidē catholici iactant titulum consuetudinis ecclesiæ, contra nouitios Pickardos, & nuper natos intra 23, annos Luderanos: Ecclesia em̄ habet promissionem à Christo, q; velit mittere paracletum, qui

Iohann. 14 eam doceat omnem veritatem: nescit tarda molimina sp̄ ritus sancti gratia, nō præstolatus est Hussum, Vuiklehum, Bucerum, Hosandrum, antea erudiuit ecclesiam, & hodie erudit, & Christus pollicitus est se mansurum cum ecclesia vsq; ad consummationem sæculi. Vnde iuste cum sanctis concilijs, martyribus, ac patribus allegare consuetudinem possumus in ritibus ecclesiæ (loci sunt vulgati, breuitatis studio, nō deduco) Paulus etiā à cōsuetudine argumentabatur negative: Iephte quoq; Galaadites tuebat se

Matth. 28 contra filios Amon, possessio longi t̄pis in terra Eseboni
1:Cor. 11
Iud. 11
cux

cur non fortis quisq; pugnator ecclesiæ, possessione longissimi temporis, mille annoꝝ & plurium, pro defensione rituum ac cæremoniarum in ecclesia tueretur. Vnde non debent diciviosæ istæ consuetudines, nisi à spurijs ecclesiæ, neq; aduersantur verbo Dei, sed adiuuantur.

Meminit scriptor articulorum reconciliatorum, sed 2.
desiderat maiorem explicationem, ne breuitas aut ambiguitas pariat noua certamina, nam articulos de gratia Christi & iustitia fidei intelligimus, sicut in cōfessione Saxonica & apologia traduntur.

De his articulis diximus in annotationibus libri propo-
siti, de fide iustificante articulus, quo in apologia explicat, alienus est à sacris literis, cōcilijs & patribus, imo Lutherus ipse eū iprobatur. De quo plura in responſione ad Groperū.

In controuersijs nondum direptis, afferit author articulorum per protestantes oblatos, quos dicit esse veros.

Dicit quidem, sed non probat etiam nec probabit usq; E ad magnum annum Platonis, quin contra evidentissime illos improbauerit superius, prodeat Goliath Ludderanus, Bucerus, plures afferuauit mihi lapides limpidissimos, quos in frontem eius iaciam.

In Ecclesia & principes & doctores sæpe humano iudicio, ait author, quæsierunt moderationes, quæ abduxerunt homines à puritate Dei, exempla afferit de Augustino disputante de gratia, de Paulo quando loquitur de fide iustificante, uterq; horridius visus loqui, interpretationes quæ sitæ, sed hæ veram vocem Euangelijs obruerunt.

Negamus vel Paulum vel Augustinum horride in p̄e E fatis articulis locutos, vere & catholice scripserunt: & in eo vero sensu ab ecclesia expositi, nihil obscuritatis, sed plurimum lucis attulerunt.

Adiecit de satisfactione author, sed quantum aberret, & toto ut aiunt cœlo, supra evidentissime euicimus, vnde vane.

EXAMEN RESPONSIONIS

vane iactat author, suos moderatos esse controversias ad normā verbi Dei, & ecclesiæ apostolicæ pbata testimonia; Contrarium fuit efficaciter probatum & ostensum, modē rationes illas adhibitas adamussim Vuikleficam & Hussicam, cōtra apertissima ecclesiæ apostolicæ testimonia.

5. Bucer vult persuadere Cæs. Ma. ne ægreferas librū propositū à sua Maiestate non vbiq; receptum, quia 1. Foueat cultus viciosos, vt de inuocatioue sanctoꝝ, 2. Alioquin facerent contra conscientias, cū veris testimonijſ fint ita persuasi, 3. Confirmarent errores etiā apud posteros, & asperitas eoꝝ, qui abusus defendunt roboraretur, 4. Vinculū iniçeretur Ecclesiæ dicendo, generalia concilia non posse errare, 5. Sauciarentur ecclesiæ eoꝝ, quæ eos increparent, tanq; corruptores puritatis Euāgelicæ. His tātis causis mouemur, ne de articulis reprehensis mutemus iudicium.

E. Speciosa sunt istaverbis phalerata, sed vt lupus de phis Iomela inquitt: Vox est, aliud nihil. 1. Nam impie dicit vicioſum esse cultum diuog; inuocationem, vt liquido probauimus. 2. Non veris testimonijſ sunt persuasi, sed corrup̄tis interpretationibus scripturæ & cauillis sophisticis decepti, deponat ergo conscientias erroneas iuxta doctrinā Gersonis. 3. Non cōfirmarent posteros, sed reuocarēt ab errore, quos alioquin habebunt hæresum hæredes in æternā damnationem. 4. Nullum vinculū, nisi veritatis iniçit p̄ concilia generalia legitime congregata, quæ non possunt errare in his quæ sunt fidei. Exemplū q̄ affert de Clemen̄tina. Pastoralis de sen. & reiud. nō pertinet ad fidē, sed ad iudicium. Quid em̄ ad religionē facit, siue Henricus Imp. Lucelburgius, siue Robertus Valesius, fuerit Rex Sicilie.

5. Hæc ratio potissime vos mouet, non vultis videri errasse coram vestris. Et mea quidem sententia, non deberetis hic offendit: cum alioquin sitis tam instabiles in vestris doctrinis, vt quod heri placuit, hodie displiceat: Si Bucerus cupit aliquos

Gerson.

Concilia
nō errant.Luderani
in fide in-
stabiles.

aliquos locos, ego in gratiam sui, totū catalogum ei propis
nabo. Nolle autem mutare iudicium in erroribus est per-
tinaciæ, quæ facit hæreticum. Vide lector quām falso hæc
Bucerus catholicis imposuit principibus.

Agitur de gloria Dei, de luce Euangeli, de communi 6.
ecclesiæ necessitate, de salute animarum, in ecclesijs nostris
& alibi.

Verum, & ideo articuli Protestantium reieci, qui im- E
minuunt cultum Dei & latram, obscurant Euangeliū
Pickardicis glossis; ideo necessarium est pro vtilitate Eccle-
siae, vt hæreses extirpentur, de salute tot animarum agitur,
quæ erroribus corruptæ extra archam, diluio hærefis &
schismatis pereunt in ecclesia malignantium.

Cum de his rebus conscientiæ nostræ teneantur, Ma: 7.
iestas vestra hanc excusationem admittat, tot animabus
parcat sanguine Christi redemptis, sanctificatis spiritu san-
cto, institutis pia disciplina, nec credat aduersarijs, ecclesijs
nostras calumnijs deformatibus.

Si cōscientiæ vestræ tenentur his rebus, fit per errorem, E
quem deponatis, volunt parci ecclesijs suis paucis, & ipsi
non parcūt infinitis ecclesijs per orbem Christianū. Et qā
animæ sunt redēptæ sanguine Christi, Cæsar is Deo aman-
tissimi est curare, ne p hæreses captiuę iugo diaboli, in orci^{Psal. 29} in
tradantur (vt conqueratur de eis Christus, quæ vtilitas in
sanguine meo) & sp̄ritum sanctum, quem in baptismō ac-
ceperunt, perfidia amittant. Spiritus eñ sanctus disciplinę
effugiet fictum: cū perfidia, impia, & ab ecclesia catholica
aliena disciplina instituunt, imo seducuntur à pseudopræ-
dicatoribus, nec opus est accusatione aduersarij, cū erro^{Esaie 3}
res & peccata vestra sicut Sodoma prædicauerimus.

Non dubitamus doctrinam nostram esse consensum 8.
Ecclesiæ Catholicæ qui traditus est in propheticis & apo-
stolicis scriptis, & patribus.

m Aus

272
EXAMEN ADDITIONIS

Audacia temeraria, cū à tota ecclesia separamini, iactare consensum ecclesiæ esse apud vos, vt hoc supra reprobaui: mus & aperte falſiſſimum, quomodo consensum ecclesiæ hic statuunt super scriptis, cū ipsi firmitatem scripturis adi: mant, & pro libidine libros vel assūmat vel reiſtant extra canonem, contra ecclesiæ consensum, vt libros Tobiae, Iu: dith, Esdræ, Machabæoꝝ, Sapietiæ, Ecclesiasticuꝝ, Baruch, multa capitula Danielis, Epistolæ ad Hebræos, S. Iacobi, se: cundam epistolæ Petri, & Apocalypſim: si ergo ſint alij, qui temeritatem vestrā sequantur, ac libros aliquos repudiāt, vt olim Samaritani synagogæ fecerunt prophetas negan: do, & Manichæi totū vetus testamentū reiecerunt. Et græ: ci fermentarij tres Euangelistas à Iohanne correctos dixer: runt, ſicut hodie Suriani & Armeni, ac Georgiani non oēs libros canonicos recipiunt, nihil erit solidi & firmi.

Adhibitis concionatoribus, iuſſimus eos annotare, que pñ non grauatim addent, ſunt enim explicationes & decla: rationes necessariæ.

Audiamus & iudicemus, an non oſſiant ollam, nam Crambebis poſta mors eſt.

IN CONCILIATIS ARTICVLIS

annotata aut omissa.

Additio: prima vltra librum & articulos oblatos proteruant. **A**rticulus 1. De libertate voluntatis (non euro ſuc: centurias ſectariorum.) Catholicum eſt, neminem etiam renatum poſſe in hac vita legi Dei ſatisfacere, niſi per gratiam Dei aſſiſtentem & adiuuantem.

Expediret taxari opinionem de merito congrui.

EMinime gentium, cum ſic taxaretur magiſterium ſpiti tussancti, illud in ſacris literis affirmantis, vt pater de Cornelio, de Achab humiliato, de Niniuitis, & q̄ Sapiens ait: Impius facit opus iſtabile, ſeminanti aut iuſtitia merces fidelis: Alioqñ labor p̄ctō & redeuntiū eſſet inanis in dño. Miror q̄ negat meritū cōgrui, cū fidē etiā mortuā magni: faciant. Reij,

2. **E**Meritum congrui.
Acto, 10.
3. Reg. 21.
Ion. 3.
Prouer. 11.

Reīciantur somnia, posse legem fieri sine gratia, quo ad 3.
substantiam actuum.

Gerson hoc declarat, & adeo verum est, vt miret̄ quō ali: E
quis vtens ratione, possit contradicere. Nam peccator pōt̄ Gerson.
honorare parentes, potest pauperi & egenti dare elemo: Implere
synam, potest iustā ferre sententiam, vt Traianus, potest fi: præcepta
dem prestitam seruare, vt M. regulus, potest se cohibere ab q̄ ad sub-
adulterio, velut Zaleucus Locrēn, &c. qui legem etiam di-
uinam faciunt sed secundum substantiam actuum, & irre-
fragabiliter astipulatur Paulus. Cum eīn gentes, quæ legē Rom. 10.
non habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciunt. Non aut̄
faciunt quo ad intentionem præcipientis, quia non meren-
tur vitam æternam, faciunt ergo quo ad substantiā actus.

De peccato originis libro volunt addi. Vicium repug-
nans legi Dei.

Si intelligit per inclinationem, non est onerosa illa ad: E
ditio Catholicis, q̄a & Paulus; Video aliā legem in mēbris Rom. 7.
meis, repugnātem legi mentis meæ s. per inclinationem, si
aut̄ subdole ex hoc niteretur inferre concupiscentiam esse
pctm̄ in renatis, negamus tanq̄ Euangelio, prophetis &
Paulo aduersum, vt Vuormaciæ euici in colloquio. 5.

Exponit porro, quid intelligat per fidem efficacem. E

Exponat, variet, sanctorum patrum locutionem mutet, Galat. 3.
nunq̄ catholicis persuadebit, fidem iustificare, nisi sit fides
viua, nunquam autem viuit, nisi operetur per dilectionem,
vt respondendo ad Groperum dicturi sumus.

Errat itaq; cum dicit fidem esse motum, quia est virtus
& habitus, non motus, licet postea suas motiones & incli-
nationes habeat, vt reliquæ virtutes.

In hac vrbe editæ sunt propositiones, damnantes aper- 6.
tesentiam nostram, quæ est vox Euangeli, & affirmant
sola charitate esse nos Deo acceptos.

Recte fecit author propositionū, quia tēpore colloquiū E
m ij euul:

Sola fides. euulgatæ sunt propositiones vestræ solam fidem iustificare, in depravatissimo & hæretico sensu, & temeratores vñ cum iniuria operum extulerunt fidem sine operibus, in angulis prædicantes. Ideo malo nodo malus erat querendus cunæus. Nam falsa illa intelligentia de fide, quam multis annis cum maximo schandalo docuistis, non ex Euangeliō est, sed à satana contra Chrm & Paulum, vt & Luthe^rus fatetur est schādalofissima. Ideo merito Cæsar clementiss, in recessu Augustano hunc errorem reiecit.

Non in omni opere peccare iustum.

Psal. 14²

Psal. 7

Psal. 34

Iob 10

Iob 16

Psal. 25

Psal. 16

Psal. 17

Appendix est falsa, quia sic iustus in omni bono opere peccaret quod Leo Pont. fe. re. damnauit. Et baptismus non deleret omnia peccata contra apostolicas & Euanglicas scripturas millies responsum est ad illud Dauidis, Nō iustificabitur in conspectu tuo omnis viuen^t legas quæ c^alumnijs Hosandri opposui. Iudica me domine secundum iustitiam meam, & secundum innocentiam meam super me. Et iterum: Iudica me secundum iustitiam tuā domine deus meus, & non supergaudeant mihi. Et Iob audacior inquit: Dicam Deo, noli me cōdemnare indica mihi cur me ita iudices. Et in frat Vtinam sic iudicaretur vir cum Deo, quomodo iudicatur filius hominis cum collega suo. Dauid inquit: Iudica me domine, quomodo ego in innocentia mea ingressus sum, & iterum Dauid: Exaudi domine iustitiam meam, intende deprecationem meā. De vultu tuo iudicium meum prodeat. Probasti cor meum, &c. & non est inuenta in me iniquitas. Et iterum: Et retribuet mihi dominus secundum iustitiam meam, & secundum puritatem manuum mearum retribuet mihi, quia custodiui vias domini, nec impie gessi à Deo meo. Et ero immaculatus cum eo, &c. quæ loca alium ab aduersarijs intellectum cⁱtatum interpretantur. Hunc nodū dissolui in disputatione Lipsica ante 22. annos. Ludderanivero tanto tempore, nec verbum respondissent, neq^z poterunt.

Quo^z

Quoniam in sanctis manent peccata, discretio fiat pec. 7.
catorum: quia sunt quibus non amittitur gratia, alia sunt
quæ expellant gratiam. Hinc discant p̄ij fidem non solum
esse notitiam dogmatum, sed fiduciam misericordiæ pro-
missæ propter Christum: qua peccata remittuntur, discat
fidem non esse in peccantibus contra conscientiam.

Omnia eodem veneno sunt tincta, si non scorpionem E
vt aiunt sub lapide occuleret, loqueretur v̄stato& in eccl
sia recepto modo loquendit peccata aliqua sunt mortalia,
quæ gratiam excludunt alia vero venialia, quæ gratiā cō-
patiuntur, hæc essent plana & aperta.

Fidem esse fiduciam est falsum, quia fidei est credere,
ip̄ius spei est fidere. Obtusus error est, qđ adeo pr̄dicant
fidem, cum impudenti iactantib, & nesciūt quid sit fides, de
quo, aut vbi sit. Hoc est in cimerijs tenebris versari ac popu-
lum decipere. Non enim afferunt fidem, nisi de Christo. Luddera-
ni nesciūt
quid sit fi-
des.
Ergo articuli de Deo patre & spiritu sancto nō pertinent
ad fidem. Totum est quod clamant, & vociferantur v̄sq̄
ad rauim, fidem in promissionem Christi remittere pecca-
ta. At quid faciunt alij articuli de incarnatione filij, passio-
ne, morte, sepultura, resurrectione, ascensione, & aduentu
ad futurum iudicium, fides item in ecclesiam catholicam,
sanctorum communionē, carnis resurrectionē, & vitā eter-
nam. Quid quæso remittunt illi articuli crediti? Fides man-
ca Lutheri
norum. Quis non
condoleat tantæ cęcitatib, q̄ nec Chorebo verisimilis appa-
tere posset. At occulto fit Dei iudicio, vt in hos manifestos
errores finat homines prudentię suę innitētes, pr̄cipitari.

Adhuc ringit nasum Bucer, quod ecclesia, magna do- 8.
mus dicitur in libro, at de hoc in annotationibus suprat-
Ringat super Dauide. Confitebor tibi in ecclesia magna. Psal. 34
Et quod in Machabēis legitur: Conuenit ecclesia magna. 1. Mach. 5

Discedēs ab ecclesia est hereticus, at antitheſim addendā 9.
cęset author, iuste ab his discedi, q̄ doctrinā falsā defendūt.

m iij Sed

276
EXAMEN ADDITIONIS

Sed non videt author, hoc esse omnium hæreticorū latibulum, nam Fraticelli, Pickardi, Cathari, Parabaptistæ causant se iuste discedere ab ecclesia, quia in ea falsa doctrina defendatur. Hæc vox est omnium hæreticorum. Et supra euidenter obtinuimus non esse pios, propter hæreses iuste interfectos quos tamen hic author, innocētes appellat: Verum ut Augustinus inquit, falso se innocentēs nominant: qui ecclesiam Dei multiformiter suis erroribus scindere nitūtur. Vana ergo & inanis est authoris iactatio, nō debere suis ecclesiis obīci discessionem, quia ibi luceat doctrina Euangeliū. Verius diceret, oēm piam sanam & Euā gelicam doctrinam apud eas obscuratam, tot Pickardicis, Vuicklefis, Turelimpinis, Pepucianis tenebris offusis.

x. Pompa verborum rhetoricitur author, quia morte nostra concordiam piam, ait, redimere vellemus, sed ecclesiæ nostræ condemnatae, Pontificis & Episcoporum asperitate, expulsi sunt à reliquo cœtu.

E Ecclesia non petit mortem peccatoris, viui potestis, deponitis erroribus, concordiam facere, reuocando hæreses, in quibus tot annis obsorduistis. Mori vobis nō plus prodesset, quām Nouato hæreticorū qui persecutione Valeriani, Socrate in Tripartita referente, apud Phryges martyrio confectus, martyrum tamen aureolam, ob hæresim, nō est consecutus. Fatetur author ecclesiæ suas expulsas à reliquo cœtu Ecclesiæ, cur ergo egrereferebat Melachton Vuormaciæ, cum dixeram, vos à nobis exiisse.

xi. Lamentatur author vinculum charitatis rumpi in eis, quia Pontifices & Episcopi trucidant nostros.

E De hoc supra diximus, iure, iuste, & secundum apostolicum desiderium in desertores ecclesiæ & fidei, hoc facere possint. Imo plures peccauerunt parcendo hæreticis, quia Non parcer via iuris contra eos procedendo, sicut Saul peccauit, & à redum hæreticis. Agag regi Amalechitarum: Et quia

Et quia Achab diuisit Benadab Syrum, dixit ei Deus per ^{reticis.}
Prophetā. Quia dimisisti vi^ure dignū morte, de manu tua: ^{1. Regū 15}
erit anima tua, pro anima eius. Sic Moyses indignatus tris-
bunis & centurionibus, q̄ fœminabus Madianitis peper-
cissent: Cur, inquit, fœminas reseruasti? Nonne istae sunt, ^{Num. 31}
quæ deceperunt filios Israel. Ergo mulieres quæ nouerūt
viro, iugulate. Quare etiā hæreticis nō parcendum, q̄ deci-
piunt filios ecclesiæ suis prauis erroribus & corruptis do-
ctrinist; cū Madianitis fœminab. noluit parcere mitissimus.

Enumeratio peccatorū & satisfactio, sunt ritus ab ho- ^{12.}
minibus excogitati.

Improbando articulos protestantium supra perspicue E
probauiimus contrarium.

Author confirmat sententiam de efficacia sacramento^{13.}
rum, contra suum patriarcham Luderum, imo etiam con-
tra Bucium, qui negat sacramenta esse media gratiæ, sed sit Super Euā
figmentum, & quæ superædificantur sint delyramenta, at ^{gelijs.}
forte iam palinodiam cecinit.

Diffiniendo sacramentū esse signum infallibile gratiæ, ^{14.}
vncio & confirmatio non sunt sacramenta, sed ritus. <sup>palinodia. rōtraz rāt,
ut dī pōt 2ractatio.
sūm 2ractatio.</sup>

Hui quid audio, Bucer clamor lauro inuestus est in E
catholicos principes acerbissime, quia nouerunt recipere
articulos cōciliatos. Et hic author sub nomine principum
suorū expresse recusat duos articulos per oēs collocutores ^{Luderanū}
admissos. At duo ista sacramenta, quæ fatetur Ecclesia Ca- <sup>contra li-
brum Cæ-
saris.</sup>
tholica, astruxi breuibus in Enchiridio, sed plurib⁹ in Ho-
milijs de septem sacramentis, secundum Ecclesiam Catho-
licam, vnde nihil nos morantur muscæ Aegyptiacæ.

Quæ adfert author de diuitijs Episcoporū Germaniæ sa- ^{15.}
tis inuidiose (q̄m& in Gallia, vbi sex ex eis sunt pares regni In diuitijs
in Hispania, in Anglia, & maxime in Hungaria ante vasta- as Episco-
tionem Turcicam, fuerunt diuites) rogaq; ut consideret,
quanta detimenta ecclesiæ, quantæ clades, ex opulētia &
impe

273

imperijs Pontificum & Episcoporum secutæ sunt. Nō dicit ex Plauto, qui inuident egent, quibus inuidetur rem
 Consiliū
 pro cōcor
 dia.
 habent. Hic est obuia via concordiæ, vt non esset opus Bu
 cez mori vel Melan, pro farcienda concordia. Si ecclesi
 astici oēs cederēt bonis, atq; Ludderanis darent dominia,
 principatus, ciuitates, arces, oppida, sylvas, thelonia, cen
 sus & redditus, iam esset pax confecta, nō diu disputaretur
 super articulis reconciliatis, vel irrecōciliatis. At nemo bo
 nus dicet, res sacra consilium. Miror sāpe & in faciem obij
 cio laicis vociferantibus contra opes episcoporum, vt sunt
 insigniter stulti, nam primo intueantur aulam totam Epi
 scopi, vix inuenient vnum vel alterum clez, sed sunt co
 mites, Barones, nobiles, laici, quod Episcopi Italiz, Gal
 liæ, & Angliæ non faciunt. Clamate ergo, etiā furiose con
 tra opes episcopoz, vos laici, q̄re qs deuorat has opes, nisi
 vos laici, & Deus faxit, ne fitis Lutherani, vel hostes Eccle
 siæ. Porro si principatus iste nō ptineret ad Episcopū, nō
 ne proprium esset habiturus principem, per conscientias
 vestras & mille experientias, obtestor: tan non mitior sit in
 nobilitatem & subditos, princeps Episcopus, quām prin
 ceps hæres dominij esset futurus. Expergiscimini, expen
 dite, quz dico, ne concilium consolatori sit pessimum.

16.

Prim⁹ rex
sacerdos.

Psalms. 98

4. Reg. 12

Lib. 1. epi.

2. Li. 5. epi.

10. Li. 6. e-
pist. 23Totā formam veteris ecclesiæ mutauerunt opes & res
 glia dominatio Episcoporū, q̄ causa fuit magnæ caliginis.Non video hoc iuste tribui ecclesiasticis diuinijs, nā pri
 mum regem inspice in sacris literis, & inuenies Melchise
 dech. Moyses dux populi Israelitici sacerdos fuit. Samuel
 iudex fuit, & sacerdos, aut saltē inter eos q̄ inuocabant no
 men dñi: Commixtē quoque connubijs erant tribus regia
 & Leuitica, vt de Ioiada liquet: de Machabæis, qui fuerūt
 Leuitæ: & Aristobolus imposuit sibi diadema regium, li
 cet aliq hoc Hircano imputēt: liquet quoq; ex registro B.
 Gregorij eū habuisse patrimonij Sancti Petri in Sicilia,
 in

in Narboneñ. Gallia, in Ethruria, in Campania, &c. Et tam
men fuit vir doctissimus, & cultus diuini obseruatisimus.
Multos alios enumerare possem, quibus diuitiae non fue-
runt impedimento, sed adiuuabant ecclesiasticam dignita-
tem & religionem.

Quod de pastoribus, prædicatoribus, scholis affixit, re 17.
spondimus in superioribus.

Quæ Bucer corruptissima vita deformatus, scripsit de res-
formandis moribus ecclesiæ ac abusibus tollendis, nolo in
stateram appendere, ob causas superius assignatas.

DE SVPPPLICATIONE D. D. PFLV=

gij & Groperi contra Eckium mansueta &
patiens Eckij defensio.

Affixit Bucer homo pacis impatiens, sartor satorque
maloꝝ farragini conuicioꝝ suorum, supplicatione
quandæ per egregios dños Iulium Pflug, & Iohan. Grope-
rū Illustriss. Principi Frederico Comiti Palatino ac Baua-
riæ Duci, & illustridño Nicolao pernoto dño à Granuella
(Bucero ita narrante) oblatam. Ego qui noui dolos Buce-
ri, & ad eius maledicta occallui, malim credere ab eo con-
fictum, ad lites excitandas, q̄ quod quicquam huiusmodi
à viris istis spectabilibus sit profectum, sine fraterna moni-
tione prævia: nam sic ab ij Ratisponæ satis tarde, ob aduer-
sam valetudinē 30. Iulij, quod nec verbum super eo à quo-
quam intellexi, aut audiui, vsq; dum farraginem Bucij im-
pressam in manus accepi. Ideo non est mentis meæ quicq
acerbius in dominos illos dicere, nisi quod Bucer singit il-
los esse accusatores meos: quod si in publicū prodierint,
& tales se exhibeant, quales pingit Bucerus, respōdebo ho-
nestē, vt debeat verum meliora mihi de his graibus yris
polliceor, veteri amicitia nō vulgariter mihi iunctis. Nā si
etiā nata esset supplicatio, prouenisset à malo i. impulsore.

Primo despiciamus q̄bus splēdidis titulis Bucer ornat
n Eckis

Nulla fra-
terna ad-
monitio
præcessit.

280
GROPERVS CONTRA

Eckium nam inter suggestores, me recenset, principū, qui
noluerunt acceptare articulos conciliatos. Idonee, q̄ ter se
Ironia. brē correptus aurigine l̄esus, proxima dispositiōe ad Hy-
droposim timidus, q̄ tot septimanis nunq̄ ædes exire potis
erā, cucurri p̄ aulas principū, & eis suggesti, ne acceptarent
articulos pro conciliatis eis venditos. Audi Bucere, quā a-
pertus est Eckius affirmat palam, si sanus fuisset, & C̄esarē
Eckius a-
pertus. Carolum à Deo coronatum & omnes principes Catholici
cos monuisset, vt cauerent à dolis tuis & sycophatijs, quia
concordiam quæris non veram, sed in speciem & fucatam,
quod in te vehementer improbat Melanchton, longe in
hoc te melior. Et quibus suasionibus id fecissem, superius
ex annotatiōibus libri, ex examine articulorum tuorum,
ex defensione principum catholicorum, ac p̄tissimi lega-
ti Pontificij, non obscure intelligist. Quod si in arenam cō-
tra me descenderis, tunc primum fortē exercitū ac pa-
nolian aduersus te producam, & veteris legionis milite.
Bucerus hoc titulo me d̄ecorat, Eckij, ingt, veteris nostri
oppugnatoris, & hominis his virtutibus, quæ conueniūt
Romanēsis disciplinæ defensori, admodū nobilis E. Profis-
teor ingenue, me sicut Catholicū ecclesiæ obedientem fili-
um, dñi autem nostri Christi indignū seruum & sacerdos-
tem, oppugnasse, oppugnare, & oppugnaturum esse, dum
spiritus hos rexerit artus, errores, deliq̄a, & lapsus vestros.
Sicut simili ferme sententia scripsit ad me potētissimus ac
S. Rex Po- victoriosissimus princeps D. Sigismūdus Rex Poloniæ ac
loniæ. magnus Dux Lithuanie. Restitimus, resistimus, & resiste-
mus cōatibus illoꝝ, q̄ad vixerimꝝ diuino numine aspirāte.
Eckius Ro- Nec me mouet, q̄ inuidiose me traducis defensorē Ro-
manista in manū disciplinæ, q̄ minimū membrum sum sanctæ Roma-
uitis Lude- næ ecclesiæ, tamen cū B. Hieronymo clamo humiliter ad
ganis ad Damasum Ro. Pontificē. Cathedrā Petri & fidē apostolico ore lauda
Papam. tam, censui consulendā; profligato à sobole mala patrimo-
nio,

nio, apud vos solos incorrupta patrū seruatur hæreditas,
& i. Ego nullū primū nisi Christum sequens, beatitudini
tuæ consolior: super illā ædificatam ecclesiam scio, quicun
que extra hanc domū agnū comederit prophanus est, & in
alia Epist. Ego interim clamito, si q̄s cathēdrę Petri iungit, ^{Nume. 16}
meus est: at ab ecclesia malignantiū me phibebo iuxta ius
sum Moysi. Recedite à tabernaculis hoīm impior̄, & noli
te tāgere, q̄ ad eos ptinent, ne inuoluamini peccatis eorū.

Bucerus narrat me de altera parte inter tres ab Imp. de^{3.}
signatum ad colloquiū, & interfuisse colloquio vsc̄ ad ar-
ticulum de Eucharistia: ista sunt vera fateor, at mox subi^{Eckis, n̄ s̄q̄}
cit de suo. Nihil fuisse conciliatum in libro, quod nō mea
quoq; sententia cōprobatum fit. In hoc vehementer errat,
q̄ mihi liber displiceret, nec reticui sententiā animi mei.
Nā hoc ipsum prius dixeram Illustri dño à Granuella, et fi-
lio eius Reuerendiss. Episcopo Attrebateñ. dixi Melanch-
toni cui etiā processus libri displicuit, quare hoc retuli ad
Illustriſſ. Principem Federicum, sugerens expeditius fo-
re, si secundum ordinē confessionis Saxonicae, Augustæ os-
blatæ, procederemus, ex causis per me allegatis, iam iam e-
numerandis. Non displicuit Illustriſſimæ D. suæ mea pro: ^{Cur liber}
positio, dixit tamense locutuſ super ea re Melächtoni: q̄ ^{repudian-}
respōdit, placere sibi ordinē confessionis & Apologiæ, at-
tamen quia Im. proposuerit hunc librum, nō licere à iusu
suæ Majestatis recedere. Causæ per me motæ erant, quia li^{1.}
ber esset talis: qui non per omnia posset recipi à catholicis,
multo minus à protestantibus. Secundo inseruisset plero^{2.}
sque articulos nō controuersos, quos controuertere adfer-
ret dispendium tēporis, cū magno fastidio Illustriſſimorū
principum & statuū Romani Imperij, q̄ præstolarentur fi-
nem colloquij nostri, magnis impēsis, & iactura tot diez,
qui festinarent redire ad prouincias suas. Tertio quia arti^{3.}
culis in se veris, aliquādo declaratiōes essent adiecte minus

n̄ iñ res

receptæ, imo repudiandæ. Quod autem Bucer non veretur de suo expuere, nihil esse in libro conciliatum, quod non sit à me comprobatum: Noli Bucere iniuriæ facere & λύθειας, qui nosti Eckium non tam malæ memoriae (cū vestri mihi soleant eruditione detrahere, sed memoriam permittere) ut atque sit oblitus. Primum art. I. Libri recepi, explanationem non. Art. II. probauit, licet neuus magnus sit in declaratione. Art. III. probauit, at declaratione minime. Art. III. probauit iuxta Vuormacieñ. concordia, declaratio non fuit prælecta, sicut iam edito libro, concordia Vuormacieñ. non est substituta. Art. V. probauit, at declarationem multis nominibus dixi rei ciendam, quæ etiæ à diuersariis non fuit recepta, sed alia declaratio post longam velitationem supposita, quam etsi à modo loquendi catholicorum dissidentem perspicere, nolui tamen contendere verbis, dum aduersarij sane interpretarentur, verba quæ mihi suspecta videbantur. At quod in calce adiectum fuit de sola fide, adeo non probauit, ut improbarem maxime, his tribus causis, 1. quia scriptura non vtitur illa vocula Soli & Luderani semper clamant se nihil recepturos, quod non e scripturis sacris proferatur, 2. quia Augustæ Luderani cesserunt cū illa voce, qua de cætero deberet abstinere, 3. quia Luther dixit ex huiusmodi prædicatiōe multa nasci schādala, & homines fieri carnaliter securos, 4. Memor es Bucere, quod tibi scriptum tuum obiecit: Nam vtcunq; insanias super Matthæo, fide sola nos iustificari & saluari sine operibus, quo mundus tantopere offenditur: at super Psalmis rectius sentis, eos improbans, qui fide sibi placentes, nullis bonis operibus incumbant: diuus Iacobus & patrum non pauci, præcipue vero inter hos Chrysostomus, sola fide nos iustifica ri, pie & recte negarunt, sed de fide intellexerunt, quæ bonorum operum sterilis sit, eoq; mortua, ut iam nec fides sit.

Sola fides non sufficit.

Itaque etiæ si consutus dolis, in omne malum te obfirmaueris,

ueris, nunquam euincet me consenisse, vt sola fides iustifi-
cet, plura scio de actis, quæ non attinet in præsentia dicere,
at vbi res expostulat, abunde aperiam.

4. Ex stomacho suo subdit, tñ vbi vidit requiri operam
suā ad impediendū, ne conciliati articuli reciperentur, in is-
psum consilium principum misit hoc testimonium.

Neq; placuit, neq; placet liber iste insulsus, neq; placebit, Verum.
in quo tot errores & vicia deprehendi, vnde iudico, sicut
semper iudicau, eum à Catholicis non recipiendum, qui
relieto modo loquendi ecclesiæ, Melanchtonizat.

Et idem ego Eckius non consensi, neque vidi librum Verum.
Cæsareæ Maiestati oblatum, sed solum prælecti mihi fue-
runt articuli Ludderanorum, multo minus cōsensi in scri-
pturam quandam, quæ dicitur Imp. oblata cum libro, quā
nunquam vidi.

ECKIVS SVBSCRIPSI T.

F Ateor me requisitum à principe, cui nihil non debeo
in causa religiōis, vt dū per paraxismos nihil possem
scribere, misit ad me denuo, vt dictarem, quod feci, & ma-
gister missus ex ore meo excepit, & ægre subnotaui, Eckius
subscrip. non quod Bucius annotauit, Eckius scripsit: Me-
mor sum plures fuisse articulos, at maiore partē Bucerus in
gratiā meā, vt est homo pius & misericors, omisit: ego nō
misi in senatū, neq; sciuī scriptū esse missum, At si princeps
meus catholiciss, misit, ratū & gratū habeo inuito Bucero.

Et hoc mihi imponit Bucer, cū videret, ingt, librū non
vti formis loquendi scholasticis, sed scripturæ & sanctoꝝ
patrum, statim initio colloquij, quām fastidiret ac contem-
neret hunc librū, haud obscure præ se tulit. Egregie vt om-
nia scilicet Bucerice, Audi apostata, non vtitur Eckius for-
ma loquendi scripturæ & patrum: Cur ei non respondetis
ad scripta sua de primatu Petri, de poenitētia, de sacrificio
missæ, de purgatorio, Cōmentaria psalmorum 1. & 20. &

n iij Aggæi

Aggæi prophetæ, ad tot Homilias de tempore, sanctis, sacramentis, decalogo. Cur nō ad alia multa quæ edidi contra disputationē Berneñ, quæ disputauit Lipsiæ, quæ Badæ, confutationem item ordinationis Brandenburgen, solus ille indoctus profiliit Grāmaticus Hosander, quem tamen non indocte excepti, nec inhumaniter, vt merebatur. Scio q̄ Vuittenbergij iactarent ante congressum Lipsensem, Eckius erit impar Carlstadio & Luddero, q̄a allegabit suū Scotum, Ockam, Thomam, &c. at cōtra illi proferent Augustinum, Hieronymum, Cyprianū. Sed quid dixit ad me catholicus & immortalis memoria dignus, Dux Georgius Saxo. Video & vos afferre ecclesiasticos doctores & scripturas, & pertinentius, quām aduersarios vestros, qui iactabant antea, vos sophistam, & q̄ sanctos doctores non legeritis: Bucere, oblitus es ne veteris prouerbij, vt Hiero. inquit: Mendaces memores esse oportere. Primo iactasti, quomodo librū hunc (profecto non probandū) comprobauerim, iam affers me illum contempſisse ac fastidiſſe.

6. Post finem colloquiij, ei, à collegis suis rursus cognoscēda, præsentata sunt, quæ vt conciliata, etiam Imperatori ofſerebantur, & eius assensu Imp. exhibita sunt. Forte autem Bucius infirmitate excidisse memoriam actorū, fateor venisse collegas meos, & mihi languenti in lecto prælegisse, articulos Ludderanorū & nescio quæ alia, dum aut̄ grāuiter laborarem, & vix tertiam partem caperem eorum quæ legebantur à D. Gropero, & ipsi videntes plus gemitibus intentum, quām eorum petitioni, vltro obtulerunt se redituros, quod fuit mihi gratissimum. Verum qua causa impediti, non redierint, ignoror: Nam die meliori (vt medici præſtituunt) potuisse librum, & articulos & omnia perlegisse, pro ea quæ in me est, legendi celeritate. Imputet ergo Bucius negligentibus & nō redeuntibus, si quid neglectū est, nō languenti Eckio. Quod subnectit excucullatus aposta

Geor. Sa-
xo.

Grope-
rus nō re-
dixit ad Ec-
kium sicut
promisit.

AD ECKIVM.

285

stata, vane & imprudenter me scripsisse articulos de libro supra memoratos, vt vanum & impudēs Buceri iudicium dimitto, malo agere cum amicis.

AD SVPPPLICATIONEM CLARISS. VI-
rorum D. D. Iulij Pflug & Iohan. Gropperi, opera
Buceri in gratiam Eckij publicatam, eiusdem
Eckij amica responsio.

Confictam hanc esse suspicor supplicationem, cū non sit boni viri proximum nihil huiusmodi cogitātem, maxime collegam, sine admonitione praevia, traducere, & innocentem accusare, minus hoc facturi sunt viri optimi, at quia maledicentia Buceri, qui gaudet litibus, hēc prodierunt, neceſſe est non negligere famam, sed respondere, omni tamen modestia, quoniam nō est mihi animus lādendi collegas, & quod adhuc nesciam, an supplicatio illa sit collegarum aut Buceri, nā si collegæ me nihil huiusmodi merentem, theonino dente arroderēt, sensuri eſſent & ipsum Eckium non edentulum.

1. Queruntur se grauē calumniā passos, quod scripto suo in senatū sacri imperij transmifſo, testatus fit Eckius, librū exhibitum neq; placuisse, neq; placitum ob tot errores deprehensos. Quem etiā nullis rationibus additis dānarim.

Amici, quæ affertis in librum dixi, non nego at cur hæc in personas vestras recipiatis, niſi eſſetis authores libri, nescio, librum reiçio, non vos collegas meos, neq; misi in se-
natū imperij.

2. Audiuius eum in singulos articulos censuras confar-
cinasse, vbi aſtruat librum nullius esse momenti ad com-
ponendas religionis discordias. Et hæc dicitis me febricis-
tantem impetu animi effudisse.

Amici, quæ præproperē illuſtrissimis & vere catholicis (vt tota nouit Germania) principibus meis scripsi, vt intel-
ligentiam articulorū haberent, nō diffiteor. Et iā hoc libro
in

114

RESPONSIO

286

in publicum orbi trado, adeo non me pœnitet facti. At qd
hæc ad vos, de libro, qui non est vester. Non autem impe-
tu effudi, sed pro zelo in ecclesiam & fidem catholicam, &
pro mea in principes meos obseruantia, nam ob id mihi
largiuntur stipendia, vt quoties veteris religionis ac fidei
catholicæ negotium occurrat, eis inseruam. Hoc sciant o-
mnes desertores fidei, et si mea sponte se. ap. & fidem ca-
tholicam defendere paratus sim, tamen etiam ab optimis
principibus ad hoc conductum, vt nō mirentur, cur stren-
nui militis indefessam operam præstem.

3. Euicit Eckius, vt illustrissimi principes Bauariæ, & per
hos alij, in hanc sententiam adducti sint, vt velint hæc ea-
dem à Cæsarea Maiestate approbata.

Amici, puer iste aliam habet matrem, vt prouerbialiter
dicitur: Non existimate, me ista non intelligere (si saltem
vos estis supplicantes) quia non à vobis prodierunt, sed
quispiam ægre tulit, Catholicos principes noluisse acquies-
cere consilijs male institutis, hinc illæ lachrymæ, & hanc
fabam in Eckium cudit. Belle, quicquid desipiunt Reges
plectuntur Achiui. Vtcunq; amici, non mihi hoc arrogo,
principes per me adductos, quorum nullum per ægritudi-
nem potui alloqui: sed vt prudenter, circūspecte ac catho-
licæ agerent, & frangeret dolos Sinonis istius Buceri, Deus
fecit, & spiritus sanctus cui curæ est apostolica ecclesia, eis
hoc inspirauit. Tenetis! Credite.

At modo Collegæ mei incipiunt rhetoricari, & argu-
te quidem.

A dubio.

4. Si priuato cōsilio in hoc negotiū essemus permoti, si li-
ber ab Imp. oblatus (nō à nobis profectus) nō fuisset cum
Eckio plectus. Si non fuisset à summis viris ante colloquiū
cōprobatus, si nō Eckius maximā illam libri partē, & quæ
cōcordata sunt, sana, nō tñ voce, sed partim scripturæ suæ
testimonio recepisset, haberet, qd p̄texeret: festiuissime ista.

Amici,

Amici, Liber iste fuit prælectus vobis duobus prælecto-
ribus, & confessim à me improbatus: Si essem tam suspi-
cax, non deesset, quod diuinarer, at in fine vbi fuit muta-
tus liber, & Imperat. Maiestati præsentatus, nec à me visus
est, minus lectus: Cuperem audire nominatim, qui sint illi ^{1. Iohann. 4}
summiviri, qui probauerunt hunc librum. Didimus sum,
non credo omni spiritui, nam de eis hodie dico, quod su-
pra memini me illustri D. à Granuella respondisse. Quod
iactatis me recipisse illa concordata. Respondeo cum cæco
illuminato. Dixi vobis iam & audijsit, quid iterum vultis ^{Iohann. 9}
audire: Si clausus essem carcere, errores illos non compre-
bare, quanto minus comprobaui in liberis comicis. Ex-
hibete scripturam, estote fortes, & Eckium conuincite syn-
grapha, ad Græcas scilicet Calendas.

Non metuimus Eckium vllū fucum vobis facere posse, ^{5.}
superioribus expensis, at si Eckiana persuasio obtinuerit, &
vos in grauem suspicionem adducimini, qui Cæfarem nō
in tempore monuistis.

Amici, Rhetorismi facite finem, non me traducatis &
odiosum faciatis principibus viris, ob finistram, yanam, &
friuolam suspicionem. Volo & ego clementissimum Imp.
nostrum Carolum Deo amantissimum, adhibere fidē ma-
gnis illis viris, at neuter credo arrogabit sibi, in articulis fi-
dei maiorem noticiam, quā habeant Theologi omniū na-
tionum, ad quos se remittit Eckius.

Gratias agunt Deo, qd dominationes eoz audierunt ^{6.}
Eckium sua voce, nobiscū approbare, omnia cōciliata. Gra-
tia Deo, quod Eckij manus apud nos est, eū approbasse ar-
ticulum iustificationis, iuxta sententiā, quā liber ab Imp.
oblatus amplectitur: Et author fuit vt expuncto illo arti-
culo, q copiosior erat in libro, macrior ille sit substitutus.

Amici, Quām prodigi estis agendo gratias Deo, vbi
non oportet, sc̄tā est diui Pauli instructio, Semper gaudete ^{1. Thess. 5}

o fine

RESPONSIO

sine intermissione orate, in oībus gratias agite, hæc est em̄
 voluntas Dei in Christo Iesu in oībus vobis. Iactantia ve-
 stra inanis est, ne durius dicam, me falsa & erronea appro-
 basse. De syngrapha iam dixi, proferant si quid habent; ite-
 rum dico proferte, alioquin Eckius & totus mundus aliud
 iudicabit. Sed bene res agitur, vlcus monstratur, in articu-
 lo iustificationis. Hoc primo dixerim, nihil indoctius toto
 libro me audiisse, quām istius articuli declarationem. Ami-
 ci negatis adhuc existimare Eckium tam memorem, vt il-
 lius deliquia puerilia, & sophyistica possit proferre, quādos
 cunq; eum vrgebitis. Cordato cuiq; viro hoc confirmo si-
 gno male explicatum articulum in libro, quod hic alium
 substituerunt articulum, genuino repudiato. At si hunc lis-
 brum Cæsar approbauit, cur temere in contemptum Ma-
 iestatis suæ, articulum propria autoritate reiecastis.

Aut si ego probaui articulum iustificationis & in libro
 quomodo accusatis me fuisse authorem expungendi arti-
 culum, puta quia cum leone congregatis vulpes.

Amici, additis articulum fuisse copiosorem repudiatur,
 macriore substituto, quis vobis credat, vt hanc permutatio-
 nem feceritis: Glauci s. & Diomedis, velut Iustinian⁹ Imp.
 in proemio pandectarum illius Homericī meminit, vt ad-
 ditus sit ieunosior.

Amici, dicitis me approbasse articulum libri de iustifica-
 tione, fateor, at quod declarationē inutilem probem man-
 cam, mutilam, infantilem, nec Dea fides mihi psuadebit.
 Amici, dicitis articulum macriorem per me substitutum,
 vos fallit memoria. Ergo ne Eckius relicto ecclesiastico
 modo loquendi erit simia, Luderum, Bucerum, & Apolo-
 giam imitabitur: & permittet speluncæ hæreticorum, sola
 fide nos iustificari. Absit hoc, & deum precor, ne vñquam
 patiatur me in has cadere insanias.

At Lectorem alloquar. Cum declaratio libri super arti-
 culo

culo iustificationis legeretur, nec tamen aduersarij responde posse ad sophismata (sicut dixi Melanchtoni, quid dares, ut à parte tua essem, & meros illos cavaillos detegere) nec etiam cedere vellent, & duo colloquia inaniter perderemus cum iactura temporis, ego Coryceus auscultabam, quorsum ista pertinerent: tandem fastidio impatiens, aliquoq; collegas. Sinite librum, quia maior est disputatio de accessorijs, quā de principali. Et ita proposui, in re sunt quatuor, quæ vtrinq; asserimus.

Peccatum. Fides. Charitas. Opera.
1 2 3 4

In re conuenimus, at in verbis, & cui debeatur iustificatio, discordamus. Nam in primo gradu, quando est peccator, nemo dicit eum iustificari, at in secundo gradu, quando ille credit sibi remitti, ppter Christū, hic vos dicitis hūc peccatorem iustificari, nos contra dicimus, hunc habere viam ad iustificationem, sed nondū iustificari, nisi adueniente charitate, dicente Iohanne: Qui non diligit, manet in morte. Ergo cū in secundo gradu, nondū diligat Deum, adhuc est in morte peccati mortalis. Dispeream si illa vniuersalitia inductio non sit succosior, quām multiloquentia sophistica libri, & etiam quām sit illa recens suppositicia & maxima declaratio, cuius me patronum (si dijs placeret) libēter facheret, tantum abest à vero, ut hunc articulum, vel conceperim, vel substituerim, addidi præterea, q; a sola in scripturis non legatur, Paulus fidē dicit nihil esse sine charitate ad Corinthios, factores legis laudat Romanis, fidem quæ per dilectionem commendat ad Galatas. Iacobus Apostolus mortuam dicit fidem sine operibus, Iohannes & ipse Apostolus eum dicit manere in morte, qui non diligit. Contra tot Heroes, imo cōtra sp̄itū sanctum Eckius consentiet aduersarij, solam fidē iustificare: Absit. Es meo ij mor

mor Groppere, quid mihi obieceris coram Reuerendiss.
D. Legato, ego modestiā pollicitus sum & seruabo, quod
si redieris, hæc audies & plura.

7. Optant ut tantum meriti essent apud illustrissimos Ba-
uariæ principes & assentientes, quod prius auditi essent de
conciliatis articulis, antequam damnarentur.

Amici, Cur non reddidistis rationem Catholicis prin-
cipibus super articulis, qui falso iactantur reconciliati, vel
adhuc proferte, & humanissimos ac Christianissimos, &
summa pietate principes experiemini. Et si meis satisficeri
tis motiuis, non sum pertinax, libenter cedo, dum meliora
videro, at præstare non potestis.

8. Rogat illustrissimū Principem, ac illustrem dominum,
ut eos ab iniqua vindicet calumnia, iniurias patienter scis-
mus ferendas, sed crudelis hominis est negligere famam.

Amici, cur frustra doletis, pueris flentibus dicere soles-
mus, quis tibi abstulit panem, iniusta à iustis impetrare nō
decet, fingitis nescio quas calumnias & iniurias, sistite, &
expendite, vultis ne Eckium calumniatorē dicere: prodibit
iureconsultus & vos faciet pœnitere maledicētiæ. Etiam
si vera essent omnia, quæ fingitis, an eo quia à vobis dissens-
tio, ideo vobis calumniam infero: Ideo vos iniuria afficio:
ex quo iure ciuili vel canonico has illepidas inferetis con-
sequentias. Nolo aceto aspergere dicta, memor promissæ
modestiæ, alioquin dicturus, hic homo olet malo suo, &
quod subdolus præstigiator Bucius, pomum hoc discor-
diæ inter nos iecit, ut suas fraudes latius propagare posset.
Ego arbitror vos veteri esse in Eckium animo, hoc est, a-
mico & beneuolo, eundem stabilem & firmum apud eum
inuenietis, expendite eum consentanea fidei catholicæ dis-
xisse & probasse, sed exotica ḍbēlo iugulasse, ut debuit. Os-
remus Deum mutuiter, ut Cyprianus Cornelio Papæ se
commendabat.

ILLV

exotica a. u. p. cyprianus
adventus

ILLVSTRBVS

ET EXCELLENTISSIMIS DOMINIS D.

Nicolao Pernoti à Granuella, magistro Scrinij, libel
lorum sacrarumq; constitutionum ac Imperia
lis sigilli custodi, Et D. Ludouico, Dño Prati
supremo Imperiali Cubiculario, Patro
nis suis pientissimis obsequia
offert paratissima.

DIDI T Bucerus Proceres illustres acta Co
miciorum Ratisponeñ, sublesta fide: & in his
egregie aliquādo adulatur, vbiq; autem simu
lat religionem & pietatem, quam nunq; præ
stat, neque præstare intendit, sed omnia quæ
Christianismi sunt temerare præsumit. At diuus Paulus ^{2. Cor. 11}
nos ab hac impia simulatione premonuit, dum Corinthi
is scriberet. Ipse enim sathanas transfigurat se in angelum
lucis, non est ergo magnum, si ministri eius transfiguren
tur, velut ministri iustitiae, quorum finis erit super opera
eorum. Nam eiusmodi pseudoapostoli sunt operarij sub
doli transfigurantes se in apostolos Christi: qualis præ cæ
teris est Bucerus, patriarchas suos imitans, Arrium, Eutu
cen, Pickardum, Hussum & similia mōstra, nam in ipsa pri
mitiua ecclesia martyrum huiusmodi simulatione fallebāt
simplices: ut docte Cyprianus monuit prælatos loquēs de
diabolo & filijs eius hæreticis. Qui secundum apostoli vo
cem transfigurat se velut angelum lucis, & ministros su
os subornat, velut ministros iustitiae, afferentes noctē pro
die, interitum pro salute, desperationem sub obtentu spei,
perfidiam sub prætextu fidei, Antichristum sub vocabulo
Christi: ut dum verisimilia mentiuntur, veritatem subtiliz
o in tate

tate frustrentur, cum pluribus alijs quæ sequuntur de pri-
matu S. Petri & vnitate Ecclesiæ. Quæ sancti Martyris ver-
ba, si quis conferat cum epistola Buceri ad T. Illustrē do-

Bern. super Cant.
Matth. 7

minationem Ludouice, mox agnoscat eum suis coloribus
depictum. Et accurate hunc dolum hæretorum Bernar-

dus expressit. Hi sunt, inquit, qui veniunt in vestimentis
ouium, ad nudandas oues, ad spoliandos arietes, intus au-
tem sunt lupi rapaces, hi sunt oues habitu, vulpes astu, a-
ctu & crudelitate lupi. Mali sunt, & videri boni volūt ma-

li videri timent, ne parum sint mali. Etenim minus semper
malitia palam nocuit, nec vñquam bonus, nisi boni simu-
latione deceptus fuit, neq; enim est apud eos virtutes co-
lere, sed vitia colorare, quasi quodam virtutum Minio. Re-
cte monuit B. Gregorius peculiare esse hæreticis, vt simu-
lata humilitate fideles decipient. At ne incauti catholici
fucis verborum & simulatione impia seducantur, detraxi
lupo rapacissimo ouium vestem, & asino Cumano pellem
leoninam, vt aduertenti non facile imponat, vtcunq; iacti
tet regnum Christi, instaurationem ecclesiæ, sacramento-
rum puritatem, ministrorum ecclesiæ pietatem, antiquum
est prouerbiū, plures Thyrfigeros, paucos est cernere Bach-
chos. Simulat pietatem, vt serat impiam suam doctrinam
& sacrilegam, at adeo in sole posui eius dolos & fallacias,
vt catholicus quisq; illas vitare valeat, & ei insultare, & di-
cere sicut Septitiano. Decipies alios verbis vultuque beni-
gnosnam mihi iam notus dissimilator eris.

Cum vero vos Illustres domini, diuo Imp. nostro Ca-
rolo V. à deo coronato, in hoc sacro fidei negotio consi-
lijs vestris astiteritis, & per uigili diligentia impense labora-
ueritis, si in religione & fide pax & concordia statui potu-
isset in Germania, si aduersarij non pertinacius in semel co-
ceptis erroribus obriguissent quapropter & vestris excel-
lentissimis dominatioibus volui nostras agologias & an-

notatio-

notationes communicare, ut certius valeatis Nestoreo vestro officio apud glorioſſimum Cæſarem ſatisfacere, & ipſe veſtigia priuimorum Imperatorum ſequens, Conſtantini magni, Valentiniani, Gratiani, Theodosij maioris, Theodosij iunioris, Marciani, Iuſtini, Iuſtiniani, Caroli magni & aliorum Imperatorum & Regum Catholicorū fidei integritatem conſeruet, eccleſiam defendat, & extirpatis ac extinctis hærefibus veram religionem triumphare faciat. Ego me ILLUSTRIBUS dominationibus veſtris catholicis commendo. Valete Ingolſtadij 18. Decembris Anno ſalutis ſequimillesimo 41.

ILLUSTRUM D. V.

de ditissimus

Io. Eckius

SOLI DEO GLORIA.

Cur reformatio Bucerana indigna fit, qua repudiando bonas horas male locemus, non ſemel ſuperius in libro affignauimus, exclamaret contra eum Menedemus Terentianus: Dij veſtram fidem, ita comparatā eſſe hominum naturam omnium, aliena ut melius videant & iudicent, quam ſua. At valeat Suffenus, qui non videt māticę, quod in tergo eſt.

Ingolſtadij VIII. Decemb. XXX. ſcilicet die poſtquam incepta eſt apologia pro Catholicis principibus.

Paulo III. Pontifice & Carolo V. Imp. Pio Felice Augu. orbi Christiano præſidentibus. 1541.

FINIS.

卷之三

15 ANNIS ERTI
Ano logique dux 1522
ALPHONSI VIRVESII
philippicæ 20 contra
charum et filium

E
15.9

Th
1287